

EGYETEMES REGÉNYTÁR

ANTEUSZ

REGÉNY

**IRTA
WERNER GYULA**

**BUDAPEST
KIADJA SINGER ÉS WOLFNER KÖNYVKERESKEDÉSE**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-066-2 (online)
MEK-14355

ELSŐ KÖTET.

I.

Az egyedi falusi kaszinóban elkártyázta Szentgyedyi Gábor az idei termés árát, sőt néhány száz forinttal adós maradt. Játzás közben folyton ittak az urak, szőke hegyaljai aranyos fénye villogott poharukban, de cigányt a kaszinószolga nem kapott sehol, nem volt, a mi a társaságot tovább is együtt tartsa.

Szétmentek, ki merre látott. A más falubeliek fogatukra ültek, néhány pillanatig még hallatszott a kocsikerekek gördülése, végre hősünk egyedül maradt. Körülötte az apró zsellérházak mély álomba merültek, itt-ott vakkantotta el magát félálomban egy-egy kutya.

Világosodott. Erős harmat lepte el a pázsitot; vizslája elébe futott és nedves, rózsaszín orrát hozzádörzsölve vigan vinnyogott. Szobájába ment, hogy felvetett ágyába feküdjék, de a levegő nyomasztó, forró volt, feje fájt, vére lázasan lüktetett. Ott hagyta szobáját, a parkba indult. Kanadai nyárfák barátságosan bólintottak jó reggelt feléje; feszes, egyenes tartású topolyafákon fekete varjak ültek; virágágyak színes üveggömbjei, melyeken még rajta volt az éjjeli harmat, úgy tekintettek reá, mint megannyi könnyben uszó leányszem.

Földig hajló vadkomló és szertekuszó szederinda akadályozta járásában. Bokrok, fák sötétebb színe, buján növényű fű, meghivesült levegő s apró legyek, ércszínű bogarak csapata elárulta, hogy közel van a folyam. A Tiszának mesterségesen levezetett holtága folyt a kert alján. Fűzfáktól mélyen beárnyalva, csaknem mozdulatlanul pihent sötétszürke tükre, könnyű köd lebegett a part egész hosszában a meder felett. Szentgyedy gyorsan levetkezett, egy pillanatra fázósan összereszkedett éjszakázástól kimerült teste, aztán karját kinyújtva beledobta magát a vízbe, lemerült benne mint a kő, néhányszor körüluszott vagy száz lábnyi helyet és felfrissülve, megifjodva, felvidulva került ki a jéghideg hullámok közül.

Fejfájása megszűnt, idegei lecsillapodtak, eszéről tisztult a mámor, de nagy álmoság vett rajta erőt.

II.

A méhes előtt, a hársfa alatt feküdt le. A méhes négyszögletű üveglakai mögül meglátszottak a kasok; a méhek kedvéért széles ágyakba ültetett virágok erős szaga feléje szállt és fölötte - mintha altatnák - halkan mozogtak a falevelek.

A nap feljött, aranyos verőfény kicsalta a méheket, az ágak közt rejtőző rigók megszólaltak, az egész kerten valami észrevétlen mozgás futott keresztül és hősünk, jobbkezét feje alá téve, egészséges álomba merült.

Néhány órát alhatott így, mikor a méhes felé karcsu tizenhat éves leányka jött. Széles karimájú szalmakalapja piros szalagon a hátára volt csuszva, hófehér kötényke volt előtte, kezében fonott kosarat hozott. Szoknyáját illedelmesen fogta össze, a hol nagyon harmatos volt a fű. Vetemények között lépdelt, nagy, duzzadt paradicsomok bambán nevettek rá szigorú karóik mellől, a zöld bab alattomos szárai belekapaszkodtak ruhájába, nem akarták elbocsátani soha többé. Néhol felemelte a fazekakat, melyek alatt nemesfajú turkesztánok vonták meg magukat, a csipős éjszakai hideg elől; máshol elszabadított egy hajlékony ágat, mely erősebb ágak közé bonyolódva, bizonyára kényelmetlenül töltötte a hosszú éjszakát.

Meg se lepődött, mikor a hársfa alatt megpillantotta az alvó férfit, csak arczáról tünt el a pirosság és tekintete lett komolyabb.

Kertiszékre ült, szemközt vele, és kedvére nézegette a megsoványodott, szép arcot, a rendetlen, fekete, szinte kékesbe játszó haját, az egész kimerült embert, a mint így lábainál elterülve az igazak álmát aludta.

Egy óra telt el, a leány szemeit le se vette a szép férfias arczáról, s a mint a nap egy pillanatra felhő mögé bujt, és az egész alakról eltűnt a lombokon átszűrődő napsugár, ijedtében fel-sikoltott, oly hidegnek, fakónak, elváltozottan látta a férfit a megváltozott világításban. Mintha holttest feküdnék előtte a fűvön. Szentegyedy kinyitotta szemét és felugrott. Csak lassan szedte össze magát, azután, mintha valami hirtelen világosság érte volna, lábaihoz ült, égő fejét a lány puha, kicsiny kezéhez támasztotta és így szólt.

- A vérem okozta, más mentséget nem tudok. Ez az átkozott Szentegyedy-vér, mely olyan mint a sustorgó, kénköves földalatti forrásvizek! A régi nóta megint: kártyáztam és vesztettem.

- Sokat?

Hangjának lágy, megnyugtató csengése volt, fekete szemét bátorítólag függesztette reá a leány.

- Sokat, nagyon sokat s még adós is maradtam. Mindig felteszem magamban, hogy a játék ördögének ellenállok. Akaratom ellen huz a zöld asztalhoz valami delejes erőszak, melynek ellenállani nem tudok.

A leány gyöngéden válaszolt.

- Nem itéllek el Gábor, csak sajnállak, hogy te sem tudsz hová lenni ama nagy, titkos szomorúságtól, mely titeket férfiakat gyötör. Minél nemesebben és mélyebben érez közületek valaki, annál többet szenved. A fájdalomtól lesztek korhelyek és kártyások.

Szentegyedy Gábor megrázta fejét s halkán felelt, mintha gyónna.

- Az egész ország temető: mindenki szomorú benne. Az emberek szeméből látom, hogy mindenkinek halottja van s maga is élőhalott. Az élet teher, pedig az erdő tele van vaddal és minden évben ellepi a friss, csillogó hó az utakat, melyeken világosan meglátszik a vadak nyoma. Van házunk, családunk, van égő gondunk, foglalkozásunk, mit áhitunk hát?

Hangja tompa lett, fáradt szemét lezárta, néhány perczig meg se mozdult.

- Valami változást, szelet, vihart, katasztrófát, mit tudom én mit várok? de valaminek történni kell.

Egész teste megrázkódott, mintha valami belső, kitörő zokogást tartóztatna vissza. Kezével elfödte arczát, aztán megcsókolta a leány kezét.

Körülöttük rigók fütyültek, hársfa illatozott, aranyszárnyu méhek döngicséltek.

Gábor érezte hogy nagy távolság van közte s e tiszta lelkü, ártatlan, fiatal leány között. Házukban két uri nő él, anyja és Mária. Mily mások a nők, mint a férfiak! Rajtuk nem látszik meg az a nagy, általános hervadás, mely e korszak férfiainak szívét, lelkét előveszi. Csak oly kötelességtudók e nehéz napokban, mint anyáik voltak a nemzeti ébredés idején. Kedvvel végzik ezernyi munkájukat a háztartásban; szőnek, fonnak, varrnak, gazdálkodnak; felnevelik gyermeküket; nem esnek kétségbe a haza sorsán, s míg férjük és fiaik buba, bánatba merülve pazarolják vagyonukat és egészségüket: a nők, ezek az igazi hősök, vidáman használják fel a jelent, hogy csendben, zajtalanul felépítsék rá a jövőt.

Ilyen gondolatok vonultak át Szentegyedy lelkén, a hogy nézte a leányt, a ki mellőle fölkelve, kosarát tele szedte zöld borsóval. A mint a fák közt ide-oda mozgott, hol árnyékban volt, hol vakító világosság esett reá. A fény és árnyék e váltakozó játékában könnyen és elragadó kedvességgel járta végig a veteményes ágyakat s mind távolabbról látszott világos színű, nyári ruhája, mint valami földre szállt báránnyel.

Hősünk oly mélységes békét érzett szívében, a minőt a következő években soha.

III.

Szentegyedy Gábor (a fiatal Szentegyedy Gábor apja) elhalt, 45 esztendei megelégedett élet után. Háza úgy volt berendezve, mint azok a méhkasok, melyeknek közelében regényünk kezdetén fia egy áttombolt éjszaka fáradoalmát aludta ki: felesége uralkodott benne, az anyakirályné.

Jól táplált, sőt igen kövér uriaszony volt az anyakirályné. Áldott jósága daczára mindent elkövetett, hogy félelmissége hírét növelje, mindig sötét ruhában járt, homlokát fenyegetően vonta össze, röviden beszélt és kezében könnyen megmozdult sodrófa, főzőkanál, seprűnyél, a női uralom e kipróbált fegyverei.

Be kell vallanom, hogy Szentegyedyné ezen fáradozásának nem volt fogantatja. Nézését, egész vonzó arcát hiába igyekezett félelmissé tenni erőltetett indulatossággal és sötét haraggal.

Mintha rosszul befüggönyözött ablak volna: mindenütt kifénylett szívének belső, tiszta világossága. Háznépe szerette, cselédei tűzbe mentek volna érte, ellesték minden gondolatát és bajukban-bánatukban bizalommal fordultak hozzá.

Az emberekben kimondhatatlan vágy lakik, jobbaknak látszani, mint a minők; Szentegyedyné meg úgy érezte jól magát, ha a szokásaival még ismeretlen, vadonutaj cseléddel elhitette, hogy háza tigrisbarlang, melyből nem visznek ki nyomok.

Fia világosan emlékszik rá, hogy vele szemben is a mesterséges rémitgetések fogásával élt, a mivel nem ment semmire, mert összevont szemöldei daczára folyton körülötte volt, nem tudott elaludni, ha áldott kezét nem foghatta s reggel, a mikor szeme kinyillott, anyja édes tekintetével találkozott legelőbb, melyet, - a tettenért színlelő - mindig bizonyos zavarral igyekezett szigoruvá és fenyegetővé változtatni.

Az idősebb Szentegyedy kedves ur volt, kék szemei oly szelidek és félénkek, mintha tizenhat éves leány szemei volnának; mindig mosolygott, beszéde mindig tele volt édességgel és zesebe cukorkákkal. Nem emlékszem, hogy valakivel veszekedett volna. Szemében neje valami magasabb, a föld alacsony gözkörén felülemelkedő teremtés volt, kinek minden kívánatát tiszteletben kellett tartani, a kinek erős akarata, az ő bátortalan, ingadozó; könnyű életcsónakát vezetni és irányozni látszott, a csapkodó hullámok között. Ha ugyan lehet hullámzásról beszélni az oly életben, mely jól berendezett alföldi birtokon, kényelmes uri házban telik el.

A háztartás gondjai Szentegyedynére nehezedtek, a külső gazdálkodást tisztartó vitte; férje csak ujságát olvasta, látogatásokat tett és vendégeket fogadott. Néha lóra ült (még mindig egyenesen ült a nyeregben) gyakran kikocsizott, vagy átment a szomszéd kisvárosba, hol néhány napot barátainál töltött. Hazajövet jókedvűen ijesztgette feleségét, hogy szép, fiatal, ruganyos színésznőkkel volt dolga, kiknek virágbokrétákat és gyémántos ékszereket vett.

A nő szeme fellángolt a boldogságtól, hogy férjét megelégedettnek és vidámnak látta, apróra kikérdezgette a kisváros legfrissebb pletykáiról, megtudakozta, rokonainak hogy szolgál becses egészségük? mint érzi magát a katolikus püspök, a kit nagyra becsült s a ki bérmlő

körutja alkalmával hozzájuk szokott szállni? Négy fehér lótól vont aranyos hintóját, melyen hátul selyembojtba kapaszkodva, két meggyoszín huszár - mint szárán az érett meggy - függött, nem felejt el hősiük soha.

Szentegyedy mindig kifogástalanul öltözködött.

A ruhaszöveteket mindig neje választotta meg, a szabóval ő pörölt, ő tartotta rendben a ruhatárat, hol a tubákszintől kezdve a sötétliláig minden szín képviselve volt. Reggel a szobalány jelentette, hogy szép idő van, vagy hogy esik, mire kiválasztotta a reggeli toalettre szánt ruhadarabokat, s férje abból tudta meg, milyen idő van odakint.

Ha világos színű nadrágot talált ágyafejénél, vigán felkelt, felhuzta a redőnyöket és be-bocsátotta a napfényt, a tavasz illatát, frissességét. Bizonyos színekre a fal felé fordult és tovább aludt, mert tudta, hogy kint zuhogva esik az eső, feláznak a hófehér utak, gyékényes szekerek vánszorognak a nagy sárban, s hogy szomorú az élet odakint, az ólomszínű égbolt alatt.

Külön jelentősége volt a nyakkendőknél, azokból ismerte meg nejeének lelki állapotát. Voltak színek, melyek derült jókedvet, meglelégedést, örömet jelentettek. Más-más színe volt a bánatnak, lehangoltságának, boszuságnak s haragnak. A kék szín azt jelentette, hogy jól aludt, a fehér azt, hogy rendkívül békés hangulatban ébredt fel, a fekete azt, hogy bal lábbal kelt ki az ágyból. A lángpiros szín az égő haragot, a vihart jelentette. Ilyenkor férje megértette a néma üzenetet, halkán felöltözködött, reggelijét szobájába hozatta, parancsot adott, hogy a két szürkét fogják be, lopva lesompolygott a lépcsőkön, kocsiba ült, s csak innen, biztos menedékéből kiáltott be jóreggelt nejeének, ki a konyhában a cselédekre pattogott.

Egész nap nem jött haza, valamelyik barátjánál ebédelt, elvitatkoztak az ország dolgáról, a hosszú délutánt tarokkozással és ivással huzta ki és este ajándékkal megterhelve érkezett haza. Fia zsebeit telerakta nyalánksággal s magától futó kis gőzössel lepte meg, mely zörögve rohant végig a puha szőnyegen.

Ekkép hallgatag megegyezés volt férj és nő közt, hogy egymásnak nem okoznak kellemetlen napot. A nyakkendő színében rejlő hadüzenetet Szentegyedy mindig megértette és neje sohasem felejtette el ily szokatlan módon figyelmeztetni a ház látható fejét, hogy uralma e napra megszűnt, fusson birodalmából, mint koronájától megfosztott, száműzött király.

A kis Gábort bizony e harcias asszony s ez a békés férfi közös akarattal elkényeztették. Nem engedték a világért sem, hogy feje tele legyen nehéz tudománnyal, ő hát kedvére futkosott a harmatos mezőkön, megmászta a kert legmeredekebb nyárfáit, a veréb fészekért, félelem nélkül ráült a Betyár meg a Villám sima, forró hátára s a szabad levegő, a tavaszi napfény úgy át meg átjárta nyakát, arcát, mezitelen kis lábszárát, hogy fekete lett tőle, mint az ördög s oly napsütésszaga volt, mint az érett császárkörtének.

Tíz éves korában atyja kijelentette a reggelinél, hogy itt az ideje, hogy fia megtanulja mindazt, a mire szüksége van egy gentlemannek (ezt az egy angol szót tudta, s e nagy nemzetet egy roppant rövidáru-kereskedés tulajdonosának nevezte és nem sokra becsülte).

Ettől kezdve Gábor lovagolni, uszni, vivni tanult. Rendkívül szerette a szelet, mikor a fák siránkozva hajlodoztak és az ablakok megrázkódtak, mintha a háznak a hidegtől a foga vaczogott volna. Ilyenkor örömet lovagolt szemközt a széllal, kis fekete lovának sörénye vadul röpködött, s a lovast a levegőnek ez a fénylő, hideg, folytonos hullámzása boldoggá tette.

Szeretett fürödni a Tiszában, melynek szöke hullámai annyiszor tovaragadták; melynek siró nádasában egész madárvilág rejtekezett; füzeseiben kicsiny halász kunyhók bujtak meg, melyekben füstös bográcsok függtek a tűz felett, s aranyszínű lében, étvágyat ingerelve főtt a fehér husu hal.

A meddig a szem ellát, barátságos falvak templomtornya csillog; a végtelen gabonaföldek érő kalásza, mint tovairamló aranyos hullám megmozdúl a legkisebb szélben és a kalászok szárai halk pengéssel ütődnek össze, mintha valahol a közelben aranypénzt olvasnának.

Estefelé, ha már a nap leszállt, a Tisza lassan elborult. Fűzfák árnyékában egész hangversenye keletkezett a nyugvást kereső gémeknek, a tárgyak alakja, éles szögletei elmosódtak s valami vörhenyes, szürkés homály fogott be mindent.

Tanítója ebben a tájban szeretett leginkább fürödni. Gábor is kiment vele a folyóhoz, ügyelt levetett ruháira és ijedten szólította nevén, ha uszásának hangját nem hallotta s ha halvány, fekete feje teljesen eltűnt a félelmes sötétségben.

Holdvilágos estéken, a kert fái alatt járkálva, míg fejük felett csillagok ragyogtak, tanítója szomorú történeteket beszélt a magyar előidőkből. A falu elcsendesedett, a házak ablakai egyenkint elsötétedtek, csak a fonóból hallatszott szerelmes lányok dala.

Ilyenkor - mintha ez ivadékról ivadéokra átszállott szomorú dalok kétségbeejtenék - hazánk történetének leggyászosabb lapjait vette elő. Tompa, gyöngé hangja úgy illett e történetekhez. Beszélt az ezeréves szenvedésről, mely népünk jellemének mélységes komolyságában vissza-tükrözik; elsorolta a vesztett csatákat, török és német hadak égetéseit, az örökös belviszályokat, a szellemi sülyedést, az erők rohamos hanyatlását, a nemzeti vérmérgezést, a lassu, bizonyos halált. Gábor fiatal szívét felzavarták e siralmas elbeszélések, párnái nedvesek voltak a sok sirástól, álmatlanul, lázas fejjel hánykolódott ágyán és éjjelenként Mohácsról álmodott. Ott nyargalt a vitézek között, paripája vérben gázolt, látta a magyar hadak levágatását, a győzelmes törökök diadalmos előnyomulását... aztán egyedül maradt, elhagyott pusztaság közepén, szakadó, jéghideg esőben, mely egyenkint oltotta ki a vidám örtüzeket...

Ily nehéz álmok után kimerülve ébredt fel, soványodni kezdett, étvágya nem volt. Anyja rájött a baj forrására s a tanítót elküldötték. Az első két napon sokat sirt utána, de más jött helyébe, széles vállu, szőke, szeplős legény, a kinek harsány nevetése felverte a házat, ezerféle józú kópéságot követett el és Gábort úgy elfoglalta egész nap, hogy soha sem ért rá szomorkodni és ábrándozni.

Szentegedy, az apa, fél év múlva meghalt és fia nevelése egészen az anyjára maradt. A szomszéd kisvárosban elvégezte iskoláit, azután hazajött gazdálkodni. Néhány rossz termés, a fiatal ur bő költekezése és kártyázása nagyon megcsökkentették a jövedelmet.

A hajdan erélyes hölgy, a ki férje halálát nagyon szívére vette, ellenállás nélkül rabja lett fia akaratának. Magához vette Máriát, Gábornak unokahugát és kedves terve volt, hogy férj és feleség válják belőlük. Csodálatos, hogy tettvágyó, erélyes lelke, mely soha sem törődött azelőtt azzal, a mi a háta mögött volt s mindig a jelenel, a napi gondokkal foglalkozott, férje halála óta mindig a temetési napra gondolt vissza, melyen élete társát levitték a családi sírboltba, ősei közé.

A napok, mint egy jól szabályzott folyó hullámai, lassu egyformasággal hömpölyögnek tova; csak azoknak a hullámoknak emléke marad meg bennünk, melyek a megszokott mederből kicsapva, szilaj tavaszi áradás módjára elöntik gyümölcsösünket és magukkal ragadják virágainkat.

IV.

Délben váratlanul megérkezett Szentegedy né bátyja, nyugalmazott huszáralezredes. Már a kocsiból kiáltozta:

- A fiadat talán még most is a kötényed mellett tartod, Mircza? - ez a név még kislánykorából maradt az özvegyen. - Talán még szopik a kis fattyu, hogy nincs lelked elválasztani?

Középmagasságu, rózsás arczu katona volt, haját és kurtára nyirt bajuszát festette: csupa pomádé, csupa ruganyos feszeség, volt az egész ember.

Karját nővére derekára tette és enyelegve beszélt hozzá.

- Hová lett a darázskarcu derekad, Mircza? Szakasztott ilyen voltál, mint ez a kis, fiatal teremtés, a ki melletted áll. Ez Marika, ugy-e? a Mária név nagyon ünnepélyes és nem illik ilyen fekete szemü, rózsás gyermekekhez, mint a kicsi hugom.

Mindkét arcját megcsókolta a piruló leánynak és szabadon lévő karját felajánlotta neki.

- No még csak a fiu hiányzik, mondá, de ne is kerüljön a szemem elé. Ki hallott már olyant, hogy a Szentegyedy-család sarja itt rozsdásodik meg a Tisza nedves levegőjében? Akkor is ráér paraszt életet élni, ha nyugalmazott tábornok lesz belőle.

Vidáman beszélgetve mentek fel az ebédlőbe. Itt már fel volt terítve. A gondosan lezárt redőnyök hűvös homályt terjesztettek s e homályt kedvesen enyhítették a hófehér abrosz, az ezüst evőszerek, metszett kristály-palaczkok s a felnyitott pohárszék, szépen sorba rakott üvegedényével.

Az alezredes leült a diványra és maga mellé vont a két nőt.

- Kicsi babám, nyiss ki legalább egy ablakot. Öreg katona vagyok, nem félek, hogy lány-arczomat megsüti a nap. Na, halljátok, ti ugyan szépen elkényeztetitek Gáborkátokat, még a széltől is óvjátok. Nem selyemszoknya ő, hogy kiszívja féltett színét a nap, se nem fülemile, hogy homályban kelljen tartani, hogy jobban énekeljen.

Mária pirulva beszélte, hogy Gábor nyulra ment vadászni s csak este jó haza. Addig is a bácsi az ő társaságukban kénytelen unatkozni. Gábor különben nem puhult el, a legszilajabb lovakra ül, lovait mindig maga hajtja és télen, a frissen leesett nedves hóban fél napig is el-álldogál, ha vadra lesbe megy. A félhomály nem azért van, mintha a napsugártól Gábornak a színe kimenne, (bár igaz, hogy az arcza halvány néha) hanem a mama szeméiért van, melyek a sok sirástól meggyöngültek.

Itt szeretetteljesen tekintett az özvegy urnőre és kezére hajolt, hogy kétszer-háromszor megcsókolja.

Szentegyedy-né is védelmére kelt fiának. Lassan, bánatosan beszélt, bátyja megütődve hallgatta. Hova lett erős, csengő hangja, délczeg főhordása, parancsolásra termett egész valójának hatalma?

- Egyetlen fiam van, bátyám, mindennap azért imádkozom, hogy az Isten tartsa meg őt. Félttem, dédelgetem, az igaz, de ő azért erős, edzett, nagy. A féltés az én bánatos szívemnek jól esik és neki nem árt, hát miért ne félténém?

Az öreg katona nem volt barátja az érzékeny jeleneteknek, bár jó szíve volt.

- Jól van, jól, Mircza, a világ leggyöngédebb anyja vagy. Hanem teringettét, éhes vagyok, mint a farkas és inycsiklandó peccsenyszag ütötte meg az orromat, mikor a konyha mellett eljöttünk. Nehezen esik egy perczre is megválni tőled, kicsi babám, olyan kedves vagy, nyíló rózsák közé hullt két fekete szemeddel, de lekötelezed követelő gyomromat, ha utána nézesz, a szakácsnétok nem ült-e a seprünyélre s nem ment-e el a boszorkányok diszgyülésére, cserbenhagyva kappanhájas levesét és pompás nyársonstjút?

Mária felkelt, zajtalanul ment át a szobán, mint valami óvatos egérke. Alig tette be az ajtót, az alezredes hamisan hunyorított és feketére festett bajuszát pödörgette.

- A drágalátos fiadnak szántad, ugy-e, Mircza? Egészséges, szép leány, igazi race. Hanem az urfit el kell bocsánatod előbb a kötényed mellől, hadd lásson világot. Nem lehet az, hogy egy Szentegyedy ne lásson mást a faluja tornyánál, és ne ismerjen más nőt a feleségénél. El kell neki menni idegenbe, Mircza, rangot, hirt, dicsőséget kell haza hozni ősei fészkebe. Hadd legyen katona, hadd éljen olyan életet, mint a sátoros cigányok, könnyelmű asszonyok felett aratott könnyű diadalokba hadd unjon bele, hogy annál jobban megbecsülje a boldogságot: a kis baba tiszta, változatlan szerelmét és sirigtartó hűségét. Azt akarod mondani hugom, hogy én sohasem untam bele a cigányéletbe és sohasem raktam fészket valami árnyas berekben? Attól tartasz, hogy a fiad is úgy tesz? Félsz, hogy megszokja az egyenruha fényét, ha látja, hogy a huszár közkedveltségű aranyos pénz (azt nem mondom, hogy aranypénz), mely kézzől-kézre jár a szép asszonyok pénzpiaczán? Én... az más. Nekem nem volt senkim, nem volt egy édes, szép leány, egy hűséges, angyali szív, a ki hajlandóságot érzett volna megváltani, rabul ejteni engem. Volt egy... de szépsége nagyobb volt hűségénél. Ez a kis baba (itt fejével a belépő Máriára mutatott s hangját meghalkította) hatalmasan fogja haza vonzani a fiut; aztán az ősi fészek, a honvágy, mely mint valami nagy betegség, hirtelen tör ki idegen országban rajtunk! Az ember nem olyan, mint a folyó, mely sohasem tér vissza többé a völgybe, a honnan forrása ered. Olyan, mint a feldobott kő: a maga súlyánál, ösztöneinél, vágyainál, szive súlyánál fogva, oda visszahull, a honnan feldobták.

E beszéd alatt Szentegyedyné mozdulatlanul ült helyén, szemeit nem bátyjára, hanem a levegő egy pontjára függesztette. Látszott rajta, hogy zavart gondolatokkal küzködik s hogy Mária belépése, a ki bejelentette, hogy kész az ebéd, nagy megkönnyebbülésére szolgált, mert nem kellett azon melegében válaszolni.

V.

Az ebéd vidáman folyt le. Az alezredes kaczagtató történetkéket beszélt s minden alkalommal kimutatta hódolatát a „kis baba” iránt. A leánykának megsugta éles ösztöne, hogy ez az udvarias formákban jelentkező és szerfelett lovagias hódolat, őt mint Gábornak sziveválasztottját illeti, hogy ez a hódolat a Gábor személyétől el nem választható. E gondolatra szívet izgalom fogta el s egy-egy gyöngéd célzásra, mely szívébe furódott, mint az ellőtt nyíl (ugy, hogy kimondhatatlanul édes seb, boldog fájdalom támadt utána), minden ok nélkül felugrott helyéről, hallatlan mennyiségű kenyeret vágott, vagy egyéb foglalkozást keresett a pohárszék-nél, csakhogy elrejttesse arczocskájának újra meg újra nyiladozó piros rózsáit.

A fiatal vadász nem ült köztük a behütött boroktól csillogó asztal körül, mégis szüntelenül ott volt gondolatukban, beszédükben és a társalgás nagyobb részét az ő magas személyisége körül forgott. Ő felsége Gábor király uralkodott itt e kis, bizalmas társaság érzelmei felett, kik vele tették kellemessé ebédjüket, míg a félhomályban a kakukos óra harsányan ütött s a divánon a beszabadult macskának, Mária kedvencének villámos zöld szemei fénylettek.

Ebéd vége felé az alezredes rendkívül homályos felköszöntőt mondott, melyben reményét fejezte ki, hogy a megpróbáltatás napjai után ragyogó boldogság következik a családra s a távollét csak szorosabbra fogja fűzni két fiatal, nemes szív barátságát, mondhatná, még ennél is bizalmasabb természetű vonzalmát. Ez esetben ő hozzájuk költözik s ezer örömmel rendelkezésre bocsátja bajuszát, esetleg orrát és fülét, bizonyos mindenekfelett kedves Hüvelyk-Matyik tépázó szenvedélyének, és sirásukat - őszintén mondja - szivesebben elhallgatja napestig az ezredtrombitás igazi művészettel kezelt fortissimóinál.

Ez a titokteljes pohárköszöntő nyugtalansággal töltötte el az urasszonyt és Máriát; s alig várták, hogy az alezredes délutáni álomra hajtsa fejét, hogy jól kisirhassák magukat.

Az alezredes ur nem feküdt le, hanem megismertette a hölgyeket abbeli szándékával, hogy öcscseurát felkeresi. E szokatlan vállalkozást avval mentegette, hogy az utóbbi időben nagyon elromlott jó huszárvére s valami méla kórság hosszú gyaloglásokra kényszeríti, holott volt idő, a mikor gyalogjáró katonáról azt tartotta, hogy a huszárnak csak a lova jár gyalog.

Márton, a kocsis, megmutatta a három topolyafát, honnan a nagyságos ur hat órákor reggel elindult. Az alezredes találmára a jobboldali utra tért s csakhamar elérte a tarlót. Minden be volt már hordva, csak a tengeri volt még lábon, a szél összezörrentette hajladozó, magas szárait. Az alezredes vigyázva fejtette szét bajuszos csövét, úgy, hogy a száraz, halvány héj közül kisárgult az érő szemek aranyszíne.

Hasonlít a kis baba hajához, mondá, és elgondolkozott a kisleányról, a kinek ő fájdalmat fog okozni, ha ráveszi öcscsét, hogy elhagyva faluját, vesse magát egy kissé a nagyvilági élet hullámaiba. Egy kis tengeri fürdő az egész, mely felfrissíti, megedzi, megfiatalítja az embert.

Hogy a hullámok örökre elragadhatják övétől, vagy valami mosolygó örvényben otthagynak fiatal életét s hogy holttestét a tenger varjui, vijjogó sirályok lepik el - ilyesmire férfinak nem is szabad gondolni.

Az őszi szántások szélén néhány fa állott, béresek számára ültették, kik árnyékában megvonulhattak és ökreiket kifoghatták, ropogó, friss füre bocsáthatták. Itt találta öcscsét, két nyul volt tarisznyájában, ő maga fához támasztotta hátát és összefont karokkal merően a földre nézett, puskája ágra volt akasztva, zsemlyeszínü vizslája előtte feküdt s egy perczre sem vette le topázzsinü, okos szemeit gazdája arczáról.

Oly mélyen elmerült Szentgyedy Gábor aggódó gondolataiba, hogy észre sem vette nagybátyját, míg az nyakon nem kapta s összevissza nem ölelte.

- Ez aztán a váratlan öröm, bátyám, mondá Szentgyedy Gábor és melegen megszorította az alezredes kezét.

Az alezredes figyelmesen vizsgálta öcscse megszíványodott, szomorú arczát, csüggeteg tartását, éjjelezésektől vörös szemhéjját.

- A zsákmány nem valami nagyszerű, mondá hosszabb szünet mulva, a két nyulra mutatva, pedig ez a tarló csak úgy hemzseg a nyultól. Te vadászó Hamlet, unokahugod igen szép leány. Hagyd a töprengést, édes öcsém, mert én azért jöttem, hogy kötelességedre emlékeztesselek.

- Mi más kötelessége van most a magyarnak, szólt az ifju bánatosan, mint némán tünni ellenségeinek bántalmait, vigyázni, mikor szünik meg leigázott nemzetének, - e nagy haldoklónak - utolsó érverése.

- No no, öcsém, felelt vigasztalólag az öreg, annyira még nem vagyunk. Az ördög vigye a politikát s a ködös elméleteket - azokhoz nem értek; de annyi történelemre mégis tanítottak, hogy életképes nemzet a magyar s a mi viszálya van uralkodójával, majd szép szerével elintézik... Csak az istenért, hagyjátok abba azt a ti haszon nélkül való busongástokat és ne üzzétek szenvedélylyel a malom alatt való politikát.

Ne legyetek Hamletek, mert ez sohasem volt természetese a magyarnak. Szántatok, vessetek, arassatok, házasodjatok meg és neveljétek fel egy egész fészekalja gyermeket. A politikai pályák el vannak zárva előttetek, tehát legyetek katonák, szerezzétek magatoknak dicsőséget, hírnevet, magas állásokat. Éljetek, egyszóval, mert az a ti örökös sóhajtozástok, unalmatok, kétségbeesésetek nem élet. Ti mindannyian jó gazdáknak tartjátok magatokat és nem tanultátok még meg, hogy a gyöngye termő évet jó termő év váltja fel s ha földjeiteket telehordta iszappal az árvíz, a következő évben annál jobban terem. Élni, mindenáron megélni, ez legyen a jelszó;

fiaitok és unokáitok majd megélnék a maguk emberségéből; Magyarország meg jó darab föld, azt ugyan nem viszi el a víz alólatok.

Szentegyedy Gábor egykedvűen hallgatta bátyját, hátát újól a fának támasztotta és minden hangsúly nélkül, csendesén válaszolt.

- Kártyás lettem, bátyám, tegnap éjjel különösen sokat vesztettem; szeretem a bort, mert elkábit, megbutít. Nincs semmi, a mi az élethez kötne, s ha öreg anyám nem volna...

Nem fejezte be, válla egy mozdulatával fegyverére mutatott.

- Jókor jöttem, öcsém, szólt az alezredes felindulással. Szegény legyecském, hogy belebonyolodtál az unalom pókhálójába. Öreg jó anyádnak, nekem s annak az édes kis babának tartozol annyival, hogy legalább komolyan megpróbáld visszanyerni életkedvedet. Nehány hét alatt kitör Olaszországgal a háború, állj be abba a huszárezredbe, a hol én szolgáltam. Az ezredes jó barátom, magyar ember, az gondoskodni fog róla, hogy minél előbb átessél a tüzkeresztségen. A háború azokkal a komoly és közvetlen veszedelmekkel, melyek vele járnak, jó iskola az ilyen megsavanyodott magyarnak, a minő te vagy.

Gábor öröm és megindulás nélkül egyezett bele. Eszébe sem jutott, hogy elhatározásával gyászba borít két nemes nőt, a kik még nem is sejtik, mily villámsebessen sujt le fejükre a bánat fekete ölyve s mily nehéz megpróbáltatások napjai következnek rájuk.

VI.

Az állomások, melyeken a vadonat új huszárhadnagy keresztülment, el voltak lepve Olaszország felé igyekező katonasággal. Sok magyar fiúval találkozott össze, a kik a fejük fölött függő háborúról úgy beszéltek, mint a szórakozás egy neméről. Lelkesedésre bajtársainál nem talált sehol, dicsőséget senki sem várt a küszöbön álló harczoktól, az emberek zárkóztak voltak és egykedvűen, mogorván, hallgatagon engedték át magukat az események sodrának, a habokra bizva, hogy valahol partra vessék őket. Ezek a magyarok valamennyien kíváncsiság nélkül tekintettek a végzet ama szürke, kifürkészhetetlen ködtömégére, mely mögött a készülő események, a jövő, a harczok kimenetele rejtőzött. Nem féltek, de nem is óhajtották a halált, mert nem volt miért élni és nem volt miért meghalni. Azzal az egy dologgal tisztában voltak, hogy feljebbvalóik bizalmatlansággal kísérik minden mozdulatukat, latolgatják egymás közt ejtett minden vigyázatlan szavukat. Eredendő bűnük az volt, hogy egy leigázott, szerencsétlen nemzethez tartoztak, mely - legalább poroszlói úgy vélték - kétségbeesett merényleteken, véres boszún, felszabaduláson jártatja esztét.

A csapatok a híres várnégyszögben gyűltek össze, de a háború felhője még néhány lábnyira függött a szép ország felett. Néhány hét múlva leereszkedik a jól mivelt, gazdag, népes olasz földre, a narancsosokra, olajfaerdőkre, csatornázott rizsföldekre, derült, fallal körülfogott, kedves városokra. Füst és köd fog ellepni mindent, melyből felégetett városok lángja csap fel, haldoklók és sebesültek jajgatása hallatszik ki és vér, tapadós vér foly mindenütt.

Szentegyedy Gábor ezrede Mantuához közel fekvő helységben volt elszállásolva. A legénység csatakeszen állott, minden percben várta indulásra a parancsot, a tiszték kártyával, ivással ölték az időt, míg a polgárság sötét gyűlölettel tért ki előlük. Fekete szemükből kilátszott a gondolat, hogy az „osztrák” ellenség utolsó órája nemsokára üt s hogy ők ezt a napfényes országot nemsokára megtisztítják ettől a szivós bogárfajtól, melyet, ha beveszi magát valamely ország repedéseibe, századok múlva sem lehet onnan kiirtani.

Szentegyedyt néhány tisztársával együtt olasz grófnéhoz szállásolták el, kinek férje Flórenczben magas állami hivatalt viselt állítólag, de a ki még egyszer sem látogatta meg magányában epekedő párját.

A kastély lapos tetejével, hatalmas terasszával és gyönyörű parkjával kedves hely volt az ábrándos, fiatal urnő számára. Szentegyedy legalább ábrándosnak tartotta a grófnőt, bár ezen véleményét nem tudta mással támogatni mint azzal, hogy holdvilágos, langyos, derült olasz éjszakákon többször látta őt a terasszon sétálni társalkodónéja kíséretében.

A kert két részre oszlott. Az egyik nyitva állott a tisztek számára, a másikba még a madár se juthatott be a grófnén és a cselédségen kívül.

Hősünk szobája az épület sarkán volt, melyről a teraszra s a grófné elzárt paradicsomára láthatott. Ismerős volt előtte a szép asszony selyem napernyője, világos ruhájának színe, nyugodt, elegáns járása és fekete haja alól kitetsző halvány, kissé sárgás arcza.

A hogy szobájával rendbe jött, Szentegyedy leveleket irt haza. Nyitott ablaknál irt, kint már lement a nap, az égbolt, mint a hűlő vas, halványodni és sötétedni kezdett. Éró narancs és szürke olajfák illata volt a levegőben, a csatornák vize elhomályosodott, mint az álmos ember szeme.

Szentegyedy tekintete a grófné halkán mozgó alakját követte, és emlékében ellenállhatatlanul feltűnt egy másik nő képe, a mint - legutóbb a méhesnél - a veteményes ágyak között jártkelt, óvatosan védte kartonszoknyáját a reggeli harmattól, míg aranyos, szőke fejecskeje visszafordult oda, a hol Gábor ur cigarettázva lopta a napot.

Először történt, - mint később Szentegyedy szégyenkezve megvallotta - hogy eljövetele óta némi vágyakozással gondolt a leányra, ki tiszta szívet odaadta neki, a kinek élete nyugodtan foly tovább az elhagyott uriházban, de a ki bizonyára mindig róla gondolkozik és levelét szivszakadva várja.

Fel se tűnt neki, hogy most is egy más nő látása keltette fel benne ez érzelmeket, s hogy mikor a szerelmes gondolatokat egymásután papirra veti, mohón ügyel a dallamos, lágy kaczagásra, melyre odakint a grófné, egy magas, sötét arczu olasz ur beszéde folytán fakad.

Bellarmin grófné lángoló gyűlölettel viseltetett hazája ellenségei iránt, és ellenszenvét a hozzá szállásolt „osztrák” tisztekkel feltűnően érezte. Ő maga úgy tudta intézni dolgát, hogy sohasem találkozott rákényszerített vendégeivel, s ha a lépcsőn, vagy az utcán néha mégis összejött velük, bájos fejét megvetéssel fordítva el tőlük, szeméi szikráztak és sárgás, kreolszin arczát sötét pirosság borította el.

A tiszteket sértette ez a magaviselet és maguk között csak a „szép farkas”-nak nevezték a grófnét, a ki áldozatát széttépni készül. Tömérdek élcz és szójáték keringett róla a táborban. Egy-egy hetyke, elbizott dalia pikánsnak találta a gondolatot, hogy a grófné szívet meghódítja és gyűlöletét szerelemmé változtatja. Volt olyan is, a ki tolakodással felelt a kihívóan tanusított ellenszenvre, míg végül többen arra az ötletre jöttek, hogy Szentegyedy Gáborral kell próbát tenni, a ki külsejére is szép ember, a ki magyar és kinek csendes, zárkózott életunalma hivatalra van rá hogy elforgassa vele egy szenvedélyes olasz asszony fejét.

Gábor visszautasította e megbízást, éles szavakkal nyilatkozott az efajta tervekről, melyek férfiakhoz sohasem méltók, s ezért meg kellett verekedni két társával. Mind a két kardpárbaj javára dőlt el, a mi közte és társai közt a békét helyreállította és tekintélyét emelte.

Néhány nap mulva cigarettázva ült szobájában és honi lapokat olvasott, melyeket ismeretlen kéz mindennap asztalára tett, mikor halk kopogást hallott s meglepetésére Antónió, Bellarmin grófnő mogorva, sovány komornyikja lépett be. Mélyen meghajolt az osztrák tiszt előtt és

kiváló udvariassággal adta értésére, hogy urnője szerencsésének fogja tartani, ha a magyar gróf urat szobájában fogadhatja.

Szentegyedy ellenvetéseket tett a „gróf” cím miatt, de Antóniót ez nem rendítette meg szilárd elhatározásában, sőt nyíltan értésére adta, hogy a magyarok valamennyien született grófok, az olaszok mindnyájan született hercegek és királyok, az osztrákok pedig született svábbogarok, a kiknek kellemetlen szaguk van.

Ezen elszánt nyilatkozatot megtéve, halkan távozott el, hogy urnőjének bejelentse a magyar gróf látogatását. Néhány perc múlva visszajött és felajánlotta, hogy a gróf urnak az öltözködésben segítségére lesz. E naptól fogva sohasem tudta őt többé Szentegyedy lerázni nyakáról, szolgálatkészségével, szivességével, udvariasságával a szó teljes értelmében elárasztotta, mindig kéznél volt, mindig idejében jött, a miért Márton, a kit Szentegyedyt magával hozott s a ki őt ügyesen, hűségesen kiszolgált, a legnagyobb mértékben el volt keseredve és nagy kedvet érzett Antónió uram szürét szép szerével kitenni az ajtón.

- Nem tetszik nekem ennek a hosszú olasznak a képe, kis gazdám, mondá bizalmas percében urához: úgy mozog, az egész arca, mintha valami gombostűre szurt nagy, fekete pillangó volna.

A grófné Szentegyedyt barátságosan fogadta. Azzal kezdte, hogy őt lovagias férfinak tartja, le van kötelezve a néhány becsületes kardcsapásért, melyet érette osztogatott. Hálából naponkint friss, illatos rózsa tétetett Antónióval asztalára. A rózsa alatt a magyar lapokat akarja érteni, melyeket egy magyarországi barátja pontosan küld meg neki. Jómaga nem érti ezt a szép, erőteljes nyelvet, de komornája született magyar nő, az napokint olaszra fordítja e lap érdekes közleményeit. Aztán néhány általános mondás következett a hazaszeretetről, magyarok és olaszok csodálatos rokonszenvéről és a gondviselés kifürkészhetetlen akarataról, mely szerint annyi nemes olasz hazafi álma: az egységes olasz haza, idegenek segítségével lesz ragyogó valósággá.

Ez utolsó mondást nem értette meg a fiatal huszártiszt, kinek szeme és arany sujtásai gyöngén ragyogtak a szép asszony elfogadó szobájának illatos félhomályában.

A grófné igazán érdekes nő volt. Fényes koromsötét szemöldöke alatt szenvedélyes olasz szempár égett, halvány arca pelyhes volt, mint az őszi barack, mozdulatában volt valami mesterkéltséget tartózkodás: a vadnak pillanatnyi mozdulatlansága, mielőtt kiszemelt áldozatára veti magát.

Ebédre hívta meg Szentegyedyt, a ki udvariasan, de őszintén értésére adta, hogy tisztársai bizonyos megtiszteltetésben részesülnek a grófné részéről: ellenszenvére méltatja őket. Ily körülmények közt ő a meghívást el nem fogadhatja, mert ő is azt a tiszta kardot viseli az oldalán, a mit társai, s mert ily körülmények között a barátság és becsület parancsolja, hogy szomorú sorsukban ő is osztozzék. Mert szomorú sors, ha ily kiválóan szellemes és feltűnően szép hölgy, mint a grófné, előítéllettel viseltetik egy csapat fiatalember iránt, kik őt nagyra becsülik, sőt - mondhatná - csodálják.

A grófné tekintete megvillant, aztán hidegen felelte, hogy ő - természetesen - az osztrákokat is meghívja Szentegyedy kedvéért s hogy az az ebéd hat órákor lesz.

A huszártisztek pontosan megjelentek a kitűzött órában, de előbb rövid látogatást tettek kedves ellenségüknél.

VII.

Az ebéd kitűnő volt, a legjobb s legtüzesebb olasz borok kerültek asztalra. Két márvány virágtartóban a frissen szakasztott virágok úgy voltak bokrétába kötve, hogy az olasz nemzeti-szín jött ki belőlük. Az ebédnél nem beszéltek politikáról, nagy művészek, nagy költők és festők jöttek szóba, mi alkalmat adott a ház urnójének, hogy az olaszt a világ legelső népének nevezze.

- Az éghajlatukat dicsérje, asszonyom, mondá Szentegyedy, a ki különben az egész ebéd alatt szótalán volt, az önök sugárzó egét, tropikus melegét, csillagos éjszakáit s főkép a tengert, ezt a csodálatos, folyton változó s mégis mindig egy víztömeget, mely nem csoda, ha művészeket nevel. Tegye ön, asszonyom az olaszait Grönlandba, a hidegségbe, örökös ködbe, a befagyott tenger partjára - vajjon megnyilatkozik-e bennük a lángész, a ragyogó képzelet, a teremtő erő?

- Ön tehát azt hiszi...

- Azt hiszem, hogy érzelmeinkre, gondolatainkra, elhatározásainkra végzetes befolyása van hidegnek, melegnek, szélnek, levegőnek egyaránt. Azt hiszem, asszonyom, hogy ez a pompás bor, - melyet az ön egészségre egész odaadással fogyasztunk - elveszteni színét, zamatját, lelkét, ha tőkét a Vezuvról, a mi Alföldünk fénylő, zsiros fekete földjébe ültetnék át.

A szép asszony nem mondott ellent. Lágyan, hizelegve nézett a beszélő szeme közé, úgy, hogy Szentegyedy Gábor nem bírta ki égő tekintetét.

- Ön tehát azt állítja, mondá és hangja kötekedést árult el, hogy az én két szemem egykedvűvé, mozdulatlaná válnék, mint a befagyott forrás, ha át lehetne őket ültetni egy eszkimó hölgy arczába? És viszont az a szürkés, bágyadt, lusta valami, a mit egy eszkimó szemének hívnak, színt, tüzet, kifejezést kapna, ha egy olasz nőnek kölcsönöznék oda? s ha jégsivatag és fókák helyett ez a dicső vidék és a nápolyi öböl tükröződnék benne?

A társaság úgy csoportosult, hogy ebben a pillanatban magukban voltak. A nyitott ablakon keresztül a teraszra láttak, melyen nagy olasz hazafiak márvány mellszobra fénylett leanderek rózsaszín virága közül. Egyszerre - mintha hirtelen a fák közé dobták volna - heves szél tört utat magának a gesztenyefák lombjai között, aztán átugrott az alacsony, hófehér kőfalon, melyen derült árnyékok szaladoztak, és elrohant az országút mentén, kavargó portölcéseket támasztva. Utána oly csend lett, mintha a kert egyhamar nem tudna magához térni az ijedségtől. Az égen mindenfelől sötét felhők szaladoztak össze, az eső megeredt és csakhamar hallatszott üde suhogása, szapora, halk kopogása az ablaküvegen.

A grófné közel hajolt szomszédjához, a ki tiszteletteljesen állt előtte s halkán mondá:

- Beszélni akarok önnel. Kilenczkor este Antónió hozzám vezet.

Az ebédnek vége volt, az uraknak szabad volt rágyujtani. Feketekávét hamar megitták és elbucsztak, mert sokan közülök Mantuába óhajtottak menni, hol valami Bécsből odaszakadt zengerek tartottak utolsó előadást.

Szentegyedy fejfájás ürügye alatt szobájába vonult. Kedves levél várta otthonról. Felbontotta és szórakozottan olvasta végig Mária apró, egyforma, elegáns irását. A többek közt azt írta neki, hogy néhány nap óta mindenféle rosszat álmodik felőle, inti, ügyeljen magára, főkép pedig az olasz nőktől óvja magát, kik az olyan szép embert, mint a Gábor (mikor itthon voltál, sohasem mondtam volna ezt neked, mióta messze vagy, sokkal bizalmasabb vagyok hozzád) könnyen megajándékozzák szivükkel, a féltékeny férjek pedig egy törsszurással, jól irányzott, egyenes törsszurással a szerelmes sziv kellős közepébe. Mindezt ő - Mária egy őrmesternétől hallja, a ki a mamának fehérneműket varr s a ki Olaszországban évekig lakott, mint az ezred markotányosnéja...

A rövid ideig tartó eső elmúlt, a megázott kert párologott, a levegő lehült. Szentegyedy türelmetlenül járt fel s alá szobájában; az idő nagyon lassan telt, Antónió nem jött, elhatározta, hogy felkeresi a grófnét. Nem volt bátorsága lakosztályába lépni, a terasz felé indult. Ebben a perczen köpenybe burkolt magas férfit látott, ki a grófné szobái felől jött s a ki a kapu előtt várakozó zárt fogatához sietett. Feltűnően magas, katonás tartású férfi volt, nagykarimájú carbonári kalap volt rajta, mely árnyékba borította vonásait; köpenye gallérját gondosan felhúzta füléig. A kapu alatt a lámpa fénye jobban arczára esett s valószínűleg már nem is tartotta oly szükségesnek a vigyázatot, mert köpenye gallérja félrecsuszott és Szentegyedynek úgy tetszett, hogy ismerős arcot lát s a titokteljes férfi a mantuai osztrák hadtestparancsnok, vagy legalább is úgy hasonlít rá, mint egyik tojás a másikhoz. De mit keresne polgári ruhában, Bellarmin grófnénál, a ki gyűlöli az osztrákokat? Rögtön kiverte fejéből e gondolatot, azután mást gondolt. Bizonyára a grófné szeretője e daliás alak, mert a férj nem igyekezett volna annyi vigyázattal megőrizni inkognitóját. Szomorúság fogta el és egész testében remegve, izgatottan várta a grófné könnyű lépése nesztét.

Sohasem érzett ily beteges idegességet, ha otthon Máriát várta. Pedig az is nő volt, fiatal, szép, szerelmes leány, a kinek csak ruhája érintése is felzaklatta, felindulásba hozta véréit. Ám Mária egészséges, jótékony forradalmat támasztott szívében, de az olasz asszony, de a szeretők mind, de az a nő, a ki másé: fájdalmas, nyomasztó, emésztő nyugtalanságot kelt a férfiakban, melyből a szivbajok erednek. Ezek a bűnös légyottok, melyekben mindig van egy harmadik, a kit ketten megcsalnak, ezek megviselik az emberek szervezetét s azért van korunkban oly sok szivbajos, nervózus ember. Másrészt az a beteges, emésztő, életrontó izgatottság, melyet az oly szerelem ébreszt az emberekben, melyben valakit megcsalnak: ellenállhatatlan vonzó erőt gyakorol a modern emberre, a kinek finom idegrendszerét a haladás százada tultengődni segítette. A boldog, erényes, tiszta szerelem nem elégíti ki őket, a tiltott viszonyokban erősebb ingert, több méregtartalmat találnak.

Szentegyedy ily mohón, ily lázasan, ugyszólván önkivületben, sohasem várt még nőt. Halántékát csaknem szétfeszítették a fejében forrongó, bűnös, fájdalmas gondolatok.

Végre! Felszökött ültéből és a grófné felé rohant, aztán hirtelen megállt s arczát halotti halványosság borította. A grófné könnyű, esteli ruhában volt, füzőt nem viselt, tisztán meglátszott tökéletes testének minden körvonala, vállának, mellének csábitó, szabad mozdulatai.

Szorosan egymás mellé ültek.

- Szentegyedy ur, kezdé a grófné, feléje fordítva bájoló arczát, kapott ön ma otthonról levelet? Valakinek írva, nem érzett keserü megbánást, hogy ma este idejön, egy idegen nő hívó szavára?

- Nem, felelt a férfi és minden férfi így felelt volna az ő helyzetében. Keserü megbánást csak a miatt érzek, hogy kíváncsi voltam egy árny, egy kísértet, egy köpönyegbe burkolt magas ur arczára, a kit öntől láttam kijönni, grófné.

A szép asszony nem volt kinosan meglepve, még szempilláit sem mozdította meg, mintha e kérdést várta volna.

- A férjem volt, fontos híreket hozott, életét tette kockára, hogy hozzám juthasson veszedelmes természetű hireivel. S akármennyire bizzék is ön az olasz égalj lángoló napsugarában s az olasz nők könnyen lángbaboruló szívében, ez nem szerelmi találkozás és a csók, melyet tőlem kaphat, csak tiszta, ártatlan testvéri csók lehet. Magyar testvérem, én önt meg akarom nyerni ügyünknek, a szabad Olaszország ügyének, az osztrák uralom megtörése ügyének, melyből az ön szép hazájának szabadsága következhet.

Komolyan, szivigható hangon szólott, arcza meggyőződést árult el.

- Osztrák tiszt vagyok, asszonyom, az önök földjén álló ellenséges hadsereg tisztje, válaszolt Szentegyedy, zavarában bajuszát harapdálva, nagyon kérem, ne bizza reám titkát. Politikával különben sem foglalkozom.

A grófné vállára tette kis kezét.

- Nekünk jó értesüléseink vannak, tudjuk önről, uram, hogy unalom és kimondhatatlan szomorúság gyötörte ősei birtokán, az aranykalászos Alföldön, mely apáit táplálta s unokáit is táplálni fogja. Az ön bánata öröklött bánat, mely apáról fiura száll, az önök nemzetében. Minden legyilkolt nemzet fiai életuntak és kétségbeesettek szoktak lenni. Ön azt mondja uram, nem foglalkozik politikával. De a szent szüzre, az ön szomorúsága, az ön népe jobbainak szomorúsága: nem nemzeti politikája-e a magyarnak?

Nem kibusulhatták-e már magukat háromszáz év óta? A busongás, a kétségbeesés, a sültgalambvárás politikáját még ma sem akarják helyettesíteni a vér, a kard, a tett politikájával? Az olaszok történelme tele van gyilokkal, méreggel, cselszövénnyel, de tele van szabadsággal is. A háboru vaskoczkája el van vetve s holnapután az ön ezrede a mi véreink ellen indul. Testvérek, természetes barátok, szivbeli szövetségesek egymás vérért fogják ontani. Pedig a mi szabadságunkból az önök szabadsága következik.

A huszártiszt elgondolkozva hallgatta a grófnét, aztán hirtelen felkelt.

- Rokonszenvezem ügyekkel, grófné, de a zászlóhoz, mely az önök szemében gyűlöletes, adott szavam és esküm köt. Mikor még szabad ember voltam, szivesen beálltam volna hadseregükbe és édesörömet meghaltam volna szabadságukért. Már most késő. Katona vagyok s hűségemet meg fogom tartani. A grófné nyugodt lehet, közleménye kettőnk titka, s még álmomban sem fogok abból elmondani semmit. Jó éjszakát.

Mélyen meghajtotta magát, sarkantyuja halkán pengett, a mint végig ment a terasz kőlépcsőin.

- Azt hitte, szerelmi találkozásra jön, kaczagott a grófné, s mégis fent feledte sarkantyuját. Igazán, naiv emberek ezek a magyarok!

VIII.

A huszárezred három nap mulva megindult, hogy az ellenség derékhadát felkeresse. Hajnaltól késő estig mentek a füvel borított nagy rétségen, melyet roppant félkörben, hegyek fogtak körül. A nap égetett, de frissítő szél fujdogált, a lovak lépése zaja elveszett a magas, buja fűben.

Este kiállították az őrszemeket. A kifáradt legénység főzött, vidámon lobogott a láng köröskörül.

Késő ősz volt. Az erdő kopaszan állott, de az ég mély kéksége, a balzsamos, langyos levegő még nyárra vallottak.

A táborból vig zsibongás hallatszott, a legénység honi dalokat énekelt, a tisztek szivarjukat sziva, cognakot ittak s a küszöbön álló harczokról beszélgettek.

Az éjjeli őrséget éber figyelemmel állították ki, az ezred mindenfelé kinyújtotta érzékeny csápját, hogy azonnal mindent megérezzen. Őrszemek mesterséges függönye vette körül, nehogy meglepjék. Szájrol-szájra járt a hír, hogy reggelre valami készül.

Éjjel hideg volt, Szentgyedy, köpenyében burkolva, sátorában végig feküdt egy csomó friss szalmán. Körülötte tüzek égtek, de az ő sátora árnyékban volt. A legénység a tüzek körül heverészett, a felkantározott lovak közelükben állottak, olykor egy-egy paripa harsányan nyertett s messziről az örök éles kiáltása hangzott.

Szentgyedy nyitott sátrából a csillagokat nézegette és szomorú gondolatok fogták el. Bellarmin grófné beszéde, mint valami nehéz tárgy lesüllyedt lelkének mélyes feneke s végleg ott maradt. Hazájára, nemzetére gondolt, mely el van nyomva, mely lánczai közt szerencsétlen. Aztán a grófné azon mondásán töprengett, hogy Olaszország szabadságából Magyarország szabadsága következik.

Hanem e komoly gondolatok nem voltak őszinték, mert azok egy szép nő szavaira vonatkoztak. Azért tűntek fel oly tisztán, élesen emlékezetében, mert azokat egy szép asszony mondta és e szavak hozzátartoztak, mint kissé bronzszínű arcocskája, égő, nyugtalan szemei s az a méltóságos járás, testének az a lágy, elragadó ringása, melyet a tenger napfényes hullámainól tanul el az olasz asszony.

Szentgyedy a friss szalmán is keresztül érezte a földnek ravasz, előtörő hidegségét. Egy pillanatra eszébe jutott, hogy holnap talán nehéz s hideg halott lesz, mint a föld; talán a legelső összecsapásnál halálos sebet kap, lefordul lováról s a jó Márton tán még holttestét sem tudja kimenteni a megvadult lovastömegek közül.

A halál gondolatától nem szomorodott el, de örülni sem örült neki. Kíváncsian, de félelem nélkül nézte a végtelen állóviznek, a halálnak, mozdulatlan, fénytelen, beláthatatlan mélységét, melynek partján sem fa, sem fű, semmi élő meg nem teremhet s melybe feltartóztatlanul belésiet életünk folyója.

Az álom végre elnyomta. Erős, mély álom vett erőt rajta, melyből puha női kéz érintése ébresztette fel s halk, csiklandó suttogás, üde, kristálytisza női hangnak bugyborékolása, mellette lévő női test delejes kisugározása, hajának rezedaillesata.

Kinyitotta szemeit, ismerős arc hajolt föléje: Bellarmin grófné volt. Hosszu selyem köpeny fedte, melynek csuklyáját fejére huzta. Két erős, fehér karjával leszoritotta a meglepett férfit, a mint az fektéből fel akart ugrani.

- Maradjon, barátom, vigyáznunk kell. Az ellenség táborából jövök, melylyel önök holnap összetalálkoznak. Azon csodálkozok, hogy őkön vonalán, az önök táborának e szeges kerítésén átjutottam?

A férfit még mindig letartva, melléje ült, aztán levelet adott át.

- Ezt az irást akartam átadni önnek. Életemet kockáztattam. Nem tudtam elviselni a gondolatot, hogy ön is ellenségünk legyen, hogy olasz vért ontson holnap, vagy hogy az ön vérenek olaszok töre nyisson kaput.

Hirtelen felkelt, a sátor vásznát lebecsátotta, övéből kihuzta kicsiny, zománczos velencei törét s összetűzte vele a vászon két végét. Aztán viasztekereszt gyújtott meg s odatartotta Szentgyedyhez, hogy a levelet olvassa el. Ez szótlán engedelmeskedett. A levelet - úgy látszott - a magyar emigráció egyik befolyásos tagja írta, hogy a holnapi ütközet előtt vezesse át az olaszokhoz századát, a katonák ott megtartják egyenruhájukat és fegyverüket, nem foglyok, hanem szövetségesek lesznek, ők lesznek első fecskéi a szabadság nyarának, példájukat nagyon sokan, az osztrák hadsereg összes magyarjai követik. Napoleon arra kötelezte magát, hogy Magyarország szabadságát visszaszerzi. Nemsokára francia hadsereg fog kikötni a dalmát partokon, az ország belsejében már meg van érve a felkelés, Kossuth maga lesz az új honvédcsapatok fővezére. A szenvedő, leigázott haza elvárja minden fiától, hogy hiven teljesítse kötelességét.

Szentegyedy átfutotta a levelet, aztán szóltalanul adta vissza a grófnénak.

A sátor szürke vászna köröskörül bezárta őket, a viasztekercs fényénél a friss szalma úgy ragyogott, mintha egymásra halmozott arany volna, de aranyból is jobban fénylett a szép asszony babonázó két szeme, ajkának kifeslett, harmatos rózsája, csuklyája alul gazdagon kibugygyanó fekete haja.

- Ez a levél árulást kíván tőlem, asszonyom. Hogy lehet oly könnyelmű, hogy ilyen levelek átadására vállalkozzék? Hátha elcsípték volna? Ha szerencsétlenül járna? ha kioltanák életét? A háború könyörületeset nem ismer s tekintet nélkül az ön magas állására, az ön nemére, szépségére, fiatalságára, oly könnyen felakaszthatnák önt, a mily könnyedén akasztja be ruhaszekrényébe valamelyik selyemruháját. Bámulom, grófné, tetteit nem értem, félelmessége még szépségénél is nagyobb.

Szakgatottan beszélt és sokáig a grófné arcába nézett, mintha lelkében akarna olvasni. A grófné kiállta e tekintetet s csuklyáját hátravetette.

- Megmondom önnek, szólt halkán, dallamosan, mi nyugtalanítja önt s mit nem tud megérteni bennem: nem ismeri céljaimat. Ime, feltárok mindent, figyeljen reám. Ezredének átvezetése - az ütközet előestéjén - zavarba és félelembe ejtené az osztrák fővezért, kétségbe volna esve, nem merne döntő csatát kockáztatni oly hadsereggel, melynek fele magyarokból áll; magyarokból, a kiknek hazája el van nyomva, a kik az osztrák hadak megveretéséből országuk szabadságát remélik s a kik a hadsereg legjobb, legbátrabb katonái. Ezredében a legénység lelke elő van készítve reá, hogy a feketesárga zászló alól a nemzetiszín zászló alá esküdjék. A legénység, mely a föld népéből kerül ki, nem merül el hamleti tépelődésekbe, mikor a haza hívja, mikor a nagy számüzött „azt üzente...”

Egyetlen elhatározott, lovagias férfi kell ide, a ki a legénységnek élére álljon s magával ragadja a forrongásban levő tömegeket. Tisztársai közt sok magyar ember van, de erre a nagy feladatra csak ön képes. Ők csaknem valamennyien katonai iskolákban nőttek fel, hol nemzetük hagyományait, történelmét elfeledték, hol janicsárokat neveltek belőlük. Magyarok maradtak ők is, de gyászmagyarok, szívük a hazától idegen. Ám ön polgári nevelést kapott, közléről ismeri népe sebeit és hangulatát. Az ön szive is rozsdásodni kezdett a tétlenség és bánat miatt, mert hazájának a nehéz megpróbáltatás napjaiban nem szolgálhat. Most itt az alkalom, meg kell ragadni gyorsan. Nincs veszíteni való idő, ma még nem késő, holnapután már késő volna. Ha a magyar csapatok a mieinkkel megütköznek, ha vér fog folyni, ha sebeket adnak és vesznek, ha egyik fél diadalmaskodik, a másik fél a vereség kinját szenved: akkor visszahozhatatlanul el van szalasztva az alkalmas lélektani pillanat nagyobb, zárt tömegek átvezetésére. Azután már csak a gyávák és a vakmerők átszökése következhetik, egy-egy csoport rajongó átszivárgása a gátakon - de ebből sem Olaszországnak, sem az ön hazájának nem lesz haszna.

Szentegyedy figyelemmel hallgatta a grófné fejtegetését, de a szavak összezavarodtak lelkében, nem tettek hatást reá, ő csak a szép asszonyt látta, a szenvedélyes, elszánt, égő szemű olasz asszonyt, a ki politikai küldetéseket vállal el, életét kockáztatja, éjszakán idején keresztülhatol ellenséges őrszemeken és be mer lépni egy fiatal férfi sátorába, feláldozza női hírnevét, csakhogy hazájának szolgálhasson.

Bellarmin grófné kiolvasta a huszártiszt szeméből e gondolatokat, csuklyáját fejére huzta s még szorosabban összevonta köpenyét.

- Mit érnék női híremmel, erényességem hírével, ha elveszne Olaszország? Életem, ifjuságom, szépségem... mindez semmi, ha hazámnak nem szolgálhatok vele. Ha ön nem volna oly lovagias és nemes, mint a milyen; ha érzékisége nagyobb volna hazaszereteténel, egy perczig sem haboznék felajánlani önnek szépségemet, ha ezen az áron (az én gyalázatomból) hazámmal

szemben nagy szolgálatokra vállalkoznék; de ön lovagias és jó s én sátorában oly biztosságban vagyok, mintha anyám és férjem mellett volnék. Az az ügy, melyért erényes nők becsületüket teszik kockára, csak szent ügy lehet.

Szorosan a férfi mellé lépett, úgy, hogy az közlől érezte forró lélekzetét s ingerlő, fiatal testének édes melegét. Szeme lágyan, esdekelve kereste Szentegyedy felgyult tekintetét, kezével kezét szorongatta.

Odakint a táborban mély csend volt, gyöngé szél behorpasztotta a sátor oldalát, a grófné hevesen eltolta magától a férfit, a sátor nyílásához sietett s törét az összetüzött vászonból kivette. Az így támadt nyíláson friss, hideg szél s a csillagok fénye hatolt be hozzájuk. Fekete fejét kidugta a nyíláson és sokáig, sokáig az éjszakába nézett. Aztán visszafordult s bágyadtan, félénken mosolygott.

- Szükségem volt friss levegőre, az ön sátorában megfájdul az ember feje és szive. Csaknem elsédültem.

Szentegyedy Gábor úgy érezte, hogy tekintete elsötétül, fülei csengenek s fejében olyan zugás van, mintha sebes folyóban a víz alá merülne. Szólni akart, de a felindulás elvette hangját. Egyszerre az asszony mellett állott, nem úgy, mint a kit valami titkos erő lassan odavonzott, hanem úgy, mint a kit egy erőszakos, hatalmas kéz hirtelen, kiméletlenül hozzá lökött.

- Ne közeledjék, mondá a grófné mélabusan, mert olyan forró ön, mint az afrikai szelek, közelében ki nem állom.

Szentegyedy kiterjesztette utána mind a két kezét, aztán kardját lekasztotta a szögrol s a grófnénak nyujtotta.

- Kardommal ön rendelkezik, asszonyom. Nem tudom, mit tett ön velem. Ugy jött rám, mint az alpesi hógörgeteg, eltemette szivemben a kötelességet s az emlékeket.

Bellarmin grófné átvette a kardot s kivonta hüvelyéből. Ugy állott ott magas termetével, lengő fekete hajával, mint Olaszország szabadságának istenasszonya. Keble kevélyen emelkedett a kivivott győzelemtől.

Azután eldobta magától a jéghideg, fénylő fegyvert a szerelmes, kaczagó, boldog asszonynyá változott. Törével újra összetüzte a sátor nyílását s a mécs bágyadt fényénél a két fiatal fej szenvedélyesen szorult össze...

Alig szürkült, a tábor megmozdult. A legénység szó nélkül állt sorba, a tisztek tanácskozásra gyűltek össze. A menetirányt megadták s a világoskék sorok hullámozva indultak meg az ellenség hadállásai felé. Szántások fekete barázdáiban óvatosan jártak-keltek az előcsapatok.

Szentegyedy az előcsapatokhoz jutott, várta az alkalmat, mikor a köpenye alatt rejlő fehér zászlócskát kardjára tüzi s a lovastömegek közé nyargalva, a legénységet „éljen Magyarország” kiáltással az olasz táborba vezeti.

Egyszerre lövések hangzottak. Az olasz gyalogság az erdőt szállta meg s lőtt. Szentegyedy feje felett golyók röpkedtek és közelében felverték a port.

Arcza meg se mozgult, szemei a távolban kalandoztak, nem az ellenséget, a szép olasz asszonyt látta. Fekete szemeit szerelmesen függesztette reá a nő s világosan hallotta, a mint nevéen szólitotta...

A kézi fegyverek ropogása irtózatossá lett, s a lőpor füstje szürke, nehéz fátyol gyanánt függött előttük.

Ebben az elhatározó pillanatban csodálatos gyöngeség lepte meg. Homlokán hideg veriték ütött ki, egész testében remegve, vaczogó fogakkal nézett vissza az ezredre, a mint szélsebesen közeledett az olasz hadállások felé. A fehér zászlót kardjára tűzte s rekedt hangon kiabált a legénység felé...

Hirtelen két ezred nehéz lovasság s lovastüzérség nyargalt elő, a meglepett huszárszázadokat összeszorították s Szentegyedyt izmos karok leemelték lováról. A tüzérség néhány lövése után az olaszok feladták az erdőt s rendetlenül vonultak vissza. Szentegyedyt s néhány társát erős őrizet alatt vitték a főhadiszállásra. Mikor a parancsnokság sátora előtt elhaladt, úgy tetszett neki, hogy a grófné dallamos, vidám, kaczer nevetését hallja.

IX.

Az történt, hogy az osztrák hadtestparancsnok nem bizott a magyar ezredek hűségében és megbizta az állítólagos Bellarmin grófnét (ki valójában a kormány aszán provokátorja volt), hogy ügyesen színrehozott komédiával válságra vigye a dolgokat. A vezér visszariasztó példát akart szolgáltatni, mielőtt a mozgalom nagyon elterjedne s így el volt határozva, hogy Szentegyedyt s néhány társát agyonlövöti.

A kihallgatáson hamar átestek, csak az a része volt kinos, mikor a huszártisztek az álgrófnéval kerültek szembe.

Mindnyájan gavallér, uri emberek voltak s görnyedeztek a szégyen sulya alatt, mikor a grófné, szerepéhez hiven, kérte a bírakat, hogy csak őt büntessék meg, mert ő csábitotta e fiatal urakat hűtlenségre. Hadd legyen ő nő létére az olasz haza első vértanuja, hogy véréből diadalmasan keljen ki az egy, oszthatatlan Olaszország szabadsága.

Gyöngyszínü selyemruha volt rajta, mely fokozta arca halványságát. Szentegyedy úgy vette észre, hogy a hadbírótság tagjai titkos pillantásokat váltanak vele s kedélyesen hallgatják végig német szavakkal kevert olasz áradozását, mintha jól eljátszott szerep részleteiben gyönyörködne.

Beszéde olyan volt, mint egyik-másik olasz öböl: rózsa és szemét lepte el hullámain. Szentegyedyre gyöngéd pillantásokat vetett, őt hősnak, nemzete csodájának nevezte s az örökön minden áron át akart hatolni, hogy megfogja kezét, ruháját, vagy talán, hogy a „halál előtt” - mint zokogva mondá - nyakába boruljon.

A fogoly huszártiszt lelkében rettentő világosság támadt. Az események, az alkonyatnak abban az éles, bántó, szürke világosságában jelentek meg előtte, mely nem szépít s melyben a tárgyakat a maguk színében látjuk, mert a mindent megszépítő, poétikus napfény már eltűnt a földről.

A hogy most jól megnézte az olasz grófné tartását, éneklő hangejtését, ideges, szinpadias mozdulását, rizsporos arczának ránczait, felismerte benne a kalandornőt, a kikapó menyecskét, a kiben nincs semmi nemes, előkelő, a ki oly izléstelen és kirívó, mint egy sor hamisgyöngy. Minő szégyen azokra, kik igazgyöngy helyett viselték!

A második napon valami magasabb hatalom avatkozott bele a dologba, a szinpadi grófné eltűnt, mintha valami sülyesztőn távozott volna, a vizsgálat egész más irányt vett, összeesküvés után nem szimatoltak a hadbírák többé s az egész affért ügyesen megfosztották politikai színezetétől.

Néhány meggondolatlan, félénk fiatalember át akart szökni az ellenséghez, mert ezek az urak a puszkaporszagot ki nem állhatják, a mi persze - a hadbíró ur szellemes mondása szerint - nem is olyan, mint az ibolya- vagy a gyöngyvirág-parfüm szaga.

Ez otromba megjegyzésen az egész bíróság nevetett, a teremben egészen elfeledték, hogy néhány fiatal élet kioltása már el van határozva s a halál megkopogtatta a tanácskozó terem ablakait.

Az ítélet halálra szól s a végrehajtást másnapra tüzték ki.

Szentegyedyt s társait visszavitték tömlöczükbe. Bolthajtásos, alacsony pinczelyukba zárták őket, melynek falát ellepte a penész és salétrom. A levegő nedves és hideg volt, a világosság egyetlen szelelőlyukon jött be hozzájuk, melyen erős vasrudak voltak.

Szalmát hintettek a nyirkos földre, a szalmában megriadt egerek futkostak. Néhány óra alatt a férgek úgy összemarták a halálraitélteteket, hogy testükön piros foltok támadtak s e foltok úgy égték, mint a csalánycsipés.

Odakint megeredt az eső, az épület rézcsatornájában zajosan, ugrádozva folyt le a tetőn összegyűlt víz, a felhők alacsonyan függtek a házak fölött s a mint rőt fényével keresztünyilalt rajtuk egy-egy villám, Szentegyedy úgy érezte, mintha zavaros, nehéz gondoktól elgyötört fejében is villámok futkosnának: megjött a migrén.

Sokszor volt ez a betegsége, ha szellemi munkában kimerült, ha erősen felizgatta magát, ha sokat kártyázott vagy erősen ivott. Tarkójától homloka közepéig rövid szurásokat érzett, füle zúgott, úgy érezte, mintha szemgolyó helyett két darab égő zsarátnok volna fejében, nem látott tisztán, a levegőben zöld s halványsárga csíkok és apró tüzpontok ugráltak előtte. Izzó vasnak gondolta fájó fejét, melyet a kovács üllőjén nehéz pörölyök ütése ér s melyből szikrák pattognak ki.

Nyugtalanul, csaknem önkivületben vonaglott szalmaágyán és óhajtotta a halált.

Éjfél felé a fájdalom úgy elővette, hogy haját tépte és öklével ütötte halántékát. Arczát hideg veríték lepte el, oly hirtelen, mintha száraz bőre alatt valami rejtes forrás, valami feltörő talajvíz fakadt volna fel. Aztán egyszerre - mint a hogy egy boltot sebesen, kiméletlenül bezárnak - öntudata megszűnt működni, teste elzsibbadt, mély álomba merült. Két óra hosszáig aludt így, nehéz álma volt; felizgatott képzelete benépesült rémes alakokkal, de a mi legmegfoghatatlanabb volt, sziklán ülő sasnak érezte magát, alatta szürke, nedves ködök közt holt ember feküdt a fűvön. A halottban magamagára ismert, megmozdította szárnyát, hogy reá szálljon és kivájja szemét. Két különböző ösztön nyilvánult benne azonegy időben: a sas ösztöne, hogy kielégítse étvágyát és az ember irtózata, hogy a hulla, melyen lakmározni akar, ő maga.

Mikor felébredt, jobban volt. Fejfájása megszűnt, láza csillapult, de igen el volt gyengülve s erős émelgés fogta el, mintha valami nagy égés szaga volna a levegőben.

A felhők elvonultak s a hold fehér, ezüst fénye megvilágította az utcát, besurrant a börtön egyetlen ablakán. A szalma, melyen Szentegyedy feküdt, gyengén fénylett s rajta elterülve, valami nagyobbfajta fénybogárnak képzelte magát a lábadozó beteg, vagy inkább reves fának, mely az erdő homályában világít. A reves fa eszébe hozta a halált. Néhány óra választja el csak tőle, aztán vége lesz mindennek: az unalomnak és bánatnak egyaránt. Mégis ily közel hozzá, kissé megborzadt tőle. Önzése felülkerekedett. Ha meghal, tovább folyik az élet; a napfény, az ég, a csillagok, lovak, nők s jó borok megmaradnak mind, csak ő pusztul el egyedül.

Nem az irtózatos a halálban, hogy mi megszününk élni, de az, hogy utánunk minden megmarad. Az ember, a ki még élt, a világ központja volt, kétségbe esik arra a gondolatra, hogy

vele nem dől össze a világ, nem semmisül meg minden élet s távozását a nagy természet meg sem érzi. Legjobban talán az a fa érzi meg, melynek tövében testét eltemették s melynek rostjai a jövő tavasszal dusabb nedvvel telnek meg, virága teljesebb lesz és levele zöldebb.

Tekintetét magához vonta az ablak, merően, sokáig nézett ki rajta. A szemközt álló csinos emeletes házban még mindenki aludt, az ablakok zárva voltak s a redőnyök le voltak eresztve. Sárga kandúr lépegetett lapos, bádogtetején, aztán hirtelen eltűnt a kémény sötét nyílásában. A mozgás, a szín, egyszóval az élet, mely vele, általa benépesítette a tetőt, nem volt sehol, mozdulatlan üresség maradt utána...

Szentegyedy mindjobban elkomorodott s otthon hagyott öreg anyjára, szépséges, fiatal unokahugára gondolt. Sohasem félt a haláltól, olykor óhajtotta is és most, mikor alig néhány óra választja el tőle, nyugtalan, mint a törbe esett madár.

X.

Még alig virradt, mikor az ajtó nagy robajjal felnyílt s ezredese lépett be. Katonásan köszönt, Szentegyedy felugrott fektéből és mereven, tisztelettel állott feljebbvalója előtt.

- Jó hirt hozok önöknek, uraim, mondá röviden s szünetet tartott, míg a többi huszártiszt is felijedt álmából. Ő felsége megkegyelmezett. Szentegyedy, ön velem jön, a többi urak folytathatják az alvást, melyből őket felzavartam.

Sarkon fordult és kifelé indult. Még csak kíváncsi sem volt a hatásra, melyet beszéde tett. Szentegyedy támolyogva követte, szeme előtt a tárgyak összefolytak s ajka nem tudott köszönő szóra nyilni, oly nagy volt meglepetése. Az ajtó előtt két nyergelt ló nyugtalanul kaparta a földet, gazdájukra vártak.

Az ezredest odasiető legénye nyeregbe segítette, kezével intett, hogy Szentegyedy is üljön fel s néhány pillanat múlva, a helyőrség nagy bámulása közben, elvágattak az átázott országuton.

Vagy két óráig lovagoltak így, szótlánul, közel egymáshoz. Még alig szürkült. A mezőn mindenütt katonasátrak fehérlettek, bakák sorakoztak, miközben a gyülekezést kiabáló altisztek olyanok voltak, mint épülő félben levő házak állványai. Olykor szemben velük bizonytalan fekete pontok látszottak az országuton, melyek sebesen növekedtek, míg végül egy-egy tábori futár bontakozott ki a szürkéségből. Sovány legények, csontos, nagy lovakon, fülig besározva, kik vérig sarkantyúzták paripáikat és nehéz lovagostoraikkal örült vágatattásra serkentették. Ugy látszik, ismerték fontosságukat, mert a szokásos katonai üdvözlés nélkül vágattak el az ezredes mellett.

Egy helyen erdőn mentek át. Könnyű köd lebegett a fák felett, a levelekről függő vízcseppek szikráztak a felkelő nap sugaraiban. Tisztásokon kisebb tócsákban állt a víz, melyek gyöngén rengtek, mintha az áthült föld kissé összeborzongana. De rigófütty nem hallatszott sehol a bokorból, az erdő néma volt mint a ki hangját elvesztette. A tegnapi lövések riasztották el a rigókat és vörösbegeyeket.

- Inter arma silent musae (a hadizajban hallgatnak a muzsák) mondá az ezredes, meglasztva lova futását és kengyelében felemelkedve. - Az egyetlen idézet, fiatalember, mely a latin nyelvből fejemben megmaradt. Az erdő művészei is elhallgattak a tegnapi lövésektől. S ön is elhallgatott volna örökre bizonyos lövések után. Az ördögbe is, fiatalember, hogy számolok be nagybátyjának önről? Az én öreg barátom abban a boldog hitben él, hogy öcscse ura legalább is Mária Terézia-rendjelet kap az olasz háboruban, s ime, egy hajszálon mult (de nem asszonyi hajszálon), hogy agyon nem lőtték mint szökevényt. Átkozott művész-vér! elég jutott belőle önnek is. A fiatalok közt igen sok szenved művészi véralkat nyavalyájában. -

Nem föltétlenül szükséges, hogy ezek az emberek verseket irjanak, vagy tájképeket fessenek, hanem mindnyájan az idegeikre, pillanatnyi hangulatukra hallgatnak, oly érzékenyek, mint a fotografáló gép felvételi hártájája: nyomot hágy rajtuk minden tárgy s minden alak, mely eléjük került. Mint a főfájást, úgy kialuszsza a férfi egy nő emlékét és szerelmét egyetlen éjszakán, de önök, művészek büszkeségüknek tartják, ha egy érdemetlen asszony hajótöröttjei lehetnek. Pedig inkább otthon a cséplőgép szakította volna el egyik karját, mint hogy ennek az olasz kávéőrőlének, ennek a senki grófnének legyen áldozata, a kinek összes művészi képessége abban rejlik, hogy temérdek festéket pazarol a saját becses képére s így szorosán véve arcképfestő.

Az ezredes mindezt kemény, feddő hangon mondta, de beszédéből kiértett a szánalom és jóindulat melege. A még hátralevő utat szóltanul tették meg és Szentegyedy nemsokára a főhadiszálláson volt, egy olasz főúr kastélyában, mely körül diszörség állott. Az előszobák tele voltak magasrangu katonatisztekkel és polgári méltóságokkal. A nehéz selyemfüggönyök zajtalanul hulltak le a belépő után, bolyhos szőnyegek fogták fel a lépéseket, fényes öltözetű szolgák álldogáltak az ajtó körül, frissen borotvált, kékes arczuk ragyogott a meglepedéstől, mozdulatlan, porcellánszemüket egykedvűen szegezték a bejáratra. Az ablakok mind be voltak zárva, valami nehézszagu füstölőszert égettek a lépcsőházban; a szegletekben álló leánderek és déli cserjék tele lehelték a levegőt illatukkal. A függönyökön nem tódulhatott be világosság és napfény: örökös félhomály volt itt, mint a templomban. Az emberek lassan beszélgettek, még mozdulatukat is mérsékeltek, minden zajt óvatosan kerültek, még kardjukra és sarkantyujokra is ügyeltek, nehogy megpendüljön.

Szentegyedy a sebes mozgástól kipirulva, a világosság és szabad levegőből jöve, elszédült a langyos, homályos előszobákban és sápadtan, arczából kikelve támaszkodott a falhoz. Szerette volna kitörni az ablakokat, hogy széles sávokban tóduljon be az éltető verőfény s a friss légvonat. Leirhatatlan izgatottság fogta el, tombolni és kiabálni szeretett volna, hogy elűzze a nyomasztó csöndet, az elfojtott suttogást, mely a férfiak gyülekezetéhez sehogy sem illett.

Negyedóra telhetett el így, mikor az ezredes hozzá lépett s oly hangosan szólt hozzá, hogy általános feltűnést és megütődést keltett.

- Bátorság! Tegyen úgy, mintha templomba lépne, legyen komoly és egyszerű. Ha beszélni kell, a teljes igazságot mondja, mintha imádkoznék. Ezer villám, csak semmi művészkedés, semmi fantázia!

Ezzel mérges, kihívó tekintetet vetve a szolgálhadra, maga előtt tuszkolta a fiatal, kardnélküli hadnagyot s a lesuhanó függöny árnyékában erősen megszorította kezét.

Szentegyedy olyasmit érzett, mint mikor valaki langyos, fullasztó hullámok közül hirtelen a felszínre kerül: világosság és szabad levegő csapta meg.

Nagy, négyszegletű szobába lépett, négy ablaka valamennyi nyitva, rajtuk vakító, szőke világosság özönlött be. Mennyire elütött a befüggönyözött, mesterségesen elsötétített, langyos előszobáktól, melyekben fulladozik az ember s elveszti eszméletét!

A berendezés fehér volt, aranynyal, a falon néhány csatakép és fekete feszület függött, a szoba közepén hatalmas íróasztal állott, egyszerű, régi stilü asztal, faragványos fiókokkal, apró bronzalakokkal, meggyeznő posztóval behuzva. Az asztal mellett, karos nádszékben, magas, fiatal katona ült, osztrák tábornoki ruhában, hófehér kabátban, mely fiatal, hosszukás arczának frissességét és fehérségét fokozta.

Huszonyolcz éves férfi volt, magas, erőteljes, daliás alak, megkapó, nyílt tekintetű kék szemekkel. Az asztalon katonai térképek voltak szétterítve, figyelemmel, szinte aggódó gonddal hajolt fölējük s férfias, eres kezének mutatóujjával követte a Solferinóhoz vezető utak hálózatát.

Szentegyedy szívét dermesztő félelem fogta el: az uralkodó előtt állott. Emlékezett rá még abból az időből, mikor 1851-ben gonosz tanácsosai körülhordozták a leigázott országban, mikor leégett faluk és városok fel sem épültek még, a kozákok őrtüzeinek nyomát még el sem mosta az eső, mikor minden családnak volt halottja, a kit szivszakadva siratott.

Az uralkodó felnézett térképéről s Szentegyedyt keze mozdulatával közelebb intette. Arcza komoly, gondolkozó volt, csak szeme pillantott nyájasan, az a kék szem, mely mélységre, színre és derűtségre olyan volt, mint az ablakokon át betekintő olasz ég. -----

Mikor Szentegyedy néhány percz mulva kijött, egész valójában nagy változáson ment keresztül. A jóságos kék szemek emléke élénken megmaradt lelkében, s amint a lépcsőkön öntudatlanul, gépiesen lebotorkált, feltette magában, hogy kiérdemli e csodálatos szemek biztató, megalégedett, köszönő ragyogását.

- Tekintetbe veszem fiatalságát és nagybátyjának érdemeit,... aki vitéz katonám volt... visszadom életét, használja trónom és birodalmam javára....

Az uralkodó e szavait hallotta folyton, amint késő este visszafelé lovagolt. A teli hold fényében terültek el az erdők, a csillagok színüket vesztvé, sáppadozva fénylettek a hatalmasabb versenytárs mellett, az elhagyott város házai meghuzódtak egymás árnyékában, csak a magasabb épületek falai fehérlettek a holdvilágban.

Szentegyedy hosszasan, figyelmesen nézte a holdat, mely előtt egyszer-egyszer könnyű felhők vonultak el; ilyenkor úgy látszott, mintha egyenletes, fehér, fénylő testéből fekete füstalakú ködök válnának ki.

Az ő szivéből is így vált ki lassankint a kétségbeesés, unalom, közöny és kétség.

Feltette magában, hogy új életet fog kezdeni a henye, tétlen, együgyü, korhelyélet helyett.

Másnap mint önkéntes közlegény felvételre jelentkezett egy dragonyosezred ezredese előtt. A solferinói ütközetben vitézül forgolódott és nehéz sebet kapott. Kórházba került s mire felgyógyult, a háborúnak vége volt; néhány olasz tartományt elvesztett Ausztria, tekintélye még jobban megrendült, népeit nyugtalanság fogta el. Ugy volt, mint a megmérgezett ember, belső fájdalmak, égések, émelygések kinozták s napról napra fogyott, veszett és mindjobban halálra vált.

XI.

Két év telt el az elbeszélte események óta, melyek alig hagytak nyomot az egyedi udvarházban, hol özvegy Szentegyedyné és Mária csendes, megalégedett életet éltek.

Szentegyedy Gábor Bécsben élt, hivatalt vállalt a külügyminiszteriumban, mindjobban emelkedett, kedvező szelek ragadták felfelé. Beállt ő is a szerencsés szerencsevadászok közé. Ebben az időben, nagy háboru után, mely megrengette az állam fentartó oszlopait, megrogálta a jólétet és vagyont és egész családokat lesodort a hatalom és tekintély verőfényes magaslatáról, fokozottabb erővel folyt a küzdelem kincsek, dicsőség, magas állásért.

Országos szerencsétlenségek után olyan az emberiség, mint a megsebzett fa, az életerő megnövekedik benne, mert a mellett, hogy élnie kell, a sebeknek is be kell forradniok.

Nem csak a születések száma nő meg nagy háborúk után, hogy a telemarokkal elpazarolt emberélet ki legyen pótolva, de tekintélyes vagyonok elpusztulása után hatalmas új vagyonok gyűlnek, s a lebukott, összetört társadalmi nagyságok üres helyére vakmerő vállalkozók egész raja iparkodik fel a homályból; a megüresedett nyergek látása féktelen tettvágyra ösztönzi az embereket, törik magukat, hogy egymást letiporva beléjük ülhessenek, s ez örült versenyben senki sem gondol a lehullott lovasokkal, holttestük felett a sötét mélységből fölszabadult tömeg áthömpölyög.

A szerencsétlen háború sokakat lesodort a magasból. Államférfiak, tábornokok, kegyenczek, népszerű lángelmék heverték a porban, mint szélről kidöntött fák, esőtől levert gyümölcs, vagy mint egy női szoba lehullott márványszobrocskái és egyéb törekeny csecsebecséje.

Szentgyedy Gábor a romok eltakarítása után jött az aranyos császári városba. A nagy társadalmi és állami égés siettette az építkezéseket, a munka lázasan folyt mindenütt, szükség volt ügyes, szivós, bátor munkásokra.

A tétlenség és rozsdásodás annyi éve után le nem csillapítható szomjuság fogta el örökös munka után. Természetes, józan esze, tiszta felfogása, őszinte, nyílt valója, ősi neve és megnyerő szép külseje, mind segítségére voltak. Volt türelme bevárni a kedvező szeleket s a hullámok hajtó erejét - aztán meggondolás nélkül, elszántan rájuk bízta magát s ment, ment felfelé.

E két év alatt egyszer sem volt otthon, a falusi életet nagyon unta, nem vágyódott anyja után, nem érzett felindulást, ha szépséges unokahugának leveleit olvasta s már el sem tudta képzelni a füstös, kedélyes falusi kaszinót, hol kártyázással s vad tivornyázással ölte az időt bizalmas barátaival. Levertsége, tárgyaltalan bánata, érthetetlen busongása, mely nedves, nehéz köd gyanánt lepte el szívet, mely elfátyolozta szemét, hogy mindent sötétnek lásson ebben a vig, ragyogó, kedves világban - mindez nyom nélkül eltűnt.

Annyi irányadó nagy uralom érintkezvén, bálokban, hangversenyeken, színházban, estélyeken kellett eltölteni szabad idejét, hogy összeköttetéseit velük fentarthassa, ápolhassa, fejlesztesse. Erre a féltett, ritka virágra megtanult gondot viselni, öntözgette, ágacskaikat nyesegette, úgy helyezte el, hogy napfény és világosság át meg átjárja leveleit és mohón várta: kemény, kicsi bimbói mikor duzzadnak kinyílt virággá.

A mosolyok, meleg kézszorítások, bókok, hajlongások, kedvetlen kedveskedések magvát gondosan elszórta az ujdonsült világfi s várta: mikor zsendül ki mindenfelé vetése, mikor gyűjtheti fedél alá a dicsőség, hirnév, gazdagság, hatalom ragyogó aranykéveit.

Régi összeköttetéseiről, régi ismerőseiről, az elkeseredett, bus hazafiakról lemondott és csak néha villant meg fejében egy-egy kedves emlék, az elhanyagolt udvarház nyárfái, a mint hosszú árnyékukat végig fektetik a derült, hófehér falon; az országuttra néző ablakok, melyek oly nyugodtan, vidáman, barátságosan csillognak az utazók felé, mint jóllakott, megelégedett, kissé álmos emberek szemei; aztán a kert, finom homokkal teleszórt kanyargó utáival, a nyár s az ősz minden szakában nyíló rózsáival, vadszőlővel, kuszó komlóval befutott lugasaival, s a veteményes ágyakkal, melyek oly jól be vannak osztva, mint a praktikus ember élete, s melyek között elragadó, kedves szoknyácska, repkedő rózsaszín szalagok, a világ legfehérebb köténykéje s egy nagykarimájú tótkalap tulajdonosnéja jár fel s alá, sima, zöldhéju borsót vagy vérbélü paradicsomot szedve kicsi, édes kezeivel.

Hanem az ilyen emlékek ritkán alkalmatlankodtak a nagyratörő ifjunak, a ki a külügyminiszterium egyik homályos szegletében kifeszítette pókhálóját, hogy megfogja a szerencsét.

Nem ért rá unokahugára gondolni, s nem volt kedve friss aranyozással megújítani a kissé megkopott benyomásokat és érzelmeket.

Mindeddig nőkkel csak futó ismeretségei voltak a világárosban. Nehány együtt töltött óra bája, egy tekintet tőlük, a mint a Ringen fogataikban hátradőlve legujabb kalapjukat mutatják be; fehér fogaik villanása a korzó villanszürkületében; selyem napernyőjük fénye, a mint lóversenyeken tejarczuk rózsaszine fölött örökösök - ezek voltak a bécsi nőkről összes emlékei. Nem ismerte még azt a nőt, a kiért megcsalja, elhagyja Máriát, hanem a nőket, a maguk bájoló összeségében, a kik egy pillanatra tűnnek fel, aztán örökre eltűnnek a sok között. Ezek a nők, a kik futó mosolyuk árát nem veszik meg szívünkön kamatok kamatjával; a kik szépségüket oly önzetlenül mutogatják; a kik a nélkül, hogy tudnák, egy rossz napunkat tették elviselhetővé, egy nyomasztó gondot leheltek el szívünkről s a kik hálánkat meg sem várva, gyorsan elsuhannak, mint repülő fecske árnya a tavon és nem látjuk őket többé soha. Ezek a nők, a kiket minden nagyvárosi emberáradat megterem s minden utczaszeglet mosolyogva kínál...

Ám ez nem tartott soká. Nemsokára megismerkedett Silbermann bécsi bankár leányával, Melanieval, a kinek jónevű, gavallér-férjet kerestek, s a kinek szépsége és szellemessége felért millióival. A pletyka legalább milliókról beszélt és Szentegyedy álmodozni kezdett erről a hatalmas, roppant aranyhullámról, mely őt szédítő magasra emelheti.

Nagybátyja, ki most állandóan Bécsben lakott, minden szeretetreméltó furfangját elővette, hogy a bankárnak és leányának kedvében járjon. E mellett oly ügyesen játszott szerepét, hogy Silbermann, mikor erről a legujabb „üzlet”-ről gondolkodott, szentül hitte, hogy ez a magas, vállas, lángoló tekintetű, büszke alföldi gentry jó fogás lesz leánya részére s csodákat fog művelni, ha eszéhez, akaratahoz, neve fényéhez mesés nagy vagyont ad támaszul.

A dolog kedvezően indult. Melanie, az atyja mondása szerint úgy viselkedett, mint egy bolondos iczipiczi szamovár, hamar felforrt attól a nyugtalan, fényes lángtól, melyet Szentegyedy Gábornak hívtak. A tűz fölé tett kicsi szamovár sokat zümmögött és dudolt ebben az időben - mindenféle vidám keringőket és operett-részleteket - s úgy át volt hevítve, hogy ugyancsak megégette volna annak a vigyázatlan emberfiának a kezét, a ki arra vállalkozott volna, hogy őt az édes, forró, boldog lángok közül elvegye. Apjának, anyjának és hozzátartozóinak nem is volt kifogásuk választása ellen, sőt helyeselték.

A nagybácsi a dolgok ily állapotában magára vállalta, hogy ez örvendetes családi eseményt annak rendje és módja szerint személyesen tudatja a vőlegény anyjával és faképnél hagyott unokahugával.

XII.

A volt huszáralezredes eléggé jártasnak és tapintatosnak gondolta magát a kényes feladat teljesítésére, négy nap mulva nagy dérrrel-durrall behajtatott hát az egyedi uriház tágas, zöld lyciummal körülszegett udvarára. Hanem azért szive sebesebben dobogott, mikor a tornác fehér oszlopai között megpillantotta Mária szőke, aranyos fejecskéjét, aki rossz előérzettől gyötörve, halványan lépett elébe.

- Hol hagyta Gábort, bátyám? ezzel üdvözölte a konyhából elősiető özvegyasszony, miközben katonásan, férfiasan megrázta kezét s aztán szomorúan tette hozzá, nagyon elhanyagol bennünket.

- Ne bántsátok a fiut, válaszolá az alezredes vidoran, emelkedőben van, mint a sas. Nemsokára oly magasra jut, hogy a mi szemeinknek csak sötét pontnak fog látszani a rózsaszínű felhők között.

A „rózsaszínű felhő”-ben annyi célzatosság volt, hogy Mária ijedten fürkészte a nagybácsi arczát s várta, nem mond-e többet is?

Nem mondott, hanem ruganyosan felsietett a lépcsőkön, ezerféle kérdést intézett egy rövid perc alatt a két nőhöz, végig kóstolta befőttjeiket s a cukorba főzött aranyárga dinnyét a huga hajához hasonlította, aztán mintegy hozzávetőleg kérdezte, a vidéki földesurak közül nem barátja-e valaki tulságosan ezeknek a karcsu üvegekben elrakott mindenféle nyalánkságoknak? A meggynél eszébe jutott, hogy hugának éppen olyan színű szalagos köpenykéje van, melyet ő a világ legelragadóbb köpenyének tart, aztán szokása ellenére bölcselkedni kezdett a meggyről, fejtegette annak rendeltetését. Eredetileg mennyi savanyúság van duzzadó, vörös húsában s egy édes, ügyes női kéz - s ő nem ismer édesebbet és ügyesebbet a huga kezénél - mily kellemes, illatos, élvezhető nyalánkságot készíthet belőle.

Igy vagyunk az életben a csapásokkal s bánattal, egy kis jóakarattal megnyihethetjük fojtó fanyarságukat.

Szó sincs róla, a bácsi furfangos, sima diplomatának tartotta magát, pedig oly megdöbbenőleg átlátszó volt, hogy a két megijesztett nő várta: ez a kissé pohos, gömbölyű, váratlanul közénk hullt bomba, a ki most oly szeszélyesen sűrög-forog köztük és eltölti a csendes, falusi szobákat célzatos beszédek kénköszagával, mikor robban szét s magába fojtott balhíreivel mikor okoz pusztulást, sebeket, halált?

A bomba azonban kedélyesen gömbölyödött a terített asztalnál, jóízűen evett, nagyokat ivott, közbe-közbe egy kis füst jött ki száján - célzások a szerelemről és házasságról, meg a férfi magasabb céljáról - és e közben oly nyájasan és békésen viselte magát, mintha nem tudná, hogy az a két megijedt asszony, a ki neki vizás feleleteket ad, hol elpirul, hol belesápad s nyugtalanul feszeng székén: az a két áldott, félénk asszony az aggodalomtól csaknem eszméletlenül várja az ő tüzes, mérges, halálos titkának szétrobbanását. Lehet, hogy föl se jajdulnak, szívükhöz se kapnak utána, de a sötét tűz bele fog kapni a fehér, csipkés függönyökbe, néhány örökké égő zsarátnok beleesik a szomszéd szoba ágypárnáiba, hogy hosszú éjszakákon át égesse szívüket és fejüket s ne tudják soha eloltani keserves, titkolt könnyeikkel!

Délután néhány szomszéd birtokos érkezett, a kiknek az alezredes csodadolgokat beszélt Gábor szédítő emelkedéséről és újra előhozakodott hasonlatával a rózsaszínű felhőről s a fekete pontról. Aztán minden átmenet nélkül ingerkedett Máriával s a társaság egyik fiatal tagjával kötötte össze nevét.

Majd taktikát változtatott. Gondtalan vidámsága elhagyta, aggodalmasan csóváltatta fejét, szórakozottan hallgatta az urak elbeszéléseit, a kérdésekre visszásan felelt és Máriát minden igaz ok nélkül a világ legerősebb szívű leánykájának nevezte, a kit ő nagyrabecsül s a kitől elszántságot és bölcseséget a hozzá hasonló, őszfejű katonák is tanulhatnak.

- Senki sem hinné mondá melankólikusan, hogy ennél a kis porcellánbabánál Napoleon ércszobra sokkal törékenyebb. Minek is állítottak szobrot Napoleonnak, a ki csak másokat tudott meggyőzni? Önmagunkat legyőzni, legédesebb reményünkről lemondani sokkal nehezebb.

A terasszon a derült, szeptemberi délután daczára lassankint borongós lett minden arcz és felhős minden lélek. Az alezredes mindjobban elrontotta a társaság jó kedvét. Felvetette azt a kérdést, mért maradt ő agglegény? Mért nem ismerte meg soha a családos élet örömeit? Feleség, gyermekek, az életnek ez a poézisa soha sem szállhatott le enyhen az ő elfásult szívére! Unalom, betegség, közöny, életundor... mind-mind eltűnt volna a nő verőfényes, áldott mosolyától, a hogy felszáll a sötétség és a köd a napsugaraktól. Ugy érzi, hogy köszvénye mindjobban növekszik, pedig soha sem volt hajóskapitány, a kinél a sós hullámok nedvessége a csontokba szívárog; szenvedélyes vadász sem volt, ki hosszúszáru csizmában

féléjszakákon elálldogál a nádas zöldes sarában, ha vadludakra les. Nem tud elfojtani egy megjegyzést: nemsokára rászakad az örömtelen öregség, de szívében érintetlenül megőrzi az egyetlen nő képét, a kit szeretett s a ki megcsalta. Ennek a nőnek emlékéitől hideg, fagyos szíve úgy összeesik, mint az olvadó hó; igen, mint a hó a tavasztól. Oh! tavasz, aranyos verőfénye, melege, illata!

Ezen a hangon beszélt tovább, aztán megfogta Mária kezét; a kis kéz hideg volt, mint a gyikocska háta.

- Lemondás, ez az élet titkos értelme, mondá ünnepélyesen, de rosszul érezte magát természetellenes szerepében. - Fiatal fák sebei hamar begyógyulnak, tette hozzá s merően a fal egy pontjára nézett.

Ilyen bevezetés után sétát indítványozott az alezredes azon reményben, hogy e séta alatt kedvező alkalma nyílik küldetését befejezni.

A templom mellett mentek el. A kőfal hosszában gyikok szaladoztak s piros hátú bogarak töménytelen csapata lepte el a köveket.

A templom ajtaja nyitva volt, az egyházfi zöld galyakat támasztott a vörös márványpillérekhez s erős szagú kakukfüvel hintette be a fekete márvány-padozatot: a másnapi búcsura készült.

Az alezredes különös kíváncsiságot árult el, minden áron végig akarta nézni az egész templomi ruhatárat, a selyem pluviálékat, az arannyal himzett bársony misemondóruhákat, a csipkés, hófehér karingeket... mindent. Aztán a misekönyvekre volt kíváncsi, elnézte a nagy, piros kezdőbetűket, a sok forogástól zsiros lapokat, melyekből a pap a vigasztalás és keresztény megnyugvás ígét hirdeti. Az egyházfi megbotránkozására beleültette Máriát a faragványos, ódon gyóntatószékbe, karcsu, édes alakja elveszett a homályos, mély üregben - ő maga letérdelt, ajkát a rostélyhoz tartotta, mintha bűneit gyónná meg. A leány szőke aranyos fejének visszfénye keresztül sugárzott a rostély sűrű, rozsdás nyílásain. Az alezredes azt hitte, hogy derült, nyílt kaczagását fogja hallani a gyóntatószék zöld függőnye mögül, de a leányka csendesen maradt, nesztelenül ült bent s oly halavány volt, mikor onnan kilépett, mintha az a sok bűn s az a sok siralmas bánat, melytől e fülke homályában nem egy bűnbánó keresztény lélek megkönnyebült, szíve mélyéig meghatotta volna.

Az alezredes a vallás csodálatos, kibékítő hatásáról beszélt s azt a szív békéjének nevezte.

Már kifelé indultak, mikor az alezredes észrevette, hogy Mária elmaradt. Keresésére indult. A templom színes, ónkarikás gót ablakain kevés világosság hatolt be hozzá, léptei visszhangoztak a fekete márványkoczkákon. A családi sirbolt barnára festett, nehéz vasajtója nyitva volt s amint lenézett, a homályban megpillantotta a leány ruhájának világos színét és szőke fejének ragyogását.

A sirbolt tágas, négyszegletű épület volt, a száraz falakon elhunyt Szentegedyek czimerpaizsos halotti jelentései függöttek, az oroszántalpu érczkoporsók koszorúk terhe alatt görnyedeztek, oldalukon arany betűkkel volt kiírva az elhunyt neve, születő éve s halálózása napja. Egyik Szentegedy szíve bronzládikában volt, alig élt huszonhat évet, szilaj paripája levetette s addig vonszolta árkon-bokron keresztül, a mig csak mozgott. Egy másikat párbajban lőttek meg, egyik az örülés pillanatában felakasztotta magát, volt olyan, a kit virágkorában sorvadás pusztított el.

A hervadt koszorúk s a bebalzsamozott holttestek erős szagát nem volt képes elnyomni a nyitott ablakokon beözönlő friss levegő.

Az alezredes kedvetlenül nézett körül, mert irtózott a haláltól, bár szeretett beszélni róla. Vidámságot erőltetett s kezét a leány vállára tette.

- A halottakhoz jöttél, kis madaram, mondá hangosan, hogy elűzze vele a nyomasztó érzést, mely a koporsók láttára erőt vett rajta. Az élet szebb ennél.

Odavezette a leányt az egyik ablakhoz s kinyújtott kezével odamutatott, a hol, a templom kerítésén túl a falu terült el. Fehér, barátságos kéményei élesen kiváltak az alkony lilaszín páráiban. Galambok repkedtek a kék levegőben s jól elzárt redőnyök mögött nyugalmat és jólétet sejtett az ember.

- Vártam a bácsit, válaszolt a leány s arcát visszafordította a halottak felé. Szivem megsugta, hogy balhíreket hoz nekem.

Hangja elfúlt s keblét elfojtott sirás emelgette. Az alezredes szerette volna csitítani, de nem tudta, hogyan kezdje. Az érdeemes hadfi nagy zavarban volt, úgy érezte, mintha minden testrészre fából volna, kezével, lábával nem tudta, mit csináljon, szeme előtt az aranybetűk összefolytak; az egész tiszteletreméltó sirbolt, az ő méltóságos, komor, sőt szomorú tartalmával tánczra kerekedett körülötte s nem egészen épületesen forgott vele a világ.

Mária bánatosan, panaszosan folytatta beszédét, mint a szivennyomott galamb.

- Gábor nekem sohasem mondta, hogy elvesz, nincs jogom szemrehányást tenni neki. Hogy lehetne felelőssé tenni nagyravágyó, komoly férfiakat mindazért az édes, esztelen álomért, a mit bohó leányok szívében ébresztenek? Ő éppugy nem tehet róla, hogy tudtán kívül lelkem tele volt vele, a mint nem tehet róla a lángoló déli hőség, ha főfájást kapnak tőle a vigyázatlan emberek.

Aztán remegve kérdezősködött, hogy a „rózsaszín felhő”, melyben elvesz a sas, szép-e? Megérdemli-e, hogy Gábor gazdag szívének irigyelt tulajdonosa legyen? Hol ismerkedtek meg? Megérti-e a leány Gábort, a ki sokszor mondá, hogy a nőben élettársat keres, a ki megérti, ösztönzi és nagyravágyását szítja, a ki így szólhat a férjéhez: „légy méltó hozzám”?

Ő - Mária - tiszta szívből kívánja boldogságukat.

Gábor nem oka annak, hogy ő most bánatos, hogy oly váratlanul és hirtelenül elhagyta őt, mint a szél, mely egyik vidékről a másikra megy és letört fiatal ágakat hagy maga után.

Az alezredes elkábulva hallgatta a leányt s ellenállhatatlan vágy fogta el, hogy őt a maga szerelmi csalódásának elmondásával vigasztalja.

Hévvvel és hosszasan beszélt. Leírta lelkiállapotát, az unalmat, mely szerelmét megelőzte s mely ellepte elméjét, mint a köd. Nagyon szerette a leányt, mikor ráesett édes tekintete, olyant érzett, mint tavaszi verőfényben a rügyek: szeretett volna kibujni bőréből...

Mikor a sirboltból felmentek, Mária halvány volt és szomorú, de könnyei hamar felszikkadtak a szabad levegőben, Isten szabad ege alatt.

XIII.

Silbermann Melaniet mindenki boldog menyasszonynak tartotta, s az is volt ő a maga módja szerint.

Nagyon szép volt arra, hogy vőlegényét hidegen hagyhatná és sokkal eszesebb, mintsem tulbecsülné szépségét és vagyonát, vőlegénye férfias szépségével, fényes nevével, eszével és akaratával szemben.

Mint atyjának egyetlen leánya, nagyon el volt kényeztetve s nagy önállóságra tett szert. Ez az önállóság menyasszony korában feltűnő volt. Vőlegénye nélkül sok hangversenybe, bálba ment el s nem egy szindarabot nézett meg. Ha emiatt anyja szemrehányást tett neki, vállat vont, de magyarázatokba nem bocsátkozott.

Mégis egyszer szükségét érezte, hogy nézeteit családjá megismerje.

- Hallja Gábor, mondá vőlegényéhez fordulva, a ki kifogástalanul öltözve, feszesen ült mellette, nem féltékeny természetű ön?

- Nem vagyok féltékeny - válaszolta a férfi és enyelegve tette hozzá - bár ezt a nők sértésnek veszik. A féltékenységről azt tartják, hogy az a szerelemtől oly elválhatatlan, mint az embertől az árnyéka. Hol elől jár a szerelem előtt, hol utána, néha rövid, máskor meg igen megnyulik, épp úgy mint az árnyék.

- Látod, mama, mi egymás szabadságát tisztelni fogjuk. Nem is volna értelme annak, hogy Gábor féltékenységet érezzen azért, a miért távol tartom őt magamtól olyankor, mikor szeszélyes és rosszkedvű vagyok. Ebben a lelkiállapotban inkább más férfiakat kinzok meg, a kikkel nem törődöm, mintsem neki okozzak rossz napot, a kit szeretek. Kérdezzétek csak meg ilyenkor tánczosaimat, a kik azt sem tudják, hol áll a fejük; a kik kifogástalanul öltözve hajlonganak előttem a bál előtt s gyűrötten, megtépve, megviselve kerülnek ki gonoszságom és rossz kedvem vércsekarmai közül a bál után. Ki kell őket vasalni újra, mint a gyűrött selyemkalapot. Aztán ön, uram - itt tréfás komolysággal hajlongott Gábor előtt - épp oly szeszélyes néha, mint jómagam. Méltóztatik néha sötétnek látni az egész világot s ez a lelkiállapot olyan, mint az égő ház füstje: fojtogat. Szemei alatt, szája körül ilyenkor kicsiny ránczok képződnek, minden ok nélkül bajuszát rágja, hallgatag, szomorú, kiállhatatlan. Ilyenkor szívesen átengedem önt a magánynak, vagy más nők társaságának.

- Elég baj, leányom, szólta Silbermanné, nincs mit dicsekedned vele. Az én időmben az volt a házasság célja, hogy örömet és bánatot megoszson a férfi a nővel és viszont. Én apád mellett egész pénzügyi kapacitássá nőttem ki magamat, annyira be voltam avatva terveibe, számításaiba; üzletének minden izecskéjét ismertem. Láttam az aranyhullám eredetét, a mint vékony ere a földből előszivárgott. Végigszenvedtem a meggazdagodás minden kinját, mert a gazdagság olyan, mint egy erős, mosolygó, jól táplált baba: mikor karjainkra veszszük és örömről telik benne, kinek jutnak eszébe az anyának a veritékes, soha meg nem szünő munkának szenvedései, csalódásai, szülőfájdalmai? Ha férjed - hisz az esküvőt egy hónap múlva megtartjuk, - rosszkedvű és szomorú, neked kell őt megvigasztalnod. Ez a nő legszebb hivatása s én nem engedném át más nőnek semmiért, mert a vigasztalás oly nagy jótétemény, mely akaratunk ellen hálára kötelez bennünket s veszedelmes érzések forrása lehet. Soha sem engedném meg, hogy férjem szívéhez s lelkéhez egy idegen nő oly közel férközzék, hogy eloszlassa aggodalmait s megnyihitse bánatát. A férj szomorúságát és bánatát úgy meg kellene becsülnötök, mint azokat a kedvező alkalmakat, melyeken bemutatjátok legújabb ruhátokat s azokat az ékszereket, melyek este legtöbbet mutatnak.

Ezek s hasonló beszélgetések daczára a Melanie makacs, elragadóan kedves fejecskéje a maga útján ment, tanácsot nem kért s nem fogadott el senkitől és szorgalmasan folytatta énekleckéit, mióta egy énektanára arra a felfedezésre jutott, hogy Melanienak nagyszerű hangja van s nagy művésznő veszett el benne.

Ezalatt Silbermann a világ legkedvesebb palotáját rendeztette be a fiatal pár számára. A palota kicsiny volt s néhány év előtt a Melanie terve szerint épült. Fehér márványlépcsője s a bejárat karcsu márványoszlopai végtelen derültté tették az egész épületet. Ablakok, falak, szobák ragyogtak a tisztaságtól, a szögletekben márványszobrocskák állottak, a lépcsőházat török

szőnyegek s déli virágok borították, a butorok színe szobáról-szobára megegyezett a falfestés színével és minden szoba más-más stílusban volt bebutorozva.

Egyikben XIV. Lajos korabeli kényelmetlen, apró, szubtilis holmik, másokban magashátú, szegletes, ónémet székek, ónkarikás, színes ablakok, a harmadikban kivarrott rikitó szerb vászon a butorokon, a könyvtárszobában faburkolat köröskörül a falakon, roppant nagy térképek, földgömbök, mérőeszközök s egy hosszú lábakon álló messzelátó, mely, a mint a szoba közepén gunnyaszt, a csalódásig hasonlít valami nyugalomba helyezett gólyához, a hogy a tóparton egyik kinyitott sárga szemével zsákmányra les.

A fiatalok naponkint megnézték, mint halad a munka, de a hálószoba zárva volt előttük, azt Silbermanné maga rendezte be és meglepetésül tartotta fenn.

Szobáról szobára vándorolva, gyöngéd pillantásokat váltottak, egymás kezét szorongatták s dobogó szívvvel állottak meg a széles, ruganyos kerevetek, a barátságos, kissé homályos fülkék előtt. Földig érő tükrökben meglátszott Melanie nyulánk alakja, őt tükrözték vissza az üvegszekrények falai s árnyéka könnyedén rávetődött a fényes selyemszövetekre.

Néha a leány leült valamelyik karosszékre, feszesen, napernyője zománczos nyelére támaszkodva, kalapja alól Gáborra mosolyogva. Ilyenkor az ifjut elragadta képzelete, a feszes, fehérkesztyűs alak eltűnt előle s ő lenge háziruhában látta ott Melaniet, barna haja lebomolva folyt alá vállain, szemei nedves fényben égtek s mosolyával felbátorította, hívta, ellenállhatatlanul magához ragadta a férfit.

Melanie szépsége lassankint mély, állandó hatást gyakorolt Szentegyedyre. Ha nem volt vele, ritkábban jutott eszébe, de ha eszébe jutott, látni kellett őt, beszélni kellett vele, ilyenkor a férfit erős vágy ragadta meg, a belső tűz lángja kicsapott szeméből és szíve oly rendetlenül s erősen vert, mint mikor Bellarmin grófnét várta.

Nem tudott róla nyugodtan, álmodozva gondolkozni, mint egyszer - talán éppen száz év előtt - Máriáról gondolkozott. Akkor egy megmozduló virágos ág, szél fuvása, csillagok fénye, a sötétség, egy olvasott könyv - mindez Máriát hozta eszébe. Gondolatai róla nyugodtak és mélyek voltak, felidézte lelkében minden legkisebb szavát, kutatta rejtett értelmüket, s a mint vele foglalkozott, mozdulatlanul, csendesén ült helyén, csak szeme ragyogott, mint a jóllakott tigrisé, a ki senkitől sem háborgatva, a verőfényben, forró homokban sütkérezik.

Ha Melaniera gondolt, éhséget és szomjúságot érzett és sohasem tudta elképzelni a leányt nagyuras, hideg modorával, a mint a világban jár-ke, emberekkel szóba áll s a szép időről beszélget, megnéz valami új szindarabot, vagy az utcán végigkocsizik, soha, egyetlenegyszer sem gondolt úgy a menyasszonyára, a mint az más, idegen emberek előtt, a társaságban vagy a családi körben megjelenik, hanem úgy látta, a hogy tartózkodását leveti s míg szeme szenvedélyt lehel, csak a „zászló becsületéért” védelmezi erőszakos csókszápportól édes ajkait. (A „zászló becsületéért” így nevezik a katonák az olyan ütközetet, melyet a győzelem reménye nélkül, sőt a biztos vereség tudatában, fogad el a gyöngébb fél.)

Ugy jelent meg neki a leány, a hogy fiatal, virágzó, ruganyos, karcsu alakja - mint valami fénylő, fáradt hullám - az ő karjaiban pihen.

Néha hideg szélben, permetező esőben gyalog ment haza s forró feje nem tudott áthűlni. Valami kimondhatatlanul édes fáradtságot érzett, de ez a fáradtság olyan volt, mint a megkönnyebbülés, előérzete a mennybemenetelnek.

Éjjel sokáig fent volt. A lámpát eloltotta, de a tűz fénye világított, tisztán látott mindent. Gondolatokba merülve, csaknem összeroskadt képzeletétől mindannak, a mi még szerelmes szívére vár. Olyan összeroskadás volt ez, mint a fág, mely gyümölcsei súlyát nem bírja meg. Apró dolgok jutottak eszébe: a rózsaszínű függő lámpa, melyet előtte való nap hoztak haza, s

mely bizonyára a rejtegetett hálószoba számára készül. Megvillant előtte a lámpa enyhe, derengő fénye, mely alul félhomályban hagy mindent s felfelé, a szoba tetejére ontja sugarát.

Képzelőereje erősen működött. A lány ajkát ajkán érezte, hallotta suttogását. Annyira átérezte gondolatait, hogy csaknem elveszítette eszméletét. Aztán ajkai és kezei hirtelen hidegek lettek, a tűz végsőt lobbant, sietve levetkezett és füléig magára huzta a takarót. Egész éjjel Melanieról álmodott.

A lány képe betöltötte Szentegyedy egész valóját, a hogy a napfényben csillogó tavaszi áradás színültig betölté medrét. Nélküle - úgy érezte - kiszáradt folyamagy volna, melyből az élet mozgása és szépsége örökre eltűnt.

Azt nem gondolta meg s ha eszébe ötlük, akkori lelki állapotában felháborodással utasítja vissza a gondolatot, hogy az oly kiszáradt folyamagy, a minőnek ő az életét Melanie nélkül képzelte, nem marad sokáig üresen. Csak a következő tavaszi áradásig, mely színültig betölti újra...

XIV.

Hogy Szentegyedy szerelme mennyire érzéki természetű volt, tanúsítja néhány levél, mely vőlegénykorából fenmaradt.

Az esküvő előtt egy héttel elküldték falura s ő naponkint két-három levelet is irt menyasszonyának, melyekben ilyen mondatok fordultak elő:

„Folyó hó 19-én kelt édes soraid boldoggá tették egész napomat... Azt irod, kissé megsoványodtál - én bizony nem annak tulajdonítom, hogy beteg voltál. És ha a mult éjjel álmatlanul eltöltött éjszakádat jó atyád a vacsorára fogja, én jól tudom, hogy a vacsora ártatlan abban... Legyünk nyitak, édes Melanie! Szeretsz, - szeretlek; egész valóm, minden gondolatom a tied, vágyódom utánad s te vágyódsz utánam.”

Egy más helyen így ír: „Mire ezen leveletem olvasod, október 25-öt irnak, s mire édes válaszol olvasom, 27-et. Akkor már csak öt nap... Hát csak mégis elmulnak lassankint a napok. Leveleidből azt olvasom ki, egyetlenem, hogy neked is kegyetlen, gonosz napok voltak ezek, a távollét napjai! Ugy vagyunk vele, édes, mint a katona a hadi éveivel, kétszeresen, százszorosán számít minden nap. Pedig ezek nem is a háboru napjai voltak!... Nemsokára megtérek hozzád. Ha haza jutok, leülök lábaidhoz s elsuttogom, mennyit szenvedtem nélküled! Óh, mily boldogság lesz a te bűvös szoknyácskád árnyékában.”

Ismét máshol: „Mint két napfényben csillogó sebes fiatal folyam, úgy rohan össze életünk, hogy néhány nap mulva a sirig egy mederben folyjanak. Azt irod, édes, az idő megáll fölöttünk. Igaz! Mint szeretném előre lökni perczmutatóját. Mindig álomba vagyok merülve s ha valaki megszólít, megriadva nézek rá, mint a ki más világból jött meg. Egy szebb, egy jobb világból, a hol életem szoknyácskád mellett fog elfolyani.”

Október 29: „Mindennap más édes emlék jut legerősebben eszembe. Oly bágyadt s méla vagyok mindig. Szivem az édes emlékektől úgy el van lepve, mint lehullott virágokkal a fa alja, mikor már kezd alakulni a gyümölcs. Vagy nem úgy, hanem úgy, mint mikor a gyümölcszedés ideje közel... Ennek előérzetében így imádkozom: Kegyes Isten, add nekem Melaniet s ne adjál nekem más semmit... Szerelmesem, örömeim forrása, nagyon szeretsz? Ird meg nekem, de oly lánghóan, hogy mikor olvasom, a boldogság megperzselje szivemet. Mindennap előre viszi hajónkat. Érzed-e a hullámok erejét? Látod-e előttünk a révet, zöld fák közt, napsugártól beragyogva, szerelmi üdvöt lehelve? Oda, oda visznek a habok...”

Az esküvő előtt két nappal érkezett haza Szentegyedy. Anyjától és Máriától szerencsekivánó levél jött. Anyja nem titkolta neheztelését fia választása felett, de a levél hangjából minden mesterkélt harag daczára kiért a leendő nagyanya titkos öröme s furfangosan rejtegetett hite, hogy nemsokára unokái lesznek.

Mária komolyan és egyszerűen írt. Gábor elkeseredést várt és könyeket s a helyett okos, megleghangu levelet kapott, egy szerető, gyöngéd testvér levelét.

Mindketten sajnálkoztak Gábor azon elhatározásán, hogy az esküvőt a Silbermann család kedvéért Bécsben tartják. „Őseid valamennyien Egyeden esküdtek örök hűséget kiválasztottjoknak, írta az öreg uriasszony szemrehányólag, s az ősi kastély még vendégszeretőleg tudná fogadni s el tudná látni uri kényelemmel Silbermann urék vendégeit.”

Mária gyöngédebben fogta fel a dolgot. „Nem hittem volna, írta az ő apró, elegáns betűivel, hogy hosszú időre le kell mondanom a reményről, színről-szinre láthatni a nőt, a kit élettársul választottál. Édes-örömet kifejeztem volna neki hálánkat azért, hogy elborult lelkedet felderítette s a való életnek, a munkának, a közügyeknek megmentett...”

Az esküvő előtt való estén Gábor és Melanie kikocsikáztak. A hintó üvegablaka fel volt huzva, az utczák lámpái bevilágítottak a hintó homályos szögletébe, hol a két fiatal fej szerelmesen szorult össze. A jókedvű, kissé kaczer és bátor leányka szívébe félelem lopódzott, félénken huzódott távolabb vőlegénye forró közeléből s szótlánul nézett ki a Ringre a tovasiető emberáradatra, a fényes boltkirakatokra, a paloták kőzifrázatára s a lámpagyújtogatókra, a kiknek kanócza mint hulló csillag futott végig a sötéten maradt utczák hosszában és utána olyan vidor pattogással lobbant fel a láng, mintha dugót huznának.

- Félek, mondá aztán és kezét kiszabadította a férfi kezéből, nagyon félek, a hideg veríték szinte kiüt rajtam.

- Mitől félsz, édes, hisz melletted vagyok? válaszolta Szentegyedy és ujjahegyével a leány gesztenyeszin haját érintette.

- Tőled... magától... valami belső erő arra készítette, hogy a régi, bizalmatlan idegen „magá”-val szólítsa meg vőlegényét. Ez a „maga” egész más hangon volt kiejtve, mint az enyelgés óráiban. Aztán még távolabb huzódott el.

- Magától félek, Gábor, az idegen férfitől, a kit alig néhány hónapja ismerem. Tapasztalatlan, elvakult szememmel önnek csak felszínét ismerem, a külső embert, a kinek érdekében áll (s minden számítás nélkül, ösztönszerűleg teszi), hogy egy fiatal leánynak csak előnyös tulajdonságait mutassa meg.

Szentegyedy akaratlanul ugyanazon hangon felelt.

- Nem hiszem, hogy szíve sugná önnek e hirtelen félelmet, melynek oka nem vagyok, mely reám nézve nem igen hizelgő.

- Hasztalan haragszik, engesztelte a leány a megsértődött ifjut, minden nő fél az esküvője előtt. Voltak barátnőim, kiket ez az irtózatoss félelem hetekig gyötört, engem nagyon későn, mondhatnám, az utolsó pillanatban lepott meg. Éppen úgy nem tehetek erről, mint arról, hogy néha jól ki kell sirni magamat. Őszintén beszélek, én a maga szeméből rosszat olvasok ki. Olyan nyugtalan és erőszakos vagy, Gábor:... Ne is vigasztalj most édeskés szavakkal, majd elmúlik magától...

Szép fejét a férfi vállára fektette és behunyta szemét. A hintó lépésben haladt velük, tisztán hallatszott a lovak patkója s a kerekek könnyű gördülése a kerámit kövezeten. Az utczákat öntözték, a kiszökkenő vizsugar szikrázott a lámpák fényénél s meghüvösítette a magas falak közt megrekedt, fojtó levegőt.

Olyan helyre értek, a hol új házak épültek s a fehér tűzfalak kísértetiesen meredeztek az ég felé. Az ablakoknak szánt üregek olyanok voltak, mint a koponyacsont szemgödrei és a mindenre ránehezülő végtelen sötétségben csak a vérvörös jelző lámpácskák csillogtak és a sötétség felett a csillagos ég látszott.

Szentegedyt megragadta a magány. A császárvárosban még sohasem talált ily elhagyott helyre, mely eszébe hozta volna a falut, annak nagy csendjét, a mezők fölé leszálló sötétséget és fent feje fölött a lámpasorok fényétől meg nem zavart csillagos éjszakákat.

- De Melanie felrettenve, hevesen fordult vőlegényéhez.

- Menjünk innen hamar, házak, emberek, barátságos lámpák közé. Én csak emberek között érzem jól magam, a sötétségtől és magánytól irtózom.

Fogatjuk csakhamar a legnépesebb utcákba fordult be. Melanie megkönnyebbülve, ragyogó szemmel nézte az arcok, női kalapok, fényes czilinderek és egyenruhák nagy sokaságát; a boltokból, házakból kisugárzó enyhe világosságot; a kirakott selyemszöveteket, ékszereket, piperetárgyakat; a zajt, a mozgást, a különböző szemek kíváncsi, érdeklődő tekintetét - a nagyváros társadalmát, egyszóval, melyben úgy élt, mint a hal a vízben, melynek törvényeit elfogadta, tetszését kereste, ítéletét rettegte.

Félelme eltűnt, a régi bizalommal és odaadással huzódott közelebb a férfihoz, a kihez holnap hozzáköti életét, de a kinek nem lesz kiszolgáltatva teljesen, mert a bécsi társadalom törvényei ezt a szilaj magyar urat is kötelezik, s az emberek eme nagy sokaságában, a közvéleményben mindig barátira és lovagias védelmezőre fog találni.

Ez a társadalom mindig elemében van, ha fiatal, szép asszonyt kellemetlen férj szeszélyei ellen kell oltalmába venni.

De míg e nem egészen ártatlan természetű gondolatok, (bár nem ily határozott alakban) fejében megvillantak, ragyogó szemét a férfi szemébe mélyesztve szerelmes szavakat suttogott neki.

- Te vagy mindenem, Gábor, egész világom te vagy!... Pedig a világ már akkor egyikük gondolatában szívük közé férközött.

XV.

Rövid hónap alatt örökre elszállt a mézeshetek boldogsága, a házastársak kölcsönösen kiábrándulva eszméltek fel szerelmi álmukból.

Melanie határozottan kijelentette, hogy nem illik, a világ ítéletébe ütközik egy hónapnál tovább elvonulni és maguknak élni. A férfit kötelességei, a nőt kedvtelése arra utalják, hogy a világba mielőbb visszatérjenek. Férje nem tett ellenvetést, a szerelem szívében meggyöngült, a szép nő, a ki után áhitott, az övé volt és a mézeshetek alatt nem bizonyult olyan nőnek, a ki férje minden gondolatára igényt tartana, a kinek szívére az élet nehéz harcában támaszkodhatik.

A mézeshetek néha csak arra valók, hogy a nő és férfi, a kik egész életükre szóló szövetséget kötöttek, hamar megunják egymást. Az a szerelem, mely nem a szív nemes érzelmein alapszik, s csak olthatatlan, mohó szomjuság a nő szépségei után, alig éli túl ezt a néhány mámoros hetet. A társadalom, mely mind a férfira, mind a nőre kivetette már hálóját, mely a házasságot a maga önző szempontjából tekinti, magányba küldi kiszemelt áldozatait, hogy megunják egymást, hogy erős vágy fogja el őket a társasélet szórakozása és öröme után.

Hogy a világ két boldog embert hatalmába kerítsen, eltávolítja magától őket. A világtól elvonulva, megtanulnak a világnak élni. Ez a husos kamarába zárt egerek nyers elmélete. Az ismert együgyű számítás, melynél fogva a csemegekereskedő rászabadítja az édességre alkalmazottját, hogy három nap alatt örökre beleunjon.

És hány szegény szerelmes megy lépre. Légmentesen elzárkóznak a világtól, a helyett, hogy belevetnének magukat rohanó hullámaiba. Az élet prózája, melytől ábrándos szívük annyira remeg, megmentené szerelmük költészetét.

A csapraütött boldogság helyett, okosan, kis poharából iszogatnák a szerelem borát. Csókzapor helyett, mely a fa virágait néha leveri, csendes tavaszi eső hulldogálna rájuk. A hivatal, az emberek, a szórakozások és a kötelesség, egyszóval a félbeszakítások, melyeknek szerelmük alá volna vetve, felüldenék őket s nehezebben unnák meg egymást.

Kezdetől fogva a világban élve, szerelmi magányuk sokkal tovább tartana. A házasságot és örömeit életük kiegészítő részének tekintenék, nem valami szokatlan, kivételes lázas állapotnak, mely miatt néhány hétre félbe kell szakítani megszokott életmódjukat. Az egyenes, járt utak helyett kigyózó gyalogösvényeket kell felkeresniök, hol elvadult bokrokon vadgalamb bugása hallatszik, holdfény surran be az ágak között, erős szagu virágok illatoznak mindenfelé, a honnan aztán rövid idő múlva kivágyódnak a száraz világosságra, Isten szabad ege alá!

Szentgyedy Gábor és Silbermann Melanie, mint annyi más, áldozatául estek annak a sok hazugságnak, tuzásnak, önámításnak, mely a szerelmet és házasságot körülveszi. Mikor a férfi a nőbe szeret, senki sem veszi azt oly természetes valaminek, mint mikor ablakunk alatt az orgonabokor kivirágzik egyetlen éjszakán. Csodát emlegetnek, jeleket látnak feltűnni az égen, mesés dolgokról beszélnek. Mindenki azon van, hogy a szerelmeseket rendkívüli eseményekre készítse elő. Költők lángoló dalainak, megható regényeknek olvasása csak fokozza a hatást. Szívük mennyei üdvösségről álmodik s teljesíthetetlen igényekkel lépnek a boldogság elé. Oly igényekkel, melyeket emberi szív nem teljesíthet és el nem bírhat.

Egy szép napon Szentgyedy észrevette, hogy közte és fiatal neje közt nincs rendben minden s szívük - mint két ellenkező irányu vizesés sodrába jutott könnyü csónak - sebesen távolodik el egymástól.

A kedveskedő nevek, a képtelenebbnél képtelenebb megszólítások, melyekkel az elragadtatás pillanataiban elhalmozták egymást, elvesztették üdeségüket, illatukat és lassankint eltűntek, mint forgalomból kivont pénzek. Nem kívántak már folyton magukban lenni, társaságot örömmel fogadtak, Gábor nem ült órahosszat a Melanie angol czipőbe bujtatott lábacskáinál s gyakrabban hajolt ujságjaiba, mint az édes, szép arcocska fölé. A beszédből hamar kifogytak s Gábor már nem fogadta olyan rokonszenves figyelemmel kis felesége érdekes fejtegetéseit azoknak a selyemruháknak csodaszép színéről és divatos szabásáról, melyeket megrendelt és nem ítélte el olyan egyértelemmel mindazokat a szép asszonyokat és fiatal leányokat, kiknek fitos orrocskája, szemejárása, beszéde, vagy viselete Melaniet ellenállhatatlanul kegyetlen bírálatra, csipős megjegyzésekre ragadta.

Már nem vonogatta vállát megvetőleg s nem fintorgatta arcát, ha felesége elég kegyes volt megengedni, hogy kivüle még más szép nők is mozognak és élnek a siralom völgyében, sőt egyenesen kijelentette, hogy Miss Mari nevü kötél-táncosnő a férfisziveken épp oly ügyességgel tapos, mintha kifeszített köteleken lépkedne a világ legédesebb lábacskáival.

Már nem volt oly tulságosan elragadtatva a rózsaszín, világoskék, aransárga és sok egyéb színü reggeli főköttőcskéktől, melyek kedves árnyékot vetettek a fiatal asszony tiszta homlokára; árnyékot, melyet Gábor ur többre becsült ő felsége, az angol királyné gyémántjainál; árnyékot, mely ez árnyékvilágban legszebb és legvilágosabb volt minden árnyék között.

A fehér kötényke, - oly könnyü csipkével körülszegve, mint egy tizenhat éves lány gondolatai -; a ragyogó szamovár, mely hasonlóan a Melanie szívéhez, hamar felforrt a borszeszláng felett s mely bőven eresztette az orosz tea illatos aranyszín levét, mint az ő felforrt szerelmes egész valója az aranyos jókedvet; a hófehér abrosz, melynek hórihorgas monogramját bizonyos kedves tündérujjacskák himezték; a feledhetetlen reggelizések, egy szóval, melyeken Gábor olvasatlan számú lágy tojásokat s étvágyingerlő sonkaszeleteket szokott elkölteni, kezdték elveszteni hajdani varázsukat.

Melanie rájött, hogy a koránkelés az arczbőr szépségének árt és tulajdonképpen sem a téa nem lesz jobb, sem a Gábor étvágya kisebb, ha hallgatag inas tölti meg színültig az átlátszó, kínai csészéket.

Az is ritkábban esett meg, hogy Gábor ur szedegette volna ki Melanie hajának barna zuhata-gából a kisebb-nagyobb horgas aranytüket, a női fejnek a lázadó, makacs fürtöcskék rendben tartására hivatott eme rendőrintézményét.

A dalolás, nevetgélés, a szobában való körül tánczolás, székek és egyéb utban álló butorok feldöntögetése, a gyermekes jókedvnek mindmegannyi nyilvánulása elmaradt apránként.

Gábor nem kötötte be fájós torkát a Melanie csodakendőjével, melytől betegségének komoly javulását várta; és Melanie nem rakta fel a fejére a férje kalapjait azon babonás hitben, hogy azok elárulják neki a férfi legtitkosabb gondolatát.

Gábor emlékező tehetsége rohamosan gyöngülni kezdett: már nem tudta könyv nélkül, hogy öt hónappal azelőtt, például július 16-án, Melanie milyen színű ruhában volt s micsoda mély értelmű bölcsességet mondott éppen az X.-utcza tizedik házának tizenötödik ablaka alatt. Arra sem emlékezett világosan, vajjon ezen alkalommal napfényes idő volt-e, vagy kövér, nyári eső cseppek hulldogáltak fényes kürtőkalapjára, mely emiatt olyan lett, mint egy bőrig ázott uszkár?

Egy reggel valami csekélységért összepereltek és nem békültek ki félóra múlva. Pedig ez az idő elég hosszú arra, hogy a fiatal férj mélyen magába szálljon, szánja-bánja bűnét, mardosó szégyentől, önvádtól gyötörve szerelmese lábai elé vesse magát s felejtse el, mint egy rossz álmot, hogy tulajdonképpen ő a megbántott fél s neki volna oka haragudni.

A külügyminisztérium, melyet Szentegyedy nagyon elhanyagolt, ismét gyakrabban részesült abban a szerencsében, hogy őt falai közt fogadhatta. A klubokban rendszeren megjelent, nagy összegekben kártyázott, élénk részt vett a bírálatokban, melyek itt szép színésznők és félvilági hölgyek fölött ejtettek, sőt egy szépségversenyen az ő szava döntött egy szivarárus-leányka javára, a ki a külváros homályából nemsokára fényes városnegyedek palotáiba kerül, selyemruhát, ékszer, fogatot kaps egy kedves kis palotát ráadásul, melyben kellemesen leélheti rövid, tündöklő nyarat, hogy aztán az ünneplés és jólét lépcsőin sebesen aláhullva, ismét a szegénység, bánat és örökös könyvek nedves sötétségében ébredjen fel. Szentegyedy legalább azt gondolta.

XVI.

E versenyen történt, hogy Ferrari herczeg, egy nagy befolyású osztrák diplomata, közönyös, könnyed hangon így szólt a körülötte álló urakhoz.

Ez a Szentegyedy nagy borismerő. Mióta a feleségét láttam, feltétlenül megbízom izlésében, mert nejeül a legszebb asszonyt választotta. - Gondolom a Silbermann leányát.

- Hízelegni fog Szentegyedynék, hogy a herceg oly szépnek tartja nejét, mondá az urak közül valaki s szemével Szentegyedyre hunyorgott, a ki a diadalmas szépséggel hosszú beszélgetésbe merült s valami különöset mondhatott neki, mert a zsidóleányka halvány kreolarczbőrét égő pirosság futotta el s míg szép kis fejét tagadólag rázta, szeme igent mondott.

- Herczegséged ismeri talán Silbermann? Nagyon gazdag ember. Több aranya van, mint nekem gondolatom és most a hadsereg főszállítója szeretne lenni. Herczegségednek azokban a körökben, a hol ez a kérdés eldől, nagy befolyása van.

Elhallgatott és leste a herceg arcán a hatást, a fülébe öntött méreg hatását. De a herceg másfelé nézett üvegszinü, zöldes szemével, s más dologra tért át. Könnyedén és minden sajnálkozás nélkül ejtette el e kényes beszéd tárgyat, mintha csak egyik keztyűjét ejtené el; meg se köszönte az ügyetlen, tulbuzgó urnak, hogy hátát meggörnyesztve újra fel akarta venni, sőt mikor még néhány kétségbeesett kísérletet tett, hogy a szép asszonyról beszéljen, a herceg egyszerűen hátat fordított neki.

Lassan vontatott léptekkel ment át a termen, meghajolva, mint a kinek a dereka fáj s egy tábornokkal a hadsereg szervezésének égető szükségéről beszélt.

A tábornok az ellenkezőt bizonyította. A világ legjobb hadserege a mienk, mondá és szemlét tartott a versenydíjra pályázó szépségek felett.

- Jobban szereti ezt mindenféle katonai szemlénél, ugyebár? kérdezte a herceg kitérőleg s mosolyogva mutatott fejével a szőke és fekete női fejek hullámszerű sorára. Ragyogó szemük előtt úgy érzem magam, mintha napfényben villámló puskacsövek volnának. Vigyázzon tábornok, nehogy sebeket vigyen innét haza.

Folytatta útját a tömegben, elhaladt a marsálszalagos rendezők között és a nélkül, hogy visszanézne, fogatába szállt.

Kint derült, verőfényes idő volt, járókelők lepték el az utcákat s egyik hintó a másikat érte. A herceg dideregve huzódott be szürke mencsikoffjába és szórakozottan fogadta ismerőseinek köszönését. Némelyiknek csak a fejét biccentette meg, másoknak csak a szemével köszönt, hölgyeknek mélyen levette kalapját, barátainak a kezével bizalmasan integetett.

Valahogy rosszul érezte magát, hátában kiujultak szakgató fájdalmai, a mi annak jele, hogy ok nélkül felizgatta idegeit s már kiment eszéből, hogy orvosa feltétlen nyugalmat ajánlott.

Praterstrassei lakása felé befordulva, Szentegyedynével találkozott. Melanie sötétzöld ruhát viselt, magas Stuartgallérral, mely rózsás fülecskéjéig ért fel. A herceg köszönését egykedvűen, bár tisztelettel fogadta.

Ferrari herceg hosszunyelű lorgnetjét orrához támasztva, sokáig utána nézett.

- Olyan, lágyan, bágyadtan, a hintó párnáin elomolva ül helyén, mormogta halkan, mintha unatkoznék. A férje néhány hetet fog szentelni annak a kis szivaráros-leánykának, a ki oly karcsu, mint egy török szivarka, és oly sárgás bőre van, mint egy valódi havannának s valószínűleg oly jól fog égni, mint egy havanna.

Palotájába érve a herceg, titkárát hívatta. Wolf ur alázatos hajlongások közt jelent meg a küszöbön. Halvány, sovány arcza volt, erős, szénfekete szemöldökkel, mélyen fekvő, nyugtalan szemekkel.

A herceg helyet mutatott neki s vértelen ajkán mosoly jelent meg.

- Tudja azt maga, Wolf, hogy orvosaim feltétlen nyugalmat rendeltek? kezdte lassan és merően a függő lámpára nézett.

Wolf urnak arcvonásai úgy vonaglottak, mint a hirtelen megütött czimbalom érczhurjai s oly reszkető, csengő hang tört ki belőle, mintha igazán czimbalom volna: ez volt a nevetése.

- Tudom. Szerencsére herczegséged jobban tudja orvosainál, hogy csak az állóvíz romlik el, ám mindig friss, mindig fiatal, mindig erős marad a sebes folyó. Csak az olyan idegrendszer eszi meg a rozsdát, a melyet jótékony izgalmak elől gondosan elzárunk. Herczegséged a császári város legszebb lovagja, szerencséje a nők körül s a politikában általánosan ismeretes. Ugy van alkotva, hogy utána bolonduljanak az asszonyok. Erről épp úgy nem tehet herczegséged, mint Szentegyedy nem tehet arról, hogy nagyon szép felesége van.

A herczeg összerezett.

- Ördögös ember, hogy kitalálja gondolataimat. Ma tűnt fel először nekem e nő s ön már - mint a jó vizsla - a szép vad nyomában van. Szóljon őszintén, remélhetek?

Wolf ur mind a két kezét zsebébe dugta, nyakát vállai közé huzta és ajkait összecsucsorította, mintha valami kitűnő bort bírálgatna.

- Herczegségednek jó izlése van, Silbermann Melanie igazi race. Micsoda alak! Milyen járás! micsoda szemek! Mérget mertem volna rá venni, hogy herczegségednek tetszeni fog s azért úgy iparkodtam, hogy megismerjem a körülményeket. A nő apja nemsokára abba a helyzetbe jő, hogy herczegségednél kell kopogtatnia.

- Hisz milliói vannak?

- Mikor milliók égnek el, nagyobb füstje van. Silbermannnak százazrei voltak.

- De hát akkor miért adta leányát Szentegyedyhez, a kinek otthon hét szilvafája van?

Wolf ur mind a két kezét kivette zsebéből s a széke támláján dobolt velük.

- Silbermann okos ember s kitűnő orra van. Nem tudom a nyitját a számításainak, de az iránt az ember iránt, a kit ő vejenek választott, nagy tisztelettel viseltetem. Valami álruhában bujdosó mesebeli herczeg, vagy Isten tudja kicsoda-micsoda az ő veje, de nekem alapos gyanum van rá, hogy egy szép reggel mi mindnyájan megegyezünk abban, hogy Silbermann kitűnő üzletet csinált leányával.

A herczeg kedvetlen mozdulatot tett a szájával és szemöldökével.

- Azt mondják, a császár figyelemmel kíséri ezt a kurta nemest. Meglássuk.

- Herczegséged nem jól teszi, ha Szentegyedyt kicsinyli. Jobb lesz felhasználni, mint lenézni ezt a csontos, barna arcú magyart. Az apósa pénzének hamar a nyakára fog hágni, ez a sok című és kevés aranyú ur, hanem akkor aztán a miniszterségig meg sem áll. Ha nejét szeretné, sohasem kaphatná meg azt a nőt herczegséged. Annak az embernek vasmarka van, csak azt lehet elvenni tőle, a mit a maga jószántából földre ejt.

Ferrari herczeg kevélyen nevetett.

- Ugy véli, kedves barátom? - a herczeg dühös volt, ha valakit kedves barátjának nevezett. Nos majd meglássuk. Ezt az ügyet magam fogom lebonyolítani s felkérem önt, kedves barátom, hogy ne avatkozzék bele. Az eredményről értesíteni fogom, hogy lássa be, mily felületesen ítéli meg az embereket s hogy ez a... hogy is hívják, Szentegyedy uraság voltaképpen nem érdemli meg, hogy ön által kedves barátom, legalázatosabb szolgája, Ferrari herczeg fölé helyeztessék.

Kezével elbocsátó mozdulatot tett. A titkár megszokta már a herczeg szeszélyeit és jól tudta, hogy néhány nap múlva a jó viszony köztük helyreáll. Szó nélkül hajolt meg és kiment az ajtón.

Mihelyt kint volt, a herczeg sziszegve kapott hátához.

- Megint felizgattam magamat. Ettől az embertől meg kell szabadulnom, nagyon arcátlan már... Jaj a hátam... nem tudok egyenesen ülni. Szemembe meri mondani, hogy az a - hogy is hívják? - az az uraság meg tudja őrizni a feleségét tőlem, ha kedve tartja. S mily szemtelenül fejezi ki gondolatait - csak azt lehet elvenni tőle, a mit földre ejt - szóról-szóra így mondta... A villanyozás nem sokat használ, oly égés van a hátamban, hogy ki nem állom... Az orvosaim a legnagyobb gazemberek, nem tudnak segíteni rajtam.

Becsengette inasát, aki erős szeszekkel dörzsölte gazdája hátát. Néha úgy megnyomta öklével, hogy a herczeg fájdalmában felsikoltott. Nyögdecselés, sziszegés, sóhajtozás töltötte el a szobát.

De a bélelt ajtókon keresztül egy hang sem hatolt ki a világba, a hallgatag falak hiven megőrizték a herczeg öregségének titkát, és a beavatott Jeanon kívül a szolgaszemélyzet közül senki sem sejtette, hogy gyermekként viseli magát s csaknem zokogásba tör ki urok, a ki mindenütt megjelenik, a hol fiatal nőkkel jöhet össze, a ki mindig egy szál piros szegfűt visel kabátja gomblyukában és minden két hónapban változtatja szépséges szeretőit.

E naptól kezdve Ferrari herczeg gyakran lovagolt ki magányosan. Irtózatosa fájdalma dacára egyenesen ült a nyeregben, lovagostorát utánozhatatlan kellellemmel tartotta keztyűs kezében s ragyogó arccal köszönt ismerőseinek. Szokott női társaságát elhanyagolta és tüntetőleg adta a világ tudtára, hogy szabad, mint a madár s hogy a félvilági hölgyekkel most már végképp felhagyott.

- Tiszta szerelemről álmodozom, mondá barátainak negédesen, azon szándékkal, hogy kedélyállapotáról értesüljön egész Bécs, de különösen azok a körök, hol Szentegyedyné megfordul. Meg lesznek lepve uraim, de meg kell ismertetnem önöket azon nézetemmel, hogy még eddig soha sem szerettem igazán senkit, csakis édes órákat vettem egy csomó szép nőtől, hogy megtanuljam tőlük, miképp kell szeretni? Nem énekeltem, csak a hangjegyeket sajátítottam el. Ugy voltam ugynevezett szerelmeimmal, mint a békében tartott hadgyakorlatokkal, hol csak puskaporral lönek, papirfigurákra szegeznek szuronyt s levegő ellen viaskodnak. Igazi háboruban még nem voltam soha.

Az emberek megcsóvázták a fejüket s mindenki szentül meg volt győződve, hogy Ferrari herczeg valami meglepő kalandra készül.

XVII.

Melanie egy meghívót tartott kezében, arcán meglepetés látszott.

- Hogy jön a herczeg hozzá, hogy báljára meghívjon bennünket?

Gábor abbahagyta a beszélgetést, melyet apósával folytatott s a meghívóba nézett.

- „Ferrari herczeg” olvasta hangosan, aztán egykedvűen tette hozzá, bizonyára apának köszönhetjük a megtiszteltetést.

Silbermann tagadólag rázta a fejét és egészen elmerült kövérke, kurta ujjainak lelkiismeretes nézegetésébe.

- A herczeg befolyásos diplomata, Gábor meg a külügyminiszteriumnál szolgál, ez az egész. E meghívásnak különben az a magyarázata, hogy fíjam-uram részvényei emelkednek. A herczegnek finom orra van, megérezte Gáborban a hatalmas embert, a ki maholnap hasznos szövetségese vagy veszedelmes versenytársa lehet. A herczeg akkor kezd kedvében járni az

embereknek, mikor még senki se sejt, hogy azok fejére nem sok idő múlva a jólét, befolyás és szerencse verőfénye fog sütni.

Termeiben gyakran találkozunk idegen arcokkal, kiket az előkelő világ alig ismer s ha bizonyos idő múlva ezek az emberek a közéletben szédítő magasra emelkednek, mindenki a herceget dicsóítja, szentül hiszik, hogy neki köszönhetik szerencsésüket. Legtöbbször a sors ezen kegyeltjei is hálával és megindulással emlékeznek meg a hercegről, a kinek pedig összes érdeme annyi, hogy összeköttetéseinél fogva kiszimatolja a legmagasabb körök hangulatát és ismeri az emberek felől táplált véleményüket. A herceg máskülönben kedves ember, igyekeztek megtetszeni ő magasságának.

Az utolsó szavakat igénytelenül, csakugy odavetve, a lehető legártatlanabb arczczal mondta a bankár, aztán hizelegve simogatta leánya arcát s szokatlan bókokat mondott neki.

- Szép asszony vagy, Melanie, lehetetlen ellenállni neked. A herceg bálján mindenkit árnyékba kell boritanod ragyogó szépségeddel. A szépség nagy hatalom, mindjárt a pénz után következik; szép asszonyok szemének fénye mindjárt az aranyok fénye után.

Melanie hidegen ejtette le a sima hátú meghívót, szó nélkül az ablakhoz ment s az utcára nézett. Havas háztetők tüntek szemébe, rozsdás ködös égbolt, a melyből a hó sűrűen, függőlegesen esett. A mint az ablakból sokáig nézte, feje szédült, szeme káprázott s úgy érezte, mintha a szemközti levő házak, mint valami sülyesztőn, sebesen lefutnának ismeretlen mélységekbe s ő maga is velük ereszkednék lefelé.

Kedve támadt kikocsizni. Kérdezte férjét, nem tart-e vele? Pedig az igazat megvallva, nem óhajtotta most társaságát s megörlült, mikor a bankár közbevetette magát.

- Több szabadságot engedjete egymásnak gyermekeim. A házasság nem holtig tartó raboskodás. A férjed ugyan nagyon szép ember, de ezért nem kell mindig viselned, mintha kalapod vagy nyaklánczod volna.

- Óh, Gábor elég szabadságot ad nekem, - mondá a fiatal asszony s egy kis keserűség volt hangjában. A mi engem illet, én sohasem tartottam attól, hogy az erdőégés tulsokáig fog tartani.

Az „erdőégés” célzás volt Gábor egyik szenvedélyes, vőlegénykori levelére, melyben szívét égő erdőhöz hasonlította. - Kérem csengessen valamelyikök s parancsolja meg, hogy fogjanak be.

Sietve indult öltözőjébe, míg Silbermann úgy kaczagott, hogy könnyezni kezdett belé.

- A kis vadgalamb rossz néven veszi tőled, hogy leveleid többet ígértek, mint a mennyit teljesíthetél. Fijam-uram, meg kell mondanom, hogy ostobaság volt tőled olyan lángoló leveleket írogatni. Egyszer kezembe akadt egyik leveled és megbotránykoztam rajta. Mintha csak iskolásfiu írta volna, a ki felteszi magában, hogy négy rövid oldalra annyi közhelyet ír ki ismert és kevésbé ismert verselők műveiből, a mennyit csak a türelmes papir elbirhat. Engem apám - nyugodjanak porai békével - egészséges, józan elvek szerint neveltetett. Nekem sohasem volt szabad apró gyermekverseket szavalni nevenapjára és kivett a nyilvános iskolából, mikor látta, hogy az egész tanterv tele van a költészet mérges gyimgyomjával; ő csak az anyagi gondolkodás termékeny szántásaival akart megismertetni; a pieriai forrás viz helyett azokat a sebes folyókat óhajtotta megmutogatni neked, melyek malmokat hajtának, gabona-szállító-hajókat birnak meg; vagy legfőlebb azokat a mély vizeket, melyekben - égető nyárban - fürödni lehet... Ohajtanám, ha ti is józanabbul fognátok fel az életet. A szabadság a házasságban mindig a férfinak válik javára, mert szabadságát a nő legfőlebb arra használja, hogy nagy szabószámlát csináljon s elforgassa olyan emberek fejét, a kik férjének nagy szolgálatakat tehetnek. Mi kifogása lehet a férjnek, ha neje az egész világnak tetszeni akar? Az ilyen

nők a legártatlanabbak. Mindenkinek tetszeni annyi, mint senkinek sem. Az ilyen nő mosolyától, nyájas szemétől, kedveskedő szavától virágzásba borul sok előkelő vén fa - befolyásos, gazdag emberek, a kikre szükségünk van - és jóízű gyümölcsöket terem nekünk. Összevonod szemöldököd? ezek az elméletek nincsenek inyedre, fiam? Kár. A szépség a természet ajándéka, olyan természeti erő, mint a vizesés, vagy a szél, melyet az emberek hasznukra fordítanak. Ha neked volnék...

Még tovább is beszélt volna, de Melanie bejött, prémes bundikájából kezet nyújtott apjának s férjét hívta, hogy kísérje el.

- Köszönöm, gyalog megyek a miniszteriumba, egy kis mozgás jót fog tenni. Elhiheted pedig, hogy jobban szeretnék veled menni, édes.

Lehajolt s gyöngéden megcsókolta a fiatal asszony kezét, a ki keztyűjét huzogatta. Azután mosolyogva apósa felé fordult.

- Vidd magaddal apánkat, ha ő elmondja pompás elméleteit - az előbb engem részesített e nagy szerencsében - jól fogsz mulatni az egész uton.

- Micsoda elméleteket? Hisz a papa nagyon gyakorlati ember s most mint Hamlet elmélkedik és töprenkedik? Na jöjj papa, figyelmes hallgatód leszek.

A bankár örült, hogy szép módjával kikerülhette vejével a további társalgást, mely nem sok jót ígért. A becsengetett inas ráadta kabátját, vejét egy barátságos, széles kézmozdulattal üdvözölte s karját nyújtotta leányának.

Csakhamar végig mennydörgött a hintó a kapuboltozat alatt. Szentegedy Gábor felrántotta az ablakokat s csipős hidegség és szállingó hó jött be.

- Ki kell szellőztetnem ez ember után. Ferrari herczeg nagy diplomatának tartja magát, de sikerei csak szoknyák körében voltak. Ugy látszik, Melanie megtetszett neki; őt érti apósom az előkelő vén fa alatt, a ki virágzásba borult.

Összeránczolt homlokkal, sötéten járt-kelt a szobában, a nyitott ablakon betörő hideg jól esett lüktető halántékának.

- Most bizonyára a herczegről beszélgetnek. A méreg, a mit a bankár leánya fülébe önt, leszivárogo-e szive közepéig? El fog-e bukni.

Szégyenlette, hogy ily gondolat megfordulhatott lelkében. Elhitette magával, hogy Melanie csak oly szenvedélyesen szereti, mint házasságuk első napjaiban. Megjelent előtte az odaadó szép asszony, a mint érintésétől, halk szavától, suhogó selyemszoknyácskájától tűzbe borult minden csepp vére. Felidézte a szerelmi esküt, melyet egymásnak suttoztak, az órákig eltartó bizalmas beszélgetéseket, a nő ígéretét, hogy örökre fogja szeretni. Igaz, néhány hét óta viszonyuk meghidegült. Önmagát okozta érte! Ha egy szerelmes asszony megváltozik, mindig a férfi a hibás. Eszébe jutott a szépségverseny győztese, a kis szivarárusleány, a kinek ígéretet tett, hogy ma meglátogatja. Nem megy el hozzá sem ma, sem holnap, sem soha! Hiába fogja várni, a takaros kis bolt homályában, halvány, bronzszínű fejecskéjét munkája fölé hajtva.

Vékony ujjaival karcsu szivarokat tesz a vevők elé s mohón hallgatja szerelmi suttozásait. A szerelem elragadtatásai, az édes örömei, a mámor, a megbánás, a könnyek - mindez egymásután átvonul életén, mint a nyitott ajtó felé igyekvő szivarfüst. Bizony ugy lesz! Egy szép napon valamelyik ügyes vásárlója meggyújtja szívét és nem sok idő múlva hideg hamu marad a boldog égés után. A szerelem elszáll, elenyészik, mint a füst...

XVIII.

Mig Szentegyedy ily lelki háborgások közt, a havas szélben hűsítette égő fejét, Silberman és leánya a zárt hintóban robogtak tova. A járókelőkből, az utcából, a házakból nem láttak semmit, a hópelyhek sulyosan, egyenesen hullottak alá, a sebes, folytonosan mozgó fehérség elkápráztatta őket.

Silbermann kövér állat pálczája aranygombjára támasztotta és beszélni kezdett. Ismételte, hogy a szépség mindjárt a gazdagság után következik, hogy az éppen oly nagy hatalom, mint a pénz, meglehet vele vesztegetni az embereket. A szépség is jóbarátokat és ellenségeket szerez tulajdonosának, mint az arany; csodálatot és irigységet, szeretetet és gyűlöletet támaszt az emberekben.

Ő - a bankár - szegény ördög volt. Husz éves korában még nem volt semmije csak csinos arcza és szép alakja. Egy idős asszony - a kire férje takaros vagyont hagyott - nem találta őt rútnak, jóindulattal viseltetett iránta és halála után őt tette örökösévé. Ezzel a pénzzel kezdte pályáját. Egész lelkével akarta a gazdagságot és sok évi kemény munka után elérte. Szerencséje soha sem hagyta el, vállalatai sikerültek, s ő rang nélkül, a születés előnye nélkül épp úgy élvezhette az életet, mint akár Ferrari herceg. Mint dúsgazdag ember megengedhette magának a fényűzést, hogy egyetlen leányát szíve szerint való férfihez adja nőül. Mert a veje lángész, a ki még sokra viheti és nagy úr lehet, de nem a felesége gazdag hozománya nélkül. Igen leányom, végzé szavait, nekem gazdagnak kell maradnom, hogy férjed ebben a zárkózott bécsi társadalomban boldoguljon. S a nehéz idők daczára reményem van rá, hogy aranyforrásaim nem apadnak el az általános elszegényedés közepett. Bár ez nem fog menni rázkódtatás és megpróbáltatások nélkül.

Elhallgatott és mély töprenkedésbe merült.

Melanie sokkal jobban ismerte atyját, mintsem az utolsó szavak titkos értelmét fel ne fogná. Nyugtalanul, hosszasan nézte a magas boltozott homlokot, melyből a hasznos hajtó pénzügyi műveletek egész légyraja szállt már elő; a szó valódi értelmében aranylegyek. Mi van most ama tevékeny homlok mögött? Mi vitte rá a gögös pénzherceget, hogy leányával rázkódtatások és megpróbáltatásokról szóljon, melyek gazdagságát felforgatással fenyegetik? Miért fejezte ki reményét, hogy aranyforrásait nem apasztja el a sok bukás, mely körülötte egész vagyonokat temetett már el feneketlen örvényébe? Miért emlegetett nehéz időket? Mire akarja előkészíteni?

Silbermann észrevette leánya nyugtalanságát s mint az olyan ember, a ki elérte célját, megelégedetten tért át vidámabb dolgokra. De Melanie nyugalma fel volt zavarva, képzelete izgatottan foglalkozott atyja helyzetével, szeretett volna világosságot hozni a gyanutkeltő ködbe, szeretett volna tudni a fájdalmas valót.

Már ajkán volt a kérdés, el volt határozva megtudni mindent, mikor atyja megállította a fogatot s leszállt Ferrari herceg palotája előtt.

- Egy kis dolgom van a herceggel mondá, és kiszállt.

Melaniének úgy tetszett, hogy az első emelet egyik ablakának királyvörös, nehéz függönye megmozdul s a herceg halvány, beteges arcza jelenik meg egy pillanatra az üveg mögött.

Szégyenkezve huzódott a hintó belsejébe s azon boszankodott, hogy mit fog gondolni a képzelődéséről és önhittségéről híres herceg, ha őt most meglátta palotája kapuja előtt, atyját mintegy hozzá kísérve.

Kedvetlen gondolatok fogták el s visszaemlékezett férje ingerült mondására: „atyád kifejti előtted pompás elméleteit. Az előbb engem részesített e nagy szerencséjében.”

Valami történt atyja és férje között. Talán neki is vagyoni helyzetük megingásáról beszélt, s mert férfi, neki megmondott mindent. Igen, valamit rejtegetnek előtte. Meg kell tudni, haladéktalanul. Megölné a nyugtalanság, ha férjével nem beszélhetne.

Megnyomta a csengő gombját és parancsot adott a kocsisnak, hogy forduljon meg és sebesen hajtson haza. Alig állt meg a fogat a lépcsőházban, az inas segítsége nélkül kiugrott és sietett a márványlépcsőkön fölfelé. Lélekzetéből kifogyva, halvány arczczal érkezett fel s egyenesen férje szobájának tartott.

Bejelentés nélkül nyitott be. El volt határozva, újból felidézni szenvedélyes szerelmüket, mely kialvóban volt. Le fogja küzdeni leányos szemérmét és hideg hallgatását s elpanaszolja férjének, hogy megváltozott viselete fáj neki s ő még mindig úgy szereti, mint az első mámoros pillanatban. Megkéri férjét, hogy többet foglalkozzék vele; a dicsőség és hirnév helyett, melyet hajszol, elégedjék meg egy odaadó asszony szenvedélyes, tiszta szerelmével. A hivatal, a társaságok, a világ, mely most elvonja őket egymástól, ne legyen többé szívük közt akadály. És mindenek felett ne menjenek el Ferrari herczeg báljára, vessék tűzbe elegáns meghívóját; ne tegye ki őt Gábor a herczeg szemtelen pillantásának, kihívó beszédének, vakmerő udvarló kedvének.

Ennél a pontnál aggódott kissé, hogy mily szavakkal mondja el ezt férjének? A véletlenre, a társalgás pillanatnyi fordulatra bizta magát s benyitott a magas diófaajtón.

Férje dolgozószobája üres volt. A becsengetett inas értesítette Melaniet, hogy az ur hivatalba ment s az ebédről is kimentette magát.

Mostani kedélyállapotában kedvetlenül fogadta a hirt. Érezte, hogy ha felindulása estig lecsillapul, érzelmei elvesztik közvetlenségüket és Szentegyedy Gábor aligha fogja egyhamar megtudni a forradalmat, mely neje szívében reggel óta végbement s aligha fogja egykönnyen újra hallani azokat az édes, megindító beszédeket, melyekben lelkét feltárni készült.

A dolgozószoba még ugy volt, a mint férje hagyta. Félig kiszítt szivarkája még ugy volt az íróasztal szélén, a mint siettében ott felejtette s a levegőben benne volt a török dohány füstjének szaga.

Az íróasztal el volt lepve napilapokkal és megkezdett jelentésekkel. Angol és francia könyvek heverték rendetlenül, némelyik nyitva volt s egy-egy mondat piros írónnal volt körülhatárolva: gondolatok, melyek férjét mélyebben meghatották.

Egy felvágott levél is volt otthonról: Mária írása, bizalmas, egyszerű, szivigható szavak. A falusi gazdaság állapotának leírása, az édesanya üdvözlete, áldása, kedveskedő üzenetei. Tudakozódás Melanie egészsége és szórakozásai felül. Ártatlan célzás, hogy szeretnék, ha együtt hazamennének, a tornáczos ősi házba, mert Szentegyedyné most beteges, nem bírja meg a hosszú bécsi utat.

Ők már nagyon óhajtanák ismerni azt az édes kis teremtet, a kit Gábor feleségül vett. Szinről-szinre szeretnék látni, minden gondolatját ellesni, minden kívánságát megelőzni, tenyerükön hordozni. Ő - Mária - eszében tartja, hogy a nagybácsi, a Gábor kis feleségét - a mikor még nem volt felesége - rózsaszinü felhőnek nevezte. Azóta valahányszor szép tavaszi alkonyatkor rózsaszin felhőt lát, Melaniera gondol... Az idegen, nagy városban ne feledkezzék meg Gábor róluk, a kik otthon az ő boldogságáért imádkoznak s örökké vele foglalkoznak...

A fiatal asszony szivszorulva olvasta a levelet és Máriára gondolt. A Gábor unokanövére: vajjon szép-e? Van-e oly szép, mint ő? Gábor és Mária bizonyára szerették egymást. Hogy ez neki ezelőtt nem jutott eszébe soha! Mihelyt férje hazajő, mindenről kikérdezi. Be akar hatolni gyermekségük homályába; tisztán akarja tudni az együtt töltött évek apró eseményeit. Tudni akarja, hogy férje nem őrzött-e meg valamit szívében a kedves emlékekből, melyek

Mária nevéhez fűződnek? Nem maradt-e néhány csepp a pohár fenekén, melyet magától eldobott, mikor Melaniet elvette? A leány, az még most is szereti Gábort. Nem is titkolja. Szemérmetlenül írja, hogy örökké vele foglalkozik... Azt elhiszi, hogy szeretné már látni őt. Szemtől-szembe akar kerülni a nővel, a ki elragadta tőle a szeretet férfi szívét.

Össze akarja mérni szépségüket; gyönyörködni akar a hidegségen, mely néhány hét óta szívük közé férközött. Vissza akarja nyerni fölötte hatalmát. El akarja csábítani Gábort...

Ez és más hasonló gondolatok tömegesen tódultak agyába és zsidongó fájdalmat okoztak, mintha egy csapat hangya lepte volna el. Képződése elragadta és mindjobban elszomorodott. Fejét két kezére támasztva, sokáig ült mozdulatlanul.

A hóesés azalatt megszűnt, s az égbolt végtelen szürkesége itt-ott meghasadt. A bágyadt, fakó világítású utcákon emberek jártak-keltek, és nem érezte meg egyikük se, hogy a Silbermann palotán belül egy női sziv oktalan bánatot érez, s egy gyászos történet veszi kezdetét.

Ebben a pillanatban siető lépteket hallott: Melanie megismerte férje lépteit. Megkönnyebbülten sóhajtott, kitörő könnyei felszáradtak, szive sebesebben dobogott. Nyakába akart borulni, hogy kedvére kisírja magát, hogy megvalljon neki mindent: félelmét, bánatát, a féltékenység kigyójának megmozdulását. És meg akarja kérni, hogy a herczeg estéjére ne menjenek el.

Szentegyedy meg volt lepve, hogy nejét otthon találta. Kezet csókolt neki és nyájas udvariasággal üdvözölte.

- Egy levelet feledtem itthon mondá szórakozottan, válaszolni szeretnék rá.

- Egy levelet... tudom... a Mária levelét. S haza jött érte?

- Nos igen, még ma szeretnék rá válaszolni és a tartalmát már elfeledtem.

- Pedig a tartalma érdekes. Örökké önnel foglalkoznak otthon. Falun az emberek még nagyon szentimentálisak, nem gondolja?

Gábornak feltűnt a fiatal asszony ingerült, gúnyos hangja, de apósa mondásai még ott égtek arcán, mintha arczulütötték volna. Nem volt kedve kibékíteni nejét; nem tudta, szemérmetlen beszédeit elmondta-e neki is Silbermann? nem tudta, Melanie e beszédeket hogy fogadta?

- Nincs igaza, ha anyámat és unokahugomat gúnyolja. Ismerek nőket, a kik nem oly szentimentálisak, s nem oly falusiasak, mint ők, s a kiknek az életről, de főképp az élet örömeiről, okosabb fogalmaik vannak. Ám kérdés, hogy a boldogságot és a boldogítást melyikök érti jobban.

Ezen kegyetlen szavak után sietve bucsút vett s Mária levelét gondosan tárczájába tette.

Mikor távozott, Melanie lángbaborult arczzal, megszégyenülve, elkeseredve nézett utána.

- Meg kell törnöm egykedvűségét, suttogta halkan. Féltékenynyé kell tennem, mert ime, én féltem őt. Ő is szenvedjen, ha én szenvedek.

Ferrari herczegre gondolt, a ki hajlandó neki udvarolni s a kinek az udvarlása nem veszélyes.

A fiatal asszony legalább úgy gondolta.

XIX.

Ferrari herczeg estélye szerencsésen elmúlt. A herczeg különös figyelmére méltatta Melaniet, s a jég meg lévén törve, legállhatatosabb udvarlói közé állt be. Ott volt mindenütt, a hol az előkelő világ összejön, s oly hü kísézője volt a szép nőnek, mintha árnyéka volna. Az árnyék ezuttal vaskosabb volt a testnél és kissé sántított.

- Ne vegye rossz néven, mondogatta Melanienak, hogy köszvényem miatt kissé sántítok. Valamelyik ősöm hadisátora, a nagy török háborúk alkalmával, vizenyős, mocsaras helyen volt felítve bizonyára, s a tiszteletreméltó úr, dicsőséges neve mellett, reánk, unokáira hagyta ott szerzett köszvényét is.

- A herczeg rosszban sántikál, nevetgéltek barátai, ha együtt látták az elegáns, szép asszonnyal, a ki mindnyájoknak tetszett, s a ki egyiküket sem hallgatta meg.

A herczeg komornyikja ezekben az izgatott napokban igen sok borszeszt pazarolt el gazdája hátára és becses lábszáraira, s a bujkáló köszvény nyilallásait nagy műértelemmel enyhítette.

Hallatlan is volt, hogy a herczeget micsoda vakmerő vállalkozásokra ösztönözte szenvedélye. Mert Melanie szeretett korcsolyázni, ő is korcsolyát kötött. A hideget sugárzó, sima jégtáblára merte vinni idült köszvényét és keletkező hátgerinczbaját. Pihegve, halálra fáradva, reszkető térdekkel követte a nő vidor futását, a mint hattyuprémes, nehéz ruhájában előtte elsiklott, a mint friss arczocskája piros volt, mint a rózsza s a hogy minden szabad mozdulatára meglát-szott testének csábító körvonala.

A herczeg nagy örömét lelte e korcsolyázásokban, bár este erős szakgatásai voltak. A sebes mozgás, a hirtelen fordulatok, a sima jégtáblákba vetett erős hit, hogy gyakori alkalmat nyújtanak majd neki Melanienak az elesések apró baleseteiben segítségére lenni, - mindezek jókedvre hangolták és esztelen reményekkel töltötték el.

Bár fényes társaság hullámozott körülöttük, jobban egyedül voltak, mint bárhol. - Még a leg-jobb korcsolyázó is magával s legfeljebb társnőjével lévén elfoglalva, zavartalanul folytathatta czélzatos, ravasz, ügyes beszédeit a herczeg, melyeket Melanie egykedvűen fogadott, fel se vett, vagy minden kacérság nélkül, szellemesen háritott el.

Néha mégis bizalmasabb hangon szólt a herczeggel, de csodálatosan, mindig akkor, mikor férje is velük volt, vagy a pavillonban a legfrissebb mendemondákat beszélte előkelő asszo-nyokkal.

E közben természetesen a folytonos együttlétnek megvolt a maga haszna. Csupa semmiségek, melyek egy fiatal diákszivet boldoggá tesznek, de melyeknek a kitanult és sikerei alkonyán levő világfi örülni nem tudott.

Nap nap után mult. Nem egy csodaszép téli délutánt töltöttek el együtt a jégen, mikor a levegő hirtelen lehül, az alkonyat rózsaszínét veri vissza a jégmező s a leereszkedő szürkeségben, a kigyult színes lámpák bizonytalan fényében annyi a titokszerűség, a szerelemre hívó alkalom.

A herczeg egy lépést sem haladt. Mint bizalmas barátai közt tréfásan mondá, a jégen sokáig eláll a női erény. Más ember már türelmét veszítette volna, oly szemmel látható volt udvarlásának reménytelensége, de Ferrari herczeg vashomlokán meg sem látszott a szép asszony rózsás körmeinek nyoma s a védelem hosszúsága nem vette el kedvét. Azzal a szemtelen reménynyel vigasztalta magát, hogy a hosszú kiéheztetésnek királyi lakoma lesz a vége.

- Azok a várak védik magukat legmakacsabbul, a melyekben rengeteg kincs van felhalmozva, szokta mondani titkárjának, a kivel kibékült. A makacs védelem csak az ostromló fosztogató kedvét növeli s én egyáltalán nem mondok le édes reményeimről, a miért a kicsike bátran védi magát.

Szentegedyben kellemetlen érzelmeket keltett a herczeg udvarlása, de nem léphetett fel ellene, mert bevett társadalmi formák közt mozgott s azokat nem lépte át. Másrészt lovagias természete visszariadt attól, hogy egy vén gavallér alkalmatlankodásaiért nejjénél felszólaljon s közhahotának tegye ki magát.

Mégis a dolog soká tartott. Szentegyedy úgy gondolta, hogy a herceg állhatatossága végre is feltűnést fog kelteni és gunyos megjegyzésekre, temérdek rosszlelkű emberszólásra ad alkalmat. Neje annyi idő alatt már végezhetett volna vele s bármily tolakodó, rég kiadhatta volna neki az utat. Ismerte a herceg természetét, kinek vakmerőségéről egész legendák keringtek s attól tartott, hogy nejével szemben is hozzányul szokott fegyvereihez. S neje hallgat, hosszasan eltűri egy kiélt világfi udvarlását. Nem ok nélkül félt attól, hogy a könnyű diadalokhoz szokott herceg félremagyarázza a nő türelmét és hallgatását. Arra magyarázza talán, a minek még gondolata is szégyennel és haraggal töltötte el a fiatal férjet, a ki nem sejtette, hogy nejét lappangó féltékenység vitte rá e lépésre s kedvetlenül lesi férje minden mozdulatát, melyből ébredező féltékenységet olvashatna ki.

Szentegyedyt, őszintén szólva, nyugtalanság gyötörte. Hivatalos ügyek s örökös elfoglaltsága nem csillapították izgatottságát, sőt néhány fontos ügyet rosszul intézett el, a munka nem folyt úgy, a mint kellett volna.

Tanácskozásokban idegesen vitatta a maga álláspontját és feljebbvalói csodálkozva nélkülözték nyugodt ítéletét s azt a hüvös, egykedvű okosságot, melylyel máskor előterjesztéseit védelmezte.

Azelőtt hivatalos órákban semmi másra nem gondolt. Elzárt fejében minden fiókot, melyben az élet egyéb benyomásai és emlékei voltak. Most tétlenül ült íróasztalánál, órákig eltöprengett hivatalához nem tartozó dolgokon, fejében egyik gondolat a másikat üzte s nyugtalanul idézte vissza emlékezetébe felésége és apósa legkisebb szavát, minden mozdulatát.

Gondolatai legtöbbször a herceg körül forogtak. Dühös volt magára, hogy közönyös, csaknem idegen ember őt arra bírja, hogy vele foglalkozzék. Valóban, mi van rajta, a mi gondolataira méltó volna? Öregsége, melyet festék és fűző alá rejt? Merev testtartása, mely csupa mesterkéltetés? Nevetséges önhittsége, hogy meleg fedők helyett, fiatal, szép nők ragyogó szeménél forralná fel langyosra lusta, fekete véré?

Micsoda örült égés van roskadozó tagjaiban, hogy korához nem illő érzelmekkel üldöz egy fiatal nőt? Micsoda sértő bizalommal van eltelve maga iránt, hogy el akar csábítani egy szép és erényes asszonyt? Mily csodaszere van, hogy neje nem érzi e nevetséges udvarlásban rejlő lealázást, s hogy eltűri közeledését, - a nyirkos, falánk hernyó közeledését a harmatos rózsához, melynek a rózsára nézve rossz vége lehet? A hernyónak nincs mit veszíteni rajta.

Aztán neje magaviseletét forgatta eszében. Az apja aranyszomja gyötörné őt is? Vagy annyira szereti atyját, hogy kedvéért legyőzi az undort, melyet benne a herceg közeledése ébreszt? Mért kelt a hercegben esztelen reményeket? Mi oka van rá, hogy ezt a makacs bojtortjánt ruhájába engedi kapaszkodni? Vagy talán a nőre nagy ingere van annak, hogy az olyan hullákat is tudja galvanizálni mindenható szépségével, aminő Ferrari herceg?

Egyáltalán sokat foglalkozott az ingerült Szentegyedy, neje jellemével. Kezdte szálaira szét-szedni a fénylő selyemszövetet: a nő szívét, esztét, egész valóját, a kit szeretett. Apró események, elejtett szavak, elfeledett részletek jutottak eszébe. Nagy jelentőséget tulajdonított oly dolgoknak, melyeket azelőtt fel se vett. Visszament egészen ama verőfényes boldog napig, melyen Melanie elárulta szerelmét. Bonczolta menyasszonykori magaviseletét és sok kifogásolni valót fedezett fel utólag benne. Kissé tartózkodó és számító volt, mikor más nő teljesen oda engedte volna magát a szerelem üdvösségének. Sohasem szerette igazán. Tisztán emlékezett, hogy esküvőjük előtt való estén házak, emberek és barátságos lámpák közé kíváncskozott a szerelem boldog magányából. Nem két kis nyájas lámpának tartja-e a herceg szemét is, mely neki világít?

S egyáltalán az emberek szemeit, a férje uráét sem véve ki, többre veszi-e a hosszú sor utcai lámpánál, melyek csak arra jók, hogy utjában félénk kis szivét a sötétség ne borzongassa meg? S ha életutja tovább viszi, gondol-e még a néhány lámpával, mely egy pillanatra világított neki?

Egyik délután sürgős ügyeket kellett Szentegyedynak elintézni. Valamelyik idegen nagyhatalomhoz intézett fontos állami sürgönyről volt szó, melynek szövegezésével az osztályfőnök nem volt megelegedve.

- Kedves barátom, ön sokat dolgozik s az megártott önnek. Pihenje ki magát istenesen. Az ész olyan, mint az önök fekete termőföldje a Tisza mellett: ugarnak kell hagyni egyideig, hogy újra teremhessen.

Fontoskodva, komoly arczzal mondta ezt az osztályfőnök ur, mint aki valami nagyon okosat mondott. Szentegyedy meghajtotta magát és duzzogva szobája felé indult.

Borus tavaszi délután volt, mikor a hóviz még nem hatolt le a föld szivébe, mikor a házak északi oldalán még diadalmasan daczol a nap erejével a hó, de a délnek fekvő háztetőkről örökösen csurog-csepeg, járókelő gavallérok és sétáló hölgyek veszedelmére, kik aggodalmasan óvják tőle fényes kürtőkalapjukat és bársony bundikájukat.

A szobákat még fütik, mert kint a szabadban az idő sokkal kellemesebb. Néha csipős tavaszi szél kerekedik, a hó olvadása egyszerre megakad s a háztetők nem fenyegetik a járókelőket, megszikkadnak, mintha leányszemek volnának, melyek sirásukat hirtelen abbahagyják.

Szentegyedy fel s alá járkált szobájában, nagy főfájása volt, halántékát a hideg ablaküveghez szoritotta, s nézte a lent folyó eleven kocsiközlekedést, a járókelőket.

Egyszer csak a Ferrari herczeg sárgafekete hintóját látta elrobogni. A bakon zöldtollas vadász ült, a hintó üvegén keresztül feltűnt egy pillanatra a herczeg halvány, idős arcza és lázasan égő szeme.

Szentegyedy tudta, hogy a herczeg ebben az időpontban nejét látogatja meg. Szándékosan kerülte ilyenkor házát, de most ellenállhatatlan kíváncsiságot érzett meglegelni őket.

Mért látogatja meg minden nap? Mit csinálnak ilyenkor? Magukban vannak-e, vagy velük van az öreg Silbermann, a leánya szépségével üzérkedő milliomos?

Ezek a gondolatok még sohasem villantak meg ily világosan lelkében. A szivét emésztő sok nyugtalanságnak és bizonytalanságnak véget akart vetni. Csak akkor tért magához egy kissé, mikor palotája fehér márványlépcsőjén, a lépéseit felfogó bolyhos szőnyegen, neje szobái felé tartott.

Már csak vékony, aranyozott ajtó választotta el őt attól, a mit mindenáron látni óhajtott.

A márcziusi alkonyat még homályosabbá tette neje öltözőjét, melyet máskor bizonyos áhitattal és tiszteletteljes megindulással szokott átlépni. Ebből nyilott a társalgó szoba, honnét neje átható, ezüst kaczagása s a herczeg hideg, vontatott beszéde hangzott ki.

Szivét, ez édes, behizelgő nevetés hallatára, kedves emlékek lepték el.

A nehéz függönyök sötét biborszine, a kecses, karcsu butorok fénye, Melanie eldobott kendője, mely hanyagul a szék karján függött, s a gyöngyvirág-parfüm szaga, melyet ő használt, - mindez álmodozásba ringatta.

Alakja meglátszott a nagy állótükörben s ez a feldult, halvány arcz, azok a nyugtalanul villogó szemek, az összeránczolt homlok, ez a képéből egészen kikelt ember megijesztette.

Nem ismert magára.

Néhány hónapig tartó boldogság után odajutott, hogy neje hűségében kételkedve, ő, a lovagias gondolkozású, nyílt utakon járó ember, az ajtó előtt leleselkedik, mint valami idős nyárspolgár, a ki fiatal, kikapós menyecskét hozott a házhoz?

Az ezüst nevetés elhallgatott s a herczeg fuldokló görcsös köhögése nyilalt keresztül a függönyökön.

- Igazán... valamelyik őszám... a török háboruban... köszvényt szerzett... s az ősi... névvel együtt... ránk ma... radt... De a szívem...

E szavakat nehéz köhögéssel küzdve, egyenkint tudta csak kiejteni a herczeg.

Szentegyedyt szájalom és undor fogta el. Lovagias természete föllázadt, hogy nejét ilyen élőhalottal gyanusítani tudta. De hát akkor miért bosszantja vele? Miért teszi ki magát a világ nyelvének egy agg miatt, ki apja lehetne?

Ha most bemenne hozzájuk, ily szokatlan időben, a herczeg nem diadalmaskodnék-e felette? Nem töltene-e el jogos büszkeség, hogy a daliás, híres, fiatal Szentegyedy szívében féltékenységet tudott felkelteni? Nem szállna-e még alább neje becsülésében, ha rájönne szándékára, hogy őt vélt szeretőjével meglepni akarta?

Megfordult s azon az uton, melyen jött, lassan távozott.

XX.

Keserűség fogta el neje ellen. Az otthon nyugtalanság és kedvetlenség forrása volt rá nézve, a szép asszony szeszélyessége, s azon könnyelműség miatt, melylyel egy rosszhírű világfi udvarlását elfogadta.

A sötétség már beállott s az utcákat tavaszi köd lepte el. Lámpagyújtogatók tűzcsóvája repkedett egyik lámpától a másikig, a sűrű, gomolygó szürkességben. Fogatok rohantak végig a keramitkövezeten, ablakok, ajtók, kirakatok kivilágosodtak.

Szentegyedy felhajtotta kabátja hódrémes gallérját s gondolatokba mélyedve ment tovább. Lassankint elmaradtak a belváros palotasorai s a külváros szűkebb, csendesebb utcáiba ért. Gépiesen nyitott be egy negyedrangú kis trafikba, hol a szépségverseny pályanyertese, a bronzszínű kis szivaráros-leány nagy örömmel és nagy zavarral fogadta.

Ott aztán Szentegyedy helyet foglalt s gyönyörködve nézte, a hogy a kis leány szórakozottan szolgálta ki a vevőket s látható elragadtatással függesztette rá égő, fekete szemét.

Szentegyedy segítségére is volt, mikor egy friss doboz virginiaát kellett a kis lánynak leemelni s nem az ő hibája, ha szorosan mellette állva, arcuk csaknem összeért s a barna, aranyozott fejecske egy pillanatra vállain nyugodott.

A leány neheztelve emlegette, hogy a verseny után hiába várta őt.

- Jobban vártam, mint a legjobb vevőmet, mondá mosolyogva s ragyogó szemeit egy csomó török szivarkára függeszté.

- S mért várt maga engem, kicsinyem? kérdezte a férfi komolyan s megfogta kezét. Mért várt, mikor jól tudta, hogy az olyan édes kis teremtestől, a minő maga, jobb, ha a magam fajta férfi távol marad? Mit is keresek én itt, tolvaj darázs, a ki holnap más virágra száll? S mit vár maga engem, a ki aranyozott kis fejével boldogan jár-kelet az emberek között, szépségével kapóssá teszi szivarjait s a ki lelke nagy ártatlanságában nem is sejti, hogy szegény, szép leányokkal úgy tesz a férfi, mint papírszivarkáival: meggyújtja, elveti és másokra gyújt...

Elkomorodva, mozdulatlanul állt egy darabig, aztán gyöngéden mosolygott.

- Megrémítettem, ugy-e? Rossz szokásom erős szavakkal élni. A szivarkáról vett hasonlatom ostoba és sértő, fel se vegye. Egyszerűen hála az, a mit irántam érez, pedig hálával csak szépségének tartozik, mely ítéletemet az ön javára megvesztegette... De ha bizik bennem, egy jó tervem van, mely többet ér beszédeimnél: elmegyünk a színházba, ma valami látványos darabot adnak.

- Ha bizom-e önbe? Arra, hogy önnel egy kedves estét eltöltsék, nem bizalom kell, csak jókedv. S az, mondhatom, megvan bennem. Mióta itt van kis boltomban, nem bírok magammal, oly kitörő vidámság fog el. Dalolni szeretnék, ha nem szégyelném magamat ön előtt.

Dudolni kezdett, valami királyfiról, a ki egyszer egyet gondolt magában. „Egyszer egy királyfi mit gondolt magában?”

A királyfi pedig ezalatt jól érezte magát, izgatottsága, haragja, bánata megenyhült; elfeledkezett palotájáról, feleségéről s a fontos és nem fontos államügyekről; biborpalástja - azaz téli kabátja gallérját újra arczára hajtotta s vitte volna magával hamupipókéét, a kinek lábacskaíra éppen ráillett a mesésen kicsi aranycipő.

A kis leány azonban türelemre intette ő fenségét, vevőit derülten szolgálta ki, s mikor a legutolsó is elment közülök, feltette egyszerű kalapját, egy igazándi szürke, nyárspolgári nagy kendőt akasztott a türelmetlen királyfi karjára, bájos hirtelenséggel fogta fel szoknyácskáját, s ő magassága arczába nevetve, kifelé indult. A királyfinak még rá kellett tenni a bolt ajtajára a nehéz vaslakatokat, a mi mindenesetre szokatlan foglalkozás volt tőle. E közben meglepődten gondolt rá, hogy a karján függő fiatal teremtés szivecskéje nincs előle hasonló nehéz lakatokkal elzárva.

Kellemes gondolatokba merülve a legközelebbi bérkocsiállomáshoz mentek, beültek egy kétfogatúba, néhány másodpercz múlva a színház langyos levegője fogta őket körül, s egy másodemeleti páholy félhomályában, embertársaik felé háttal ülve, s az egész világgal nem törődve, bizalmasan beszélgettek és várták a függöny felgördülését.

Az előadás megkezdődött. A darab gyermekeknek és a nép alsó osztályából kikerült néző közönségnek való darab volt. Valami bohó látványosság, melyben az ördög megjelen, melyben a gyertyák óriásilag megnőnek, titkos sülyesztők nyílnak meg, boszorkányok zúgva röpködnek át a színpadon, mint egy csapat nagyobb fajta denevér. Szóval oly darab volt, melyben a gépeket, s nem a szereplők ügyességét mutatják be.

A kis szivarárus-lány, szorosan Szentgyedy Gábor mellett ülve, fénylő szemekkel nézte mindezt. Fel-felhangzott rövid, dallamos nevetése, jókedvű megjegyzéseket tett, megbámulta a tánczosnők kápráztató, sebes forgását és teljes erejéből tapsolt a tetőről alázuhogó, mesterséges esőnek, mely bőrig áztatott egy sereg gonosz szellemet s üde, friss szagot terjesztett az egész nézőtéren.

- Mily szép mindez, suttozta s háláson mosolygott, szeretném, ha mindennap színházba járhatnék.

- Szegény kicsi, válaszolta a férfi s megszorította a lányka nyugtalan kezét, hiszen mindezt megszerezheted, ha aranyakra felváltod ifjuságodat, szépségedet.

- Tudom, válaszolt a leány, sokan tettek már nekem ily ajánlatot.

- És nem haragudtál meg érte? Vagy talán figyelmük jól esett?

- Miért haragudnám azokra, a kik szépnek tartanak?

- Oh! hát meg is hallgattad őket?

Eltaszította magától a leány kezét s haragos pillantást vetett rá. A tudatlan kis teremtés oly igazságot mondott ki, mely a férfit szive mélyéig megrázkódtatá.

A nő nem haragudhatik arra, a ki szépnek tartja. A tolakodásban a nő szépségének nyílt elismerése rejlik. Az udvarlás meghódolás. Melanie miért haragudnék Ferrari herczegre, a ki a világ legszebb asszonyának tartja őt? A nő erénye csak annyira terjedhet, hogy udvarlóját nem hallgatja meg; de annyira nem terjedhet, hogy elítélje epedő pillantásait, s bensőleg ne örüljön, hogy a herczeg (a szerelem édes villámától sujtott vén fa) lobogó lánggal ég.

A kislány ijedten engesztelte Szentegyedyt.

- Senkit sem hallgattam meg... anyám emlékére esküszöm, hisz azok közül senkit sem szerettem. Mért tart engem rossznak?... De nézze, a darabnak mindjárt vége lesz. Ni, most jön a hattyulovag, ezüst mellvért van rajta s hófehér selyemköpeny. Ugy hasonlít magához, a növése, testtartása ugyanaz, de maga mégis szebb, vonzóbb a nézése, szebb vágásu az ajka, és a hangja, óh a hangja mélyebb, zengzetesebb.

Nagy zajjal kelt fel ültéből, kalapját feltette s fekete szemeivel szinte égette a férfi arcát, mely nem volt oly fagyos, oly szigorú többé s kiderült újra. Az erős, okos férfi, bizony ő sem haragudott a kis leányra, a mért szépnek tartotta őt.

Nemsokára félreeső vendéglő külön szobájában ülnek, oly kis gömbölyű asztal körül, hogy ketten is alig fértek el.

A bizalmaskodásban már nagyon messzire mehettek, mert a kis leány tegezte a férfit.

- Ki tudja, hogy esik meg az ilyesmi? te már a szépségversenyen megtetszettél nekem. Sokáig vártalak, de tudtam, hogy egyszer mégis lehajolsz értem s leszakítasz... Azt akarod mondani, hogy házas ember vagy s feleségedet valószínűleg szereted? Mit bánom én. Nem akarom én egész életedet betölteni, csak életed egyetlen óráját akarom megédesíteni. Egyetlen órát, melyet ne felejtess el többé soha.

Áthevült arczoskáját oly közel tartotta a férfi arcához, hogy szinte sütötte azt, mint valami izzó érczlemez.

- Vártalak, Gábor, folytatta, pezsgőt szürcsölve, mely hamar a fejébe ment. Sohasem várta még így a galamb a vércsét, hogy tépje szét.

S a vércse ott ült a galambbal szemközt s nem érzett kedvet, hogy széttépje.

Egy ideig hallgatásba merült, aztán gyöngéden megsimogatta a kis leány fejét...

- Nem ismered az élet vastörvényeit, kicsinyem. Mindnyájan elérhetetlen dolgok után sóvárgunk s nem támadjuk meg azt, a mi ellen nem áll.

A kis leány nem igen értette meg. Ő csak azt látta, hogy a férfi arcza hideg marad, hogy szavai barátságtalanok s hogy bánja meggondolatlanságát, hogy itt ül vele, mint egy könnyelmű, fiatal diák.

Sirni kezdett. Könyeivel többre ment, mint szenvedélyes beszédeivel. Szentegyedy vigasztalni kezdte...

Késő éjjel volt, mikor hősünk gyalog hazafelé indult. Hideg volt, a kitisztult égen csillagok ragyogtak, a házak rézcsatornáiról halkán pengve vált el egy-egy jégcsap.

Dideregve huzódott be prémes kabátjába s átkozta a véletlent, mely a szivarárus-leánykához vitte. Állandó viszonyt kezdjen vele? Vagy feléje se menjen többet?

- Nem vagyok a régi, mormogá, valami elpattant bennem. Ime, már a fiatalság s a szerelem is hidegen hagynak. A kis leány elragadó, de mit kezdjek vele?...

Ásitva gondolt könnyü diadalára s rosszkedvüen ért haza. Sokáig nem tudott elaludni és másnap fényes délben ébredt fel.

XXI.

Egy délelőtt hősünk nagybátyja, s nyugalmazott huszár-alezredes látogatta meg Szentegyedy hivatalában.

Az öreg ur csupa egészség és tréfás jó kedv volt. Temérdek ujságot hozott, friss sütésű pletykát, botrányos történetkéket, a császári udvar nyílt titkait. Ezeket olyan ártatlan, semmi mondó arczczal tudta elmondani, hogy csupa gyönyörűség volt hallgatni.

Különösen Ferrari hercegről tudott sok mindent. A nagy diplomata azt hiszi, hogy az évek nyomtalanul rohantak el feje fölött. Szemeit még most is oly hódító bájjal jártatja körül a világban, mintha tizenhét éves apród volna, a királyné háztartásában. Kenőcsökben, mindenféle szépségvizekben keresi az eltűnt ifjúságot, mely nem jó többé vissza soha. Hősiesen viseli a rászakadó öregség sulyát, világos nyakkendő és keztyűt visel, a nőknek s szerelemnek még nem tud bucsut mondani. Pedig már nincs semmi valódi rajta. Haja, foga, arczsine, szemöldöke, melle, lábszárai, mindene hamis. Az alezredesnek szerencséje volt együtt fürdeni vele s tiszta lélekkel, irigység nélkül elmondhatja, hogy alig van néhány latnyi hús rajta.

Szegény herceg valamikor a nők bálványa volt, bolondultak érte az asszonyok s most szivükből kinevetik.

De azért a herceg állócsillag az udvar politikájában. Az uralkodó igen jóindulattal van hozzá s szava többet ér, mint akármelyik miniszteré. Volt már rá eset, hogy a herceg befolyása országos ügyekben, de főleg a külpolitikában érvényesült. Mindenki tudja ezt, a ki az udvar levegőjében él s ezen a sikamlós, veszedelmes pályán haladni akar.

A herceggel jó viszonyban kell élned, Gábor. Lesz idő, hogy csillaga halványulni fog s te leszel az erősebb; de addig sok víz fog elfolyni a Dunán.

- Mért élnék rosszabb viszonyban vele, mint bárkivel pályatársai közül? mondá Szentegyedy hosszú hallgatás után.

A nagybátya felelet helyett leült szemközt Európa nagy fal térképével s azt magyarázgatni kezdte.

- Látod, öcsém, milyen nagy országok vesznek bennünket körül, de azért az osztrák császár földje a legnagyobbak közül való.

- Micsoda összeköttetés van Ferrari herceg s ez országok között? Öregségére, urambátyám, államtudományokkal foglalkozik, ugy veszem észre.

- Foglalkozik a ménkő! Csak azt akarom mondani neked, hogy jókora darab földön próbál-gathatod meg az államférfiui tudományodat. De ha Bécsben sokra akarod vinni, a herceggel összeütköznöd nem szabad.

Gábor meglepetve fürkészte az alezredes nyílt, bátor arczát; mit akar vele, a köszvényes herceggel?

- Sem a herceggel, sem mással a nagy urak közül, édes öcsém. Fényes pálya derekán állasz s még mindig emelkedőben vagy, mint a sas. Ne felejtsd el, hogy szárnyaid erején kívül a szeleket, a fent kavargó légáramlatokat is figyelembe kell vened. Nem azért csaltalak el őseid birtokáról, hogy heveskedéssel elrontsd terveimet, mikor oly jól indul minden.

- Heveskedésemmel? Nem értem, bátyám.

- Beszéljünk világosan. A herceg udvarol Melanienak s te féltékeny vagy rá. Ha zavartalan családi életet kívántam volna neked, nem hoztalak volna ide, nem kerestem volna ki számodra ezt a milliomos bankárleányt. Otthon hagytalak volna az unokahugod mellett, a kinél édesebb,

jobb nőt sohasem ismertem, a kinek a rózsás kis körme hegye többet ér ezeknél a nagyvilági hölgyeknél összevéve. Ám én karriért forgattam eszemben, szédítő emelkedést, hirnevet, vagyont, nagy befolyást a közügyek menetére. Arra szántalak, hogy megujtsad családi czime-rünk kopott aranyozását. Nem boldogságra, miniszterségre kell törekedned. Nőd szépsége és szellemessége arra való, hogy oly előkelő s befolyásos ur, mint a herceg, észrevegye... Ne pattanj fel, nem mondom én, hogy becsületed ne mosd le vérrel, ha becsületed fenyegetve van; de Melanie sohasem fog megcsalni, a felől nyugton alhatol.

- A herceg tolakodó. Az lázít fel, hogy vénsége daczára reményleni mer.

- Az az ő dolga, Gábor, azzal feleséged hirnevére nem esik árnyék. A kaczagók a te részeden vannak. Régóta vagy Bécsben, eleget forgasz magas köreiben, s még nem vetted észre, hogy itt a féltékenység nem szalonképes? Minél több rokonszenvre és jóindulatra kell a császárvárosban szert tenned, hogy minél magasabbra juthass.

Olyan szép és eszes asszony, mint Melanie, a sziveket könnyen hódítja meg. Nem a maga számára, hanem számotokra, a mi nagy különbség.

- Nem akarom, hogy a feleségem ilyen hódító hadjáratokat folytasson. Különben, ha így folytatja, eljön az idő, hogy tetteivel nem törődöm.

- Ne légy gyermek, Gábor. Ha a herceg udvariassága annyira bosszant, bizd rám, majd elintézem én szép szerével. Különös okom van rá, hogy a herceggel türehető viszonyban légy. Csak még azt akarom mondani, hogy Melanie anyának érzi magát, az anyósod mondta.

Szentgyedy Gábor szemeiben szikrázott az öröm. Aztán arcza elkomolyodott.

- És Melanie sohasem mondta nekem.

- Ő maga sem tudta. Ebben az állapotban vigyázz a feleségedre, fiam, mert családi örömed mindnyájunk öröme. Most már lesz kiért kincset, hirnevet, hatalmat szerezni, mert lesz, akire ráhagyhatod. A herceggel pedig még ma elintézem a dolgot.

- De bátyám!

- Bizd csak rám, én nagy stratégia vagyok. Sokkal nehezebb feladat volt ennél Máriának hirül vinni eljegyzésedet. Most már apa vagy, Gábor, veszélyek felidézése nélkül elmondhatom: a kis lány halálosan szerelmes volt beléd. Ha nem lettek volna veled más terveim, örömem telt volna benne, összeházasítani benneteket.

A nagy stratégia diadalmasan távozott el s Gábort igen zavart érzelmek martalékaul hagyta.

Apa! ez meglágyította, boldogsággal csordultig megtöltötte szívét, de másrészt meg volt hatva, hogy Mária halálosan szerette őt.

Vádolta magát, hogy könnyelműen bánt el unokahúgával. Gyöngéd szívében oly érzelmeket ébresztett, melyeket nem viszonzhatott. Önzésében nem is gondolt a fájdalomra, melyet Máriának házasságával okozni fog. Titkos bánat hervasztja a szép virágot s anyja, a kinek kedves terve volt a két fiatal életet összekötni, falusi magányában elhagyatva, még nem is láthatta a nőt, a kit fia Máriánál többre becsült. Hirtelen megmozdultak emlékei. A Mária társaságában töltött kedves napok; a méhes körül folytatott beszélgetések virágzásba borult hársfák alatt; a holdvilágos esték, mikor a terrászra kiülve bánatos népdalokat énekeltek.

Ez emlékek hatása alatt Gábor levelet irt haza. Szokatlanul gyöngéden irt Máriáról s egyetlen szóval sem célzott arra, hogy apa. Azzal mentette magát, hogy nincs joga megirni ez örömet, mig neje be nem avatja őt boldog titkába. Pedig az igazság az volt, hogy nem tartotta kiméletesnek apasága felett ujjongani oly levélben, melynek minden betüje arra volt szánva, hogy fátyolt boritson a fájdalomra, melyet Máriának okozott.

XXII.

Ezalatt az alezredes Melanienál járt. A szép asszony nem volt otthon, kikocsizott. Elhatározta, hogy felkeresi. Márczius végén volt, hidegnek, hónap semmi nyoma. A nap melegen sütött, sétáló hölgyek könnyű selyemköpenyüket szedtek elő, világos színű ruhák és napernyők tünedeztek fel.

Az árnyékos oldalon még didergett a könnyen öltözött járókelő, azért a nagy stratégia a napsütött oldalt kereste, a hol tavaszi verőfény ragyogó szőkeje volt a levegőben. Szivarját sziva, kellemes gondolatok fogták el. A sötét házak ablakai mind nyitva voltak s minden ablak tele volt emberfejjel.

Az alezredes meg sem állt, míg az előkelő világ gyűlőhelyének bejáratához nem ért. Park volt az, fasorokkal, mesterséges vizeséssel, lapdázó térrel s pihenő helyekkel. Ismerős fogatok és lovasok mentek el mellette. Aranyozott kocsiküllők s a lovak ezüstszerszáma messzire fénylett.

Hamar fölismerte a Melanie fehér lovait, a hintó üres volt, nem volt benne a fiatal asszony nyulánk, előkelő alakja.

Szentegyedyné kényelmes vasszéken ült, egy csoport fenyőfa alatt, a hol a járókelők nem láthatták. A herczeg tiszteletteljesen állott előtte, vörös keztyübe bujtatott ujjai közt papírszivarka füstölgött.

Felettük, köröttük nyugalom és béke. Bárányfelhők világos árnyékot vetettek a földre; egy szélről levert fészekben csupaszka verébfiak tátogatták feléjük sárga szájacskaikat. A fiatal asszony ma halvány volt kissé, megindulva nézegette a fészket.

- A család, mondá halkán és elgondolkozott. Ferrari herczeg, önnek sohasem volt családja? Sohasem volt nő, a kit egész lelkéből szeretett volna? Igazán kíváncsi vagyok rá, mivel tudja menteni sivatag önzését, a férfi önzését, aki sohasem házasodott meg?

A herczeg bágyadt szeme megvillant egy pillanatra, homlokán mély ráncz jelent meg.

- Sohasem jutott eszembe e felett gondolkodni. Azt hiszem, szabadságomat féltettem... vagy mit tudom én, mért maradtam agglegény? Elég boldogtalan házasságot kötnek az egész világon, mért szaporítottam volna számukat én is? Lehet, hogy nagyon késő találkoztam a nővel, vagy valószínűleg sohasem találkoztam vele, a kit az ég nekem rendelt. Egy ilyen fészkalja verébfiok pedig még soha sem keltett bennem sóvárgó vágyat a család után.

Lovagostorával izgatottan veregette fényes lakkcsizmája szárát és félig kiszitt szivarkáját a fűbe dobta.

Szentegyedyné nem válaszolt. Felkelt s a fészkekhez lépett. A szomszéd bokorból az anyamadar kétségbeesett kiáltása hallatszott, életét kockára téve, a félelemtől csaknem eszméletlenül szállt le biztos rejtekéből, s kicsinyeinek védelmére kelt.

A fiatal asszony megzavarodva lépett hátrább. A kis gyámoltalanok ügyetlenül vergődtek a pelyhek között s anyjuknak válaszolva, keservesen csipogtak.

- Inkább az felel meg hajlamomnak, hogy szél legyen, mely az ily fészket földre dobja, mintsem hogy én is fészket rakjak, mondá kedvetlenül a herczeg s figyelmesen nézte a Melanie meghatott kedves arcát. A szél erősebb a fészeknél, asszonyom.

Azt hitte, elérkezett a döntő pillanat. Az a pillanat, melyet jól ki kell számítani s aggodalmasan megfontolni, mint az erős vadnak az ugrást, melylyel áldozatára veti magát. Mert hátában nyilaló fájdalmai, éjjeli láza és izzadásai daczára még erős ragadozónak képzelte magát a herczeg.

Szentegyedyné nem vette észre a változást a férfin, nem látta, mily emésztő láng csapott ki szeméből s keze mennyire reszketett. Minden törekvése az volt, hogy segítsen a szerencsétlenül járt verébcsaládon. Anyának érezte magát ő is, hajlandóbb volt szájalomra s könyvek jöttek szemébe az anyamadár kétségbeesett kiáltására.

- Kérem, tegye fel a fészket. Nézze, ott azon kanadai nyárfán milyen megfelelő nyílás van a fa oldalában. Valamikor a villám hasította meg s e szegényeknek most biztos menedékük lesz az olyan rakoncátlan szelek ellen, a milyennek magát tartja a herczeg.

Alig csillapithatta rosszkedvét a férfi, a társalgás e fordulata miatt. A levert fészkek, a meghatottság, melyet az a fiatal nő szívében ébresztett, a gondolatok, melyekkel elméje foglalkozott, szomorú képe a feldult családnak, - mindez nem volt alkalmas a tigrisugrás megkísértésére. A hangulat hiányzott hozzá.

Bár a mély meghajlás nagy fájdalmat okozott, ő azt egy fiatalságra vágyó vén piperkőcz hősiességével rejtette mosoly alá. A fészket tőle telhető gondossággal vette fel s elhelyezte a nyílásban, melyet Szentegyedyné napernyője nyelével jelölt ki neki.

Ebben a pillanatban ért hozzájuk az alezredes. Kifogástalan hódolattal üdvözölte a nőt, a kinek a Szentegyedy-családra nézve boldog titka van s a ki most anyaságával koronázta meg a családnak tett becses szolgálatait.

Mélyen meghajolt a herczeg előtt, s biztosította ő magasságát, hogy pompás jó színben van, aztán kérdezte, hogy a tavaszi futtatáson hány lovat bocsát versenyre? A herczeg, a ki sokat tartott lovaira, belemelegedett e beszéd tárgyba. Lerajzolta a homokba nagy költségen épült istállóinak beosztását, s tervzetét. Érdekesen fejtegette, hogy az idomitonak mennyi fáradságába kerül kiismerni a ló természetét. Az embereket sokkal könnyebb kiismerni, mondá csipősen. Aztán kitűnő lovainak családi összeköttetéseit sorolta fel. Egy-egy kedvencének még dédapját is néven nevezte. Lovainak nemessége ép oly kétségen felül áll, mint a Ferrarik büszke családfája.

Melanie alig figyelt rájuk. Kissé rosszul érezte magát s kendőjével fogatját intette elő, mely szerencsére a közelben haladt el.

Az alezredes tulzott gyengédséggel tudakozódott hogylétéről s annyi gonddal helyezte el hintájában, mintha a legkényesebb selyemkelmével lett volna dolga. Jó tanácsokat adott az utra, a kocsisnak feltűnően lelkére kötötte, hogy ne hajtson sebesen és ügyeljen, ha idegen kocsi szembe jő vele.

A herczegnek feltűnt az alezredes magaviselete. Alig hogy eltűnt a fiatal nő világos napernyője, kérdő pillantásokat vetett társára.

A megmentett verébcsalád jókedvű lármát csapott a közelben, a levegő átmelegedett, éltető napfény özönlötte el az egész parkot, ragyogó pillantásokat váltottak az emberek, hangos beszéd, vidám nevetés hangzott mindenfelé.

Az alezredes vidámsággal fogadta a herczeg elbeszélését a széltől földre dobott fészkekről.

- Az asszonyka megindulása érthető, mondá boldog nevetéssel. A Melanie udvarlónak, ha ugyan vannak, hosszú időre türtőztetni kell magukat. A szép Szentegyedyné családi eseménynek néz elébe.

A levert fészkek, a csupaszká verébfiai azért ringatták álmodozásba.

A herczeg elhalványodott, aztán erőltetett nevetéssel felelt.

- Ah, ön érdekes dolgokat mond nekem. A szegény udvarlónak biz ez nem fog nagy örömet okozni. Szentegyedy még sokra viszi, nagy ur lesz belőle, mert átkozott szerencséje van.

Elbucszott az alezredestől, lovára ült, s dühösen elvágatott.

A nagy stratégia pedig jókedvűen szivta szivarját, s a mint a tavaszi verőfényben hazafelé indult, kellemes gondolatai voltak. Művét siker koronázta, a Szentegyedy-család hatalmas, gazdag, irigyelt lesz nemsokára.

XXIII.

Néhány hét mult el, Ferrari herczegre egyik sem hozott vigasztalást, sem változást. Egyik hét épp oly unalmas, szürke volt, mint a másik, egyformán peregtek le a napok. A Szentegyedy-nén végbement boldog változás hire az ösmerősök közt, mint a futótűz terjedt el, s a herczeg, a ki még kísérleteket tett, mielőtt a játszmát végleg feladná, a szép asszony lelkében oly gyökeres változásokat vett észre, hogy a jó rendben való visszavonulás helyett a vad futást választotta. A varázs meg volt törve, ellenállhatatlanságának hire odaveszett. Így vesznek oda a vert hadsereg ágyui és társzekerei.

Ha a szép asszony karcsuságát, leányos arczát, könnyü járását látta, kétely fogta el az alezredes közlésének szavahihetőségében. De élesebb megfigyelés után a reménykedő kétely eloszlott s világosan látta helyzetét.

Melanie arczzsine gyakran és könnyen változott, hamar elfáradt, valami édes bágyadtság fogta el, szava halkabb lett s szemei, melyeket a herczeg drágakövekhez hasonlított, nem voltak többé oly nyugodtak és tiszták, mint azelőtt.

Valami derült magábazárkozás látszott egész valóján. Keresett magának egy pontot a levegőben s tekintetét sokáig reá irányozta. Megegett, hogy a hozzá intézett szavakat nem hallotta, azokra nem felelt. Annyira vétett a jó izlés ellen, hogy udvarlója előtt sokat beszélt férjéről. Ha kis gyermekeket látott az utczán, gyöngéd kíváncsisággal nézegette alvástól kipirult arcocskájukat, s egy rózsás orrú, szőke kis malacz láttára figyelmeztette a herczeget, hogy a legrútabb állat is kedves, elragadó kicsiny korában. A herczeg meg volt botránkozva az „elragadó” jelző felett s gunyosan felelt. A fiatal nő, kinek szívében a szokatlan, új érzelmek ezernyi forrása fakadt, hévvel ragaszkodott állításához s e tekintetben nem volt hajlandó elfogulatlan és illetékes birónak elismerni a herczeget. Állítása bizonyítására a kis csirkét hozta fel, melynek sárga pelyhei az arany fényéhez hasonlitanak, melynek iczipiczi fekete szemecskéje, gyöngye csipegése, ingadozó, kedves szaladása s az a mód, melylyel anyja szárnyai alól fejcskjét a nagyvilágba kidugja, minden jóézésü emberben felkölti a család gondolatát.

Nem lehetett változtatni rajta: Szentegyedyné egész lelkével más eszmekörbe jutott, mint elkedvetlenedett udvarlója. Mióta anya lett, jobban ragaszkodott urához, szíve meglágyult, boszúérzete tovatünt, nem kereste az alkalmat, hogy őt ingerelje. Másrészt Szentegyedy gyöngédsége is fokozódott, több időt töltött neje szobáiban, mindenféle kedves ajándékkal lepte meg s ha valamit megkivánt, ő maga szerezte meg neki. Még a gondolatát is elleste, tenyeréből édes mézzel etette, mint a nóta mondja.

A herczeg elvesztette fejét. Belátta, hogy hódító szándéka legyőzhetetlen akadályba ütközik. Az ostromot tovább erőszakolni nem lehetett, a sok izgatottság miatt köszvénye és hátbaja nagy erővel rohanta meg, lelke elvesztette ruganyosságát, esze nem volt oly fogékony többé, a mesterségesen fentartott ifju erő kilobbant; az egész ember összedőlt egy szép napon, mint valami régi épület, melynek sokáig támogatták roskadozó falait, mely esengve várta a kedves tavaszt, hogy verőfény szaladozzék időtől megfeketült homlokán. Ám a tavasz nemcsak verőfényt, viharokat is hozott magával a déli vidékről, széleskedvü, meggondolatlan szeleket

s ezeknek az öreg ház, minden abbeli szívós akarata mellett is, hogy átéli a tavaszt, áldozatul esett.

Titkára megijedt, mikor egy reggel magához hívatta. A herceg öreg ember lett s ez öregséget nem lehet sokáig eltitkolni. Az utolsó hónapok izgalmai tiz évnek munkáját végezték el arczán, beszédén, tartásán. Makacs köhögés kinozta, nehezen vet lélekzetet.

- Wolf ur, kezdte halkán s hagyta állni a ravaszképü, hajlongó uri embert, önnek igaza volt. Megadom önnek az elégtételt s kijelentem, hogy a Szentegyedyné erénye felülmulja szépségét s mindenesetre felülmulja az én erőmet és harci kedvemet. Gavallérhírem menthetetlenül oda van; sohasem lehetek már jámbor férjek ijedelme; sohasem lehetek már gyertyaláng, melybe sok meggondolatlan lepke behűllott; sohasem égetem már meg szép, fiatal asszonykák pillangószárnyát.

Dagadt, fájós lábát kényelmes széken nyugtatva, a fájdalomtól sziszegve, megalázva, de a magábaszállás és megbánás minden jele nélkül beszélt a herceg, míg a titkár görnyedezve, kigyózó mozdulatokkal hajlongott előtte.

- Herczegséged nincs még annyira. Távolról se. A szerelmet el kell hagyni kissé s a nyáron tengeri fürdőbe kell menni. A visszavonulásban nincs lemondás: ez az erőgyűjtés, az összedés politikája, mint egy híres orosz miniszter nemrég mondta... Apropos politika. A külügy-miniszter szárnysegéde és bizalmasa a déli órákban tiszteletét fogja tenni. Herczegséged véleményét akarja kipuhatolni igen fontos ügyben.

- Mi volna fontosabb ügy reám nézve e roskadozó, beteg monarchiában, mint ez a kívánatos, erényes asszony, a ki lábacskaival szivemen tapos? Micsoda nagyobb bánat érhetne engem annál, hogy megöregedtem? Vigye el az ördög fontos ügyeiket és államtitkaikat: annyit sem törődöm velük, mint egy szem érett, piros cseresznyével, mely a Melanie kis duzzadt szájához hasonlít. Olasz családból születtem, mint kis gyermeket hoztak ide Ausztriába, melyhez sem az ősök emléke, sem az anyaföld szeretete.... semmi nem kötött. Itt neveltek, itt léptem szolgálatba, itt emelkedtem fel a magam erejéből. Szolgálatomat kincsekkel s magas állásokkal jutalmazták. Míg gyomrom és szivem rendben volt, míg szép asszonyoknak szerelmére áhitoztam s tudtam jóízűen enni-inni a pénzemért: mért ne éreztem volna jól magam itt?

De öregségtől, betegségtől, kudarczoktól elgyötörve, mit törődöm e furcsa ország sorsával, melyben annyi különböző népfaj került össze, mint Noé állatai a vizözön veszedelmében? S mely nem hazája egyik népnek sem, a mely e nagy boszorkányüstbe akarva nem akarva összekerült. Ausztria fontos ügyei? Ennek a belső gőzöktől tultöltött ócska kazánnak egyetlen fontos ügye van: kinyitni az összes biztosítószelpeket, megelőzni a szétrobbanást...

Kimerült és elhallgatott. A titkár aggodalmasan csóválta fejét, hosszú karjai mozdulatlanul, mereven lógtak le, kiszáradt teste mellett, csak szemei beszéltek, melyeket a rémület kitágított, mintha arzénikumot vett volna be, melynek a szemgolyóra hatása van.

- Herczegséged ma nem fogadhatja a miniszter szárnysegédét. Ha annak is ilyen érdekesen beszél, sorsa meg van pecsételve. Eddig hűségesen szolgáltam herczegségedet, jó kutyája voltam, a kit rugdalhatott, jogom van kérni azt a kegyet, hogy a szárnysegéddel megértessem, jöjjön máskor, a ház ura nem jól érzi magát.

Ferrari herceg arcza beteges pirban égett, kitörő indulata csalta ezt a piros alkonyatot képére.

- Fogadni akarom. Nem félek már semmitől: néhány nap alatt megöregedtem. Csak ettől az egytől félttem teljes életemben. Sem a királyoktól, sem az emberek véleményétől, sem a haláltól, az aggkortól félttem egyedül. És most itt van, hirtelen rám zuhant, mint valami jéghideg hóesés. A miniszter olyan karácsonyfára való, lyukas diót küld a nyakamra, aminő ez a gróf Herbett, ez a gyönyörűséges nyalkafi, akinek az az összes érdeme, hogy egy kicsit meg van

aranyozva? Haha, jöjjön csak uracskám, tudom, hogy elmegy a kedve hasonló diplomáciai küldetésektől. Képzelem, mennyire betanulta ügyefogyott mondókáit! Hagyja el Wolf, ha kegyvesztes, leszek - amivel nem törődöm - gondoskodni fogok jövőjéről. Menjen jó lélek, vezesse be a szárnysegéd urat, adja értésére, hogy köszvényem miatt itt, ebben a kedves pipázóban lehetek csak szolgálatára. Menjen maga okos; simulékony halandó, maga titkárok titkára, a ki a drágalátos Ausztriának azt a foltját vallja hazájának, ubi bene. Ebben a bölcs felfogásban nem áll egyedül, osztozik benne igen sok honfitársa.

A tiszteletreméltó Wolf ur fanyaran mosolygott. Olyan mosolygása volt, mely gyöngédségre és kellemre nagyon hasonlított a harapáshoz. Ő ezt a mosolyt nagyon kifejezőnek és előkelőnek tartotta, s azt egy tábornoktól tanulta el, a ki szakasztott ilyen mosolylyal hagyta el a császár szobáját, mikor váratlanul nyugdíjazták. Pedig még szeretett volna szolgálni.

Wolf ur még habozott, de gazdája türelmetlen kézmozdulatára kiment a szobából.

Néhány hosszú percz telt el. Az ajtó előtt halk sarkantyupengés hallatszott, s Herbett gróf belépett.

Magas, feszes tartású, széles mellű katona volt, simára borotvált, rózsás arcából két fényes, kifejezéstelen, mozdulatlan bádogszem ragyogott elő, nagy, szőke bajusza egyenesre volt fésülve, mert a miniszter nem szerette a hegyesre kifent, magyaros bajuszt. Egyáltalán semmit sem szeretett, a mi magyarokra emlékeztette. A tiszt mélyen meghajolt a herczeg előtt, s meghívót adott át neki, a miniszter bizalmas jellegű ebédjére.

- Bocsánatot kérek, gróf, hogy lábaim miatt ide fárasztottam. Foglaljon helyet, ide mellém, egészen közel hozzám. Legyen oly kegyes, nyomja meg a csengetyü gombját. Szivart s cognacot! parancsolta a belépő komornyiknak s lekötelezetten mosolygott a grófra, köszönete jeléül.

Herbett gróf leült és mély sajnálkozását fejezte ki, hogy a herczeg szenved. Ő nagyméltósága szomorkodni fog, ha ez esetről értesül, mert a herczeget különösen nagyrabecsüli és sokat tart rendkívüli képességeiről. A herczeg személyében, szokta bizalmas körben mondani, a szerencsés Ausztria egy hadsereggel bír.

Ferrari herczeg felsziszszent kissé.

- Ezer bocsánat, gróf, a testi erőm nincs velem annyira megelégedve, mint ő nagyméltósága: el akar hagyni. Azon gondolkozom, hogy visszavonulok. Öreg csontjaim már nem tudják jól szolgálni a dicső Ausztriát. A fiatal nemzedéken van a sor, hogy belső reformokkal meggyógyítsa a birodalmat. Önön van a sor, kedves gróf.

- Belső reformokat mondott ön, herczeg? A miniszter abban a nézetben van, hogy a világ helyzete alkalmas a fegyveres leszámolásra egy hatalmassággal, mely Ausztria nagyhatalmi politikájának makacsul utjában áll. Az udvarnál sokan vannak abban a nézetben, hogy herczegségednek kell diplomáciaiilag előkészíteni ezt a háborut. Arra csak az ön lángesze és szerencséje képes.

XXIV.

A herczeg sovány, eres kezével a szék karján dobolt, s gondolataiba látszott merülni. Hosszu, nyomasztó csend állt be. Őt tehát Berlinbe küldenék. Neki kellene siettetni a háboru tüzaknáinak felrobbanását. Régóta tartott ő már tőle, hogy a katonapárt újabb kalandokba sodorja Ausztriát. E kalandokon a birodalom csak veszíthetett, s a mi fő, a történelem ítélőszéke előtt az ő nevével volna örök időkre összeforrvá mindama szerencsétlenségnek, nyomornak,

szégyennek emlékezete, mely e háboru Pandora-szelenczéből Ausztriára ki fog áradni. Azt még sem akarta, hogy nevét átkok közt emlegesse a maradék. Azonkívül jól ismerte a „rendszer”-t, melylyel Ausztriát kormányozzák. Előrelátta, hogy a veszített háboru után a nagy bünösöket futni engedik, a kis bünösök, az eszközök ki lesznek szolgáltatva a tömeg dühének. Ha ugyan Ausztria népei dühösek tudnak lenni azért, hogy Ausztriát vereség érte.

Mindez hirtelen átvonult lelkén. Öregen, betegen, angol pénzüzetekben elhelyezett nagy vagyonnal rendelkezve, mért engedje magát eszközül felhasználni a katonapárt által? Ellenállása nem használ ugyan semmit, mert kapnak helyette száz más kalandort, a ki jó pénzért, méltóságok és magas kitüntetések reményében az állam hajóját a porosz szirteknek neki vezeti; de legalább meg lesz az az elégtétele, hogy ő nyíltan és őszintén feltárta a helyzet veszélyeit s a veszedelmes lejtőn fel akarta tartóztatni Ausztriát.

Ő már e küldetésből semmit sem nyerhetett, csak veszíthetett. Aztán meg itthagya Melaniet? Lemondjon róla, önbizalmát teljesen elveszítse? Ez a kétségbeesés, mely elfogta, nem fog-e elmulni ismét, ha köszvénye csillapul s ha a szép asszony szeszélye úgy hozza magával, hogy újra reménységet nyújtson neki? Bágyadt nézése, kissé vontatott járása, fiatal, ruganyos melle, gesztenyeszinü haja, egész édes szépsége megjelent emlékezetében s marasztotta, nem engedte, hogy elmenjen.

Panaszosan kezdte: ő beteg, köszvényes, tehetetlen. Hogy mehetne ő olyan messzire? hogy vállalhatna magára olyan felelősséget, melytől a birodalom sorsa függ? Ő le van kötelezve a miniszternek kitüntető figyelmeért, de a maga részéről kedves barátját, Herbett gróft ajánlaná berlini nagykövetnek. S ha még jó szolgálatokat tehetne Ausztriának! De ő már csak egy jó szolgálatot tehet - s ezt, biztosítja róla tisztelt barátját, szívesen és zugolódás nélkül teszi meg - fiatalabb erőknél engedi oda a helyet, melyet a birodalom hűséges szolgálatában egy emberöltőn át elfoglalt. Berlinbe, ha a fegyveres leszámolást óhajtják előkészíteni, magasrangu katonát küldjenek. Az majd bizonyára észre fogja venni, a mit a diplomaták szeme észre nem vett: Poroszország nagy katonai tulsúlyát Ausztria felett. A háborut had-erőnk gyökeres átalakításával kell előkészíteni s ez még éveket fog igénybe venni. E nélkül a háborut merész lépésnek tartja, mely a birodalomra szerencsétlenül végződhetik.

- A herczeg pesszimista, mondá a szárnysegéd zavartan és arcza elárulta megdöbbenését és irtóztatós meglepetését.

Ferrari herczeg nyugodt maradt, csak a szokottnál is sápadtabb volt. Reszkető ujjai közt papirosszivarkát sodort s a melléje tett borszeszlángnál lassan meggyújtotta és füstkarikákat fujt szét a levegőbe. Semmi sem árulta el rajta, hogy most oly szavakat mondott, melyek talán sorsa fölött határoznak. Még mosolygott is a veszélyes és nagy kockázattal járó játékhoz, melybe a világ, az emberek s az élet ellen egy pillanatra elkeseredve, köszvényétől kinezva, belefogott.

- Önök, katonák, azt mondják: háboru! Helyesen van, de azt elő kell készíteni. Az olasz háborut is elleneztem. Nem azért, mert olasz vér foly bennem, hanem azért, mert Ausztriának súlyos belső baja van, melyet külháborukkal orvosolni nem lehet. Meg kell nyugtatni Ausztria népeit, ki kell békiteni a magyarokat.

A végzetes szó ki volt mondva. Tizennyolcz év óta nem akadt osztrák államférfi, a ki ezt az udvarnak, vagy az udvarhoz közel álló intéző egyénnek meg merte volna mondani. Egy olasz születésü diplomatának volt fentartva, hogy nem a birodalom sorsa felett való aggodalomból, nem hazafias kötelességből, hanem az életunalom egy pillanatában kimondja az élő igazságot, mely Világosnál nem halt meg s melyet Aradon nem lehetett vérbe fojtani.

Herbett gróf, bármennyire tudott magán uralkodni, csaknem felugrott helyéből, mintha vipera marta volna meg. Mozdulatlan fekete szemeit tágra nyitotta a megbotránykozás és a félelem.

Abban a hitben volt, hogy a herceg megőrült, vagy részeg, vagy az ég tudja, mi történt vele. Ha nem akart elvállalni egy bizalmas küldetést - bár nagy esztelenség ez is - azt még fel tudta fogni, de hogy a herceg, elfogadható és udvarképes mentség helyett, a fennálló rendszer durva megsértésével tetézzé bűnét, ezt már egy szárnysegédi agyvelő nem volt képes megérteni.

Támolyogva állt fel, néhány bucsusztót dadogott és vaczogó fogakkal, egész testében remegve gondolt a súlyos kötelességre, mely e jelenet után reá vár. Átkozta sorsát, hogy neki kell e beszélgetés tartalmát a miniszternek tudomására hozni. Földindulást, égijeleket, valami természetellenes csodát várt s nagyon meg volt lepelve, mikor a napfényes utcákon jókedvű embereket látott járnivalni, a kik közül egyik sem látszott észrevenni az elegáns, fiatal szárnysegéd feldult kedélyét s egyik sem tért ki, - halálra ijedve - a veszedelmes, robbanó hírek elől, melyeket ez a fényes egyenruhás uriember a köpenyege alatt rejtegetett.

Ferrari herceg ezalatt behivatta Wolf urat és lemondó kérvényét mondta tollba. Azután daczosan, de megkönnyebbülve értesíté komornyikját abbeli elhatározásáról, hogy a miniszter mai ebédjére el fog menni. Hiába volt minden előterjesztés, minden kérelem: hajthatatlanul megmaradt szándéka mellett. Sokat szenvedett, míg felöltöztették, de akarata erősebb volt nyilaló fájdalománál. Diplomáciai diszöltözetét vette fel, az arany virágokkal himzett sötét-szinü frakkot, valamennyi rendjelét föltette, aztán minden lépésnél sziszegve, hintójába ült...

Az urak már a társalgószobában voltak összegyűlve s a herceget mély hajlongások közt, nyájasan fogadták. Legtöbbnyire tábornokok voltak, a kik a háborut úgy várták mint egy jó tavaszi esőt, mely egyetlen éjszakán kikelti számukra a hirnév, dicsőség s a gazdagság aranyvetéseit. Ott volt még egykét miniszter és főúr, a háborupárt vezéremberei.

Az előrehaladott tavasz daczára a kandallóban tűz égett. Hat óra felé járt az idő, mikor már a levegő újra kihült s nedves szürke párák szabadulnak ki a napsütésben szikkadó földből.

A herceg nagyon sápadt volt, de az urakkal jókedvűen társalgott. Később sokáig emlegették, hogy életének e súlyos napján, nagy diplomata híréhez méltó ügyességgel leplezte el keserü indulatát s dévaj történetkéket beszélt fiatal korából. Az aranjezi szép napokra visszaemlékezve állt a fényes társaság között, mely tisztelettel hallgatta szavát s mely nem sejté, hogy a herceg hajója életveszélyes sérülést kapott és már visszatarthatatlanul sülyed lefelé.

Az ajtónálló kitarja a belső termek ajtaját s a külügyminiszter magas alakja látszott a küszöbön. Főhajtással és barátságos kézintéssel üdvözölte vendégeit és egyenesen a herceghez sietett. Ferrari herceg látta, hogy a szárnysegédnek még nem volt alkalma keserves tapasztalatairól ő nagyméltóságának beszámolni.

Az udvarmester kijelölte az urak helyét s a társaság asztalhoz ült.

A miniszter ebédlője nagy, világos terem volt s az asztal patkóalakban, a terem közepén állott.

Az urak gyorsan ettek s halkán társalogtak. Minden három urat három cseléd szolgált ki. Az ételeket zajtalanul hozták és vitték s a mely pohárból ittak, azt azonnal megtöltötte a vadász.

A miniszter jókedvűen társalgott szomszédaival. Aztán eszébe jutott valami s a vele szemközt ülő szárnysegéddel hosszú, bizalmas beszélgetésbe eredt. A herceg a beszélők arcából kiolvasta, hogy róla van szó. Herbett grófon meglátszott, hogy zavarban van, hogy a kifejezéseket aggodalmasan keresi, hogy óvatosan kitér némely kérdések elől. A miniszter szemei villámokat szórtak, néha szájába harapott s arcán meglepetés, harag, boszuvágy váltakozott. Mindkettő óvakodott attól, hogy Ferrari hercegre pillantson, de a herceg jól tudta, hogy a feltűnően hosszú társalgás az ő sorsa fölött döntött. Nyilvános pályáját befejezte a mai napon: holnaptól kezdve szabad lesz, mint a levegő. Nem fog többé befolyást gyakorolni a birodalom ügyeire; nem járnak hozzá magas méltóságok; az udvari cselédség bérruhája sohasem fog

többé megjeleni előszobáiban, elegáns meghívókat, fontos sürgönyöket, verőfényes üzeneteket hozva. Sohasem lesz alkalma többé e diszes társaságban a miniszterhez oly közel ülni; az udvari vadász utóljára tölti tele gránátszinü spanyol borral poharát s utóljára hagyja majd névjegyét egy halmaz czukorka fölött, hogy azt neki másnap házához vigyék.

Ám az ebéd még nem haladt ennyire. A pecsenyénél voltak. Ekkor a miniszter felemelkedett s rövid felköszöntőt mondott. „Iszik, mondá, az osztrák hadsereg kipróbált vitézségére, mely a sárgafekete zászló alatt, nehéz napokban, teljesíteni fogja kötelességét.”

Fenekig hajtotta poharát és sötéten, haragosan Ferrari herczeg felé nézett.

A jelenvolt urak lelkesedése áttörte az etiké korlátait és kissé zajos volt.

Ferrari herczeg még csak szempilláit sem mozdította meg. A háboru politikáját, melyet ő ellenzett, ünnepélyesen proklamálták. Szük, bizalmas körben és terített asztalnál, de a világ meg fogja hallani.

A háborupárt félrelöki őt, s ő már elkésett lemondásával. Mikorra e fényes teremben a gyertyákat elfujják, s a magas, ives ablakokon friss levegőt bocsátanak be, akkorra az ő sikereinek, szerencséjének, egész életének emléke örökre kiköltözik innét. Bukott nagyság után kiszellőztetik a termeket, a hol jártkelt s a hol a haza javára tanácsait suttagá. Mint egy elszivott szivar füstje, ugy menekül ki emléke a nyitott ablakon át.

Ez elhatározó pillanatban a herczeg ismét oly páratlan udvaronc lett, mint pályája virágkorában, emberi szem nem volt képes áthatolni derült, nyugodt arcának fátyolán, mely mögé gondolatait és érzelmeit rejté. Szomszédjával közönyös dolgokról beszélgetett, s köszönettel utasította vissza meghívását egy fényes irodalmi estélyre, melyen olasz verseket is fognak szavalni.

Ebéd után az urak szivarra gyujtottak, s elragadtatással beszéltek a hires felköszöntőről. A miniszter cerclet tartott. Mindenkihez volt nyájas szava, mindenkinek szép és kedves dolgot mondott. Mikor a herczeghez ért, oly hangosan beszélt, hogy az egész teremben meghallották.

- Nagyon örepszik ön, herczegem, valami távoli fürdő jót tenne önnek.

Az éles, gúnyos hang kinos feltünést keltett. A közönséges udvariasság elemi követelményén hogy valakinek életkora nem tartozik reánk bizonyára nagy okból tette magát tul a miniszter.

- Örepszem, válaszolt Ferrari herczeg, s derült mosoly jelent meg ajkán és szemében, s bizony nyugalomra vágyom.

Halványan, de kifogástalan kellemmel hajolt meg, s mikor felemelte fejét, megváltozott körülötte minden.

A fényes társaság tagjai lehetőleg elhuzódtak mellőle. Minden arc megváltozott, minden szem hidegen nézett reá, minden szív elfordult tőle.

Erényei összezsugorodtak és hibái szertelenül megnőttek e napon. A tömeg, mely annyiszor irigyelte lángeszét, befolyását, kincseit és szerencsését: most egyszerre fölébe kerekedett és alig rejthető örömujjongással nézte végig megaláztatását. Ezek az égő, falánk szemgolyók, csufondáros mosolyok, gonosz megjegyzések tulajdonosai: ez a fényes társaság egy szóval, mely Ferrari herczeg bukásának tanuja volt, korántsem művelt, eszes, jóízű világfiak előkelő csoportja volt e pillanatban, hanem egy csapat kiéhezett kánya és holló, a mely hullára száll...

A herczeget még azon éjjel erős szélütés érte; nem halt bele, de élet-halál közt lebegett sokáig és lemondását legmagasabb helyen elfogadták.

(Vége az I. kötetnek.)

MÁSODIK KÖTET.

XXV.

Az alezredesnek csinos legényszállása volt, melynek egyik világos, barátságos szobájában teafőzéssel foglalkozott. Fiatal legénye, a Szentegyedy család színeibe öltöztetve, abban a pillanatban dugta be az ajtónyíláson fejét, mikor az illatos, párolgó folyadékot kínai csészébe szűrte le s fénylő szőkeségét sok rummal sötétítette meg.

A legény nyomában borotvált, kövér képű ur jött sebesen, kopaszodni kezdő fején fekete selyemsapkát viselt, míg magas kürtőkalapját a kezében tartá.

- Jó reggelt, kedves barátom, kiáltá s a legényt szeliden félrenyomva, a szabaddá lett ajtón belépett. Ruhája finom angol szövetből készült, fehérneműje, nyakkendője kifogástalan volt s aranymonogrammos melltüje, gyűrűi, óraláncza, ezüstfejű sétabotja: tiszteletet ébresztő bizonyosságot tettek ez ur vagyonságáról.

- Milyen rossz ember ön, Weidenbach ur, mondá az alezredes, miközben elszedte vendégétől a kürtőkalapot és az ezüstfejű sétabotot s ezen kétségkívül kedves holmikat egy kerek asztalkára gondosan letette. Ezer esztendeje nem láttam, már azt hittem, kinevezték Mexikóba külügyminiszternek, a minnek a mexikóiak ugyan szívükből örvendhetnének és boldogaknak mondhatnák magukat, de engem és a bécsi szépeket ez az esemény biztosan halálra megsomorított volna.

Weidenbach urnak hunyorgó, kék szempárja volt, mely, mint két harmatos ibolya, mindannyiszor könnyben uszott, valahányszor az érdemes férfiut a bécsi szépségekre, illetőleg a tőlük való kínos elszakadás lehetőségére figyelmeztették.

Kis selyemsapkáját megigazitva, mutatoujját tanácskozólag az orrára téve, minden szavának bizonyos, a nemes fémek természetével járó súlyt kölcsönözve, beszélni kezdett.

Mindenekelőtt teljes megvetését fejezte ki minden idegen világrész fölött, mely az aranyos császári város körfalain kívül esik. Azután komolyan kijelenté, hogy mai állását semmi szín alatt nem cserélné el külügyminiszterséggel. Egyáltalán a miniszterekről olyan hangon nyilatkozott, mely a világgal sejteté, hogy ő magasan fölöttük áll. Végül - s ez volt beszédében a legérdekesebb - a bécsi szépekre tért át, miközben szeméit, a harmatos ibolyapárt, selyemzebkendővel törülgeté.

Az alezredes ezalatt két terítéket parancsolt, engedelmet kért kedves barátjától, hogy neki egy pohárka kitűnő abszinthtal szolgálhasson, mely ital, biztosítja róla, egy indiai szigeten készült, valami keleti herczeg számára, kivel az alezredes egy tigrisvadászat alkalmával ismerkedett meg.

A két ur kellemes csevegés közt tömérdek hideg sültet, teát, osztrigát és abszinthtot pusztított el. Weidenbach ur, már a hatodik ismert bécsi énekesnő egészségeért ivott s csak úgy odavetve, előkelő közönnyel adta tudtára kedves barátjának, hogy Ferrari herczeg kegyvesztetté lön. Az ő testi-lelki barátja, az öreg Francz, a külügyminiszter tulajdon olimpusi ajkáról hallotta, mikor reggel az öltözésnél segítségére volt, hogy a herczeg „vén ló”. Szerény tapasztalatai szerint oly kifejezés, a minővel a miniszter csak azokat tiszteli meg, a kik mindenható kegyében valamikor magasan álltak s most annál mélyebbre buktak alá.

Az alezredes meg volt lepve e nagy ujságtól s a hirtelen kegyvesztés okáról kérdezősködött.

- Valami okának csak kell lenni, mondá, kedves barátjának szivarral szolgálva. A herczeg az udvar kegyencze volt, tekintélyes államférfi, kivel befolyásra csak kevesen mérközhettek, a

császárnak hü szolgálatokat tett. Hogy a külügyminiszter vén lónak nevezte, az csak életkorára vonatkozik s abban én valami nagy szerencsétlenséget nem látok, hisz a herceg, magunk közt legyen mondva, közel jár a hatvanadik életévéhez.

Weidenbach ur kétértelmű, kétségbeejtőleg titkos jelentőségű mosolylyal válaszolt.

- Valami okának kell lenni: elhiszem azt. Nálunk, az udvar szolgálatában álló uraknál, a herceg bukása nem kelt csodálatot. Ferrari herceg elég ügyes ur volt, az udvar kegyét is birta valamennyire, a nők körül nem egyszer voltunk versenytársak (arról hallgatok, hogy kettőnk közül nem én húztam a rövidebbet)... de uramisten hány ilyen ügyes, jónevelésű és szerencsés herceget láttam én már hirtelen eltűnni magas állásokról, mintha valami szinpadi sülyesztő nyelte volna el őket. Mi udvari szolgálatban álló urak, nem keresünk nagy okokat. Lehet, hogy a Francz rosszul nyilatkozott róla, mikor a minisztert öltöztette. Lehet, hogy valamely udvari lakáj urra nem elég gyöngéden és illedelmesen nézett s ez megboszulta magát. Talán én hagytam keményre valamit, a mit a külügyminiszter nagyon szeret, s ami romladozó fogait a szokottnál keményebb próbára tette. Ki tudja, a boldogtalan herceg talán éppen azon a napon volt ebédre hiva s az én keményen maradt sülttemnek áldozata lón.

Az sincs kizárva, hogy valamelyik udvari lovász ur nagy összegeket rakott a herceg lovaira a tavaszi futtatásokon és sokat vesztett rajtuk. Vagy valami ellensége megnyerte valamelyik ajtónálló ur jóindulatát s ez levette a hercegről kezét... Mit tudom én, mi történt? A magunkféle befolyásos urak, a kik főhercegek és császárok környezetében élünk, valami vigyázatlan szóval, vagy akaratlan mozdulattal megbuktathatjuk a hatalmas minisztereket. De önt, kedves barátom, szeretem, s a kedvéért hajlandó vagyok öcscséért valamit tenni. Talán valami kitűnő új puddingot találok fel a napokban, a mi ő nagyméltóságának pompásan fog ízleni. Megvan! az ön öcsce jó kezekben van, alezredes ur! Kitűnő találmányomat... hogy is hívják... valami hosszú, selypítő neve van... ahán! Szentegyedy-puddingnak fogom keresztelni. Divatba hozom öcscsét, kedves barátom, rákényszeritem ő magasságát, hogy a, hogy is hívják, Szentegyedy-nevet soha sem lesz képes inycsiklandozás s így kellemes gondolatok nélkül kiejteni.

Ezután a hosszú beszéd után, mely fényes alkalmat adott Weidenbach ur személyének fontosságát s jó szívet kellő világításban tüntetni fel, harmatos ibolyához hasonló szemeit ez az ur nagy aranyórájára szegezte és értésére adta az alezredesnek, hogy legnagyobb sajnálatára nem részesítheti őt többé társalgásának vonzó és tanulságos örömeiben. Hivatalos elfoglaltsága elszólitja őt, bár nem volna kedve ellen még kimerítőbben ismertetni meg azon súlyos következményeket, melyekkel közpályán élő hatalmas államférfiakra, az udvari cseléd urak jóindulatának elvesztése járhat.

Miután még néhány pohár édes pálinkával leöblítette torkát, sietett kijelenteni, hogy a miniszteri konyhától való távolléte alatt valami ételt esetleg elhibáznak s ő nem veszi lelkére, hogy az ő keményen maradt sültje vagy elrontott puddingja miatt megint valami híres állami méltóság essék áldozatul a miniszter felgerjedt haragjának.

Ezután számtalan szives kézszorítás között bucsuzott el és tiszteletét kérte átadni a, hogy is hívják... Szentegyedy urnak, kinek ő utját fogja egyengetni a hatalomhoz.

Fényes kürtőkalapjában, borotvált, sima arczával gondolatokba merülve sietett haza.

Fejében egy könnyű, finomansült, illatos, édes puddingnak terve motoszkált, mely a miniszternek ízleni fog, s melylyel ő divatba hozza egy fiatal nagyratörő államférfi nevét, megszerzi neki az emelkedést, a dicsőséget, a gazdagságot, a halhatatlanságot.

Ez alatt az alezredes a Ferrari herceg bukásáról elmélkedett. Ő, aki öccse emelkedését oly tervszerűen és oly fáradhatatlanul készítette elő, aki még a külügyminiszter szakácsával is ismeretséget kötött emiatt: elérkezettnek látta az időt, hogy gyors, merész beavatkozással diadalra juttassa ügyüket.

- Meg kell tudnom, mormogta, fel s alá járkálva szobájában, s néha az ablaküvegen dühös indulókat dobolva, meg kell tudnom.

E „meg kell tudnom” a herceg bukásának okára vonatkozott. Ezzel kezében volna a helyzet kulcsa. Ezt ismerve, könnyű volna fellépni Gábor érdekében. Csak annak ellenkezőjét kell cselekedni, a mit a herceg tett.

Az öreg ur jártas volt a politikai élet szövevényeiben, jól tudta, hogy a herceg bukását valami hatalmas irány, hatalmas akarat okozta, melynek a herceg útjában állott. Mi volt ez az irány? Ez az erőszakos hullám, mely ledöntötte a herceget negyven éves pályája talapatáról? A ki ily erős hullámra rábizza magát, az előrejut feltarthatatlanul. Ha öccse okos és nagyravágyó: akkor szolgálni fogja azt a hatalmas, hullámszó akaratot, mely Ferrari herceget ellökte útjából. Megbízható részleteket kívánt tudni: magához a herceghez sietett. Ott tudtára adták, hogy a herceg súlyos betegnek fekszik, nem fogadhat senkit.

Innét Gábor apósához ment. A bankároknak jó orra van, Silbermann bizonyára többet tud mint mások. A bankár maga is meg volt lepve, közelebbi részletet nem tudott és izgatottan erősítette, hogy ez nagy csapás és nagy pénzbeli veszteség reá nézve.

Innen az alezredes a katonai kaszinóba indult. Itt már többet tudtak. A miniszter harcziás felköszöntőjének híre kiszivárgott s kiszivárgott az is, hogy Ferrari herceget távoli fürdőkbe küldték.

Micsoda összefüggés van e két esemény között, melyről néhány óra mulva egész Bécs beszélni fog, s mely óriásilag fel fogja izgatni a közvéleményt?

Sok gondolkozás és kinzó tépelődés, még több lótás-futás után az alezredesnek jó ötlete támadt.

Azon félhivatalos ujság szerkesztőségébe indult, melyről ország-világ tudta, hogy a külügyminiszter összeköttetésben van vele. Az alezredes már rég ismeretséget kötött a szerkesztővel és most ez eszélyes előrelátásnak hasznát vette.

A szerkesztő otthon volt s a nyugalmazott katonát a külügyminisztérium egyik befolyásos fiatal hivatalnokának nagybátyját, szívesen fogadta. Felvilágosította a dolgok állásáról s bizalmasan bevallotta, hogy a harcziás felköszöntőt szabad közzétenni, de a Ferrari herceg lemondását hajlott korával és betegségével kell megokolni, s a hadseregről, a háboruról, meg a magyar kérdéstről nyilvánított véleményét agyon kell hallgatni, felsőbb parancs folytán.

- A magyar kérdés kényes dolog. Szeretnék erről egy nagyszerű cikket írni. Az uraságod öccse jó szolgálatot tehetne nekem. Elmondhatná, micsoda véleménye van honfitársairól.

Az alezredesnek eszébe jutott valami. Szentegyedy Gábor lelkéből Bécs eltörülte a falusi politika emlékeit. Előkelő körökben forgott és ott ült az események szövőszéke mellett: a külügyminisztériumban, hol a magyar kérdést csak a monarchia, (mint mondani szokták) „cselekvési szabadsága” szempontjából szokták figyelembe venni. Egész gondolkozása átalakult apránként. A szíve fáj, ha népe nyomorára gondolt, de más kibontakozást nem látott, mint sorsunkba belétörödni, a hatalommal kibékülni, beérni anyagi érdekeink gondozásával jogok és szabadság helyett. Hazája elmaradását és szegénységét látva, nagyon búsult a százados mulasztás felett és a magyar politika célját így határozta meg: mivelődni, meggazdagodni.

A külügyminisztériumi palota ablakából, s nagy urak előszobáiból nem olyannak látta már a világot, mint otthon, a szentgyevedi méhes hársfái alól. Rég nem volt otthon, nem látta színről-színre a nemzet sebeit, s fogékonyságát elvesztette a passzív ellenállás azon tana iránt, melyet Magyarország követett. Nem tudta felfogni a hősiességet, mely az adómegtagadásban, s több efélében nyilvánult. Ő azt a költségek esztelen szaporításának tartotta, melyet, a rossz gazdálkodás miatt eladósodott földbirtok sokáig nem birhat meg.

Gábor ur ezen véleményét jól ismerte az alezredes, s azért nagyon megörült az ujságíró azon szándékának, hogy öcscsét kikérdezi Magyarország felől.

Biztosítja a szerkesztőt, hogy öcsce szívesen fogadja látogatását és egész nyíltan fog nyilatkozni a helyzetről, mely az ő szerény véleménye szerint is sokkal jobb, mint minőnek Ferrari herceg látja. Aztán számtalan bizalmas szemhunyorítgatás és gonosz nevetgélés között elmondta tisztelt barátjának, hogy a miniszter a herceget „vén ló”-nak nevezte. Neki - az alezredesnek - jó összeköttetései vannak az udvarral, ő hát megtudta. Reméli, tisztelt barátja nem él vissza bizalmával s óvakodni fog e kitünő megjegyzés közzétételétől.

Még hozzátette, hogy a sajtót nagyrabecsüli, mert a politikában ugyanaz a feladata van, a mi a lovasságnak a háboruban, tudniillik a földerítés, a roham és a futók legázolása. A futók legázolása teszi teljessé a győzelmet. Tisztelt barátja lapjára is az a feladat vár a herceggel szemben; hadd kerüljön patkók alá. Különben, egészen négy szem közt mondván, a hercegről neki mindig meg volt a maga véleménye. Sohasem tartotta igazi nagyembernek.

Egészen megfélekedett róla, hogy néhány nappal azelőtt a herceg legbuzgóbb tisztelői közé tartozott s még nemrég lépett közbe, hogy Gábor valami meggondolatlanságot ne kövessen el a hatalmas ur ellen, a kinek szava, akkori mondása szerint, többet ér, mint akármelyik miniszteré.

- Igen, igen, le kell gázolni a herceget, mondá, kezeit meglegedetten dörzsölve, nehogy holnapra feltámadjon újra, mint letaposott füvek a mezőn. Azután a hirlapok nagy befolyásáról beszélt a ravasz öreg. A sajtó a közvélemény koronázatlan királya, mondá és ügyesen játszott elragadtatással nézett körül a barátságatlan, kopott, sötét szerkesztői szobában. Ő öreg katona, a ki mint honfoglaló ősei, nyeregben töltötte el élete javát; ahhoz van szokva, hogy nyíltan kimondja a mit érez. Nos, ő a hirlapokat, az ő szakadatlanul ömlő fekete betűikkel, termékenyítő, langyos tavaszi esőnek tartja, melytől emberek szívében és agyában kinő az eszmék vetése s kibimbóznak a nemes érzések virágai.

A szerkesztő, a ki katonák részéről nem volt ily gyöngéd kényeztetéshez szokva, nem utasította vissza a hizelgő hasonlatot, sőt sajnálkozását fejezte ki, hogy tisztelt barátja, a ki oly tehetséges és kellemes ember, már alezredes korában otthagya a hadsereget, melynek azóta egyik legképzettebb és legvitézesebb tábormokát tisztelhetné benne.

Az alezredes elárulta, hogy családjában nincsenek nagyravágyó emberek. Az ő személyétől eltekintve, bár a tábormokasághoz oly könnyűséggel hozzájuthatott volna, a mennyivel tisztelt barátja egy pompás vezérczikket megír, itt van az öcsce! A nagyemberek minden képessége megvan benne. Lehetne otthon független ur, népszerű pártvezér, a ki nemzete sorsára jelentékeny befolyást gyakorol. A helyett szerény hivatalnok a külügyminisztériumban, emelkedésre nem gondol, hatalomra nem vágyik. A magyarországi viszonyokat senkisé ismeri jobban nálánál s ő biztosítja tisztelt barátját, hogy az interview hallatlan feltűnést fog kelteni s becses lapjának előfizetőit néhány százzal meggyarapítja.

Ilyen és hasonló beszélgetések között hamar eltelt másfél óra. Délfelé járt az idő, az alezredes karonfogta tisztelt barátját és bérkocsin öcscséhez hajtattott...

XXVI.

Ezen a napon Szentegyedy Gábor kitünő kedvében volt.

A herczeg bukása, melyről a külügyminisztériumban értesült, örömmel töltötte el. Ferrari herczeg hiába használja ezentul festékdobozát, pirosítóit, ragyogó, fehér álfogait, mesterséges fiatalságának valamennyi kétségbeesett eszközét: ő öreg ember immár. Öregségét oly magas helyről adták a világ tudtára, hogy abba bele kell nyugodnia. Hasztalan fog ezentul szép asszonyok körül lebzselni, a gonosz világ azt mondja róla, hogy szemük tüzénél, égető, vidám mosolyuknál csak melegedni kíván; melegedni, mint fehér márványkandallója lángjánál, hol a sziporkázó, aranyos tűzbe nézve, a hidegségre, hamura, sötétségre gondol, mely minden égésnek s így a fiatalság boldog égésének is elmaradhatatlan következménye. Nem kerülhette ki ő se, a gyászos öregség már itt van, az életnek nemsokára vége lesz; Melaniera s annyi másra... soha sem gondolhat többé.

Igazán ideje volt, hogy ennek a kiélt, öreg bolondnak oly kiméletlenül felnyissák a szemeit, így füzte a megkönnyebbült férj gondolatait. No lám, nem akart Berlinbe menni, mintha neki itt Bécsben még keresni valója volna s mintha valami makacs reménység még visszatartaná.

Szentegyedy legalább szentül meg volt győződve, hogy a herczeg Melanie miatt akart maradni, a mi őt végtelenül elkeseríté és hiúságát érzékenyen sértette.

A hivatalos órák kellemes pletykázás közt hamar elmultak, Gábor hazafelé indult.

A tavaszi égen felhők borongtak, csak itt-ott látszott az égboltnak egy-egy világos, tiszta foltja. Valami enyhe, bágyadt, homályos világítás volt az utcákon, mely hasonló volt a folyamok belsejében levő nyugodt, fénytelen világosságához. A felhők, mint ott a hullámok, mérséklék a nap erejét és kisugárzását.

Hősünk elnézte a felhők futását, mintha nem is népes, izgatott, forrongó nagyvárosi utcákon menne. Nehány boltba betért és Melanienak apró tárgyakat, nyalánkságot és virágot vásárolt.

- Kárpótolni akarom őt a herczegéért, gondolta mosolyogva és kitörő örömet érzett a dévaj tréfák fölött, melyekkel nejt a herczeggel boszantani fogja.

Egyik kirakatban apró főköetőket és kicsi kékszalagos mellénykéket látott, bizonyos, alig néhány arasznyi világpolgárkák számára, kiknek világgrajöveteléről fiatal anyák oly boldogan álmodoznak. A nevetségesen parányi főköető nem menne rá egy jókora piros almára, és fogadást merne ajánlani, egy ellen tizet merne tenni, hogy a kékszalagos mellénykét nem tudná ráhuzni a hüvelykujjára... nem bizony.

Mégis, elejtette e gondolatot. Hogy menjen ő be, ilyen kaczagtató semmiségeket, ily feltünő holmikát vásárolni? Mit mondana hozzá a külügyminiszter, ki azt akarná, hogy hivatalnokai lendületes jegyzékeken, a felidézendő véres háboru diplomáciai előkészítésén törjék fejüket s ne tegyék ki magukat a boltoslegények gunyjának s bizalmaskodó szemhunyorításainak? A családi titkot e vásárlás által dobra ütni, biz ez nem mutatna nagy diplomáciai hivatottságra s az elfoglalt hivatalos állás méltóságán veszedelmes csorbát ejtene.

Aztán mit mondana hozzá Melanie? Nem venné-e rossz néven az illetlen beavatkozást az ő édesanyai jogaiba: bizonyos apró legényke, vagy kisasszonyka toalettjéről gondoskodni?

Micsoda oktalanság volna elárulni a fiatal asszony előtt, hogy nincs tulságos erős hitünk az ugynevezett gólyaelméletben. Mert ha a gólya kiszámíthatatlan és ellen nem őrizhető repülésétől várnók atyai örömeink teljesülését, hogy vehetnők bizonyosra azt, mikor a gólyával a világ fennállása óta még senki sem beszélt s így határozott ígéretet egyetlen gólya sem tehetett nekünk? Honnan tudjuk mégis, hogy biztosan jönni fog s hogy ekkor meg ekkor körülbelül itt lesz?

Nejét a palota erkélyén találta. Ugy tetszett neki, hogy a fiatal asszony hirtelen eldugott valamit, a min az előbb buzgón dolgozott; valami kis rózsaszín foltot, nem nagyobbat egyik pirba borult arcocskájánál.

A jókedvű férj abban a megrögzött gyanuban élt, hogy az elrejtett rózsaszín valami nagyon hasonlít azon világos színű selyemszövetekhez, melyeket a kirakatban kitett liliputi mellénykéék hófehér csipkés hálózata alul kifényleni látott. Azt azonban egész bizonyosan megállapította, hogy neje nem báliruhán dolgozik, mert soha, egyetlen szalagot sem varrt a maga ruhájára, a maga kedvéért.

Gyöngéden tudakozódott neje egészségi állapota felől, s átadta ajándékát.

- Sajnálom, hogy meg kell önt szomorítani egy kissé, mondá enyelegve és leült neje mellé, Ferrari herczeg öregsége hivatalosan konstatálva van.

Röviden elmondta a nap nagy eseményét és ragyogó tekintetükből, a mit váltottak, egymásra nevető arcukból megláthatta volna a herczeg, hogy sorsa nem ébresztett sajnálkozást a nő szívében, a kinek virágzó fiatalágát le akarta győzni öregségével.

Bizalmas, boldog beszélgetésen kapta őket az alezredes. Engedelmet kért, hogy bemutathassa Melanienak kedves barátját, egy tekintélyes félhivatalos lap szerkesztőjét, a ki férjének nagy tisztelője, s a ki nagy sulyt fektet arra, hogy a birodalom helyzetéről megismerje Gábor véleményét.

A szerkesztő a világ legkedvesebb erkélyén mutattatott be Melanienak, virágok és déli cserjék között, a mint hintaszékén hátradőlve, szeretettel férjére függesztette fénylő szemeit, s megnyerő nyájassággal fogadta a szerkesztőt, a kinek az ő szerelmes uráról oly hizelgő véleménye van. A beszéd napihirek körül forgott. A szerkesztő úgy tele volt ily hirtelennel, mint a mellette zöldülő leánder apró rózsaszín bimbóval. Azután áttért Ferrari herczeg balesetére - így nevezte bukását - és a nagy változásokról beszélt, melyek ily hatalmas és öreg fenyő kidőlését okvetlenül követik.

- A fiatalabb fenyőknek több világosság és meleg jut, és szabad tér, hogy kedvükre felnőhessenek.

Az alezredes ezt talpraesett és igen okos gondolatnak nyilvánította és szomoruan jegyezte meg, hogy öcscse nem becsvágyó, helyzetével meg van elégedve, nincs meg benne a nagyemberek türelmetlen, mohó szomjusága a hatalom forrásai után. Röviden: az ő Gábor öcscse szerény, bátortalan, mondhatná lusta ember; pedig nagy dolgokra volna hivatva születésénél, vagyoni állásánál és kiváló tehetségeinél fogva.

Ezalatt a „szerény” ember újra feléledni érezte lelkében azt a diadalmas akaratot, melylyel a császári városban néhány év előtt annyi sikert ért el. A kicsinyes féltékenység, a családi életből eredő izgalmak, szeszélyek és indulatok elnyugodtak immár. Az egyensúly lelkében újra helyreállt. Melanie anya lesz. Életükbe visszaköltözött újra a bizalom s a zavartalan boldogság hűvös nyugodtsága. Elméjét nem gyötörték már sötét tünődések, a békés otthon újra biztosítva van.

Legalkalmasabb idő a férfi életében, hogy a közpályán nagyot merjen és nagyot nyerjen; hogy merész célokat tüzzön ki, s azokat elérje. Jól ismerte ő a császári város intéző köreinek hangulatát, s a Ferrari herczeg bukása, mint egy éjszakai villámlás, egy pillanatra megmutatta neki azokat az életveszélyes szakadékokat, melyeket óvatosan kerülnie kellett. Az utolsó hetek izgalmi közt is figyelemmel kísérte az eseményeket, a szinfalak mögött lefolyó titkos cselszövényeket. Oly hatalmas embernek leszoritása, a minő a herczeg volt, a háboru-párt erejéről és határozottságáról tanuskodott. Neki ehhez a párthoz kellett csatlakoznia, de okosan, bizonyos kibuvó ajtócskáról gondoskodva.

Most, a mint szivéből nevetett nagybátyja buzgalmán és ártatlan cselszövényén, hirtelen elhatározta, hogy szint fog vallani. Nehány oda vetett, ruganyos mondatban akart véleményét mondani az eseményekről; jól tudta, hogy a hirlapíró fantáziája ugyanis kiszinezi azt, s nyilatkozata, ebben a meghamisított alakjában, mindenfelé feltűnést fog kelteni.

Neje kezét megfogva, gyöngéd mosolylyal hajolt le hozzá, aztán hirtelen fölegyenesedve, vendégéhez lépett.

- Nemde, uram, szép innét a császári város? Mondhatom, nagyon megszoktam Bécset és szivemből szeretem. A mi Pestünk lassan fejlődik, szegény. Hisz olyan nemzet fővárosa, mely fegyverben töltött sok századot, míg más, boldogabb népek mivelődtek. A magyar jó katona most is és teljesíteni fogja kötelességét, ha a harczok órája üt.

A magyar kérdés néhol aggodalmakat kelt de a mennyire én népemet ismerem, a háboru nagy olvasztókemenczében minden széthúzó érdek és törekvés egyetlen nagy elhatározásban olvad össze: megmenteni a trónt és birodalmat. Azt pedig fölösleges volna hosszasan bizonyítani, kedves szerkesztő, hogy hadseregünkben vannak Európa legvitézesebb és legképzettebb ezredei... Hanem nézze, a nők nem szeretik, ha politikával untatják őket. Legyünk tekintettel a feleségemre: mondja el ön, kedves szerkesztő ur, legujabb regényének tárgyát, mert mi nagyon szeretjük az ön műveit. Bámulatosan ir. Van egy jelenet például a „Rokonok” című regényében, mely egészen Jókaira emlékeztet; Jókai a mi legjobb regényírónk.

Könnyedén, mosolyogva, odavetve beszélt, mint a ki nem fontolgatja szavait s szavai szivéből jönnek. De a hirlapíróra nagy benyomást tett. Ő szakértő volt: kiérezte, hogy a hanyagul összefűzött néhány szóban egész politikai program van. Állásfoglalás volt ez a bukott herczeg nézetei ellen; azon nézetek ellen, melyekért a herczeg állásával fizetett.

A Szentegyedy óvatos, szintelen, csaknem fukar beszédének igénytelensége nem tévesztette meg a hirlapíró ítéletét. A rövid beszédben volt valami száraz világosság, mely nem kerülte ki figyelmét s a látszólagos szürkeség mögött a nagyratörő férfi becsvágya lüktetett.

Jól megjegyezte magának ezt az embert, a ki nyugodtan nevetgélve utasítja vissza nagybátyja azon kétségbeesett kísérleteit, hogy öcscsét ünnepiesebb, érdekesebb s a mi fő, hosszabb nyilatkozatra kényszerítse.

- Elszalasztja a jó alkalmat, mormogta kedvetlenül az alezredes, és másnap reggel ragyogó arczczal olvasta a félhivatalos ujság öthasábos cikkét, melyben Szentegyedy Gábor „felépése” volt méltatva. A jó öreg sok olyant talált ugyan a cikkben, a mit öcsce másképp mondott, vagy sohasem mondott, de a cikk maga eseményszámbe ment, mohón olvasták mindenfelé.

Hanem beavatottak között a legnagyobb meglepetést az keltette, hogy Szentegyedyt a miniszter ebédre hívta s hosszas megszólítással tüntette ki.

Évek óta ő volt az első magyar, a ki ebben a szerencsében részesült.

XXVII.

Silbermanné sohasem volt képes leányát megérteni, nem is fejlődött köztük soha benső viszony. Most kétszeres gyöngédséggel vette körül, még gondolatát is leste, de Melanie tartózkodó és türelmetlen volt vele szemben.

A bankár ragyogó arczczal járt-kelt a világban, Ferrari herczeg bukása felett hamar napirendre tért s tevékeny, nyugtalan esze új tervekkel, a jövővel foglalkozott. Veje emelkedése felizgatta képzeletét; erősen meg volt győződve róla, hogy nemsokára szédítő magasra emelkedik.

Leánya állapota annyiban érdekelte, mert nagyon szeretett volna egy szőke fiucskát. Elhatározta, hogy unokájának nevére nagy összeget tesz be valamelyik bankba. Szilárdan föltette magában, hogy a nagyapai tisztet kellő méltósággal fogja viselni s úgy rémlett előtte, hogy szélsőséig menő engedékenységgel unokáját magához szoktatja.

Gábor urat ritkán lehetett most otthon találni. A dicsvágy fejébe szállt, mint a könnyü burgundi bor, melyet ebéd közben bőségesen iszogatótt. Államügyek és udvari pletykák; titkos jegyü sürgönyök és egy sikerült élcz; komoly tanácskozások és feszes külügyminiszteri ebédek nagyon igénybe vették szegényt.

A készülődő nagy esemény már előre vetette árnyékát: az egész ház örökös izgatottságban élt.

A fiatal asszony minden szeszélye teljesült, az egész háznép az ő kizárólagos rendelkezésére állott. Kedvében igyekezett járni minden ember és minden szemből több gyöngédség sugárzott feléje, mint máskor. A kertész legszebb virágait szakította le neki s a szakács napjában négyszer-ötször alázatosan megkérdezte, nem kíván-e valamit, mert ilyenkor - itt elpirult és zavarba jött - ...ilyenkor nem jó elfojtani egyetlenegy kívánságot se. Jobb, ha kiüt rajtunk minden vágyunk, mint a himlő; ha bennünk marad, jobban belébetegszünk.

Szebb hasonlat nem jutott hirtelen eszébe. Melanie e napokban nem igen tudta méltányolni az ő hasznos művészetét: sültjét, édes tésztáit, mindenféle szakácsremekeit.

Egy este, mikor már az alkony fénye eltűnt a felhők arczáról, Gábor egyedül lelte feleségét.

A szobában sötétedett, a butorok mély árnyékot vetettek köröskörül; alakjuk összefolyt s a nappal oly kedves és barátságos zongora, mint valami idomtalan szörnyeteg, egészen beleolvadt a homályba.

Kint egészen sötét volt; a nyitott ablakon nem fűtt be a szél; a függönyök mozdulatlanul függtek aranyozott tartójukon.

Az óra valahogy elállt s a nagy szoba csendjét most nem zavarta meg semmi hang.

Gábor egy lépést sem látott előre; csengetett, hogy a gyertyákat gyujtsák meg, de a fiatal nő, a ki a diván egyik szegletében összehúzódva ült, sötétben akart maradni továbbra is.

- A világosság bánt, szólt halk, panaszos hangon, rosszul érzem magamat. Nem tudod, Gábor, mennyit szenvedek.

Szentegedy leült neje mellé s forró, száraz, kis kezét ajkaihoz emelte.

- Beteg vagy, lelkecském? kérdezte és a kedves, kis arcot közelebb vonta magához. Miért nem hívtatok orvost?

A nő ingerülten szakította félbe beszédét.

- Miattad szenvedek és ő miatta; meg fogok halni.

Gábor ijedten védekezett.

- Látod a sötétség milyen komor gondolatokat ébreszt benned. Miért beszélsz a halálról, mikor az élet benned oly erővel kering, mint a barackfa gallyában, mikor a rügyek először bujnak ki a gyöngé háncs alól?

A fiatal asszony idegesen rázta fejét.

- Nem gondolok semmire, csak arra, hogy könnyen meghalhatok. Mily könnyelműen kiteszitek ti férfiak a nőt a halálos veszedelemnek s ha szenved, nem törődtek vele. Ti csak kevély örömet éreztetek a felett, hogy fiatok fog születni.

A férj zavartan csittította.

- A fájdalom a ti osztályrészetek, igaz, de örömtök is kétszeres. Légy béketűrő, drágám, az orvost azonnal elhivatom.

Melanie siró hangon válaszolt.

- Tud is rajtam az orvos segíteni!

- Mégis, mi bajod van? Fájdalmat érzesz? Hol fáj, szivecském, majd én meggyógyítom.

- Sokat állok ki, Gábor, nagyon félek attól, a mi következni fog. Ugy érzem magamat, mint a kit valami mély, nagy vízbe dobtak s uszni nem tud. Egész valóm összeborzong azoktól a hideg, szürke, utálatos hullámoktól, melyek fejem felett összecsapnak, s melyek el fognak nyelni. Meghalok Gábor s nem fogom ismerni őt, a kit a szívem alatt hordok.

Könyei megeredtek és sokáig, keservesen sirt.

A férfi szívéen rémület vett erőt. Ha ez előérzet volna, csalhatatlan sejtelve annak, a mi következni fog! Ha Melanie meghalna és sohasem ismerné kis fiát, a kiért oly sokat szenvedett! Most ez a szomorú lehetőség megvillant benne, s jobban áthült tőle, mintha kint a fagyos földön órákon keresztül feküdt volna. Vádolta magát, hogy e nehéz napokban fogalma se volt neje testi és lelki szenvedéseiről, hogy gyermeke anyját tizedrangu államügyek és léha szórakozások miatt elhanyagolta.

A nyitott ablakon szintelen, csillagtalán tavaszi égbolt látszott. A park fáí, a gypágyak s az utak elvesztek a szürkülő homályban; az ujhöld vékony ezüstvonala nem árasztott világosságot, csak a kertészház vérvörös lámpája csillogott keresztül a tavaszi párákkal telt, langyos szürkületen.

Szentegyedy elvonta nejét a diványról s az ablakhoz lépett vele. Látta, hogy a könnyes arcocska meg volt nyulva s halantéka beesett.

A nő összeborzadt, a mint szemébe tüntek a mozdulatlan fák, az egyhangú szürkesség, a bágyadt fényü csillagok s a vérvörös lámpa.

Hevesen becsapta az ablakot.

- Fázom, mondá magyarázólag s hozzátette még, az az irtózatós piros lámpa olyan, mintha sirboltban égne; nem tudom nézni.

Gyertyát parancsolt. Férje nyugtalanul aludt ezen az éjszakán és nem tudta levenni szemét neje nyugtalan arczáról, a mint mély, erős álomba merülve kibontott, kuszált hajjal feküdt párnáin.

- Ha belehalna, gondolta a férfi, és rémületében szinte felkiáltott.

XXVIII.

Ismét két hónap telt el, nyár közepe volt.

Silbermannék falura vitték leányukat, nehogy a rekkenő hőség, a forró éjszakák, az átizzott, rossz levegő megártson neki.

Bécshez közel volt nyaralójuk, sötétzöld tetejü, apró tornyocskákkal megrakott, világos, derült urilak, melynek platánfái alatt a fiatal asszony nyugalmat, friss levegőt, életkedvet remélt.

Férje a városban ebédelt s csak az estét töltötték el együtt.

Bizalmas, kedves esték voltak azok. A verandán esteliztek, körülöttük mindenütt sötétség borult a fákra, csak az ő lámpájuk fénye szűrődött át a lombokon. A bankár vidám történetkéket beszélt, s hangos, érczes nevetése messzi hangzott az éjszakában.

Néha karcsu pezsgőpalaczkok durrogtak mintha megannyi pisztolylövés volna - s a család tagjai egymás egészségére üritették poharukat.

A hűvös, átlátszó, holdfényes éjszakában karonfogva járt fel s alá a nyárilak fái alatt Gábor és Melanie s beszélgetésük örökös tárgya a gyermek volt, a kit sóvárogva vártak mindketten.

Ha szentjánosbogár világított a bokrok alján; ha az elült madarak álmukban egyet-egyet csipogtak; ha, bár szél se volt, megrázkódtak a fák, mintha élő, érző, töprenkedő lények volnának: akkor a fiatalok képtelen ábrándokat szöttek s képzeletük rózsás angyalfejekkel népesült be.

Egy reggel Melanie igen rosszul érezte magát. Vére mind a fejébe rohant, aztán halotti sápadtság borította el arcát. Arczocskája, nyaka, kezei oly sárgák lettek, mintha cseppentett viaszból volnának.

Silbermanné félrevonta vejét és néhány halk szót váltott vele.

- Menj el itthonról, Gábor, órája eljött. Aztán siess haza, könnyebb lesz neki, ha tudja, hogy a mellékszobában vagy, míg ő szenved.

Melanie nyugtalanul figyelt rájuk.

- Ne hagyj itt magamra, félek.

Tágra nyílt szemében az eddiginél is nagyobb rémület tükrözött.

Kint sütött nap, az éjjeli harmat már felszáradt, a Bécs felé vezető országut ebben a pillanatban üresen fehérlett a szikrázó verőfényben, egyetlen kocsis, egyetlen járókelő se volt rajta.

Gábor maga hajtott; az országut fái, a bokrok, az utjelzők sebesen iramodtak el mellette, mintha mindannyian a magányosan álló nyárilak felé futnának, melyet ő elhagyott.

A válság tehát itt van. Neje most éli át fiatal életének legnehezebb óráit. De hát átéli-e?

Haragosan megcsapkodta a lovakat s a könnyü szekér elveszett a szürke porfelhőben.

Egyszer csak vele szemben az orvos fogata bukkant fel. Ugy tetszett neki, hogy az orvos kocsisa igen lassan hajt s az orvos ur igen kényelmesen veszi a dolgát.

Megállította lovait s a hintóhoz lépett. Az orvos nyugodtan és barátságosan nézett rá aranykeretű szemüvege mögül s néhány kérdést intézett hozzá.

- Ne csináljon olyan kétségbeesett arcot, mondá hidegen, minden nap millió meg millió asszony esik tul rajta.

- Nem késik el, orvos? felelte Gábor, óráját nézegetve.

Az orvos mosolygott.

- Dehogy. Még legalább hat óránk van addig.

Kezével üdvözölte és tovább hajtattott.

Gábor összeborzadt. Még hat óráig fog tartani! Képzeletében látta nejét kinok közt vergődni, melyeket nem lehet megrövidíteni, sem enyhíteni.

Feje fölött a nap magasra emelkedett; fehér falú, derült nyaralók, jól ápolt gyümölcsösök és virágos kertek mellett hajtott el, jókedvű emberekkel találkozott, messziről Bécs templomtornyai s középületei ragyogtak.

A napsütött mezőkön munkások mozogtak s szemközt jövő meszesszékér tetején lomhán nyujtózkodva, egy fiatal ficzko tele torokkal énekelt.

A külügyminisztérium kapusa mosolygva mondott neki jóreggelt, de a komor, nyugtalan arc látása megijesztette. Azt hitte szegény öreg, hogy valami nagy baja történt a birodalomnak. Ha nem lett volna jó nevelése, szinte megkérdezte volna a tétován járó magas alaktól, a ki vállalai közé huzott fővel ment fel a lépcsőkön: „Kegyelmes ur, talán háboru lesz?”

Odafent a miniszterhez hívták, a ki fontos jegyzéket mondott tollába. Ő nagyméltósága nagyon jókedvű volt s a porosz kérdéstről beszélgetett vele.

- Mához egy évre visszavesszük vasmarkából Sziléziát, mondá s kövér, hófehér ujjait nézegette. Addig megkötjük a szövetségeket s diplomáciailag előkészítjük a háborut.

Azután szellemes, de kissé hosszadalmas fejtegetésekbe bocsátkozott Poroszország pénzügyi erejéről és hadseregéről. Futólag megérintette a lehetőséget, hogy Napoleon szövetséget ajánl a porosz ellen.

- Természetesen nem fogadjuk el, tette hozzá s finom mosoly játszadozott ajkai körül, mert nem akarjuk megosztani vele sem a dicsőséget, sem a győzelem eredményét. Ausztria elég erős arra, hogy a parvenü Poroszországgal egymaga végezzen.

Aztán elmondta, hogy a berlini osztrák katonai attasé egy új puskáról ad hirt, melylyel a porosz hadsereget tavaszra felfegyverzik.

- Mintha puskák, s nem a katonák vitézsége döntené el a háborut, szólta és egy csipet burnótot vett egy aranyszelenczéből, melyet az orosz czártól kapott ajándékba.

Szentegyedy feltűnő szórakozottsággal hallgatta ő nagyméltóságát, a kinek végre feltűnt a fiatal osztálytanácsos halvány, feldult arcza.

- Talán valami jó hire van számomra, kezdte, s kimért, elegáns nevetésre fakadt, miközben száját csak egy kissé nyitotta ki.

Szentegyedy megütődve pillantott reá. Mi van arczában, a mi arra mutat, hogy örvendetes hireket rejteget?

- Nos, tette hozzá a miniszter, Szentegyedy kérdő és csodálkozó tekintetere válaszolva, azt hittem, ön mint született diplomata temetési arcz alá rejti kitörő örömét. Vagy valami rossz hirt kapott hazájából, mondá aggodalmasan, melyről még nincs tudomásom? Pesten kiütött a forradalom?... Vagy mi lelte?

- A feleségem beteg, mondá Szentegyedy, a tartózkodás és illem korlátain tulcsapó keserü türelmetlenséggel, s a nő élete ilyenkor hajszálon függ.

Ő nagyméltósága, mint nagy diplomata, egyetlen mozdulattal sem árulta el, hogy ő nagyobb dolgokat várt. A háboru előkészítésén fáradozó osztrák diplomáciai gépezet fejét mit érdekli egy asszonyka betegsége? Mit törődik egy csecsemő világrajövetelével ő, a ki véres háboru felidézésén töri fejét, melyben ezer meg ezer emberélet fog elpusztulni?

Mégis eleget tett a társadalmi követelményeknek, néhány közönyös vigasztaló szót mondott s Szentegyedyt haza küldte.

- Aztán üdvözölje nevemben a kis osztrák állampolgárt, mondá derűlten s bucsuzásra hanyagul odatartotta az ujjahegyét. A kis kölyök bizonyára ellenségem lesz, hogy a porosz háboruval nem várok még vagy husz esztendeig. Milyen ragyogó kilátása nyilna megszerezni a Mária-Terézia-rendet! De husz év mulva hozzon színre valami dicsőséges háborut az apja, ha ő lesz külügyminiszter. Én már akkor a föld alatt leszek, nem csinálom Ausztria történelmét... A felesége beteg, mormogta ő nagyméltósága, a mint Szentegyedy mögött az ajtó

bezárult, s már elvesztette fejét. A birodalom nagy érdekével semmit se gondol, mihelyt személye van érintve. Ez a század helytelen iránya. Az emberek önzők.

Ezen kétségtelenül bölcs és mélyértelmű megjegyzések után a miniszter munkához fogott. Az ismeretes mosoly, melyet a világban járva álarcz gyanánt viselt, eltűnt arczáról s fáradt, unott kifejezés váltotta fel.

Ezalatt Szentegyedy örült sebességgel hajtott haza. A lovak patkója szikrát csalt ki a kerámit kövezetből; a kik látták, megdöbbenek sötét, haragos nézésétől. Mikorra haza ért, lovairól szakadt a tajték. Fel akart menni a lépcsőn, de mást gondolt s egy kerti székre ült le. Szemét a földre függesztette, minden lépésre, mely a nyári lakból hangzott, felemelte fejét.

A kertben csend és béke volt, Szentegyedy pedig háborgó gondolatokkal foglalkozott.

A gyerekekről gondolkozott, a ki annyi fájdalmat, aggodalmat és szenvedést okoz, bár még világra se jött. Még meg se született, már is megindulást, rémületet, kétségbeesést tud ébreszteni a szülők szívében. A mig meg nincs, vágynak utána, és nélküle üres az egész világ. A mint megvan, nyomor, lehangoltság, bánat jut osztályrészül azoknak, a kik utána áhítoztak.

Eszébe jutott, mily örömet érzett a hír hallatára, hogy neje reményteljes állapotban van. Mindig csak a fiut várta, nevének örökösét, a ki életének büszkesége lesz. Arra egy pillanatig se gondolt, hogy Melanie életével fizetheti meg reményük teljesülését.

Most, a bizonytalanság és magábaszállás e rettentő pillanatában keserűen vádolta magát.

A nőt, a ki fiatal, erényes szépségét neki adta, a kivel a szerelem s a boldogság annyi édes emléke köti össze, ezt a jól ismert, szeretett, drága lényt feláldozta egy ismeretlennek, egy megfoghatatlannak, egy siró-rívó kicsi jószágnak, a kiről még semmit sem tud, a ki, meglehet, szeretetét sohasem fogja szeretettel viszonzni s a ki talán eddig nyugalmas és derült életét folytonos csalódásra s emésztő gondokra fordítja.

Csodálatosan tisztán emlékezett egy beszélgetésre, melyet a családról s a gyerekekről valamelyik jó családtyával folytatott.

Az a boldog, mondá az illető ur, a kinek gyermeke nincsen. Nekem jó gyermekeim vannak, egy ellen sincs kifogásom s én élek-halok értük, azért beszélek így. Minél jobb, kedvesebb a gyermek, annál több bánatot és nyugtalanságot okoz. Életünk egyik fele abban telik el, hogy gyermekek után sóvárgunk; s a másik fele aggodalom és szomorúságból áll, melyet miattuk érzünk. Az az ember, a kinek gyermekei vannak, ha igazán szereti őket, nem független, erős férfi többé: gyermekeinek nyomoruságos rabja. Se gondolata, se érzéseit se meggyőződése, se tette nem oly szabad és igaz többé, mint azelőtt. Mint a nap képe a legkisebb harmatcseppben - minden legkisebb cselekedetében szülői szeretetének fénye ragyog; óvatosabb, félénkebb, megalkuvóbb lesz; megremeg a legkisebb szélről, melyben kislánya meghülhet s érdeklődik a világ legelhagyottabb pontja iránt, ha ott difteritisz-járvány lép fel. Hogy követhetne az ilyen ember nagy czélokra, mikor elméjét és képességeit ezer meg ezer apró, jelentéktelen dolog veszi igénybe? Sőt még azt is mondhatom, hogy a gyermek bennünket rosszabbá tesz s összezavarja erkölcsi fogalmainkat a jóról és rosszról. Hány dolgot ítélünk meg enyhén, mert gyermekünk követte el! Mennyi apró bünt követünk el, az önzés, hiúság, kapzsiság bűneit, hogy gyermekünk előtt az élet nehéz útját egyengessük s jólétet szerezzünk számára!

A mi rendszerünk, a gyermeknek családi körben való nevelése, elhibázott dolog. A spártaiak gyermekeit az állam nevelte, hogy a spártai férfiak jobban a hazának s a közügyeknek élhessenek...

Ezek a gondolatok most megrohanták szívét s nagy fájdalmat okoztak neki.

Egyszerre lépteket hallott, egyenesen feléje tartó, nehéz lépteket.

Az inas volt, örömtől kipirult arczczal, sapkáját a levegőben lóbálva. Alig tudott szólni, úgy elfulladt a nagy sietés miatt.

- Nagyságos uram, megtörtént.

Szentegyedy nem is hallotta mit beszélt, rohant fel a lépcsőkön, két-három fokot keresztül ugrálva, neje hálósobája felé tartott.

Szive hevesen dobogott, mikor belépett.

Melanie az ágyban feküdt; kék selyem vánkösök és ágytakaró enyhe fénye esett kimerült, halálsápadt arczára; keskeny, bájos homlokán még rajta volt a kiállott szenvedések veritéke. Tekintetét belépő férjére emelte, de nézése szomorú volt, szeméből nem sugárzott a boldog anya szenvedélyes elragadtatása.

Az orvos a bábával beszélt, mindketten zavartak voltak s Szentegyedy hiába várta, hogy elébe hoznak egy pólyás kis holmit s gratulálnak, hogy fia született. Figyelt, nem hall-e gyöngé, csilingelő sírást s nem mozdul-e meg valami az asztalon?

Neje ágyához lépett s kezet csókolt neki, aztán zavartan s várakozással nézett körül. Melanie megragadta férje kezét és zokogott. Az orvos közelebb jött és hideg, nyugodt hangja kissé remegett.

- Nem szabad felizgatni magát, nagyságos asszonyom; minden izgatottság életveszélylyel járhat. Ön nem oka, nem tehet róla.

Aztán Szentegyedyhez fordult.

- A gyermek halva született. Ő nagysága a veszélyen túl van. Mi mindent megtettünk, édes uram.

Szentegyedy érezte, hogy torka összeszorul s hogy keblét hangtalan, görcsös sírás emelgeti, mely kitörni nem tud.

Egy perczczel előbb még az anyát féltette, s mikor az anya megmaradt, majd megszakadt szive a gyermekért.

Melanie, haragos, sötét pillantást vetett maga körül. Sokkal jobban ki volt merülve, hogysem mozdulni, vagy szólni tudott volna, de arczán oly kétségbeesés látszott, mely a jelenlevőket mélyen meghatotta.

Szentegyedy letérdelt a nő ágyánál s szép, büszke, fekete fejét neje hideg kezecskéjére hajtotta.

Félig eszméletlen állapotban, mintegy ködön vagy vékony falon keresztül hallotta az orvos szavait.

- Kifejlett erős fiucska volt, szakasztott az apja. Nem nézi meg?

Kezével elutasító, heves mozdulatot tett. Sirt...

Mikor este a harmadik szobában a kicsi testet ezüstös koporsóba tették, az anya, bár semmit sem hallott, ösztönszerűleg felsikoltott.

- Most szegezük be a koporsóba. Hallom, ahogy a szögeket beverik. Gábor, ne engedd szegény kis fiamat! hideg lesz odakint a lelkecskémnek... Ne vigyék el, ne vigyék el!

Füleit befogta s fejét zokogva a párnák közé rejtette; aztán elájult.

XXIX.

A fájdalom első rohama elmúlt. Szentegyedy néhány levelet irt, miközben könye a papírra folyt. Néhány nap előtt az államgondoknál sokkal inkább azon törte fejét, mit fog anyjának táviratozni, ha fia születik? Különböző távirati szövegeket készített erre az alkalomra s egygyel sem volt megelégedve. Az egyik tulkomolynak, másik nagyon is tréfásnak, a harmadik kissé homályosnak tetszett előtte. A legjobbnak mégis ezt találta s leírva készen is tartotta: „Nagymama vagy. Unokád fiu-e vagy lány, nézd meg magad. Melanie teljesen jól érzi magát”...

És most vidám hangú távirat helyett levélben írta meg, mi történt. „Gyönyörű, kifejlett, nagy fiacskám született, írta a többek közt, de holtan. Isten adta, Isten elvette”...

Sok idő telt belé, míg zokogástól többször félbeszakított levelét befejezte.

Anyjának ezen a hangon irt, de egyik barátja másforma levelet kapott tőle. Ebben nem használt bibliai mondásokat, hanem kiöntötte lelke egész keserűségét. „Nem tudok megnyugodni a gondolatban, írta, hogy Isten újját lássam kis fiacskám halálában. De hisz ő nem halt meg, mert suhasem élt, csak néhány hónapig mozgást vitt végbe.

A hogy nem látom a gondviselés nagyszerű bölcsességét abban, hogy egyetlen hideg májusi éjszakán mind lefagy a fák virága, a nélkül, hogy valaha gyümölcs fejlődnek belőlük: épp úgy nem látom be, miért kellett elpusztulni a parányi teremtésnek, a ki életre rendeltetett, mielőtt élt volna?.. De hagyjuk a töprekedést: mire való az? S egyáltalán mire való az egész élet? Mi értelme van az életnek s mindazon érzésnek, melyet az bennünk ébreszt? Tulajdonképpen az élet: mi? Egy nagy sötét farkasverem, melybe, ha behulltunk, nem látunk, nem hallunk semmit abból, a mi közelünkben történik. Csak egy tenyérszerű szürke foltot látunk fejünk felett: azt égnek nevezzük...”

Feje égett s rettentően fájt, mire leveleit elvégezte. Ez alatt elhozták a kis ezüst koporsót s az orvos a kis testet egy kendőbe burkolva beletette. Nemsokára le volt szögezve s oda tették a Melanie szalonasztalára, selyemkaszettek s csecsebecsék közé. Alig volt nagyobb a szép asszony egy keztyűs dobozánál.

A nyitott ablakon akadálytalanul beözönlött a napsugár; a sok csipke- és selyemszövet enyhén fénylett s egy régóta nyitvafeledett illatszerez üveg telelehelte a szobát frissen szakított gyöngyvirág szagával. Minden úgy volt itt, a mint Melanie hagyta. Ugy tetszett Gábornak, mintha ebben a pillanatban lépett volna ki a fiatal asszony az ajtón; mosolyából, fénylő tekintetéből még maradt itt valami...

Délután a külvárosban egy zárdát keresett fel, hol magyarországi ferenczrendiek laktak.

Azt mondták neki, hogy engedélyt kell kérni, másképp a kis halottat nem temetik el.

Belépett a nehéz, tömör ajtón s alacsony homályos folyosóba jutott. A piszkos, fekete falra roppant nagy fafeszület volt fölszegezve. Alatta a kőkoczká egészen ki volt kopva a sok térdeléstől. Az épület négyszögletű volt s a közepén szűk, nedves udvart zárt körül. A magas falaktól ez udvarba sohasem juthatott be a napfény, a nedves talajon zöld moha s penészvirág nőtt, mint a sirokon. A falakra beteges vadszöllő kuszott fel, néhol erőtllenül hulltak le száraz, ölelő karjai. Az udvar egyik szögletében kerek kut állott, tetejéről leesett a bádogvitorla, a kerék fogai a vénségtől kitördeltek, a rozsdás lánczon félig elrothadt veder himbálózott s bent a kutban a feketés, egészségtelen, rossz szagu viznek nem volt sem tükrözése, sem fénye, mintha halott embernek szeme volna.

A folyosón alacsony ajtók nyitlak egymás mellett, hasadásukon szabad utja volt az őszi szélnek. Egy öreg, pergamenbőrű szentatya jött elő valamelyik sötét fülkéből s olvasója csörgött, a mint egyet-egyét lépett.

- Beszélhetek a rendfőnökkel? kérdezte Szentegyedy s a rozszant lépcsőkön a barát után indult. Kisérője nem felelt, hanem kinyitott egy üveges ajtót s a látogatót előre bocsátotta.

A rendfőnök kövér, gömbölyű ur volt, szürke haját a halántékán előre simította és fogatlan, húsos száját különös módon félrehuzta, mikor beszélt.

Szentegyedy előadta kérelmét s a pap egykedvű arczczal nyult toll és papír után, hogy a temetési engedélyt megírja. A főtisztelendő atya éppen uzsonnája mellől kelt fel s az ott hagyott asztalon kivánatos sonkaszeletek pirultak s gránátszínű sashegyi csillogott egy természetes palaczkban.

- Ez engedélyre a gyermeket el fogják temetni. Az egyház nem temetheti el, édes fiam, mert még nem volt megkeresztelve s így mint pogány halt meg. A rendes sirok közt nincs is neki helye; temetőn kívül földelhetik el; különben a sirásó tudja, mi a kötelessége.

Szentegyedyből kitört a rég fojtogatott indulat.

- Hát nem temetik el rendesen? Az egyházi törvények szerint szegény kis fiacskám pogány?

Aztán a világfi kerekedett benne felül s kivette tárczáját.

- Nem lehet ezen segíteni, főtisztelendő ur? Én nem bánom, akárhová temetik, de a nők sokat adnak az ilyesmire.

- Világnak fia, válaszolt a pap kenetteljesen s alázatos fejtartással, nem segíthetek rajta. Én az Isten szerény szolgája vagyok és az egyházi törvények Istentől vannak.

Kényelmes karosszékben ülve szeliden és nyugodtan figyelte a pap a fiatal apa mozdulatait, s még mindig igen kevélynek és makacsnak találta a csapás után, melylyel az ég meglátogatta.

Két kövér hüvelykujját egymás körül forgatta; aztán mikor látta, hogy vendége nem mozdul és megnémulva, megkövülve ül helyén, egy türelmetlen és sóvárgó oldalpillantást vetett a piruló sonkaszeletekre és húsos ajkait s két szemét összehuzta, mintha sashegyit szürcsölne.

Szentegyedy végre feleszmélt, a temetési engedélyt magához vette, s köszönés nélkül ment le a lépcsőn.

Este a sirásó eljött a kis koporsóért. Szentegyedy befogatott s beültette maga mellé; aztán a temetőhöz hajtatott. A nagyvárosi temető rettenetes utvesztőjében, a holdfényben kísértetiesen fehérülő sirkeresztek között ráakadtak az elkülönített térre, hová a még meg nem keresztelt gyermekeket temetik.

A sirásó másfél lábnnyira ásott le a földbe, a kis ezüst koporsót, mely egyszerű fekete fakoporsóba volt zárva, beleeresztette s a nyirkos földet ráhányta. Aztán letérdelt, elmormogott egy miatyánkot, megelégedett mosolylyal rakta zsebre a gazdag borraivalót s kapáját vállára vetve nyugodalmas jó éjszakát kívánt.

Mikor léptei elhangzottak s csak a szél bujkált a temető bokrai között. Szentegyedy száraz, könytelen szemmel nézett fel a nyugodt csillagokra, melyek a halottak birodalma felett épp úgy fénylettek, mint tegnap, mikor még az ő szive tele volt kedves reménnyel s életkedvvel. Ma már halottja van....

Szentegyediné betegsége négy hétig tartott, az első napokban azt hitték, hogy esztét veszti fájdalmában.

Férje nem merte neki megmondani, hogy elvesztett drága kincsüket a temető árkához közel ásták el mint egy hullott verebet, és sohasem mondta el beszélgetését a pappal, a ki szivük magzatát pogánynak nevezte.

A nő idegesen és gyakran kérdezősködött: hová temették el kis fiát? körülültették-e már sirját virággal és örökzölddel? Körülkerítették-e aranyozott vasráccsal, s fehér márvány-sirkövére rávésették-e a nevét? A nevét! eszébe jutott, hogy annak, a kit keservesen sirat, neve nincsen. Még nem is élt, már is bánatot hagyott maga után. Egyetlenegyszer sem nyitotta ki szemecskéjét, hogy velük a lámpába nézzen; egyszer sem hallották sirása hangját; virágsziromhoz hasonló kezeckéinek mozdulatát nem látták soha.

Néhány napig eső esett s ettől Szentegydynét még komorabb gondolatok lepték meg. Az iszapos, szennyes, jéghideg víz lehat a földbe, oda, a hol drágája eltemetve fekszik.

Alig várta, hogy férje hazajöjjön. Zokogás közt kérdezte ki, milyen volt a kicsije koporsója? tettek-e valami puhát a fejecskéje alá? a fedele jól záródik-e? Közölte vele aggodalmát: attól félt, hogy a víz rohamosan leszivárog kis fiához, hozzáférközik parányi testéhez és siettetni fogja feloszlását.

A folytonos sirás és önkinzás miatt gyógyulása lassan haladt, álmatlanságban szenvedett s oly sovány volt, hogy ismerősei alig ismerték meg.

Aztán jöttek a részvétlátogatások. A hölgyek komoly, ünnepélyes arczczal jöttek, érzékeny szavakban fejezték ki mélyen érzett részvétüket, pedig szivükben üresség és közöny volt. Mindeniknek újból el kellett beszélni a szerencsétlenséget s ők, a kedves kíváncsiak nem elégedtek meg azzal, a mit ez esetről Melanie és anyja tudott, hanem részleteket kívántak. Találgatták az okot, mely a kis fiut megölte. Nem mondták a szemébe, hogy talán a fiatal anya erősen füzte magát; hanem egész sereg fekete és nem fekete föltevés, gyanítás, fürkészás, mendemonda, sőt babona került megvitatás alá.

A látogató asszonyok mindenike tudott hasonló esetet, mely vagy vele, vagy anyjával, vagy nagyanyjával, esetleg valamelyik barátnőjével történt. E pontnál különben az orvos, s a községi orvos is más-más nézetten voltak.

Ezek a beszélgetések, örökös kérdezgetések, a szomoru eset kíváncsi feszegetése mindannyiszor felújította a fiatal anya fájalmát, a hányszor ez a tárgy előkerült. Sokat sirt és szeretetreméltó barátnői vele sirtak; de lassankint annyira megszokta ezt a dolgot, hogy nagyobb bánat nélkül tudott vele foglalkozni s fájdalomra végre megenyhült.

Gábor anyjától nagyon kedves levél érkezett. Az öreg urasszony nem titkolta, hogy nagy veszteség érte, de vigasztalta, hogy máskor nem kell hasonló szerencsétlenségtől tartaniok. Együttal megírta, hogy Máriával együtt fel fog jönni s néhány hónapig gyermekeinél marad.

Melanie türelmetlenül várta, hogy anyósát lássa s hogy Máriával megismerkedjék. Ezek a gondolatok elfoglalták, már ritkábban sirt, szemlátomást tért vissza viruló egészsége és életkedve.

Egyszer megtalálta a gyermekruhákat, melyeket anyja gondosan elrejtett. A piczi kis főkötőket, apró kis ujjasokat, a diszes keresztelő dunnát, az egész szalagos, csipkés, selymes készletet, melynek nem egy darabját maga csinálta, belevarrva rózsaszínü gondolatait, boldog ábrándjait. Most már nincs, a kire rá adja, nincs, a kit öltöztessen. A mint egyenkint visszarakosgatta őket, könye patakozott, de úgy érezte, hogy ezek a könyvek nem szoritják össze a szivét, nem fenyegetik megfojtással; könnyen fakadnak fel. Ez már enyhe, édes sirás volt, szinte megkönnyebbült utána és nyugodtabb lett tőle.

Szerencséje volt Melanienak a nyár is. Ha bánata télen éri, mikor szüntelenül szakad a hó az ólomszürke felhőkől, mikor a nap későn kel fel, s korán lebukik vérpiros tányérja; ha nem tud kijárni és szobáiba zárkózva tölti az unalmas, egyforma napokat: talán fájdalomra későbben és nehezebben enyhült volna meg.

De nyár volt, vidám aratók vágják az aranybuzavetéseket; hegyek s völgyek zöld pompájukban álltak; madarak lepték el a bokrokat; fecskék keringtek az eresz körül; a levegő tiszta, száraz, páranélküli volt; könnyü bárányfelhők uszkáltak az örökké derült égbolton, s Melanie, a vadgesztenyefák hűvös homályában megvonulva jól érezte magát; vagy kitette magát a napsütés édes csiklandozásának, erősödött, fejlett, tele szívta magát életerővel a napsugarakban, mint akármelyik vadvirág.

Gábor örvendezve vette észre, hogy neje kedve felderül. Szabad idejét mellette töltötte s egy szép nyári alkonyatkor, mikor kis fiuk emléke előttük felmerült, a nő halkán így szólt:

- Nem nézted meg, milyen volt?

Gábor tagadólag rázta fejét. Melanie könnyedén sóhajtott.

- Anyám azt mondja, hogy fekete haja volt, mint neked s az orra olyan volt, mint az enyéem. Szép kis fiu volt. Talán ha megnéztem volna, úgy bevésődött volna emlékezetembe, hogy mindig előttem állana. Sohasem tudtam volna elfelejteni, Gábor. Így, ha behunyom szememet, semmit sem látok belőle. Szemeim előtt szürke foltok usznak, de kis fiam arcját nem látom sehol.

Könyben uszó szép szemeit férje arcjáról a kéklő hegyek felé fordította s a messzeségbe nézett.

A nap még egyszer fellángolt, aztán eltűnt a hegyek megett, de utána még nem következett teljes sötétség. Az a fénytelen, bizonytalan világosság jött utána, mely tuléli a napsugarakat s megelőzi az éjszakát. Az az átmeneti állapot, félig világosság, félig homály, mely a fiatal asszony szívében is uralkodott.

El fog jönni a feledés éjszakája szívére is s kis fia képe örökre eltűnik onnét, hogy más érzelmeknek s más bánatnak adjon helyet.

XXX.

Az urasszony beváltotta ígérétét s szeptember hónap elején Máriával együtt megérkezett.

Gábor a hivatalban volt s éppen jó híreket kapott: az államtitkár megsugta neki, hogy első osztályfőnökké nevezte ki a császár. Az államtitkár arról is tudott, hogy ő felsége jókedvvel irta alá a legmagasabb kéziratot s mosolyogva tette hozzá:

- Ebben az emberben nem csalódtam. Meg vagyok vele elégedve.

Mondanunk sem kell, hogy Gábor ur aranyos kedvében volt s lekötelező nyájassággal fogadta hivataltársainak szerencsekívánátát.

Az államtitkár ívet köröztetett, melyen a külügyminisztérium hivatalnokait felhivta: este gyűljenek össze egyik előkelő szálloda külön éttermében s ünnepeljék meg az első osztályfőnök ur kinevezését.

A külügyminiszter melegen szorongatta kezét s abban a ritka kitüntetésben részesítette, hogy őszintén és természetesen beszélt vele, a mi egy nagy diplomatától mindenestre hallatlan önmegtágadás volt.

Mikor hazafelé iparkodott, fogatában hanyagul hátradőlve, a köszönéseket mosolyogva viszonzva s jobbra-balra köszöngetve - diadalmas, büszke érzés vett erőt rajta. Azt hitte, minden ember csodálkozva nézi őt, a ki a császári városban rövid idő alatt oly fényes pályát futott meg. Szép női arczok sugárzó pillantásait, megelégedett emberek mosolyát mind a

maga számára foglalta le. A mult hetek megpróbáltatásait egészen elfeledte s a jövő ragyogónak, kedvesnek tünt fel előtte.

- Előttem van még az egész élet, suttogta halkán, a mint fogatja egy fordulónál csak lépésben mehetett előre. Holnap az egész Bécs tudni fogja kinevezésemet. Vajjon mit szólnak hozzá az emberek? Mit szól hozzá Ferrari herceg, a ki nagyuri kicsinyléssel tekintett rám s kinek örökébe léptem?

Emelkedését maga is váratlannak találta.

- Mi okozta azt, füzte tovább gondolatait, hogy ily gyorsan emelkedtem? Mit tettem, hogy az intező körök figyelme felém fordult? Nem emlékszem, hogy valami nagyon hasznos, vagy nagyon kitűnő dolgot cselekedtem volna. Sem okosabb, sem ügyesebb nem vagyok másoknál, miért választottak ki éppen engem? Bizonyosan így jutnak magas állásba mások is, maguk se tudják hogyan. Az élet nagy folyamában egyik hullám éppen olyan, mint a másik; de az egyiknek szikla van utjában, ez irányából kitér; a másik beleugrik valami mély, feneketlen hasadásba s oda vesz; a harmadik súlyos gabonaszállító hajó alá jut, s keservesen hordozza tovább; végre van olyan, melyet felsziv a nap, odafent felhő lesz belőle s mint jótékony tavaszi eső száll le a földre, megöntözni a viruló vetéseket. Erről azt mondják, hogy a csillagok közt, a magasban született. De mért jutott neki ez a feladat; mikor egyik hullám annyit ér, mint a másik?

Kiértek a főutra. A házsorok közt mint szétöntött hangyaboly nyüzsgött az ember.

Uri fogatok, bérkocsik, omnibuszok rohantak el egymás mellett; lovasok iramodtak a fasorok között; divatos és nem divatos női kalapok villantak meg a roppant emberáradatban; égő, gunyos, kihívó, nyugtalan, bágyadt, szóval mindenféle szemek tekintettek egymásra; rokonszenv, barátság, gyűlölet, szerelem érzelmei keletkeztek az egymásra vetett pillantások hatása alatt.

És emberek, lovak, házak, fák felett őszi napfény tüze, nyugodt fénye terült el, s mindent megszépített, a mi utjába került.

A forrongó élet e hatalmas jelenetei másfelé terelték Szentegyedy figyelmét; gondolatai más irányba tértek.

A nagyváros minden toronyórája tizenkettőt ütött s minden toronyban delet harangoztak. Az utczaei élet, a forrongás, lótás-futás s zürzavar tetőpontját érte. Mint óriási nagy üstökben forralt víz zubogása, olyan zsongás hallatszott mindenfelé a levegőben.

Szentegyedy végigtekintett a folyton változó, izgalmas képen s elégedetlenül sóhajtott.

- Szép az élet, szép a hatalom gyakorlata s a hirnév, mondá, de e változó tömeg minden egyes tagjának szívében érdekeltséget kelteni, gondolataikra befolyást gyakorolni, szeretetüket birni: elérem-e én azt valaha? A vagyonhoz, magas álláshoz és családi boldogsághoz hozzá jön-e valamikor a népszerűség, mely után a legjelesebb elmék s legjobb szívek áhitoznak? Leszek-e én a nép kedvence egykor?... Vagy nem leszek soha?...

Aztán övéi jutottak eszébe, a kik kápráztató emelkedésének örülni fognak. Ősz anyja, a ki egy alföldi uriházban irogat neki gyöngéd leveleket; unokahuga, ez a szép, kicsit tartózkodó, de mély érzésű leány, a ki őt valamikor szerette, s a ki ma se ment férjhez senkihez!

Bizony hősünknek nagy kő esett le a szívéről, s lelke mélyéig meghatotta, mikor a Silbermann palota lépcsőházában anyja, s Mária siettek elébe.

Felesége és anyósa kissé hátramaradtak, hogy ne zavarják a váratlan viszontlátás édes elragadtatását.

Az urasszony könyek között ölelte fiát, s nem tudott betelni nézésével.

- Be megváltoztál, szerelmes fiam, mennyire megöregített ez a csunya nagyváros, mondogatta, könyei közül rámosolyogva.

Máriával kicsit feszes volt az első találkozás. Tiszta, átható szemeiből nyájas üdvözlés sugárzott a férfi felé, de mozdulatlanul, leeresztett karokkal állt helyén.

Aztán észrevéve, hogy az anya őszinte szavai nem lehetnek jó hatással a fiatal asszonyra, a ki mellett Gábor öregebbé lett, halk, kedves hangján így szólt:

- Ha három év alatt valamit változtál Gábor, az csak előnyödre történt. Nekem úgy tetszik, hogy megférhatsz.

Vidám beszélgetés közt múlt az idő. Az urasszony nem fáradt bele a kérdeztetésbe és fia nézésébe. A társalgás németül folyt, csak Mária és Gábor váltottak egy-egy szót magyarul.

Az urasszony elmondta, hogy az idén kitűnő volt a termés.

- Ránk is fért, tette hozzá elkomolyodva, mert a német világ alatt elpusztul a magyar gazda jóléte. Minden nap más-más birtok kerül újra; az adó súlyos, az életmód megdrágult; az emberek nem vállalnak hivatalt; az adófizetést rendszeresen megtagadjuk s aztán a nyakunkra szállásolnak egy század katonát. A fickók olyanok, mint egy kiéhezett sáskacsapat: megeszik mindenünket.

- Te is megtagadod az adófizetést, anyukám? kérdezte a külügyminiszteri osztályfőnök ur s tréfásan megfenyegette ujjával Máriát, a ki mindenféle jellel intette az urasszonyt, hogy nem jó beszéd tárgyat választott, hagyja abba.

- Meg biz én, fiam. Nálunk most legnagyobb ur a zsandár s mindenféle jött-ment cseh fuvolás képviseli a törvényt. Az uri osztály visszahúzódik mindentől, a vármegyeházák be vannak csukva, az egész ország egy nagy siralomház. De ti idefent jobban tudjátok, mit csináltok. Együgyű, öreg asszony vagyok, nem értek hozzá...

Aztán mintha be akarná bizonyítani, hogy ez nem neki való beszéd tárgya s a politizálásnál van neki sokkal kedvesebb foglalatossága: gyöngéden simogatta Melanie arcát és simára fésült fényes haját.

Lelkecském, nagyon foglak szeretni; az arcocskád úgy a szívemhez szól, hogy nem tudok betelni veled. Sohase kíváncsi voltam hozzá? Ne gondold, hogy Egyed a világ másik végén fekszik, s csak a ti Bécsetek ér valamit. Ugyancsak megkötözted egy színes selyemszállal a vad oroszánt: a fiamat, mert a szülőföldjének feléje se nézett.

A szülőföld! Bizony ebben a pillanatban felmerült az a Gábor lelkében. Csodálatos világosan látta a nádast, a kanyargó Tiszát, a széles utcájú falvakat s az egyedi urház csillogó ablakait, széles tornáczát, meg a méhest, melyet Mária oly feledhetetlenné tett előtte.

Hosszasan nézte a szép, komoly arcot, melyen hiába kereste a rejtett bánat vagy hideg közöny nyomát.

Szemei nyájasan s szeretettel néztek most is rá, mintha szívét nem érte volna csalódás és mintha nem volna oka megváltozott érzelmekkel tekinteni a férfit, a ki őt minden magyarázat nélkül cserben hagyta.

Elfogulatlansága s nyugodtsága apránként eloszlatta Gábor mélységes zavarát; felülkerekedett benne a világfi, a ki kényes helyzetekben feltalálja magát.

Nemsokára Silbermann fogata állt meg a lépcsőházban. A bankár sietett fel a lépcsőkön s az urasszonyt megölelte, mintha régi ismerősök volnának.

- Ez aztán kedves meglepetés, mondá mosolyogva. Legközelebb valami csinos birtokot veszünk a fiatalok számára. Jó közel Egyedhez, egy ugrásra az ősi birtoktól. A magyar Alföldről csodás dolgokat hall az ember, szeretnék már alaposan megismerkedni vele. Azt mondják, az egy igen nagy síkság, melyen a Tisza (ugy-e Melanie, a Tisza?) hömpölyög keresztül. Azután híres a gulyása is. Bécsben minden vendéglőben majmolják ezt a nevezetes nemzeti ételt, melybe oly sok paprikát tesznek, hogy majd kieszi az ember szemét. A csikósok a húst a nyereg alatt puhítják és nyersen eszik meg. Azért van a magyarok közt oly sok gyomorbeteg, hogy Karlsbad tele van velük.

Silbermann ur mindezt aggodalmat keltő komolysággal mondta s valószínűleg nagyon meg lett volna lepve, ha kétségbevonják, hogy legfőlebb száz esztendeje lehet annak, hogy Szent István király a keresztény hitre térítette a pogány magyar népet.

Egyszer csak abbahagyta a magyar Alföldről szóló mély értelmű fejtegetéseit s vejehez fordult.

- Fogadd szerencsekívánatomat, fiam, mondá egészen elérzékenyülve, az államtitkár már mondta nekem.

Észrevette hallgatónak arcán a meglepetést.

- Talán még nem is dicsekedtél el vele?

Felállt s apró tánczlépésekben közeledett veje felé.

- Ezennel bemutatom önöknek az új első osztályfőnököt, a Ferrari herceg utódját. A magyar Alföldnek ezt a legnagyobb nevezetességét elfeledtem.

Melanie arcza elpirult az örömtől és Silbermanné sirt örömeiben, csak az urasszony maradt közönyös.

- Osztályfőnök... mi az? Valami magas állás? Van-e olyan mint nálunk az alispán, hisz apád is az volt három esztendeig.

Silbermann hangosan nevetett. Az osztályfőnök ur azonban zavarba jött s nagyon elpirult.

- A császár nevezett ki, itt nem választanak.

Ez az egyetlen ürmcsepp vegyült előléptetése napján örömeinek színborába.

A nép bizalma és szeretete, - erről már ő egészen megfélekezett. Őt már csak az udvar kegye viszi előre...

Este, a tiszteletére rendezett lakomán fényes társaság gyűlt össze egyik előkelő vendéglő külön éttermében.

A negyedik fogás után felállott az államtitkár és éltette a császárt.

- Éltetem ő felségét, mondá a többek között, mint a mi államrendszerünk mindenható napját. Tőle jó minden fény, mindenüket neki köszönjük. Az állam minden erőforrásával, főnemesével, papságával, hadseregével és szürke polgári osztályával érte van. Pénzeinkre az ő nemes képe és neve van verve. Törvénykönyvünk: az ő fenkölt akarata; alkotmányunk: az ő drága szive; kiváltságunk az, hogy érte meghalhatunk. Add meg a császárnak, a mi a császáré - a szentírás e krisztusi intésében benne van az abszolút monarchia egyedüli jogosultsága. Benne van az is és az Istennek add meg, a mi az Istené, de a népről, a nép jogairól, a nép uralmáról nincs benne semmi. A nép az állam berendezéséhez, erőforrásához tartozik; kihasználása, értékesítése, művelése épp oly kizárólag ő felségét illeti, mint az aranybányák fölött gyakorolt felségjog. Isten óvja, Isten áldja ő felségét.

A felköszöntőt állva hallgatták végig s a szomszéd teremben elhelyezett zenekar a Gotterhaltéba kezdett.

Szentegyedy fejében különös gondolatok forrongtak, melyekről nem tudott magának számot adni.

Homályosan érezte, hogy ő, a ki kiváló helyet foglal el azon emberek között, a kik a népről ekként gondolkoznak: valami nagy és végzetes változáson ment keresztül azóta, mióta az egyedi parkban az egész országot temetőhöz hasonlította s nagybátyjának nemzete sorsáról oly kétségbeesetten panaszkodott.

Mi okozta e változást? Hogy lett a bús magyarból a bécsi ballplatz első osztályfőnöke? Mivel érdemelte ki olyan emberek jóindulatát, a kiknek nevéin, vitézi tettein, nemzetének vére tapad s a kiket népe halálosan gyűlöli?

Hogy idáig érhetett, nagy utat kellett megtenni. De jobb lett-e ezáltal? Tisztább lett-e szive, nemesebb lett-e gondolkozása, egész valója?

Többet ér-e atyjánál, a ki kényelemszerető, lusta birtokos volt, a ki helyett felesége dolgozott, de a kit mégis egy magyar vármegye bizalma emelt az alispáni székbe?

Ezek a gondolatok még erősebben rohanták meg otthon, mikor ágyában feküdt s a fényes, holdvilágos őszi éjszaka ablakához csalta.

Kinyitotta az ablakot s kikönyökölve a palota udvarára nézett.

Az ablakok már mind elsötétedtek; az udvar koczkakövei gyöngén fénylettek; a fák s az épület éles, fekete, árnyékot vetettek; egy-egy elkésett járókelőnek lépése hangzott be az utcáról, aztán elcsendesült minden.

Szentegyedy azon gondolkozott, - s maga is megdöbben e gondolattól - hogy mindaz a fény, gazdagság, hatalom, magas állás, melyért Máriát s faluját feláldozta; édes, szép felesége, a ki iránt oly változó és érthetetlen érzelmekkel viseltetik; kis fia, a ki szivüket egy pillanatra közelebb hozta egymáshoz s a ki azóta már bizonyára elporladt, mint egy korán leszakadt virág: - mindez megéri-e az értük hozott áldozatot?

Boldogabb lett-e azóta, mióta otthonról eljött?

Csodálatos, hogy a boldogság kérdését mindeddig nem vetette föl s a boldogság fogalma akkor merült fel lelkében, mikor Mária nyugodt arcza, aranyos fejécskéje, hosszú idő múlva újra egy földél alatt volt vele.

XXXI.

Melanie nem titkolhatta, hogy Mária szép, nagyon szép leány s oly csodálatos, öntudatos nyugodtság van egész valójában, mely nagyon elüt az ő idegességétől, változékonyságától, pillanatnyi hangulatoknak alávetett érzékeny természetétől. Azt is észrevette, hogy férje nagyon jól érzi magát szép unokahuga társaságában s néha a legkomolyabb államügyekről is elbeszélget vele. Mintha kicserélték volna: Gábor ur vidám, derült volt mindig. Szokott férfitársaságát, a klubokat elhanyagolta; a hölgyeket elkísérte mindenüvé; résztvett apró bevásárlásaikban s a hivatalos órákat nem egyszer megrövidítette a kedvükért. A szellemes, jókedvű, szeretetreméltó gavallér volt újra, a ki - egyszer, nagyon régen - Melanie szívet rohamosan meghódította s néhány rövid, de édes hónapig boldogsággal elárasztotta. Maga Silbermann is figyelmével halmozta el a fiatal leányt, Silbermanné pedig valósággal bálványozta, mert oly egyszerű, nyugodt és önfeláldozó volt, mint ő. Csak az özvegy urasszony hordozta tenyerén

menyét s Melanie most nem unta, hogy mindig a fiáról beszélt neki. Elmondta egész élettörténetét; gyermekkorai pajkosságait, ifjúkora szilajságát; megmutatta a himzett ingecskét, melyben járt tanult és siró kacagással számolt be eseményeiről, mikor megenni való ingadozás közt billent fel az „európai egyensúly.”

Ezek az együgyű, elfogult és végtelenül ismétlődő történetek most nagyon érdekelték Melaniet, nem tudott betelni velük.

E történetekből egy - szerető anyaszíven átszűrött történetekből - lassankint eszményi alak bontakozott ki, a kibe Melanie napról-napra jobban belészeretett. Örült neki, hogy férje oly kedves gyermek volt; diákcsinyjeit megtapsolta; érdeklődéssel követte első fellépését az életben és veszedelmes kíváncsiságot érzett, behatolni jogászkorának szerelmeibe, ebbe a bűvös, örökre elszállt tavaszi homályba, melyben nincs még bántó, éles világosság, csak sejtés, bizonytalanság, elmosódó alakok.

Hanem ennél a pontnál az urasszony mélyen hallgatott. Azokról ő nem tud semmit, talán nem is voltak soha; és ha voltak, ki emlékeznék rájuk? Ki tartaná számon a szívek ama könnyen lehulló, rövidéletű virágait, melyekből nem lesz gyümölcs? Különben Gábor mindig zárkózott volt nőkkel szemben. Talán sohasem tetszett neki leány Melanien kívül. Mert Mária unokahuga.

Hanem ez a fiatalasszonyt nem elégitette ki. Sohasem hitte volna el magáról, hogy oly szenvedélyes kíváncsisággal fog valaha kutatni elmúlt érzelmek után, melyek nyomtalanul tűnnek el s melyekhez különben sincs joga.

Féléjszakákon eltöprengett rajta, kizogta magát vele: tetszett-e férjének valaki Márián kívül és Mária előtt? Mert azt bizonyosra vette, hogy Mária nagyon tetszett.

A változás, melyet férje életmódjában és lelkiállapotában észrevett, nyugtalanította. Attól tartott, hogy a régi varázs feléled s a két szív lángja újra összecsap. Aggódva ügyelte magaviseletüket, beszédjükben kereste a rejtett értelmet, ellenőrizte mosolyukat és Mária halk, szivigható nevetése balsejtelmekkel töltötte el.

Talán keletkező féltékenysége okozta, vagy vetélytársnőjét akarta kizogni vele: egy idő óta feltűnően gyöngéd volt férjéhez, s magát a szigorú illemszabályokon túltéve, nem egyszer csókolta meg férjét Mária előtt. Gábor nem sejtette, mi megy végbe neje lelkében, s boldogan viszonzta szerelmeskedéseit. Mária himzése fölé hajolt, vagy az ablakon nézett ki. Gábor egy ízben azt mondta neki:

- Mióta itt vagy, még a feleségem is jobban szeret. Olyan vagy, Mária, mint a tavasz: körülted megenyhül a levegő, és lombfakadásra és virágnytásra ingerled szívünket.

Melanie kissé erőltetve nevetett és férjét bolondos poétának nevezte. Mária elpirult, csak az urasszony akart hosszabban válaszolni.

- Mária tavasz, kezdé, de Melanie gyümölcsöző nyár...

Ezzel menten el is rontotta a társaság kedvét. Melanienak eszébe jutott kis fia, szerelmük drága gyümölcse és keservesen sirt. Az urasszony abba hagyta mondókáját és minden módon jóvá akarta tenni hibáját. Két tenyerébe vette a menyé édes kis arcát és hizelgő szavakat suttogott neki. Elnevezte galambjának, lelkemadtának, gyönyörű szentjének s mindennek, a mi szép és kedves dolog eszébe jutott. Biztatta, hogy lesz még gyümölcs a fán. Ezt oly komolyan mondta, hogy fia szemében mosoly jelent meg, Melanie könnyei meg felszáradtak. Csak Mária nézett ki az ablakon s a tüvel megszúrta a kisujját. Egy csepp piros vér bugygyant ki utána.

Melanie nem szerette, ha Gábor és Mária a szentegyedi ősi házról beszéltek; a kanadai nyárfákról, a méhesről s a holt Tiszáról, mely a parkot beszegte. Azt hitte, ott minden virágzásba borult bokor szerelmi emlékekkel van tele. Képzeteiben szinte látta, a hogy a verőfényes utakon járkálnak s a leány karcsu árnyéka a gypeszőnyegre vetődik. Vagy belenéznek a kutba s a hüvös, nyugodt mélység egymás mellett tükrözi vissza nevető arcukat.

Gyötrő bánat fogta el, ha arra gondolt, hogy férje és Mária éveken keresztül egy házban laktak; egy fedél alatt álmodoztak egymásról, egy asztalnál ültek, együtt járták be a mezőket és a kakukfü illatát elhozták magukkal a fiatal nyirfaerdő tisztásaiból. Vasárnap egy templomba jártak, egy padba ültek s az ifju, szive mélyéig megrendülve a büvös szoknyácska véletlen érintésétől, félszemmél megleste a leány imakönyvét, melyből férjhezmenetelért imádkozott...

Egyszer már nem állhatta többé s az urasszonyhoz fordult.

- Kedves anyám, mondja csak, nem kérte még meg Máriát senki?

- Senki.

Az urasszony tovább kötött, nagyon ügyelve, nehogy egy szemet eltéveszsen.

- Mária nagyon szép és jó, mért nem kérték meg a kezét?

- Nem volt kedve férjhez menni. De hisz ráér.

- Szép pár lett volna belőlük.

- Kiből? (Mégis eltévesztettem egy sort, milliomadta!)

- Hát Gáborból, meg Máriából.

Az urasszony felnézett kötéséről, még a pápaszemét is feljebb tolt az orrán.

- Micsoda bogár motoszkál a fejecskédben, leányom?

Aztán ismét kötése fölé hajolt és szorgalmasan dolgozott tovább.

A nagy, fojtó csendben Melanie mély sóhajtása hallatszott.

Az urasszony összehajtogatta kötését, egy kötőtűvel átszurta s letette. Azután felállott és a fiatal asszonyhoz lépett.

- Baba, mivel szelidítetted meg az oroszánt, az én fiamat? Boldogság tölti el anyai szívemet, mert nagyon szeretitek egymást. Az is igaz, hogy Gáborból nagy ur lett, s még többre viheti. Esze van hozzá, a kollégiumban mindig első diák volt. Mégis én jobban szeretném, ha lejönnétek az áldott magyar földre, a hol Gábor atyái éltek s gazdálkodtak. Öregszem, édes szívem, a szentegyedi birtok fiatal gazdáját várva-várja. Én nem akarom akadályozni fényes pályátokat, de tartsd eszedben, hogy az ősi házban rátok vár egy öreg asszony és számlálja a perczeket, a mig gyermekei érte jönnek.

Melanie félrehuzta a szájacskáját.

- Tudom, galambom, te a nagyvároshoz vagy szokva. Nem szántó-vető ember feleségének születél; nehezedre esnék a palotátok erkélye helyett a szentegyedi falusi ház ablakából nézni a világ folyását; untatnának a nádasok, az egyhangu sikság, a béka-hangversenyek, s a hajnalban tülkölő kanász. Hanem ha a férjed szívét meg akarod tartani, ha egészséges gyermekeket akarsz nevelni és késő öregségedig vidáman élni, akkor hagyjátok itt ezt a nagy kötömlöczöt s jöjjetek a szentegyedi hársfák alá.

Az urasszony gyöngéden, hizelegve beszélt, s Melanie haját simogatta.

- Én boldogsággal, férjem szerelmével, gyermekeimmel ragyogni akarok, válaszolta a fiatal asszony, s nem rejtőzném el velök az Isten háta mögé, valami kis faluba. De ha férjem nem szeret többé, ha megcsal, ha boldogtalan leszek, akkor lemegyek Szentegyedre, hogy kisírijam magamat s elrejtőzzem a világ szeme elől...

Igy beszélt. Bensőleg azonban erős elhatározás támadt benne, hogy Máriának férjet keres, hogy így a szép leányt, akinek a Gábor szive felett titkos hatalma van, elteszi láb alól.

Ezen az éjszakán képzeletben végig futott minden férfiismerősén, aki házasulandó legényember.

Egyet sem talált köztük olyant, aki Máriát örökre meghódítaná. Csupa üres, képzelgő, unalmas szalonbutorok voltak az ő férfiismerősei, akikért ő Gábornak még a kisujját sem adná oda. Hát Mária miért adná?

XXXII.

Egy délelőtt Brentán Henriket jelentették be Melanienak. Megörült neki. Fiatal, gyermekképi, szőke ur állt vele szemközt, Egyiptus forró napjától bronzszínűvé égetve, kifogástalanul öltözve, monoklival szemeszögletében és szegfüvel gomblyukában.

Barátságosan rázták meg egymás kezét és egymásra mosolyogtak.

- Hát magát micsoda szél hozta Bécsbe? Hol járt, rossz ember, két álló esztendeig?

A fiatal ur szelesen levágta magát az egyik fotelre és hófehér, ragyogó fogait mutatta.

- Képzeld, a papa Egyiptomba küldött, valami énekesnő miatt. Én a szerelem száműzöttje voltam. Az az átkozott forró éghajlat úgy elsütötte a rózsás arczomat, hogy beállhatnék a maga szalonjába bronz-státuának.

- Nekem bizony nem kellene. Hanem tudja mit, beállítom én magát a Mária szobájába eleven udvarlónak.

- Ki az a Mária?

- Látszik, hogy Egyiptomban járt, nagyon elmaradt a világtól. Mária a Gábor unokahuga.

- Hát az a Gábor kicsoda?

- A férjem. Azt se tudja, hogy férjnél vagyok?

A fiatal ur sóhajtott.

- Ez a gyászjelentéssel jutott Kairóba. Éppen az alkirály estélyén ujságolta az osztrák konzul, a ki magának titkos imádója. Az egész mulatságomat elrontotta vele. Azóta mindig az ön kedves arcza kísért mindenüvé s a gulák alatt, a Napoleon mondását utánozva, így szóltam az utitársaimhoz: e gulák csucsáról a Silbermann Melanie szép arcza néz le reánk.

Melanie jókedvűen elkaczagta magát.

- Maga bolondos, nincs nekem kétezer éves arczom, se nem vagyok bebalzsamozott egyiptusi király-kisasszony.

- Na a bókjaimmal mindig szerencsétlenül járok. De szó a mi, szó, én nem veszek észre kegyeden semmi változást. Arcza, járása, nevetése, hangja, - mindene a régi; még a termete is olyan leányos! A férjéről sokat beszélnek az emberek.

- De talán nem rosszat?

- A hogy veszszük. Azt mondják, hogy jó hivatalnok, jó szónok, jó családpapa... csupa unalmas tulajdonságok. S a mi unalmas, az rossz.

A szép asszony ellenállhatatlan vágyat érzett megvereztetni annak a szőke tacsónak a pelyhes arcát, mely olyan volt, mint egy hamvas, üde őszi barack.

- Hát magának milyen tulajdonságai vannak? Milyen férj válnék önből? Mert tudja meg, én kivettem önre a hálomat s meg akarom fogni a Mária részére.

Brentán Henrik felugrott s egész közel állt meg a szép asszony széke mellett.

- Itt vagyok, fogjon meg, a papa ugyanis azt mondta, hogy megbüntet, a mért Egyiptomban annyi pénzt elvertem. Meg akar házasítani ő is. Br!... ha már meg kell lenni, behunyt szemmel és habozás nélkül beleugrom, mint a hogy a jéghideg tengeri fürdőbe szokás.

- Igen, de Mária nagyon szép, nagyon okos és nagyon válogató.

- Hát hiszen akkor nincs baj. Szépnek elég szép vagyok én is. Okos nem vagyok, de két okos sok volna egy háznál. Ami a válogatást illeti, hát az az ő dolga. Annál jobban fog esni hiúságonak, ha ő nagysága mégis engem választ.

Melanie kezét nyújtotta.

- Tehát szövetségesek vagyunk. A jelszó: Mária. Jöjjön, bemutatom mindjárt. Ön igen érdekes ezzel a kölcsönvett bronzarczával.

Megindult vele, hogy Máriát valahol felkeressék...

E naptól fogva Melanie mindenáron azon volt, hogy Máriát s a szőke kamaszt összehozza. Annyit elért, hogy Brentán ur kezdte megszokni azt a kellemes gondolatot, hogy őt azok a magasabb hatalmak, a kik a halandó emberek sorsát intézik, Mária boldogítására hívták vissza Egyiptomból. A szép asszony táplálta ebbeli hitét és cseppenkint öntötte szívébe a szerelem édes mérget. Homályos célzásokat ejtett; kedvező kommentárokkal kísérte a kedves leány minden mozdulatát s elejtett szavát; ha a fiatal ur csüggedni kezdett, nagy leleményességgel s szeretetreméltó furfanggal vigasztalta. A férfinak elszántnak kelt lenni, mondogatta, s nem szabad megijednie a maga árnyékától. Ha ő Henriknek volna, megtermett, vállas, sugár, kékszemű, rózsásarcu, szőke Brentán Henriknek - akkor Mária szívét rohammal venné be.

- Én is bevinném dűnyögte a szerencsétlen udvarló, de ha nem tetszem neki.

- Az lehetetlen.

- Én is abban a hitben voltam eddig, de mit tegyek, ha egyszer nem ismeri fel az értékeket? Egész kincsesbánya vagyok, ugy-e Melanie? De ha nem kellek neki!

- Menjen, válaszolta a nő bosszusan, magát hiába küldte a papája Egyiptomba: olyan hideg a szíve, mint a jégverem. A lángoló keleti napsugár csak az arcát és nyakát aranyozta meg, de nem járta át a szívét.

- De hisz csupa láng vagyok, nem látja? Ugy égek, mint egy felgyújtott csipkefüggöny!

- Ej! ugy ég maga, mint a rózsaszínlámpa Mária hálószobájában; ha egyet fujnak rá, elalszik. Ha igazi tűz volna, belekapna a Mária lenge öltönyébe s megégetné a kevély hideg szívét.

A rózsaszín lámpáról való hasonlat jó volt arra, hogy Brentán úrban egy egész sereg epedő, bolondos, képtelen gondolatot ébreszsen. Megesküdött, hogy az ostromot elszántan fogja folytatni.

- Mondja csak őszintén, kérdezte szövetségesétől, ha maga után sóhajtoztam volna annyit, mint a szép Mária után, belém szeretett volna?

- Bizonyára.

- Akkor hát...

- Semmi „akkor hát”. Ez nincs benne a szövetséglevelünkben. Hanem tudja mit, ön a dolgát nem rendszeresen csinálja. Vezessen naplót a napi eseményekről: jegyezze fel imádottja minden legkisebb szavát.

- Nagyon gyöngé az emlékező tehetségem.

- Szellemes emberek közös sorsa.

- Attól tartok, hogy szavait nem híven jegyzem meg magamnak.

Ettől a naptól kezdve Brentán ur naplóforma jegyzeteket vetett papírra a Máriával folytatott beszélgetésekről. Mikor már két-három hétig szorgalmasan írta naplóját, elhozta Melanienak, hogy olvassa el s mondjon őszinte véleményt róluk.

- Ha elég biztatót talál benne, akkor holnapután szerelmet vallok neki, így szólt és izgatottan szivta papírszivárját.

Melanie az elegáns kötésű füzetkéből ezeket olvasta.

„*Jelek.*

Sohasem vettem észre rajta az izgatottság s érdeklődés legkisebb nyomát, ha egyiptomi utamról beszéltem. Pedig nagyon is élénken kiszineztem a tigrisvadászokat, a hol életem veszélyben forgott, de a melyekben sohasem vettem részt személyesen... A multkor krokodilushoz hasonlítottam s mikor ő megütődve pillantott rám, szellemesen mondtam: igen, mert sem azt, sem önt nem fogja a golyó. Persze én a szerelem lövegeire gondoltam, melyeket ragyogó két szememben hordok...

...Elmondtam a gulákról szóló hasonlatomat, csak hogy a Melanie arcza helyett az ő arcját helyeztem a piramisok csucsára, nem tiltakozott a mumiák társasága ellen, mert vannak fiatal élőhalottak is - mondtá...

....Arról beszélgettünk, hogy a nő meg tudja különböztetni a valódi szenvedélyt az álvonzalomtól.

- Önben csak egy igazi szenvedély van, mondtá, szenvedélyesen szereti magamagát. No meg Egyiptomot, tette hozzá s a könnyezésig kaczagott rajta. Ugyan mit nevetetett?

....Felhoztam, hogy az életnek egy titkos értelme van: lemondani. Igen, válaszolt ábrándosan, ön is lemondott az énekesnőjéről Egyptomért.

Fel nem foghatom, mért emlegeti mindig ezt a boldogtalan országot? Hát azt honnan tudja, hogy énekesnő miatt küldött utazni a papa?

...Egyptom nagyon érdekl, mindig arra tér vissza; sohasem engedi, hogy egyébről ennél érdekesebb dologról, pl. szerelmünkről beszéljek vele. Az igaz, hogy hasonlataimat mindig ez elátkozott országból veszem. A multkor Memmon szobrához hasonlítottam magamat, a ki zöngésével üdvözli a fölkelő napot. Azóta zengő-lézenszó szobornak hív, de szivéből a napsugaras szerelem elötörni nem akar.

...Sokat beszéltem neki a Kleopátra függő kertjeiről, a hol a híres királynő Cézár hódolatát fogadta. E büvös, szép asszony, a ki a szeretőit a karpereceivel változtatta, nagyon imponál nekem. Ő azzal szakította félbe áradozó beszédeimet, hogy ezekre a történelmi dolgokra ő már nem emlékszik, de nekem még friss emlékezetemben lehetnek, hiszen az iskola küszöbét nemrég léptem át.

Az ő nézete szerint Kleopátra egy szörnyeteg, a ki a királyok szerelmére méltatlan volt. Az pedig, hogy ruganyos, fehér mellére kigyókat bocsátott: szemérmetlen és nőietlen halál... Ujból Kleopátra jött elő. Mária azt mondta, hogy a cészárok a szerelemben rendszerint rosszul választanak. S ezt a cészárok szívük vérével fizetik meg. Ugy emlékszem, hogy Mária a nagyeszű embereket hívja cészároknak. Az én vadászkutyámat is úgy hívják...

...Ma szerencsés napom volt, nem kívánta, hogy Egyiptomról beszéljek. Elmondtam, hogy Szentegyedy Gábort, az udvarnál megbecsülik. Azt állítják, hogy még nagy szerep vár rá, s ő a jövő embere. A császár sokat tart felőle. Bizonyára pompás hangejtéssel mondhattam el mindezt, s a hangomban volt valami megható csengés, mert a jégkisasszony szemei ragyogtak és álmodozva nézett reám.

...Egész délután Magyarországról mondott el jellemző dolgokat. Biztosított, hogy a magyarok már nem puhítják a nyers hust nyereg alatt, s a keresztény vallást régen felvették.

A Melanie férje régi magyar családból való, s jobban tenné, ha, mint valamennyi őse, hazáját szolgálná. Én azalatt arról gondolkodtam: ne valljak-e valahára szerelmet neki? Valószínűleg arra akart előkészíteni, hogy az év egy részét ebben a vad országban töltöm el vele - ha tudni-illik férje leszek.

...Leginkább két dologról társalgok vele: vagy Egyiptomról, hogy oldalát fogja a nagy nevetéstől; vagy Szentegyedyről s akkor mélységes komolyság vesz rajta erőt. A Melanie férjének folytonos emlegetésében ravasz számítás rejlik: halálra akarom untatni vele. Azt akarom, hogy égő szomjuság fogja el kellemesebb és mulatságosabb dolgokért: értem. Hanem sokáig tartja magát. Ugy tesz, mintha ez az örökösen egyhangu téma érdekelné; de csak úgy tesz. Alig várom, hogy megereszthessem az aranyesőt: a bennem felgyült, fénylő, csábító szerelmi szavakat....”

Mikor Melanie eddig jutott a Brentán Henrik naplójának olvasásában, meg volt ijedve nagyon. Hiszen ez a boldogtalan udvarló azon fáradozik, hogy Mária még jobban beleszeressen Gáborba. Egy udvarló, a ki mindig vetélytársáról beszél, a kivel ugyis tele van az imádott nő szive, lelke!

Haragudott magára, hogy ilyen ügyefogyott szövetségessel akarta elforgatni Mária szőke, aranyos fejcskáját! Ilyen szájalomraméltó gavallérral, a ki imádottját krokodilushoz hasonlítja s a ki tele van egyiptomi sötétséggel. Boszusan dobta el a bársonyba kötött könyvet s a megütődött fiatalemberhez így szólt:

- Meggondoltam a dolgot. Tulajdonképpen az én rokonom egyszerű falusi nő, a ki nem méltó arra, hogy oly szellemes és híres világfi, mint ön, vele foglalkozzék.

- Oh! kérem, az nem tesz semmit. Ha feleségem lesz, őt is magammal viszem Egyiptomba, világlátott lesz, ő is.

- Nem, nem, édes Henrik, az öntől tulságos nagy áldozat volna. Különbén is rokonom kijelentette, hogy ön egy kitanult csábító és szívében, mint a kutba dobott kövek, sok szép asszony emléke fekszik eltemetve. Egyiptomba is a rossz lelkiismeret üldözte önt s a szegény kis énekesnő majd meghalt szerelmi bánatában.

A szőke, széles vállu, kamasz önhitten mosolygott. Nehézkesen, kihívóan ringatta felső testét a kutból felhuzott, vízzel telt veder lassu mozgásával.

- Nem vagyok Isten, a megtörtént dolgokat nem tudom meg nem történtté tenni. Szívemben sok szép nő arcza van, igaz, de az nem az én hibám.

- Kigyó, mondá a fiatal asszony tréfásan s megfenyegette rózsás ujjával a férfit, keressen magának más áldozatot; az én kis szürke, falusi verebem nem önnek való.

Brentán Henrik sóhajtott és szemeit kaczéron forgatta. Azután szerényen, halkán így szólt:

- A felelősség önt terheli; hogy a szegény szép kis leány szive nyugalmát felzavartam, annak kegyed az oka. Én holnap Egyiptomba utazom s minden életveszélyes tigrisvadászatban részt veszek. De engedje meg, hogy őszintén kimondjam: egy tigris távolról sem oly kegyetlen, mint ön, Melanie, a ki elnézte, hogy egy ártatlan, kedves hajadon szívében be nem teljesülhető reményeket ébreszszek...

Meghajtotta magát és magasan feltartott, leányos szőke fejével eltűnt a sárga selyem ajtófüggönyök között.

XXXIII.

Ebben az évben hosszú, meleg ősz volt. A Silbermann-család egész napokat töltött kint a nyaralóban, mert az urasszony nem szerette Bécset.

- Csak az utolsó verőfényes napon hagyjuk itt a falut. A fiam itt jobban ráér velem foglalkozni és én nem vagyok a bécsi lármához szokva. A mi százéves nyárfáink árnyéka hivesebb ugyan s a Duna itt nincs oly széles, mint a mi Tiszánk az egyedi kertek alatt, de azért itt is jól elvagyok. Azután meg Mária arcza megsoványodott és meghalványodott kissé: ez a szabadon járó szél javára szolgál.

Igy hát maradtak. Brentán Henrik az utazás előkészületeivel volt elfoglalva, emiatt a hölgyeket nagyon elhanyagolta; a színét se látták napokon keresztül. Más udvarlójuk nem akadt, a napok egyhanguan és csendesen folytak le, egyik sem hozott változást, egyik sem vitte előre történetünket.

Egyik délután, mikor az urasszony lepihent és az egész ház csendes volt, Melanie csolnakázni hívta Máriát. Nagyszélű szalmakalapot tettek fel, könnyű, világos ruhába öltöztek. A nyárilaktól egy kőhajtásnyira folyt a Duna; a meder árnyékban volt, csak itt-ott látszottak világos foltok, a hol az égbolt tükrözött. A távoli hegyek nyugodt, sötét kékségéből egyes nagyobb foltok váltak ki: tisztások, a hol a fiatal, szüz erdő le van tarolva. A fákról már hullanak a levelek, s e fák mégis oly kedvesek, oly kerekdedek, oly szép az idomuk, nem látszik meg az őszi pusztulás rajtuk. Néhol lehántott fatörzsek fehérlenek. Az erdőszélben fekvő házak felett könnyen, szinte vidáman száll fel a füst. Az anyaföld hajlásai, az ösvények, kerítések, bokrok - mind oly tisztán látszanak! Egy sor karcsu nyárfa sima héjja fénylik a napsütésben. Nem hallatszik más hang a habok loccsanásánál, a melyek a kikötött csolnak oldalához ütődnek.

Beültek a csolnakba, eloldozták a partról és evezni kezdtek.

Melanie a vidéket nézte.

Fekete vonalak huzódnak lefelé a hegyoldalban. A hegycsúcson felhők függenek; a balkéz felől elterülő lapályon, a nagy messzeségben, néhol csak füstfoltok árulják el a falut.

A halmok élein, az utakon és kerítéseken vörhenyes világítás; az égen kékesszürke és narancsszin felhők váltakoznak; alattuk fénylő utat tör magának a napsugár, ráesik egy-egy házra, halomra, vagy friss őszi szántásra, megszüpül tőle minden.

Melanie az utolsó két hét alatt szerelmi cselszövénybe ártotta magát, kitartó udvarlásra csábított egy fiatal embert, részese volt titkának, osztozott reményeiben és az izgató, bűbajos játék nyomot hagyott hátra lelkében. A hős azóta utban van Egyiptom felé, de a helyzet egy hajszállal sem változott. Mária és Gábor szerelmének veszedelme még mindig feje fölött függött. Szívében az érzések és aggodalmak oly zavarosan kóvályogtak, mint a fölėje boruló őszi égbolton a felhők és színek, és egész valója úgy remegett valami közelgő, nagy vesze-

delem előérzetétől, mint alattuk a folyó, melyet erős hullámvásba hozott a csónak nyomása s az evezők gyors mozgása.

Szó nélkül haladtak vagy ötven ölnyire, mikor Melanie beszüntette az evezést s a csónak megállott.

- Kössünk ki annál a keskeny homokzátonynál. Nincs rajta más, mint néhány fűzfa s egy elhagyott csöszkunyhó.

- Menjünk!

Ujra megindították csónakukat s partra szálltak. Akkor látták, hogy fűzfán és omlatag kunyhón kívül volt ott még egyéb is, egy rajzolgató fiatal huszártiszt.

Melanie boszusan huzta félre szájacskáját.

- Azt hittem, hogy magunkban leszünk, s jól kibeszélhetjük magunkat. Ugy szerettem volna egyedül lenni veled.

A tiszt felpillantott rajzáról, s kezét hanyagul sapkájához emelte. Halványarcú barna férfi volt, fekete szemeiből, fáradt vonásaiból jéghideg egykedvűség látszott. Rövid pillantást vetett a hölgyekre, aztán újra belemerült munkájába. Fel se nézett többé.

Melanie rosszkedvűen pillantott körül. Végre meglátott egy széltől ledöntött fűzfa-törzset, melyen kényelmes ülés esett. Megfogta Mária kezét s komoly arczzal a ledöntött fűzfához vezette.

- Jőjj, édes szívem, kérdezek tőled valamit.

Hirtelen feléje fordult és erősen, sokáig farkasszemet nézett vele. Mária nyugtalanul várta, hogy beszéljen.

- A tacsó Kairóba utazott. Nem tetszett neked? S egyáltalán volna oly férfi, Gáboron kívül, a kit méltónak találnál magadhoz?

A támadás oly váratlanul jött, hogy néhány másodperc kellett hozzá, míg Mária felocsudott kinos meglepetéséből. Arcza fehér lett, mint a fal és fogait összeszorította, hogy el ne sikoltsa magát, mint a szíven lőtt madár. Mégis látszólag nyugodtan válaszolt.

- Mit is akartál avval a... Meglátszott, hogy alkalmas szót keres, avval a fiatal emberrel? Esztelen beszédekkel alkalmatlankodott nekem. Azt mondta, hogy te bátorítottad; homályosan czélozgatott rá, hogy hiu reményeket ébresztettél benne, az én nevemben. Erre nem hatalmaztalak fel s mint vendégedet, megkimélhettél volna annak a folytonosan Egyiptommal bajlódó urnak a tolakodásától.

Mindezt hidegen, harag és szenvedély nélkül mondta, de a Melanieban hetek óta forrongó keserűség ellenállhatatlanul kitört szívéből.

- A vendégjog nemcsak engem kötelez. Én sem hatalmaztalak fel, hogy álmatlan éjszakákat, tépelődést, bánatot okozz nekem. Kiméletet vársz tőlem? hát te kiméltél engem? Mióta egy fedél alatt alszom veled, a pokol minden égő kinját érzem. Nincs egy nyugodt pillanatom; minden örömem meg van mérgezve; szemeitek ragyogását kémlelem mindig, s az ajkatokon megszülető mosolyt; az egymásra gyakorolt delejes hatás lealázó jeleit. Mindent tudok. Mikor Gábor elvett, - akkor is szívében hordozta képedet. És te is szereted őt, hiába van olyan gögös, fehér márványarczod! Bizony büszke lehetsz a bünös szerelemre, melynek lángját nem tudod eloltani!

Mária megpróbálta, hogy a szenvedélyétől elvakult nőt félbeszakítsa; attól tartott, hogy örülségében olyan dolgokat fog mondani, a miket egy egész élet késő megbánásával sem lehet majd helyrehozni; de Melanien szokatlan ingerültség vett erőt. Arcza lázas pirban égett, tekintete elhomályosodott, ajka felcserepedett, és nagyon nehezen vett lélekzetet.

- Te vagy az egyetlen nő, a kitől félttem őt. Szégyen nélkül bevallhatom neked, mert nem tartom nagy dicsőségnek, ha egy asszony egy leánytól félti az urát. Annál rosszabb a leányra nézve... Mióta itt vagy, Gábor olyan, mintha kicserélték volna. Ő maga mondta, hogy tavasz vagy, a kitől virágzásba borul minden. Gyönyörűséges virágzás, mondhatom, egy házas ember szívének másodvirágása!

Erőltetve nevetett, aztán még hozzátette:

- Most már ujjonghatsz diadalodnak. Gábor téged szeret, s engem a féltékenység örülésbe hoz. Feltártam előtted szívem minden tátongó sebét. Engem csak a pénzemért vett el. Az aranyaimat lépcsőnek használta: azon jutott fel oly magasra. Még azt is megtette, hogy a hivatalbeli elődjével udvaroltatott nekem. Egy vén emberrel, a kinek az udvarnál nagy befolyása volt. Mondd el ezt neki. Hadd tudja meg, hogy szívembe láttam; hadd gyűlöljön meg ezért a tisztánlátásomért!...

Önkívületben beszélt már, mint a hagymázos beteg. Mária tiszta szívében undor és szájalom küzködött. Ő se volt angyal, nem volt emberfeletti érényekkel felruházva: az undor győzött a szájalom felett.

- Gyáva! monda hangosan és hátat fordított neki. Karcsu alakja csakhamar eltűnt a fűzfák lehajló ágai között. A katonatiszt még akkor is nyugodtan rajzolgatott. Nem is sejtette, mily szenvedélyes jelenet folyt le, néhány lépésnyire tőle a két nő között. A Mária könnyed lépésére feltekintett s meg volt lepette, mikor a szép leány megszólította.

- Kifáradtunk az evezésben uram, lekötelezne, ha beülne csolnakunkba s hazavinne bennünket. Ott lakunk abban a nyári lakban, nincs messze innen.

Napernyője hegyével a Silbermann-villára mutatott.

A katonatiszt udvariasan meghajolt, sarkantyuját megpengette kissé és bemutatta magát. Nemsokára mind a hárman a csolnakban ültek.

Az idő nagyon megváltozott. A hegyek teteje tiszta volt, de a sikon, a szakadásokban, a Dunán köd feküdt. Olyan volt e köd, mintha valami mozdulatlan, szürke, mély vizekből emelkednék ki; alul sűrűbb volt, felfelé mindjobban ritkult; aztán felszállt a völgyből, a hegyekre vette magát s az előbb tiszta csúcsok egyenkint tűntek el az általános szürkeségben.

Mária mozdulatlanul ült helyén, még csak a fejét sem fordította Melanie felé. Ez egészen kimerülve nézte a ködöt, szégyen, mardosó önvád kinozta; még maga sem volt tisztában fellépése eredményével, csak érezte, hogy közte és Mária közt mindennek vége van s hogy a mit tett, abban nem volt sem szivjóság, sem okosság, sem becsületesség. Válságot idézett fel fejére; meggondolatlanul és készületlenül járt el s ha Gábor megtudja a dolgot, beláthatatlan bonyodalmak állanak elő.

Ferenczi Kálmán, a katonatiszt, nem csodálkozott a két hölgy magaviseletén, minden figyelmét az evezés vette igénybe.

Melanie szórakozottan nézte a katonatiszt egykedvű, merev arczát, ragyogó fekete szemét, hetyke sipkájának aranyzsinórzatát. A köd úgy leereszkedett körülöttük, hogy három lépést alig láttak előre.

A kiállott nagy izgatottság után a fiatal asszony didergett és fázott könnyü ruhájában.

- Valjon mi fog történni? Mi lesz velem és Máriával e rettenetes nyíltság után? Nyugodtabb s boldogabb vagyok-e mint azelőtt? Egyáltalán mit nyertem vele?

Ezek a gondolatok váltakoztak elméjében; szeretett volna sirni.

- Hiába volt minden, suttozta, a víz folyását nézve, még csak el sem árulta magát. Miért volt mindez?

De a köd lassanként egészen felszállt. A lejtők felett könnyű párák függtek, néhány rozsdás, vörhenyes folt mutatta, hol nyugodott le a nap.

Mária szép arcza, kedves karcsu alakja olyan volt a növekvő homályban, mintha márványból volna. Meg se mozdult.

XXXIV.

- Nem tudom, Máriát mi lelte? így szólt egy reggel az urasszony fiához. Bécsi tartózkodásunk határozottan ártott neki. Elfogta a honvágy, s néhány nap óta folyton hazatérésről beszél.

- Nem szeret velünk lenni, válaszolta Szentegyedy, s türelmetlen mozdulattal tolt félre egy politikai röpiratot, mely a magyarországi viszonyokat bírálta s arra a következtetésre jutott, hogy 1848-ban eljátszotta jogait a nemzet és azóta meghódított föld.

- Ne légy oly igazságtalan Mária iránt. Ő nagyon boldog, hogy láthatott titeket; de a fiatal leányok mindig hagynak otthon valakit, a ki a szivüket haza húzza.

Szentegyedy összerezzen.

- Tetszik valaki neki?

- Tudja Isten, felelte az urasszony és türelmetlenül töltötte ki Mária és Melanie teáját, ez az én kislányom nagyon tartózkodó. Otthon csak jégkisasszonynak hívják. Pedig öregszem, fiatal gazda kellene a házhoz...

Félénken mondta ezt és pápaszeme alul meleg ragyogással sugárzott szeme egyetlen fiára. Az nem értette el. El volt vakulva pályája sikerétől s a dicsőség merev, aranyos szeme ellenállhatatlanul vonzotta. Nem értette el a szemrehányást, a mi az öregasszony beszédében rejtezett.

- Hát jégkisasszonynak hívják? No, majd eljő az ő napsugara is és a kis jégkisasszony felolvad. A kit férjéül választ, az boldog ember lesz.

Álmodozva nézett anyjára. Azt hitte, hogy ez a vonzó fehér hajtól beszegett arc most mindjárt átmelegszik egy kedves gondolatától s azt fogja felelni: mért nem vetted el? neked szántam, neked neveltem, neked fejlett oly széppé, mért nem lettél hát te az a boldog ember?

Ezt várta Gábor, de az urasszony egy szóval se mondott olyasmit, sőt nagyon ügyesen Melaniera tért át.

- Tavaszkor jöjjetek haza. Szeretnék a menyemből magyar asszonyt nevelni. A halvány arczocskája majd kipirul ott és jobban megtelik a vékony termete. Ez a ti nagyvárosi életmódok nem tetszik nekem. Örökös izgatottságban és nyugtalanságban éltek. Jobb falun élni, Gábor, az ősöktől örökölt földet művelve...

Erre az egy tárgyra gyakran visszatért. Az ősi birtok sorsa szívének feküdt nagyon. Mi lesz belőle, ha a fiatal örökös még sokáig Bécsben él? A fényes állás, melyet fia a császári városban visel, elmulhat egy éjen át, mint a füst s mint a köd; de az édes anyaföld nem szalad el még az unokák lába alól se s jólétet, tekintélyt, polgárjogot ad. Az egyedi birtok szépen elszántott dülői felülmúlták az urasszony szemében mindazt a magas állást, hirnevet, hatalmat

és dicsőséget, a mit emberek adnak s emberek elvehetnek. Egy évi jó termés többet ér az udvar kegyénél.

Fia figyelemmel hallgatta az urasszony fejtegetéseit s tiszteletből nem mondott ellent neki.

Azon törte az eszét, hogy ki lehet az, a ki után unokahuga haza vágyakozik? Ki lehet az, a kinél, otthonhagyta a szívét?

Hiába dobott ki Gábor ur három-négy évet az életéből: még most sem tudott egykedvűen a szemébe nézni annak a természetes kérdésnek, hogy Máriát ki veszi el?

Mintha még mindig joga volna e drága lényhez s mintha volna beleszólása abba, hogy sorsát ez az édes, tiszta, jó nő kinek a sorsához köti!

Azzal nyugtatta meg magát, hogy neki kötelessége Mária élete felett örködni; neki kötelessége megakadályozni, hogy Mária ne növelje azon boldogtalan asszonyok számát, a kik hitvány, rossz férfiak kezére jutnak.

Ezalatt Melanie Ferenczi Kálmánnal kilovagolt. A fiatal, tehetséges huszártiszt, a ki a vezérkarhoz volt beosztva, csaknem mindennapos vendége lett a Silbermann-palotának. Kitűnő lovas hírében állt s Melanie, mint az a hirtelen meggazdagodott családok gyermekeivel gyakran megesik, nem tudott jól lovagolni.

Mióta a nyárilakban a végzetes összeütközés történt köztük, a fiatal nő szenvedélyesen kereste a szórakozást, Mária sehova se ment vele: az őszi futtatások, a színházak premier előadásai nála nélkül folytak le. Melanie ellenben mindenütt ott volt, látszólag mindenütt jól mulatott, de szívében tompa, elnyomott harag forrongott; magaviselete mind szabadabb és merészebb lett; a közvélemény ítéletére nem sokat adott és férjét célzatos, csipős, maró beszédekkel és érthetetlen megjegyzésekkel ostromolta.

Nagyon sértette hiúságát, hogy Mária előtt féltékenységet árult el. Szívesen elengedett volna néhány évet életéből, ha ezt a dolgot meg nem törtéنتé tehette volna. Máriával szemben nem tudta, hogy viselje magát és égő türelmetlenséggel várta, hogy ennek a nyomasztó, bizonytalan helyzetnek akármily áron vége szakadjon.

Most, a hogy az áttetsző őszi ködben a fiatal tiszt mellett lovagolt, jól érezte magát. Egyenesen maga elé nézett, míg lova széleseben futott a nedves tarlón; az épületeket és fákat mintegy fátyolon keresztül látta; néhol vadászokat pillantott meg s kopók harsány csaholása ütötte meg fülét. Emberi és állati hangok tompán hangzottak a ködben; ha olykor oldalvást nézett, a komoly, kissé unott arcú huszártisztet látta, a ki csak a lovak mozdulatára ügyelt és a ki néha egész nyersen figyelmeztette a lovaglásban elkövetett hibákra.

Egyszer csak kikanyarodtak az országútra, s a deszkakemény töltésen iramodtak tovább. A ködben emberi alakok mozogtak, s gyászos éneklés hallatszott egészen közel. Temetéssel találkoztak. Elöl két ministráns gyerek lépdelt, fekete lobogóval; négy ember görnyedve hozta az egyszerű, festett koporsót; utána jött a siránkozó család, a rokonok, az ismerősök, a kik megadták az elhunytak a végtisztességet és kikisérték testét a temetőbe. Végül a pap jött, ősz férfi, elfásult, közönyös arczczal, mint a ki rég megszokta a halál s a szomorúság képét, mint a hogy más ember megszokja a lovaglást, a tánczot, az örömekeket.

Melanie lova megugrott és a fiatal asszony elfödte szemét keztyüs kezével.

- Forduljunk vissza. Hisz ez irtóztató!

Ferenczi Kálmán nyugodtan fordította meg lovát s csakhamar messzire elhagyták a szomorú menetet. Csak a harang kondulása hangzott sokáig utánuk s Melanie még akkor is hallotta, mikor már a mindjobban sűrűsödő ködben néma csend volt körülöttük a földön és a levegőben.

A fiatal asszony méla és szótalán lett. A meghalás gondolata úgy hozzáillett a ködhöz, mely szép, karcsu alakját körülfogta!

- Szörnyü a halál, suttogta s mélyen elgondolkozott...

A huszártiszt megsimogatta lova nyakát, azután rövid, éles tekintetet vetett a nőre.

- Kérem, fogja rövidebbre a zablát. A lónak csak az erős kéz imponál. A mi a meghalást illeti, nincs abban semmi különös. Nekünk katonáknak minden pillanatban el kell készülni rá. Elesni roham közben, mikor előttünk hullámsorok az ellenséges lovasság sorai, mikor a ló nekivadulva, forgószerű gyanánt vissz elöre bennünket, mikor a kivont kardok elénkbe villámlanak s mi önkívületben, szilajul rávetjük magunkat az ellenségre és letapossuk a mi élő elénkbe kerül: ilyenkor elesni gyönyör. Nem is érezzük a halálos sebeket, melyeken keresztül elfolyik vérünk.

Egykedvü, fekete szemében mámoros öröm fénylett, arcza megszépült, egész alakja kiegyenesedett.

Melanie csodálkozva nézett reá s azt gondolta, hogy szép lehet ez a férfi, ha szívére rászáll a mindenható szerelem.

Az ut hátralévő részén katonadolgokról beszélgettek.

- Hivatásból vagyok katona, mondá a huszártiszt, máshoz én nem értek. Költők, nagy emberek, a művészet alkotásai nem érdekelnek. Én lovakat és embereket oktatok. A kaszárnya négy fala: az én világom addig terjed. De a nagysád férjét nagyrabecsülöm; ő diplomata és ezek az urak készítik elő a háborut; ők keverik a boszorkányüstöt, melynek égő tartalmát aztán a kellő pillanatban végigöntik egész Európán. Micsoda nagy égés támad utána; ezt az égést csak a mi vérünkkel lehet oltani.

Távol volt tőle az irónia, a katona a diplomatának őszinte tisztelője.

Azután apró kaszárnya-történeteket beszélt el. Furfangos csínyeket, melyeket katonái szürke polgárokkal követtek el. A polgárokról nem nagy szeretettel beszélt. Nem tudnak élvezni s nem tudnak parancsolni. Életük folyása oly ostoba és az unalomig egyszerű, hogy a legutolsó káplárja sem cserélne velük. Semmi változatosság, semmi izgalom, semmi váratlan fordulatok. A költők, művészek, híres írók - azokról nem beszél. Az az egy bizonyos, hogy nem csatoltak területeket az anyaországhoz. A világ állóvíz, szükséges, hogy katonák és háborúk felzavarják, megfrissítsék mozdulatlan, lusta hullámaikat.

Melanie érdeklődéssel hallgatta. A miket a huszártisztól hallott, azok előtte új, ismeretlen dolgok voltak. Még senkitől sem hallotta, hogy egy „sneidig” huszártisztecske a világ háztartásában többet ér a koszos irónál s halhatatlan költőnél. Fogalma se volt arról, hogy a farkasok és hűsevő állatok tudománya: az élők elpusztítása, többet ér Galilei minden elméleténél.

Az is sokat tett, hogy ezeket a különös dolgokat egy fiatal huszártiszt mondotta neki, aki egyenesen üli meg ugrándozó lovát, s a kis sapka aranyzsinórja alól ragyogó pillantásokat vetett reá.

Mikor hazaértek, a lovaglástól felüdülve, kipirult arczczal, fénylő szemekkel lépett be Melanie a szalonba, ahol az egész család összegyűlt.

Szentgyeddy neje elé sietett s a huszártisztet barátságosan üdvözölte.

- Jó, hogy jössz, Melanie, Mária el akar menni, mondd meg neki, hogy nem engedjük.

Melanie nem értette, mi történt lelkében. A helyett, hogy örült volna vetélytársnője elmene-telének, szívesen marasztalta.

Mária meglepetve nézett rá. Azután tekintete Ferenczi Kálmánon akadt meg. Érdekes, halvány arczával, szemének nyugodt, biztos pillantásával, karcsu természetével és csinos, zsinóros egyenruhájával arra volt hivatva, hogy könnyelmű asszonyok szívét sebesebb dobogásba hozza.

Azután futólag rátévedt szeme unokafivérére. Ez a szép, komoly, mélabús arc, mely szívének első álma volt: fájdalmat okozott neki. Nem azért volt nő, hogy észre ne vegye a mély hatást, melyet eljövetele Gábor lelkére gyakorolt. Nem azért volt nő, hogy meg ne lássa: Melanie szeszélyessége és felületes lelke nem teheti tartósan boldoggá a férfit, a kinek ő egész lelkét ismeri.

Szomoruan mosolygott.

- Haza kell mennünk. Már régen vagyunk itt. Nemsokára leesik az első hó s nálunk vadászatok lesznek. A mi vendégszerető házukra a vadászok biztosan számítanak; nem volna illő csalódásba ejteni őket.

Elfordult s az ablakhoz lépett. Gábor utána ment s megfogta kezét.

- Nem mondod meg nekem, ki az a szerencsés fiatal vadász, a kinek bánatot okozna, ha a szentgyedi házat üresen találná? Nem mondod meg?

Halkan, elfogultan mondta ezt s hangja és keze - Máriának legalább úgy rémlett - reszketett.

A leány rá nézett s meg kellett fogódnia, hogy el ne essék. Minden ereje elhagyta, arca fehér lett, mint a hó, melyben Szentgyedy Gábor képzelete egy fiatal, szép vadász kedves nyomait látta. Tekintete tele volt szemrehányással s édes, kicsi szája vonaglott, mintha sirni akarna.

Aztán lecsillapodott, de semmit sem felelt.

Ezalatt Melanie a huszártiszthez fordult s rámosolygott.

- Ugy-e, holnap újra kilovagolunk? - kérdé és dallamos hangjából valami őszinte öröm érzett ki...

A huszártiszt meghajolt és sarkantyui gyöngén összeütődtek. Aztán egykedvű arczával a társasághoz fordult s lováról beszélt.

- Az apja Forever volt, most négy éves. Jól betanítottam; a lovakkal tudni kell bánni. Nincs az a szilaj csikó, a melylyel ne bírnék. Van valami bennem, a mi imponál nekik.

Kicsit kényesen ringatta felső testét s fekete bajuszát pödörgette.

Gábor Máriával foglalkozott, se nem látta, se nem hallotta, mi történik körülötte. Még mindig a fiatal vadászról beszélt, a Mária édes szivecskéjének titokteljes lakójáról.

Kint mind sűrűbb köd ereszkedett le a császári városra; a márványlépcsős, márványoszlopos paloták eltűntek a novemberi ködben; a fogatok, lóató-futó emberek olyanok voltak, mint a „büvös lámpa” képei, a falra vetett mozgó árnyékok.

És ebben a sűrű ködben Szentgyedy Gábor nem látta, hogy a Mária fiatal vadásza most is csak ő. S valahányszor az egyedi rétekre az első, csillogó hó leesik, Mária lelkében mindannyiszor feltűnik egy régi kép. Az unokafivére emléke, a ki térdig érő nagy csizmában meglábolja a havat, s kutyájának fütytyentgetve, visszafordul az uri lak egyik ablaka felé, mely mögül Mária boldogan, szerelmesen, szivrepesve, sokáig, nagyon sokáig utána néz.

XXXV.

Bécsben mindenki a nagy jégünnepre készült. Mint a futótűz terjedt el, hogy a császár is ott lesz, s vele az egész udvar. A rendezőség, melynek élén néhány előkelő főúr állott, mindent megtett, a mi tőle telt, hogy az ünnep minél fényesebb legyen. Melanie, a ki ezen a télen sokat mulatott, ezüstös öltözetet csináltatott ez alkalomra, melyben majd a görögtüzzel és színes lámpákkal megvilágított jégpályán olyan lesz, mint egy valóságos, élő jégcsap.

A feldiszitett jégpálya el volt lepve korcsolyázókkal, a bejáratnál dideregtek a rendezőség tagjai, míg kívül az utczákon ezernyi nép szorongott, hogy lássa és szívéből megéljenezze az uralkodót.

Két katonai zenekar fujta a „Gott erhalte”-t, mikor a kint felriadó ujongás hirdette, hogy ő felsége fogata jó. Az aranyozott kerekű, elegáns zárt kocsi, mely elé két hófehér ló volt fogva, széleseben közeledett. A bakon zöld tollbokrétás vadász ült, a borotvált arcú, elhizott kocsis háromszegletű kalapjában annyi önérzettel hajtotta a lovakat, mintha a meg-megujuló örömujongás neki szólt volna.

A császár kocsija után még hat udvari fogat jött, mindenik elé két-két hófehér angol ló volt fogva. A menetet az udvari csendőrség egy szakasza zárta be, térden felül érő lakkcsizmákban, hófehér nadrágban, rézzel kivert tollbokrétás sisakban.

A császárt hadsegédje kísérette, egy pillanatra megállt az uralkodó s kedves, kék szemeit körülhordozta a rivalgó néptömegben. A felséges nép szívből eredő, zajos üdvözlete jól esett neki. Katonásan köszönt s nyájasan hajtotta meg a nép felé fejét. A bejáratnál a rendezőség s a miniszterek várták. A felség mindenkit megszólított s mindenki számára volt egy kedves szava. A ki előtt megállt, az fejét mélyen meghajtva és szemeit a földre függesztve válaszolt kérdésére. A külügyminiszterrel kezét fogott, Szentegyedivel hosszasan társalgott. Családjáról kérdezősködött és a magyarországi viszonyokról. A fiatal osztályfőnök okos, szabatos feleleteivel meg volt elégedve, ruganyos lépésekkel ment tovább. A hosszú beszélgetés nagy feltűnést keltett és nem egy magasrangu katona és udvaronc sápadt el az irigységtől.

Mindenkinek feltűnt a császár jókedve. Az ismerős hölgyekkel az idei farsangról és örömeiről szólt.

- Reményünk van, mondá a francia nagykövet nejének, hogy az önök tánczolását nem zavarja meg a háboru.

Egy másik főrangú hölgynek tréfásan mondá:

- Ne féljenek, tisztjeimnek nem lesz a télen sürgősebb foglalkozása, mint önöket tánczoltatni.

Ő felsége megnézett mindent, megtekintette a diszitéseket, a pavillonok berendezését, a táncztermet és legmagasabb megelégedésének adott kifejezést a látottak felett.

Aztán egész kíséretével újra hintóba szállt, s a népsokaság örömujongása, kendőlobogtatása és egetrázó rivalgása között, azon az uton, melyen jött, a Burgba hajtattott.

Szentegyedy Gábor ma borongós hangulatban volt, bár a felség kitüntető figyelme jól esett neki.

Szórakozottan hallgatta egy ujságíró megjegyzéseit, a kinek nézetein máskor szívéből kaczagott.

- Mi ez? mondá a tekintélyes ujságíró, a ki beszéd közben „csendes lázadó” volt, de ujság-cikkei tüskön-bokron követték a kormányt, mért volt ez a nagy mámor, mely az embereken erőt vett? Győzelemhir jött a porosz csatatérről? Vagy egy üdvös törvényt hirdettek ki talán?

Megenyhült a gazdasági válság? Közel van a nemzeti boldogulás? töröm rajta a fejemet erősen.

Szavai ingerültek voltak, de egyetlen mozdulattal sem kísérelte beszédét. Két kezét a frakkja zsebébe dugta s oly sebesen hadart, mintha betanult szerepét mondaná el.

- Ez éljenek, ez indulatos mozdulatok, e mozgékony arcok, ez a hév... ez a sok elpazarlott erő egyszóval, mely nagy nemzeti munkát végezne, ha most esztergályozna, kovácsolna, sütné-főzne, bőrt gyártana, ültetne, gondolkoznék: mért cserélte fel e hasznos munkát e haszontalan kiabálással? Mért hagyta oda boltját a fűszeres; s ott, az a vörös orru kis ember, nini, hisz az szegény kézműves és öt gyermeke van. Ez erőpazarlást valami nagyszerű cél, a birodalom életbevágó érdeke kívánja és menti talán?... Mert otthon öt kis száj ma éhezni fog...

Bevégezte mondókáját s félénk mosolylyal odább állott.

- Szajkó, mormogta hősünk halkán s unottan ásitott lezárt klakkja oltalmazó árnyékában.

Ebben a pillanatban a külügyminiszter intette magához.

- Jöjjön, mon cher ami, járjunk egyet a jégpálya körül.

Tiszteletteljesen nyitottak nekik utat. Nemsokára a park elhagyottabb részéhez értek. Az inasok utánuk hozták prémes felöltőiket, dideregve bujtak belé. Leültek egy fapadra, mely fölött egy nyomoruságos kőolajlámpa égett. Előttük nyújtózkodott az egész jégpálya; vig zszibongás, töredékes párbeszéd, csengő leánynevetés hallatszott, sőt hallották a jégen végigszántó aczélkorcsolya halk pendülését.

Fel-fellobbanó görögtüz, a piros, kék és sárga lámpák egymásba vegyült fénye deritette fel az éjszakát; a hold felkelt s ezüstös, halvány sugarai elöntötték a tájat.

Hóval fődött fák és hóval fődött utak vakító fehéren ragyogtak a holdfényes téli éjszakában; a sötétkék égboltot, a beszélgetők feje fölött, tiszta fényű csillagok százezre lepte el.

A bejárat előtt, a távozó vagy megérkező fogatok lámpái ide-oda mozogtak.

- A császár jókedvű, kezdte ő nagyméltósága, akit az elragadó téli tájkép nem érdekelt, mit beszélt önnel?

- A családomról kérdezősködött.

- A háboru el van határozva, mon cher ami! A jövő tavaszkor kezdődik a táncz.

- De hisz a felség a békéről szólott?

- Igen, de csak az asszonyokkal. Ön birja a császár bizalmát. Régóta ismeri önt?

- Igen, felelte hősünk és mélységesen hallgatott az olaszországi találkozásról, a hol életét mentette meg az uralkodó. Szive mindannyiszor csordultig megtelt hálával, valahányszor ez a régi történet eszébe jutott.

A miniszter felhajtotta télikabátja hódprémes gallérját és szivarra gyujtott, aztán hosszú hallgatásba merült. Végre újra megszólalt.

- Közölni akartam önnel a nagy titkot. Ön is sokat dolgozott e nagy munkában - a háboru előkészítésében. Én e háborutól várom Ausztria világhatalmi állásának tavaszi megújulását. Katonailag készen vagyunk, a szövetségek nagy része meg van kötve, Napoleon szabad kezét ad nekünk. Most már nincs egyéb hátra, mint tavaszig huzni-halasztani a diplomáciai döntést. Poroszország ereje veszedelmesen megnőtt; úgy kell vele tenni, mint a bibliabeli Sámsonnal: le kell vágni a haját.

Azután ő nagyméltósága újabb hallgatásba merült, fázósan huzódott hódprémes télikabátjába, s fogatáért küldte titkárát, a ki harmincz lépésnyire fagyoskodott tőlük.

Szentegyedy lekísérte a minisztert, mélyen meghajolva bucsuzott el tőle. Lassu léptekkel, elgondolkozva jött vissza a multság tüzpontja felé. Lépése alatt könnyedén ropogott a friss hó, a holdfényben uszó jégtáblák, a hóval borított fák, a csillagos égbolt lecsillapították nyugtalanságát. De nem sokáig tartott. A nagy ujság, a mit vele a külügyminiszter közölt, égette lelkét. Hiusága, önzése, dicsőségvágya ki lehetett elégítve: egy nagy háboru szálai az ő kezében futnak össze.

A miniszter maga mondta: neki is nagy része van e háboru előkészítésében. Csak ujjával kell megérinteni a diplomácia gépezetét, hogy a gondosan lerakott tűzakna Poroszország alatt felrobbanjon. A mítsem sejtő világ feje fölött kinyitják a Pandora-szelencét, hogy kiáradjon belőle a földre minden nyomor és szenvedés... Olyasmit érzett, hogy ő más embernél mégis csak több ember: egy birodalom romlásának és megalázásának veszedelmes titkát rejtegeti lelkében.

Belépett a bálterembe, hol már javában folyt a táncz.

A hölgyek nehéz drága selyemruháit, ragyogó ékszerüket és ékszerüknél fénylőbb szemüket, a mélyen kivágott ruhaderékből kiszolgáló fiatal, szüziess vállakat elfásulva nézte. Hová lenne vidámságuk, széles jókedvük, kaczagásuk és tánczolásuk, ha tudnák az ő rettentő titkát: a fejük fölött függő háborut?

Tekintete nejjén akadt meg, a ki Ferenczi Kálmánra nevetett szétterjesztett strucz-tollas legyezője mögül.

A szép asszonynak állandó kísérője, hűséges árnyéka ez az egykedvű huszártiszt. Mióta Mária hazament, kitartóan udvarol Melanienak, Gábor nem féltékeny rájuk. Azok az idők elmultak, mikor még a vén, köszvényes Ferrari herczeg is gyötrő nyugtalanságot tudott okozni neki. A szerelem régen elhagyta szívét, s felesége becsületében nem kételkedik; hát hadd mulassanak, ha kedvük tartja.

Egy idő óta azonban sok czélozgatást, sok kétértelmű beszédet, temérdek rejtett gunyt kell elszenvednie. A társaságban zajt ütött a huszártiszt kitartása s a Melanie kaczer magaviselete. Gábor már rég forgatta fejében, hogy a multságnak végét szakítja, bár nem látott benne egyebet, egy fiatal nő s egy fiatal férfi plátói természetű barátságánál.

Igy azonban lemond tervéről. Engedi őket, hogy ifjuságuknak örüljenek. Hadd tánczolják ki és hadd nevetgéljék ki magukat a - tavaszig.

A nagy ember, az országok ügyeinek intézője, a mindenható külügyminiszteri osztályfőnök, a ki egy rettenetes háboru végzetes titkát hordozza magával, ebben a pillanatban arra gondol, hogy a felesége udvarlója huszártiszt, a ki a tavaszkor kitörő nagy háboruban könnyen a csatatéren hagyhatja fiatal életét.

Talán nem is sejtette, hogy hova sülyedt, mikor ily nagy háboru iszonyu kockázatai és eredményei közül a legkisebbre gondolt: egy fiatal élet elpusztulására, mely neki utjában állott.

Ezalatt Melanie fáradhatatlanul keringőzött tovább és szeme állhatatosan, mohón kereste a huszártiszt fekete, nyugodt szemét.

XXXVI.

Az 1866-ik év márcziusa elkövetkezett. Ausztria megkötötte a szövetségeket, Cseh- és Morvaországban erős hadat vont össze. Poroszország hasonló katonai intézkedésekkel felelt s a márczius végén tartott osztrák minisztertanács elhatározta, hogy a dolgot diplomáciai jegyzékváltás tárgyává teszi; e jegyzékváltás végén ott volt a háboru.

Szentegyedy Gábor résztvett e minisztertanácsban s avval volt megbizva, hogy puhatolja ki Magyarország hangulatát, mely Deák vezérlete alatt az 1848-iki jogalapról lelépni nem akart.

Az osztályfőnök ur meglepő híreket kapott: Magyarország óhajtja s alig várja a háborut. A háborupárt jól felhasználta ez örvendetes tudósításokat. A háboru népszerű, mondák, még a magyarokban is feltámadt hajdani vitézségük és hűségük emléke; az az érzés hatja át őket, a mi nagyapáikat csodálatos erőfeszítésre lelkesíté Mária Terézia idejében. A forradalom elvesztette talaját; a Rákóczyak és Kossuthok kora örökre letűnt.

Magát Szentegyedyt is meglepte honfitársainak magaviselete. Rég nem járt otthon; régóta nem tette már kezét a nemzet szívére; ifjúkori emlékei meghalványodtak; a hajdani lelkesedés lángja, a nemzeti ideálok szeretete rég kihült lelkében. Ugy volt, mint a fa, melyet idegen talajba ültetnek át; gyökerei nem függenek többé össze az édes anyafölddel.

Mégis, mikor a háboru már el volt határozva, józansága és becsületessége felülkerekedett. A vita hosszú volt, bár a vélemények meglehetősen megegyeztek; de nem hallott egyetlen igaz érvet sem, mely lappangó kételyeit eloszlatta volna.

A minisztertanács után a nyárilakba kocsizott, hol a lakás még zárva volt, a függönyök le voltak eresztve, az ablaktáblák szorosán be voltak zárva. Kint a parkot már gondozták, a fákat tisztogatták, hogy - mint az öreg kertész mondta - olyanok legyenek, mint a kisasszonyok: tiszták és kedvesek. Az orgonabokrokat egyenesre nyirták, itt-ott gyümölcsfákba nemes galyakat oltottak; az utakat gereblyézték; a rózsatőket kibontogatták téli szalmagúnyájukból; a megmetszett szőlőtőke ágaiból, mintha az ág könyeznék, kibuggyant a fanedv.

Szentegyedy leült egy fapadra és mélézva nézte az ébredező tavasz munkáját ágak növésében, rügyek képződésében; a megenyhült levegő édes csiklandozása forrásba hozta véré; a mély csendben csak verebek ütöttek zajt, a mint csapatonkint zugva repültek el feje felett.

Az égen apró felhők usztak, a távoli hegyek csúcsai elmosódtak a tavaszi párák áttetsző, szürke fátyolában.

Szentegyedy a háboruról gondolkozott. Latolgatta a minisztertanács összes érveit és nyomorúságosaknak találta őket. Minő okokat hoztak fel? Az egyik Ausztria nagyhatalmi állását emlegette. A másik területnagybodásra hivatkozott. A harmadik a porosz hegemonia megtörésének szükségét hozta fel. A negyedik azt mondta, hogy már régen nem volt háboru, a katonaság nagyon ellustul. Az ötödik a belső viszonyok ziláltságát emlegette, melyen csak külső bonyodalommal lehet segíteni.

Azt senki sem hozta fel, vajjon boldogabbak lesznek-e ezáltal a birodalom népei? Jobbra fordul-e sorsuk? Kevesebb közterheket fognak-e viselni?

Az is feltűnt neki, hogy mindenki csak biztos győzelemről beszélt. Az érem másik oldalát nem nézte meg senki. Sejtelmük sem volt, mi lesz egy nagy vereség esetén? Az osztrák tábornokok csak győzni tudnak; megverni nem lehet őket.

Könnyedén, felületesen, minden fölösleges érzékenykedés és megindulás nélkül döntöttek a nagy urak a birodalom jövője fölött. A nyomort, a patakokban omló vért, a felgyújtott városokat, a földönfutóvá lett jólétet nem emlegette senki. Nem érdemes vesződni ilyesmivel. Özvegyek és anyák megrepedt szívéből senki sem beszélt. Az anyagi javaknak nagy

pusztulását, a pénzpiac s a kereskedelem válságait, a megrendült közhitelt, a művészetek és tudományok pangását, a társadalom erkölcsének általános elvadulását senki sem mérlegelte. Megállapították elméletben a katonai felvonulás részleteit, kiszemelték a vezéreket, előterjesztették a vezérkar részletes haditervét, s meghatározták a napot, melyen Berlinbe diadalmasan bevonulnak.

A tanácskozást a császár éltetésével fejezték be. Az egész fontos tárgyalás simán folyt le, ellentmondás, és kiméretlen bírálat nélkül. Mintha csak egy udvari ebéd részletei felett cselédek tanakodtak volna.

Egy idő óta hősünk gyakran volt elégedetlen másokkal és önmagával. Ez az elégedetlenség most fokozott mértékben vett rajta erőt. A küszöbön lévő háboru felidezésében neki is része volt. Ő is egyik kereke, vagy csavarszöge volt a gépnek, mely e vulkánikus kitörésre az elméket és sziveket előkészítette. Odaadással szolgálta a külügyminiszter s a háborupárt céljait, mert fényes állása, anyagi haszna, röviden: személyes előnye volt belőle. És most, mikor a háboru fellege már fejük felett függött: nem tud számot adni róla, mért lesz jó a háboru s javára szolgál-e a birodalomnak? Sőt elő sem készítették annyira, hogy a győzelem és a végső eredmény minden eshetősége részükön legyen...

Körülötte a természet titkos erői már javában forrongtak. A fák még szürkén, sima ágacskáikat mereven szertenyujtogatva álltak, de kéréjük alatt már lüktetett a bimbónyitó életerő. A föld még alig szikkadt meg a bőséges hóvizzal, de fekete rétege alatt már ezer meg ezer fűszál törte ki magát. Messziről a Dunára látott, mely duzzadva emelkedett a tavaszi olvadáástól. Távoli faluk füstje vitorán, könnyen szállt felfelé s a szántásokban apró fehér pontok mozogtak: a háborut nem is sejtő szántóvető emberek.

Vajjon ki fog itt aratni a gazdag sikon? Bizony a halál!

A nyárilakot, melynek lezárt ablakai, fehér kőczifrázata s oszlopai márcziusi verőfényben fénylenek, itt találja-e még a háboru után? Nem gyujtja-e fel az ellenség, vagy a visszavonuló osztrák hadsereg tüzésége? Ezeket a fiatal fákat, melyeket a ház öreg kertésze annyi szerető gonddal oltogat: nem vágják-e ki gonosz kezek? A tisztántartott, homokkal behintett utakat, melyeken Melanie és Mária parányi lábacska lépdel: nem nővi-e be bojtortján és vadfü? És ő, a kényeztetett nagy ur, a ki a háboru egyik tervezője volt, látja-e még valaha mindezt? vagy ő is életével fizeti meg a könnyelműen felidézett vihart?

Ilyen gondolatok fogták el és hazatértében Ferrari herczeg jutott eszébe. Rég nem hallott róla semmit. Mióta kegyvesztett lett és szélütés érte, meghalt a világra nézve. Különös dolog volna meglátogatni és bejelenteni neki a háborut, mely bukását okozta. Olyan hangulatban volt, hogy csipős, gunyos, megsemmisítő bírálatot szeretett volna hallani s a herczeg az az ember, a ki szívesen megszerzi neki ezt az örömet.

Fogata nemsokára megállt a herczeg palotája előtt. Beküldte névjegyét, a herczeg kiüzent, hogy elfogadja. Az ajtónálló kinyitotta előtte az ajtót s a függönyt fölemelte. A bélelt ajtó zajtalanul becsukódott mögötte.

A herczeg már csak árnyéka volt a hajdani gavallérnak. Mióta pipereszereit elhanyagolta, nagyon meglátszott rajta az öregség. Haja és bajusza megszükkült, máskor gondosan borotvált arcát tüskés szakáll lepte el, egész képe csupa ráncz volt; ha beszélt, szemöldjei felszaladtak a homloka közepéig; máskor üde és szépmetszésű ajkai mögül fekete, töredezett fogsor látszott. Botra támaszkodva járt és délczeg, egyenes tartása örökre eltűnt.

Minden, a mi e főurban mesterkélte és erőltetett volt, most lefoslott róla. Nem volt semmi érdeke, hogy jobbnak lássák az emberek, mint a milyen valóban volt.

- Nagyon örülök, kedves hivatalbeli utódom, hogy meglátogatott. Igazán szép öntől, hogy nem feledkezett meg rólam. Hát a kedves neje ő nagysága? Még mindig hódít, mint az én koromban?

A szobában le voltak bocsátva a nehéz selyemfüggönyök: félhomály volt; nehéz orvosságzag terjengett, elnyomva a rezeda parfüm illatát. A nagy, nyitott fehérmárvány-kandallóban tűz égett; a tenyérszerű vastag perzsa szőnyegek elfojtották a lépés zaját.

- Üljön le, kedves hivatalbeli utódom, remélem, valami jó hirt hoz nekem. Mióta független ember vagyok, nem törődöm az emberekkel és a világ folyásával. Ujság nem jár házamhoz, könyveket nem olvasok. Ott akarom elhagyni a világtörténelmet, a hol a miniszter ur ebédjén bevégeztem nyilvános életemet. Mit érdekel, a mi azóta történt, s a mi nélkülem történt?

- Pedig sok minden történt azóta herczeg. A tavaszkor háboru lesz, Berlinbe megyünk.

A herczeg arcán minden ráncz megmozdult és szemei szikráztak.

- Tehát mégis! Ferrari herczegnek azért kellett menni, mert nem akarta ezt az esztelen háborut. Igen, rikácsolta élesen, ez esztelen háboru. Ausztriát megverik, s én mától fogva kiadom a rendeletet, hogy palotámban minden szobát készen tartsanak a porosz uraságok elfogadására.

- De herczeg? csak nem gondolja?

- Mi jut eszébe Ausztriának? Korhadtnak vón teste hogy fogja kiállni azt az aczéllökést, a mivel a német bika legázolja? Mert le fogja gázolni, abban bizonyos lehet. A hadsereg nincs jól kiképezve; a népek el vannak nyomva; az elégtelenség általános, és honpolgárok milliói imádkoznak azért, hogy Ausztria öngyilkos legyen.

- Mi az ellenkezőről vagyunk meggyőződve. S herczegsége palotája fényárban fog uszni, ha győzelmeink hírére kivilágítják Bécset.

A herczeg indulatosan biczegett íróasztalához, s egy füzetet vett elő, melynek lapjai sűrűn be voltak írva.

- Itt az emlékiratom. Halálom után elolvashatják, hogy megjósoltam a birodalom vesztét. Kimondom benne, hogy soha a háborura nem volt oly rosszul elkészülve ország, mint önök most. Nincsenek hadvezérek, nincs népük, mely lelkesednék önökért. Semmijük sincs, csak rövidlátásuk; s a háboru után nem lesz egyébük, csak vereségeik.

A heves beszéd megártott a bukott nagyságnak; felvett egy karcsu, vékony poharat, melyben granátszínű spanyol bor csillogott. A bort kiitta, a poharat a földre dobta, úgy, hogy összetört.

- Így fognak összetörni önök... Hanem hát megérdemlik. És ön, Szentegyedy, egy magyar, ön is Ausztria megváltói közül való? Jól teszi, a háboru, a vesztett háboru, Magyarország szerencséje. Ha ön Ausztria vesztére dolgozik: hálás nemzete szobrot emeltet önnek érte. Ha bevégezte művét, menjen vissza honfitársai közé. Önnek hazája van; ön nemzethez tartozik, én csak osztrák voltam... Ön most azt hiszi, hogy a sértett hiuság, a megaláztatás keserősége beszél belőlem. Csalódik, kedves uram. Én csak óvni akarom, nehogy az én sorsomra jusson. Az eldobott, kihasznált, a megunt eszköz szomorú sorsára. Mindenki eszköz, a ki nem eszmét és nemzetet szolgál. Öreg ember vagyok, nemsokára meg fogok halni. Adok önnek örökség gyanánt egy jó tanácsot; vesse le az inasruhát, menjen haza. Legyen független polgár, legyen szabad férfi, szolgálja derék kis népét, mely nemes és fogékony nemzet.

Gunyos, megvénült arcza jóindulatot fejezett ki e pillanatban, tekintetében szép emlékek fénye villant fel.

- Szeretett egyszer egy magyar nő, mondá s hangja reszketett a boldog felindulásban. Szép és kedves volt, mint az ön ősi házának virágzó orgona-bokrai; de a dicsőség, hirnév, pénz és

hatalom reményéről nem tudtam a kedvéért lemondani. Agglegény maradtam érte... Menjen ön haza, kedves barátom, ősei lakásába; szántson, vessen, arasson. A föld eltartja önt és családját. Várja meg, míg hazájára jobb napok jönnek. Hisz önöknél majd csak megvirrad!

Szentegyedy Gábor csodálkozva hallgatta a herczeget. Mohón ügyelt minden kis szavára, aztán, hosszú mélézés után, csak ennyit felelt:

- Igen, de a császár; ő visszaadta életemet.

E néhány szóban el volt mondva életének története. Cselekvéseinek rugóját, lelkének indokait, törekvéseinek irányát hozta napfényre e néhány szóban.

Ferrari herczeg köszvényes, dagadt lábait egy tábori székre helyezte el és sziszegve fészkelődött helyén. Azután rosszkedvűen mondá:

- Ön nagy ideálista, fiatal barátom. Átkozottul nagy ideálista!...

XXXVII.

Melanie szívében másodvirágzás volt: szenvedélyesen szerette Ferenczi Kálmánt. Ő maga sem tudta megmondani, hogy történt? csak érezte, hogy ez a halvány, egykedvű férfi kedvesebb előtte az egész világnál, hogy érette az erkölcsi fogalmak lelkében összezavarodnak, hogy sokkal jobban szereti, mint férjét bármikor, és hogy ez emésztő szenvedélybe belehalna, ha szerelmét a férfi nem viszonzná.

De arról szó sem lehet. Egy huszonhatéves huszártiszt szíve nincs kőből. Olyan, mint a seregély, ha megkivánja a cseresznyét, nem nézi, hogy a cseresznyefa a más kertjében áll.

Melanie a lovaglásokot okozta. Lóháton oly szép volt Ferenczi, - ki állhatott volna ellent neki? Aztán e sebes nyargalás öröme; a füleik körül zugó tavaszi szél, a letaposott kakukkfű átható szaga, a szemközt sütő nap, a sebesen elmaradozó fák és bokrok szédítő megfutamodása. Néha öreg este volt, mikor hazatértek. A rétek fölött szürke pára lebegett, a fű harmatos volt, a sötétség halkán ereszkedett le körülöttük, előttük fehérén kigyózott az országút s a hámorok és gyarak kivilágított ablakai - megannyi tüzzemek barátságosan csillogtak feléjük. Néha Szentegyedy is kilovagolt velök, de szótlánul, gondolataiba mélyedve ült lován, társalgásuk nem érdekelte, elragadtatásukban nem osztozott.

- A lovaglás jót tesz nekem, szokta mondani nejeének, jobb étvágygyal eszem utána...

Melanie nem emlékezett, mikor változott ismeretségük bizalmas viszonyná, és ez mikor ment át szenvedélyes szerelembe.

A huszártiszt is kétes hírű nők társaságában élve, nem volt járatos a szerelem művészetében s annak fogásait nem ismerte. Nem tudott szellemesen értekezni a szerelemről, finom bókokat nem mondott, ábrándozni, sóhajtozni nem tudott.

A költőket és művészeket leplezetlenül lenézte, műveikből sohasem idézett szívreható sorokat. A dolgokat a maguk nevéen nevezte; sohasem folyamodott az apró hazugságok azon szövevényes hálójához, melyben convenczionális szerelmesek a nők szívét és érzékeit megfogják.

Főleg nyugodt, biztos fellépése, egykedvű, komoly nézése volt hatással Szentegyedyre, a ki e mögött valami titkos, mély szomorúságot sejtett.

- Nincs nekem semmi bánatom, mondá egyszer Ferenczi maga, nagyon csalódik, ha multamban rejtélyes dolgokat keres. Egyáltalában nincs is multam. A lovaim és néhány csinos fiatal arcz, ez az egész; de mindebben nincs semmi szomorkodni való.

Mikor a fiatal asszony először adta oda ajkait tiltott csókra, szükségét érezte annak, hogy magamagát megnyugtassa. Egész éjjel nem aludt, sirt, fájt a feje s végre is a következő sorokat vetette papírra:

„Szeretnék-e, ha megtudnám tagadni sóvár ajkaidtól ajkamat? Ha megtagadnám ezen kívánságodat, melyet szived követel s melyet megadni szívem sugall: nem volnék-e kegyetlen és gögös? Hogy ezt kérjed, nem volt tőled gyöngeség; s hogy ezt megadjam, nem volt gyöngeség tőlem. Ti férfiak, annak a nőnek lesztek legszivesebben rabszolgái, a ki teljesen rabja a maga szívének. Lelkem betelt a mesterkéltséggel és hazug dolgokkal. Csak az hat rám, a mi igaz s a mi természetes. És mi volna igazabb és természetesebb annál, hogy a nő, a ki egy férfit nagyon szeret s kinek egész világa e férfi: semmi világi tekintetek kedvéért nem teszi, hogy megtagadja tőle azt, a mit teljes szívéből odaadna neki - édes, égő csókra ajkait?...

Én nem tudom, hogy vagyok veled, Kálmán? Olvastad azt a mesét, melyben a vándorról, a szélről s a napról van szó? A nap fogadott a széllel, hogy a vándor válláról ő tudja hamarabb levenni a köpenyegét. A szél süvöltve, haragosan rohant neki: és a vándor még szorosabban összehuzta magán köpenyegét; aztán melegen, ragyogón sütött rá a nap és ő önként leoldta azt magáról... Hanem te nem vagy hizelgő, melegítő napsugár: te erőszakos, szilaj szél vagy, a ki kiméletlenül téped le rólam női hirnevem és hitvesi hűségem köpenyegét. Én, a ki az égető napsugárnak ellen tudtam állni, odaadom köpenyemet neked, te szilaj, vakmerő, tavaszi szél...”

Másnap felolvasta e néhány sort kedvesének. A fiatal huszártiszt nevetett. Érczes, erős kacagása olyan volt, mint a megütött harang hangja.

- Egy csókja többet ér minden szép gondolatánál, mondá és a szerelmes, szép asszony nem haragudott meg érte.

Az első csók után azonban helyzetük megváltozott.

A nő makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy míg férjnél van, ennél tovább nem mehet. A férfi szintoly makacson és szenvedélyesen kívánt, hogy legyen az övé. Az ellenállás kihozta sodrából, s egykedvűsége eltűnt; egész valóját vad sovárgás fogta el.

De Melanie nem engedett.

- Nem becsülnél többé, ha ezt megtenném. Belém unnál hamar. Elégedjél meg a reménnyel, hogy ha férjemtől elválok, tied leszek.

A huszártiszt kért, fenyegetődött, szakítást emlegetett, mindhiába.

Megtette, hogy elmaradt néhány napig. Ilyenkor Melanie sokat szenvedett, arcza megsoványodott, szemei beestek s hangja kissé rekedtté vált.

Ferenczi könyörgésre fogta a dolgot.

- Minek kinzod magad s mért kinzasz engemet? Oly szép vagy, hogy nem lehet szépségednek ellentállni. Éjjelenként nem tudok aludni: mintha csak izzó zsarátnokon feküdném; elpusztulok, ha tovább is kegyetlen maradsz.

- Nem vagyok kegyetlen, csak egy kicsit becsületes. Ha tudnád, mennyit sirok; könyvtől ázott párnákon alszom el. Te kiméletlen vagy, Kálmán. Ha igazán szeretsz és nemcsak érzekeid rabja vagy: hagyj békében. Hiszen te nem boldogítani akarsz engem, csak megalázni.

Máskor meg Melanie zokogva fogadta.

- Ha férjem rájön! - mondá és összeborzongott a félelemtől.

- Megölne biztosan. Pompásan tud löni. Válgék el tőle, válaszolta a huszártiszt komolyan.

Mióta e szó ki volt mondva, Szentegyedyné sokszor törte rajta a fejét: mi volna, ha elválnának? Ez volna a legjobb megoldás, hisz Gábor ugyanis Máriát szereti. Szemérmetlen gondolatok fogták el. Neki nem kellett volna elriasztani házukból Máriát; engedni kellett volna, hogy a folytonos együttlét behálózza szívüket, hadd buktak volna el, a hogy ő elbukott. Hivta is vissza levélben anyósát s a leányt, de aztán megijedt a gondolattól, hogy az öreg urasszony tapasztalt szeme mindent észrevesz.

Mégis huzta halasztotta a döntést. Éjjelenként feltette magában, hogy férjének mindent bevall, de reggel mindig elhalasztotta a vallomást. A folytonos tépelődés és aggodalom csaknem beteggé tették. Megsoványodott és szemei lázas tüzben égtek. A keze oly hideg volt, mint a jég.

A mozgósítás híre kétségbeejtette, mindenki arról beszélt már hetek óta, de ő nem hitte. Férje is mondta, és Melanienak most jutott eszébe, mily kárörvendő arczczal közölte ezt velük: vele és kedvesével.

Május negyedikén Ferenczi ezredét is mozgósították. Az nap Szentegyedyné korán kelt és számozatlan bérkocsiért küldte szobaleányát. Ferenczi a lovaskaszárnya közelében lakott, s a fiatal nőben az az esztelen gondolat támadt, hogy felkeresi őt.

Még alig volt hat óra, az utcák üresek voltak, a kávéházakat most nyitottak ki, az utca-seprők mindenfelé fojtó, szürke porfelleget támasztottak nyirfaseprűikkel. A házak ablakai zárva voltak az uri negyedekben mélyen aludták még az emberek. Az épületek tetejét aranyos verőfény öntötte el, de lent még árnyékban volt minden.

A fiatal nő fázósan huzódott össze sarkig érő fekete bársony felöltőjében. Szomoru gondolatok fogták el. A néptelen utcák, a hallgatag házak, s bezárt ablakok mind arra valók voltak, hogy kedvét elvegyék.

A huszártiszt már fent volt. Legénye a holmiját csomagolta, ő maga cigarettát szítt, melyet meglepetten dobott el, mikor Melanie karcsu alakja az ajtóban megjelent.

A jól nevelt legény magukra hagyta őket.

Szentegyedyné mozdulatlanul állt helyén és csendesen, szomoruan nézte kedvesét. Azután kezét nyújtott neki, keze hideg és fagyos volt, mint a jég. A nyitott ablakhoz ült. Az ablak kertre szolgált. Az almafák el voltak lepve virággal s a baraczkfavirág szirma már hullongott. Ha egy kis szél megrázta a fákat, fehér és rózsaszín virágosó hullott utána. Az éjjeli harmat még nem száradt fel, az egész kert verőfényben szikrázott. Madarak szóltak a bokrok között. A fehér, derült kőfalra bimbós ágak rezgő árnyéka vetődött. A kaszárnya toronyórája hatot ütött, méla, tiszta hangja még sokáig rezgett a párakkal telt májusi levegőben.

Szentegyedyné keztyűs kis kezére támasztotta égő fejét s izgatottan beszélt.

- Mit gondolsz rólam, hogy ide jöttem? Nem bírom el azt az irtózatot gondolatot, hogy háboruba menj. Meg fognak ölni.

A huszártiszt vigasztalta.

- Nem hal meg az ember oly könnyen. Nem a halálért kívánjuk a háborút, meghalni senki sem szeret, hanem a hírnév, előmenetel, a dicsőségért. A háboru a katona szerencséje.

Egykedvű fekete szeme csillogott, s a nő látta, hogy van valami, ami a férfiak szivén jobban uralkodik a szerelemnél s az asszonyoknál: a nagyravágyás.

Rosszul esett neki, hogy kedvese előmenetelre és dicsőségre gondol, mikor őt, talán örökre, elhagyni készül. Kezével kimutatott a kertbe.

- Nézd, odakint tavasz van. Olyan vagyok, mint azok a virágbaborult almafák. Szeretlek és boldog vagyok Kálmán, ne hagyj itt magamra. Maradj velem.

A férfi leplezetlen csodálkozással nézett rá és kezével egy piros nyomtatványra mutatott.

- Az ezredet mozgósították, holnap indulunk.

- Nem lehetne azt kivinni, hogy itt maradj?

Ferenczi összeránczolta homlokát és boszus mozdulatot tett.

- Lehetetlen.

Ezt az egy szót oly ridegen, csaknem durván mondta ki, hogy a nőnek szívébe nyilalt a fájdalom.

- Ez a ti szerelmetek, gondolá, de kimondani nem merte, ez a ti szerelmetek! Nagyravágyók vagytok; gazdagság, rang, magas állások, hírnév után törtök mindannyian. Nem tudtok szeretni egész lelketekből, a szerelem csak foltonként van meg bennetek. Foltok a napban.

Lázás, könyes, égő szemeit sokáig a férfin feledte.

Ferenczi figyelmét megkapta a hosszú tekintetben visszatükröző önkivület. Szenvedélyesen karjai közé vonta Melaniet. Fel akarta használni e pillanatot.

- Szeretlek, édes, suttogta s e suttogástól lángba borult a fiatal asszony vére. El tudnál így bocsátani? Azzal az örületes gondolattal, hogy ha meghalok, ha nem leszek többé, ragyogó szemed más szem ragyogására felel, másé lesz hangod, mosolyod, egész édes magad? Fejed, mint fáradt hullám, más férfi vállán fog nyugodni, míg én csendes por leszek, idegen föld halottja? Meghaljak, mielőtt az enyém lennél?

Szentegyedyné lelkében hirtelen világosság támadt. Elhúzódott a férfitől, a kit a halál előtt ily gondolatok bántanak. Egy férfiszív a maga egész meztelen realismusában nyilatkozott meg előtte; de ez szerelmét nem csökkentette, csak fájaldalmát növelte.

- Hallgass meg, Kálmán. Én nem szeretőd, hitvesed akarok lenni. Elválok Szentegyedytől, a melyik pillanatban akarod. Még ma megmondom neki. A dicsőséget és előléptetést jobban szereted nálam, jól van hát: menj a háboruba. Addig szívem a kinok kinját fogja érezni, de a mig reményem lesz, hogy élve visszatérsz, ez a remény fenn fog tartani engem. Ha meghalsz, én is utánad halok.

Zokogásban tört ki. Ferenczi még nagyon fiatal ember volt: hízelt neki a szép asszony mélységes bánata. Élvezte azt; a hátán végig futott tőle a hideg, mint mikor futtatásnál valamelyik jockey a nyakát töri, vagy mikor a lánczhydról valaki a Dunába ugrik s hosszú vergődés után elmerül.

Fontolgatta helyzetét. Melanie fiatal, szép és nagyon gazdag. Soha életében nem köthetne fényesebb házasságot. Azután meg megmozdult lelkében valami homályos érzés; ez érzést ő gavallérságnak hívta. Egész életében attól irtózott legjobban, hogy a nők kifogástalan gavallérságában kételkedjenek. Nem számított ily szenvedélyes viszonyra Szentegyedynével. Ő nem tehet róla, ha e nőben oly halálos szerelmet ébresztett. Nem tehet róla, hogy könnyű szakítás helyett, oly magas árt szab az együtt átélt édes órákért a nő, hogy egész életre, és nemcsak néhány elfutó boldog órára, akarja őt megtartani. Ő nem az az ember, a ki meg ne adná egy nő szerelmének az árát. Ő nőnek adósa soha sem marad...

Megegyeztek. Míg a háboru tart, Melanie külön lakást tart s beadja válókeresetét. Mihelyt Ferenczi, mint diadalmas hős, hazatér, az esküvőt megtartják.

- De mit fogsz férjednek mondani? Micsoda okot hozasz fel a válásra?

Melanie boldogan mosolygott.

- Hisz az nagyon egyszerű. Téged szeretlek.

Azután odahuzta az ablakhoz kedvesét s érdekes, fekete fejét két keze közé fogta.

- Sohasem szerettem így senkit. Mért nem találkoztam előbb veled? Mért kellett megismerkednem Szentegedyvel? Csak kitörülhetném életemből a vele töltött évek emlékeit. Mily utálatosak ezek a fák, a melyekhez az előbb szívemet hasonlítottam: minden évben újra virágzanak. Nem lesz-e a te szivednek is rajtam kívül több tavasza? Vagy hü maradsz hozzám örökké?

Ferenczi mélán nevetett.

- Örökké! ha ugyan én, a ki holnap háboruba indulok, ezt a szót ajkaimra vehetem...

Mindketten elhallgattak s mindkettőjük szívében bús sejtelem támadt. A halálról gondolkoztak, pedig körülöttük tavasz volt és szerelem volt fiatal szívükben.

XXXVIII.

Ugyanez nap Szentegedy gyalogsétát tett s bevetődött abba az utczába, hol a kis szivaráros leány boltja volt. Eszébe jutott tavalyi diákcsinyje, az együtt töltött este, a pezsgőzés, a kisleány elragadó szerelmi vallomása. Azóta se nem látta, se nem beszélt vele. Szégyen és lelkifurdalás fogta el. Hátha szegénynek nem jól folyik dolga? Ha nyomorral küzködik? Ha azóta elpusztult?

Belépett az alacsony ajtón. Fekete szakállu, hórihorgas zsidó árult a boltban. Alázatos hajlongások közt kínálta szivarjait és bélyegeit. Azután panaszkodott a nehéz időkre; a szegény ember nem tud megélni; s most még jön ez a háboru. Ha az ellenség elfoglalja Bécset, kis boltját kirabolják, felgyujtják, ő maga földönfutó lesz.

- Nem jönnek Bécsig a poroszok, ne busuljon, vigasztalta őt a külügyi osztályfőnök, a ki csodálkozott, hogy a nép alsó rétegeiben nem hisznek Ausztria győzelmében. Mi megyünk Berlinbe, jó ember.

A boltos nevetett.

- Nem hiszi azt el a nagyságos ur se.

- De hát mért kételkedik derék csapatainkban, barátom?

- Rossz élelmet, rossz posztót, rossz köpönyeget és rossz fegyvert kapnak. A hadsereg szállítói tolvajok, fel kellene kötni őket. Én tudom, a mit tudok, de nem jó erről beszélni se, könnyen becsukják az embert. Még a falaknak is füleik vannak, s nekem feleségem van, családos ember vagyok, nem szeretném, ha becsuknának.

- Ha tudnak valamit, mért nem jelentik fel? Ez polgári kötelességük volna. Hanem ezek bizonyosan csak szóbeszéddek, nincs semmi alapjuk... Felesége van? Hát e bolt előbbi tulajdonosnéja hová lett?

- Ismerte a nagyságos ur? szólt a zsidó, örülve, hogy a kényes beszéd tárgyát elejtheti. Őt vettem el. Derék, szép asszony lett belőle. Most - itt zavartan mosolygott - egy kicsit rosszul van. Nagyon örülne, ha meglátogatná a nagyságos ur, szereti, ha a régi ismerősei nem feledkeznek meg róla.

Ezalatt egy bozontos boltosinas lépett be. A dohányáros hozzáfordult:

- Vigyázz Kóbi a boltra. Az asszonyhoz megyünk.

- Majd máskor, jó ember, most nem érek rá - szólta Szentegyedy, keztyűjét begombolva.

- Csak itt lakunk. Ebben a házban vettem ki lakást. A feleségem nagyon örül a régi ismerőseinek.

Szentegyedyt érdekelte e találkozás. Hogy viseli magát a fiatal asszony vele szemben? Sötét folyosón mentek végig, hol nappal is mindig lámpa égett. A kicsorbult, töredezett kőlépcsőn túl ajtó nyílott; négy szobán mentek keresztül, nagy fényvel és kényelemmel beburkolott szobákon, puha szőnyegek süppedtek be lépteik alatt, a falakon festmények és roppant tükrök függtek, selyemfüggönyök lógtak az ajtók és ablakok felett. Ez a jólét egy kis dohányárus bolt gazdájának a házában, a ki rossz időről és szegénységről panaszkodott, meglepte Szentegyedyt. E meglepetése csak fokozódott, mikor elébe jött egy elegánsan öltözött, most egy kicsit nehézkesen mozgó, szép fiatal asszony, s minden zavar nélkül kínálta meg, hogy foglaljon helyet.

Nyugodt, önérzetes, komoly asszony vált a szenvedélyes, meggondolatlan kis leányból. Férje imádattal leste minden mozdulatát. Látszott rajta, hogy neje minden kis szavában bölcseséget talál. Mig ő a boltban naphosszant ácsorog s néhány krajczárnyi haszonért a föld tulsó felére is elmegy, mig ő maga kopottan jár és megvon magától minden örömet: addig megszerzi nejének, a mit szeme-szája kíván.

Nagy volt az öröme, mikor felesége a vendéget méltóságos urnak nevezte; de mikor megtudta, hogy a külügyi osztályfőnökhöz van szerencséje és eszébe jutott az, a mit a háborúról és a katonai szállítókról mondott: akkor úgy megijedt, hogy a hideg veriték kiütött homlokán és térdei reszkettek.

Bocsánatot kért. A szegény ember szája eljár, mondá. Ő különben csak hallomásból tudja, a mit mondott: bizonyosan felültették. A szállító urak egytől-egyig kifogástalan gentlemanok. A gyanunak még árnyéka se férhet hozzájuk. Vagyonuk a legtisztább forrásból ered. A mi pedig a háborut illeti, a méltóságos urnak igaza van. Mit ért az olyan ostoba zsidó, mint ő, a magasabb politikához? A méltóságos ur Berlint mondott? Ő többet mond: csapataink Chicagóba fognak bevonulni. Egy berlini hitsorsosa ugyan azt írta neki, hogy tegye pénzzé portékáját s vonuljon meg valami biztos helyen, mert a poroszok Bécsbe jönnek. Hanem ez dicsekvés. Hitvány dicsekvés. Most majd ő adja neki ugyanezt a jó tanácsot. Hatalmas Isten, micsoda jó üzlet lesz nekünk ez a háboru!

Ezen mentegetődzések után bocsánatot kért, hogy egy pillanatra a boltjába mehessen. Bizott felesége ügyességében, hogy mig ő oda lesz, teljesen kiengeszteli a nagyurat, a ki előtt oly vigyázatlanul elszólta magát.

Magukra maradtak. Szentegyedy azt hitte, hogy az asszonyka talán már nem is emlékezik az együtt töltött édes órákra. Pedig tisztán emlékezett s ő maga hozta fel.

- Csodálkozik, ugy-e? Férjemmel jól jártam. Ügyes ember és sokat keres. Hanem ön, bocsásson meg őszinteségemért, uram, ön egy kissé megöregedett. Azért elég fiatal még arra, hogy elforgassa az olyan bolondos kis lányok fejét, a milyen én voltam. Nem volt szép öntől, hogy felém sem jött többet, tudja, azután...

Szentegyedy sóhajtott. A nő nyugodtan folytatta, még hangja sem reszketett.

- Eleinte sokat sirtam. Ez volt az imádságom: Uram Isten, add nekem Szentegyedy Gábort és ne adjál mást semmit... Szerencsémre az ég nem hallgatta meg esztelen kívánságomat. Mit is csináltam volna én önnel, a nagyurral, a házassal, a feledékeny, ideig-óráig tartó szeretővel? Most feleség vagyok, ur a magam házában, gond és baj nélkül élek.

- És férje nem féltékeny? nem kéri számon öntől a multat?

- Ostoba volna, ha féltene, hisz felesége vagyok. Zsidó asszony nem csalja meg az urát.

Annyi önbizalommal mondta ezt, hogy Szentegyedy ajkáról eltűnt a gunyos, kételkedő mosoly.

Mikor hazafelé ment, bizonyos fájó elégtételt érzett. Egy nő sem tudja őt állandóan szeretni. Se az olasz grófné, se a szép kis zsidólány, se a felesége. Csak Mária, talán.

Otthon apósa várta, a kivel teljes két óra hosszáig beszélgetett dolgozószobájában.

Aznap nem ment ki többet, szakadatlanul dolgozott. Öt órakor neje lépett be hozzá.

- Fontos beszédem van önnel, mondá és arcát ijesztő sápadtság borította el. Szentegyedy udvariasan mutatott neki helyet; ő maga állva maradt, nyugtalanul fürkészte neje vonásait.

- A mit mondani akarok, az egész életünkre szól. Védtelen, gyöngé nő vagyok, nincs egyéb támaszom, mint az ön lovagiassága. Hallgasson meg, Gábor és ne ítéljen el: én válni akarok öntől.

Szentegyedy meg se volt lepetve, arcza meg se mozdult, mintha kőből volna az egész ember.

- Válni akar? Nem voltam jó férje? gyötörtem önt? utjában voltam kívánságainak? erőszakos, féltékeny, rossz ember voltam? Erre megvallom, nem voltam elkészülve.

Egy pillanatra elhallgatott s merően a fal egy pontjára nézett. Azután tovább beszélt.

- Ön válni akar, Melanie, de a válást csak a bíróság mondja ki, s azt nem mondják ki oly könnyen. Micsoda elfogadható okot fog felhozni a bíróság előtt? Mért akar itthagyni most?

Az utolsó szóra feltűnő sulyt fektetett, de ez a nő figyelmét elkerülte.

- Mást szeretek, uram, mondá félénken és szemeit nem merte felemelni.

A kőember arcán egy vonás se rándult meg; még a hangja sem lett izgatottabb.

- Mást szeret? boldogtalan?

Ez a hang sértette a nő önérzetét. Haragját, szenvedélyes kifakadását és nem szánalmát várta.

- Akkor lennék boldogtalan, ha ön nem egyeznék bele elválásunkba... Én...

- Ne izgassa magát, Melanie. Ebben a nehéz pillanatban összes nyugodtságunkra és hidegvérünkre szükség lesz. Nem akartam érzelmeit sérteni, és nem vagyok meglepetve, hogy mást szeret. Sőt azt is tudom, kit tisztelt meg becses érzelmeivel: Ferenczi Kálmánt. Ugy-e, eltaláltam?

- Eltalálta.

- Nem csodálom. Önök sokat voltak együtt s én elnéző férje voltam. És mégis... ön nagyon bátor, Melanie. Bevallja nekem, hogy mást szeret, hogy válni akar, sőt megmondja mindjárt vetélytársam nevét is. Nem tart tőle, hogy a boszu gondolata feltámad bennem? Hogy számításra vonom azt az urat, a ki feldulta családi boldogságomat?

Melanie figyelmét nem kerülte el az irónia, mely ez utolsó szavakban volt.

- Ha házasságunk az ön boldogsága volna, nem jönnék ide ily ajánlatokkal. Az ön boldogsága máshol keresendő. Szive sohasem volt egészen az enyém s a sorsnak igazságos intézkedése, hogy a férjnek, a ki mást szeret, a neje is másba szeressen.

Szentegyedy homloka elborult. Hangja nem volt oly szilárd többé, mikor nejének válaszolt.

- Ne beszéljünk az én érzelmeimről, az a válással, mely nem az én kívánságomra fog megtörténni, nincs semmi összeköttetésben. Itt csak Ferenczi s az ön bájos idilljéről van szó; hanem sajnálom, várniok kell egy kicsit, mert a válás nem megy oly könnyen.

- Soha sem hittem, hogy ön képmutató is tud lenni. Szívében ujong a válás felett s azt mondja mégis, nem megy oly könnyen. Régen tudom, Gábor, hogy Máriát szereti. Ez a gondolat megmérgezte örömeimet. S ha a lélek valami lassu, hosszas munkája azt okozta, hogy megszüntem szeretni önt, ebben nagy része van annak a lealázó tudatnak, hogy ön soha sem szeretett engem és házasságunk divatos érdekházasság volt.

Szentegyedy szemei fellángoltak.

- Érdekházasság? Persze a pénze!... ön is ezt veti szememre, mint az uraatyja? Kétségkívül kedves feltevés az ön családja részéről, hogy Szentegyedy Gábor egyszerűen eladta magát. Talán a pénze is... mit tudom én, nem vonzott-e? De ne lett volna csak oly szép, mint maga a tavasz s ne láttam volna csak, hogy szeret: minden gazdagsága mellett sem volna ma azon helyzetben, hogy az elválás kedvéért engem sértegesen.

- Nem akartam megsérteni, mondá Melanie és megijedt a beszéd ily fordulatától.

- Bizony, asszonyom, önt magát mindig jobban szerettem az aranyainál; de az aranyai - uraatyjától az előbb volt szerencsém hallani kitűnő szolgálatokat tettek nekem. Ugy jöttem Bécsbe, mint szegény ember s ma palotám van, uri lábon élek, magas állásra jutottam és élvezhetem az élet minden gyönyörét, a mi pénzért megkapható. Az ön aranyai nélkül talán otthon művelném kisdud birtokomat; küzködném a fagygyal, szárazsággal, árvizzel, az adósággal - a magyar gazda ezer meg ezer bajával. Nem járhatnék az operába, - hallgatnám a vörösbegyek és pacsírták hangversenyét. Nem volnék méltóságos ur, mert a magyar ember, a ki most otthon valami hivatalt vállal, semmiember. Előszobámban nem lebzselnének aláztos kérelmezők s egy-egy udvari lakáj nem várná meg, hogy a külügyminiszterium első osztályfőnöke, ez a hatalmas ur, őt, a még hatalmasabb urat aláztosan megsüvegelje. Ha az ön aranyaival soha sem rendelkeztem volna, most nem érezném az iszonyu felelősség súlyát, hogy eszközül adtam magam oly háboru felidőzésére, mely szerencsétlenül végződhetik. A vér, mely minden ok nélkül patakokban fog folyni - az én lelkemet is terheli... Igen, az ön átkozott aranyai nélkül ma bizonyára boldog ember volnék...

Elhallgatott, aztán roppant erőfeszítéssel legyőzte kitörő, keserű indulatát. Szelidebben folytató:

- Ön erről nem tehet. Fiatal volt, tapasztalatlan, azt hitte, szerelemből jön hozzám, pedig csak káprázat volt: a fiatal vér káprázata. Beismerem: ön mindent megtett, a mit egy jó hitvestől várni lehet. Mikor a mámor elmúlt, ön még hitegette magát. Azzal áltatta szívét, hogy még minden jobbra fordulhat és szívére szállhat újra a szerelem tavasza. Volt idő, mikor én is őszintén hittem az elszállt szerelem visszatérésében: mikor kis fiunk világrajövetelét vártuk; de ez volt az utolsó fellobbanás. Most már nincs köztünk más kapocs a háladatosságnál, melylyel az együtt eltöltött szebb napokra visszaemlékezünk. A végzet rendelte így. Mi hibásak nem vagyunk.

Szeméből részvét sugárzott, hangja elárulta megindulását. Aztán hozzátette:

- Melanie, szomorú hírt kell tudatnom önnel: az elválásba bele nem egyezhetem.

A nő, a ki rokonszenves figyelemmel hallgatta férje beszédét, most felugrott helyéből, mintha kigyó marta volna meg.

- Ön gonosz tréfát üz velem, uram. Azok után a beszédek után, melyekben hiven rajzolta szívünk állapotát, a legyőzhetetlen idegenkedést, mely lelkünkbe férközött; az ön tönkretett életét s az én, mint mondá, átkozott aranyaimat... ezek után ön nem akarja, hogy elváljunk? Ez nem lovagias eljárás. Ez a szerep nem illik önhöz, méltóságos ur!

Ingerülten, kigyult arczzal, szinte rekedten beszélt s az utolsó szavaknál hátat fordított férjének. Szentegyedy közelebb jött hozzá.

- Csillapodjék, Melanie. Hisz én jó barátja vagyok önnek. Nem akarom, hogy hozzám lánczolja fiatal életét s hogy lemondjon értem szerelméről. Higyje meg, a válás most nem történhetik meg.

- Mi akadályozza, ha ön is akarja? Ne kinozzon, Gábor. Ha nem volnék becsületes asszony, nem sürgetném a válást, egyszerűen szeretője lennék a férfinak, a ki szívem választottja.

Érezte hogy illetlen dolog volna égőbb színeket használni és e nehéz pillanatban új szerelme-séről sokat beszélni.

Szentegyedy megfogta neje kezét és udvariasan ajkaihoz emelte.

- Nehány hónap mulva szabad lesz ön, Melanie, mint a madár. Feloldom a sulyos házassági köteléket, melyet elviselni nem tud. Adjon Isten nyugalmat és több boldogságot az ön szívének. A második házassága jobb legyen, mint az első.

- Nehány hónap! egy egész örökkévalóság, Gábor. Nem birom ki addig. Holnap Ferenczi háboruba indul, hogy bocsássam így el a bizonytalanba? Megígértem neki, hogy míg ő oda lesz, külön háztartást folytatok s mire megjön a csatákból - ha ugyan ott nem hagyja ifju életét akkorra a válás törvényesen ki lesz mondva s ő nőül vehet.

- Nem lehet, Melanie. A mi az együttlakást illeti, attól nem kell tartania. Nehány nap mulva én is a hadsereghez utazom, hogy az alkudozásoknál kéznél legyek. Mihelyt bevégezzük a háborut, teljesítem kívánságát. Addig nem tehetem.

A nőt eddig soha nem érzett düh fogta el. Fejében tompa nyomást érzett, tekintete elhomályosodott, szivverése elállott. Valami nagy sértést akart elkövetni a férfin, a ki nyíltságra csábitotta őt s most pusztá kegyetlenségből nem teljesíti hő kívánságát. Ha nincs kifogása az elválás ellen, miért vet neki akadályokat? Ha három hónap mulva szívesen elválík tőle, miért nem akar elválni most? Talán a háborura számít, melyben vetélytársa elveszti életét, vagy nyomorékon jön vissza? Micsoda oka van rá, hogy oly érthetetlen makacssággal halaszsa el a döntést oly kényes és kellemetlen ügyben, a milyen az ő válóperük?

Mégis, egy pillanatra, erőt vett magán.

- Kérem, uram, tegye meg a kedvemért. Az elhalasztás nem használ önnek semmit, de nekem nagy fájdalmat és nyugtalanságot okoz vele. Mária nevére kérem, a kit ön titokban szeret s a ki viszont szereti önt.

Szentegyedy elpirult, aztán halotti halványság borította el arcját, de hangja szilárdan csengett, mikor válaszolt.

- Nem tehetem. Hasztalan kér ön, Melanie.

A fiatal nő reszketett nagy felindulásában. Kebléből elfojtott zokogás tört ki, kezével ruhája csipkéit tépte össze.

- Gyáva! mondá és a legmélyebb megvetés kifejezésével fordult el tőle.

- Gyáva, én, mondá a férfi és hangja csodálatos nyugodtságot és egykedvűséget árult el. Nos, ha minden áron tudni akarja, megmondhatom asszonyom: az ön aranyai, melyekért, saját

mondása szerint, önt elvettem, nincsenek többé. Elgurultak, elpárologtak, el vannak költve. Uraatyjának ma semmije sincsen vején kívül, a ki külügyminiszteri osztályfőnök és a ki összeköttetéseinél fogva megszerezheti neki azt az örömet, hogy a hadsereg főszállítója legyen. Nem rossz üzlet. Százereket nyerhet rajta, milliomos lehet belőle újra. Nincs egy félórája, hogy tisztelt atyja nálam volt. Azt mondta, hogy tönkretettük őt mi ketten, én és a börze. Szerencsétlen vállalatokba fogott és mikor veszteségeit vissza akarta nyerni, elvesztett mindent. Ez a palota, ezek a márványos termek, ez a fény, pompa, ezek a drágaságok, sőt az az értékes gyémánt ékszer a hófehér nyakán: mindez hazugság. Gazdagságot jelentenek, pedig szegények vagyunk. A hitelezők még az ön bájos öltözőjére is ráteszik kezüket, a hol minden kis tárgy önről beszél.

Tartozom vele Silbermann urnak - nemsokára volt apósomnak - hogy visszaadjam neki füstbe ment százereit. Megszerzem neki a megbízatást, hogy a hadsereg főszállítója legyen, de ahhoz idő kell. Mert gondolja csak meg, kérem, micsoda országos feltűnést fog kelteni apósom, mint hadsereg-szállító. Ez az én pályám végét jelenti. A legjobb akaróim is ügyes üzletembernek fognak tartani, a ki előkelő bizalmi állásomat pénzszerzésre használom fel. A ki nem becsvágyból, nem a trón iránt való hűségéből, nem a dicsőségért, hanem anyagi előnyökért dolgozom. Hogy engedném, hogy elváljon tőlem addig, míg atyja gazdagságát helyre nem állítom? Azt akarja, hogy ujjal mutassanak rám az emberek, hogy folt essék becsületemen, mert otthagytok egy asszonyt, akinek dugszegény apja koldussá lett? Nem, asszonyom, ennyire még nem vagyok. Rám költött arányaikat visszafizetem. Bevégzem politikai pályámat, hogy egész érintetlen befolyással megszerezsem családjának a hirtelen meggazdagodás aranybányáját. Csak néhány hétnyi türelmet kérek. Ha aztán a márványpalota megszűnik ingadozni a lábuk alatt, ha gazdagok lesznek újra: akkor ám váljunk el egymástól. Pénz, rang, kitüntetés, minden nélkül fogom elhagyni e császári várost. Nem viszek el belőle semmit, csak egy megsemmisült pálya, egy tönkretett élet keservét és késő bánatát.

Bevégezte. A nő elkábulva hallgatta. Többször félbe akarta szakítani, de nem volt bátorsága hozzá. Szívében erős felindulás, visszás, érthetetlen, kínos érzelmek támadtak, és a homályból fényesen vált ki a férfi alakja, a ki büszkén elmondhatja, ha életutjuk egymástól örökre eltér: nem maradtam semmivel adósotok.

Hozzá akart lépni, hogy megszorítsa erős, munkabíró kezét. Bocsánatot akart kérni tőle, a miért szenvedélye oly igazságtalan, súlyos sértésre ragadta. Ám Szentegyedy hirtelen megfordult és kiment az ajtón. Nemsokára hallatszott a bérkocsi robogása a bejárat alatt; nem akarta többé igénybe venni a Silbermann nagyuri fogatát.

Este Melanie levelet irt Ferenczinek, melyben értesítette, hogy férje az elválásba beleegyezett s hogy a hadsereghez utazik ő is. A levélen könyvek nyomai látszottak. Hűségre és kitartásra intette kedvesét. Kérte, hogy vigyázzon drága életére, mert ha valami baja esnék, ő utána halna...

Szentegyedy Gábor lelkében pedig nagy elhatározások forrongtak. Feltette magában, hogy a háboru után azonnal beadja lemondását. Házasságuk felbontását óhajtott megoldásnak tekintette. Keserűség nélkül gondolt rá, hogy ime, a végzet minden építményét fejére dönti.

XXXIX.

Szentegyedy a főhadiszálláson volt. Benedek, az osztrák sereg fővezére, Königräcztől keletre összevonta az egész hadsereget és július másodikán átlépte a Besztercze vizét.

Ugyanez nap Vilmos király Moltke, Róon, Bismarck és több főherceg kíséretében Gitschinbe érkezett s átvette a porosz hadak főparancsnokságát.

Julius harmadikán volt a döntő csata, mely Ausztria sorsa fölött határozott.

Az apróbb vereségek egész sora elkedvetlenítette a katonákat s a táborban a csata előestéjén nyomott volt a hangulat.

Szentgyezy tudta, hogy a vezérek közt apró cselszövények és végzetes versengések folynak; hogy a magyar csapatok lelkesedés nélkül vesznek részt a harcban; hogy a magyar közvélemény szivszorongva várja a harctérről jövő híreket és megtapsol minden győzelmet, melyet az ellenség az osztrák seregek fölött arat.

Felfordult világ ez. A külügyminiszterium első osztályfőnöke belátta, hogy a nemzetet nem ismeri. Idegenek ők egymástól: a nemzet, mely alkotmányának feltámadását várja; és az udvaronc, a ki az abszolút hatalom árnyékában nőtt oly nagyra.

Ő elegáns, kényelmes hivatalszobákból akarja kormányozni a nemzetet, holott a nemzet maga akarja kormányozni magát.

A beszélgetések, melyeket a táborban honfitársaival folytatott, szíve mélyéig meghatották. A miket anyja röviden érintett: azt részletesen hallotta most. Temető csendje van a hazában; a magyar nép boldogtalan és elégedetlen. Nem vesz részt a közügyekben; visszavonult, mint a kiapadt folyó hullámai. Nincs érdekében, hogy az osztrák birodalom fenmaradjon. Egy ujját sem mozditja meg, hogy megmentse, ha létezése veszélyben forog. Örömtüzeket gyújt ablakaiban, ha a poroszok diadalmasan hatolnak előre. Forradalmat nem csinál, de kétségbeesett örömmel látja elmerülni a rozzant gályát, melyen ő gályarab.

Ámbár hogy nagy ur volt, földieit haragosan elfordultak tőle. Alig volt négy-öt, a ki vele szóba állt, és ezek is sajnálkoztak rajta; sajnálták, hogy fényes tehetségeit rosszra használja, hogy népe helyett egyetlen embert szolgál; a magyar nemzet helyett az osztrák császárt.

Szentgyezy nem volt képes magát megértetni velük.

Belátta, hogy felfogásuk és az ő felfogása között áthidalhatatlan szakadás van.

Aggódott a háború kimenetelén. Az uralkodónak, a ki őt az élettel megajándékozta s a kinek hálából szolgálatába szegődött, lesz-e lelki ereje elviselni a fejére szakadó szerencsétlenséget: a veszített háborút? És a poroszok, a kik egyik ütközetet a másik után nyerik meg, nem szervezik-e a magyar forradalmat, hogy levegőbe vessék a Habsburgok birodalmát?

Az aranyos császári város előkelő köreiben, fényűzésében, élvezeteiben, az udvar előszobáiban élve: fogalma sem volt, mi történik a népek szívében s milyen vulkánikus talajra építették nagyhatalmi terveiket a miniszterek. Építkezésükben csak arra voltak tekintettel, hogy vastag falakat, erős tetőzetet, légmentesen záródó ablakokat építsenek. Havazásra, hóra, viharra számítottak, de földrengésre nem s most a földrengésnek már érezhetni első lökéseit.

A helyzet tisztán állott előtte: a holnapi döntő csatában meg kell verni a poroszokat s apránként rá kell venni az uralkodót, hogy alkotmányt adjon népeinek.

Benedek s a haditanács tagjai rózsás kedvükben voltak. Bizonyosra vették, hogy holnap győzni fognak. Az eddigi vereségek jelentéktelenek. Egyáltalán nem bizonyítják, hogy a porosz katonák fölülmulnának a vitéz osztrák hadsereget.

Elméleti katonák, a kiknek tele van a fejük haditudományjal, de nem tudják hasznát venni. Hitvány „súlmeiszter”-ek, a kik holnap sirva fognak visszahuzódni Berlin felé.

Szentgyezy hallgatott. E hallgatásban egyik vezérkari tiszt kételyt látott, tehát elővette térképét és megmagyarázta a diplomatának seregeink felállítását s megjelölte a porosz hadállásokat. Ujjával mutatta az előnyomulás irányát, a tartalék felvonuló vonalát, a sikon készen tartott

lovaszereket, melyeket Benedek úgy ereszt rá markából a hátráló poroszokra, mintha XIII. Lajos korabeli vadász volna, a ki a kellő pillanatban bocsátja szabadon a vijjongó sólymokat.

A csapatok egy része még az éjszakában előrenyomult. A hol megálltak, a legénység fegyverrel a kezében leült, ültében szendergett, sehol sem volt szabad meggyújtani az őrtüzeket.

Esett az eső, lovak nyeritettek, a Besztercze vize erősen zajlott, a mint a huszárok egy-egy százada vigyázva átuszított rajta.

Az előre haladó gyalogság mellett ágyúütegek vonultak el, lőszerkocsik követték hármásával őket.

Jó nagy utat tettek így meg, mikorra szürkült. Az eső elállt, de sűrű ködfalak állottak előttük.

Szentgyezy, álmatlanul töltött éjszaka után a vezérkartól elmaradva, az előrenyomuló csapatok után lovagolt. Mindenütt meglátott hogy fegyveres emberáradat hömpölygött végig az áldott völgyeken. Az országuton s a mellékösvényeken katonák és paripák lépésnyoma, ágyuk és társzekerek keréknyomával vegyült össze. Letaposott vetések, összetiport rétek mindenütt. A házak kerítésére és falaira vörös krétával volt felírva egy-egy katonatiszt neve, a lovak és emberek száma, a kik az elmúlt éjszakát itt töltötték. Néhol elmaradozott katonákat látott, a kik menetközben kidőlték. Olyanok voltak a sűrű ködben, mint a szél által kidöntött fatörzsek; mozdulatlanul és hangtalanul feküdtek itt, a lövésekre ügyelve. A puskaropogás tanusítá, hogy az előcsapatok már összetalálkoztak.

Vastag, egyenes rétegekben fődte a köd a völgyet. Az országutak sárosak, a háztetők feketék a nedvességtől, a dombokat, a hol behorpadnak, vörhenyes foltok tarkítják. Az általános, mindent elborító szürkéségből egyetlen magas hegycsúcs válik ki tisztán, mintha egy szürke, nagy víz felett csendesen uszó hajónak körrajza volna. Nincs napfény, mely mindent megszépítsen. Az erdőszélen épült cseh falucska házainak oly bágyadt és ijesztő fehérségük van, mint a halott ember ingének.

Szentgyezy lassan lovagolt odább. Utólért néhány fedeles kocsit, melyek néhány óra mulva a sebesülteket fogják szállítani. A nehéz, sárga szekerek elé lesoványodott lovak voltak fogva. Szürke köpenyeges betegápolók álldogáltak a szekerek körül, jóízűen falatoztak s megjegyzéseket tettek a mind sűrűbben hangzó puska lövésekre.

- Nemsokára szükség lesz ránk, mondá egyikök, egy piros, duzzadtkepü morva. Ugy szedetjük össze az elhullott embereinket, mint aratáskor a gabonakévéket. A kit kocsinkra rakunk, az nem igen fog aratni többé.

Szentgyezy előtt feltűnt az aratás képe: az aranykalászos gabonatóblákban munkában álló jókedvü aratók, a halványkék, mindenütt egyforma nyári égbolt, mely olyan nagy hőséget sugároz le a földre, mint egy izzófélben levő óriás aczélemez. A mezőt a munkások hangyacsapata lepi el. Ökrös szekerek járnak-kelnek a magtárak felé s verebek szállnak rá az összekötött kévékre, hogy belőlük még egyszer, utóljára jóllakjanak. És messziről, a zöldelő fák kellős közepében az egyedi uriház fehér, karcsu oszlopai és nyugodt, hűvös ablakai fénylenek...

Ágyulövések riasztották fel álmadozásából. Gyorsabb ügetésben sietett a ködből kinyuló hegycsúcs felé. Onnan talán belátja a harcsteret vagy legalább egy részét. Bár körülötte néhány mértföldnyi nagy körben, ezer meg ezer ember volt elhelyezve, emberi hang, kiabálás, jajgatás, káromkodás nem hallatszott sehol.

Félelmetes volt ez a nagy köd, mely mindent elfedett: jóbarátot és ellenséget egyaránt. A roppant ködtömegek mélyében sortüzek ropogtak, ágyuk bömböltek, egész csatasorok vonultak fel, a nélkül, hogy füst gomolygana vagy valahol láng csapna fel. A harc mind-

jobban kifejlődött, terjedt, mind közelebb jött és az osztályfőnök ur nem tudta, hol a győző és hol a legyőzött? Nem tudta, nem jön-e bele a tűzvonalba, a kartács-záporba, puszkagolyók jégesője közé, melytől egész nagy táblákban tönkre megy, elpusztul az emberek vetése?

Mit bánta ő, ha meghal? Az élet sohase volt előtte oly értéktelen, mint most. Csak egyetlen egyszer, mikor nagybátyja elhozta az ősi házból. Azóta évek teltek el, része volt jóban és rosszban egyaránt; volt gazdag, irigyelt, hatalmas; szép felesége volt, a ki szerette és a kit szeretett, és most oda jutott vissza, a honnét kiindult: az életet ismét unja, a halál megváltásnak tetszik előtte. Érdemes volt ezért élni?

Apósának megszerezte a hadseregnek való szállítás aranyforrását. Százezreket dobhat ismét a feneketlen kutba, melynek neve nagyvárosi fényűzés. Felesége beadta a valópert ellene. Az eset nagy zajt ütött. Belőle kifacsart citrom lett, melyet el fog dobni a hatalom. Micsoda hasznát vehetnék még neki, a ki fényes állását haszonnal járó üzletek kötésére használta fel? Érezte, hogy azok a körök, melyek a magas állású emberek sorsa felett döntenek, elfordultak tőle. Sértő közönyt, hideg lenézést, társadalmi illemformák mögé rejtőző megvetést tapasztalt mindenütt. Bukása csak idő kérdése volt. Nagy dolgok foglalkoztatták az elméket, nem értek rá kiadni neki az utat.

A hegy lábánál leszállt lováról és szabadjára engedte. Nehányszor megcsuszott, a mig a tetőre ért. Alatta gomolygott, hullámozott, mindent ellepett a köd. Egyszer aztán hideg szél rohant a hegyekről alá, s a vaskos, homályos szürkesség oszladozni kezdett, itt-ott rések támadtak rajta, mintha valami roppant színpadí függöny szövetje kezdene hasadozni. A közel eső fák, bokrok, szántások kibukkantak a szürke hullámok közül. Fekete vonalakat látott, az előrenyomuló gyalogság sötét tömegét. A szuronyok fel voltak tűzve, a tartalécsapatok ellepték az országutat. Feje felett nyugodt, kék égbolt ragyogott, a napsugarak itt-ott betörték a földet ellepő ködgomolyokba, mintha szikrázó, olvasztott aranypatakok szakadnának nagy, szürke allóvizekbe.

A tüzelés lent a völgyekben mindjobban növekedett s a köd mindjobban felszállt. Látta az ellenség ágyui mint hajtottak fel a lejtőkön. Egyik a másik uton lőtt, mély, dörmögő hang jött érczorkukból s a lövés után - mint óriási, égő szivarból - karikában szállt ki a füst és lassan huzódott el. Az osztrák ütegek helyüket változtatták, előrenyomultak. Az ágyuk védelme alatt a gyalogcsapatok mindenütt megközelítették egymást. Különösen egy domb kötötte le figyelmét, melyen a poroszok erős állást foglaltak. Tizenkét ágyu védte s a fedezetére rendelt csapatokon kívül nagyszámu gyalogság lepte el; az első sor térdepelve, a második sor állva lőtt. Az osztrák gyalogság félkörben vette körül a dombot. Feltűnt, hogy mennyivel gyorsabban lönek a poroszok, néha irtózatossá vált a puszkák ropogása; mintha a levegőben mindenütt diót törnének.

Házakból, felgyújtott falukból felcsapott a láng. A porosz vonalak mindjobban felgombolyodtak a dombra, mint orsóra a fonál; látszott, hogy a szuronyrohamot várják. A domb jobb oldalán fekvő erdőségből is osztrákok törtek elő. Feltűzött szuronyaik fénylettek, tisztán meghallatszott „hurrá”-juk, a mint lesütött fővel, futólépésben rohamra mentek.

Ebben a pillanatban Szentegyedy figyelmét más kötötte le. A jobbkéz felől elterülő síkság alkalmas volt arra, hogy ott a lovasság összeütközzék. Mig ő a domb birtokáért folytatott gyalogsági harcot nézte, a sikon lovastömegek jelentek meg. A sorok hullámozva indultak meg a napsütött réteken, a porosz lovak nehezkesebb futása feltűnt neki. A huszárok három oszlopban nyargaltak előre. A hegycsucsról, a honnét Szentegyedy állott, gyönyörűség volt nézni. A lovak futása mindinkább sebesebb lett, végre vágatásba ment át. Az első összecsapásnál a huszárok sorai megbomlottak, de a következő oszlop, az eldobott kő súlyával és egyenességével esett rá a porosz dragonyosokra, a kik megfordultak, hogy a tartalék védelme alá meneküljenek.

Az egész napfényes síkság tele volt mozgással. Az üldöző huszárok közül ki-kivált a sorból egy-egy vakmerő, a ki lovát fékezni nem tudta, vagy a ki alig türtöztethette vérszomját.

Szentegyedy szive gyorsabban vert. Valami vad lelkesedés szállotta meg. Szeretett volna a huszárok közé elegyedni, hogy ő is részt vegyen a nap terhében és dicsőségében. Fénylő szemekkel nézte a sikerült lovasrohamot.

- Győzelem! kiáltá hangosan és olyasvalamit érzett, hogy a hegycsucsról örömeiben leveesse magát.

A köd végre elérte a hegycsúcsot, a melyen Szentegyedy állt. Nyirkos, homályos szürkesség fogta egyszerre körül. Nem látott többé semmit, pedig tudta, hogy odalent az idő teljesen kitisztult.

Dél felé járt az idő. Ez volt az a percz, mikor az osztrákok határozottan előnyben voltak s a porosz vezér, óráját nézve, sötét gondokba merülve, szivszakadva várta a trónörökös hadait, hogy kicsikarja az osztrákoktól a nap szerencsáját.

Szentegyedy, fent a ködben, türelmetlenül várta, hogy újra láthassa a lent folyó, izgató, érdekes színjátékot.

A nagy mű, melynek szolgálatába szegődött, a háboru, ugy látszik sikerülni fog. Ausztria nagyhatalmi állása újra biztosítva van. Szavának döntő sulya lesz a népek tanácsában.

De mit használ az neki? Visszaadja-e az az ő tönkrement életét? Nyugodtabb lesz-e lázongó szive? Megszűnik-e unalma és bánata? Elhagyja-e őt az életundor, mely ugy ellepte egész valóját, mint a hegyormot, melyen áll, a nyirkos, sűrű, szürke köd?...

És hazája, nemzete, mely gyűlöli őt, a mindig népszerű Szentegyedyek véréből való vért! Ősei közt egy se volt oly gyűlölt, mint ő; nemzetétől tisztelve, megsiratva, áldva halt meg mindenik. Sohasem vágyódtak oly állásokra, melyeket nem a nemzet bizalma ad. Egyik őse sem ment fel Bécsbe, hogy az udvar kegyének verőfényében sütkérezzék. Ő az egyetlen, és mi lett a vége? Az idegen nőnek szerelme, az idegen levegőnek szivása, az idegen földnek tapodása; mit használt neki? Hatalom, gazdagság hova lettek? Hova tünt neje szerelme?

Ugy megy haza szülőfalujába, a hogy jött, szegényen és életkedv nélkül. Nem visz haza semmit az aranyos Bécsből.

Mért is hagyta el faluját? Mért volt oly életunt és elégedetlen benne, mikor Mária mosolyával és édes tekintetével volt tele az egyedi ősi ház? Micsoda végzetes nyugtalanság fogta el, hogy otthagyja a boldogságot, melyért csak kezét kellett kinyújtani?

Melanie azt mondja: még most is szereti Mária. Ha szeretné is, - mi haszna? Tiszta, szüzies életét hogy kösse össze az ő letarolt életével? Nejétől elvált férfit, bukott nagyság, a kit otthon mindenki szán, vagy gyűlöl - hogy legyen férje egy fiatal leánynak, a kit egyszer már faképnél hagyott?

Meghalni, ez volna a legjobb megoldás. Meghalni itt, e hegycsúcson, a hol senki sem találna rá. Ég felé fordult arczczal csendesen feküdnék itt, fölötte könnyű nyári felhők usznának, őszkor a vadrózsabokor ráhullatná virágait, levelét.

Lefelé indult, még nem akarta feladni az életet. Haza megy, elbucsuzni anyjától, Máriától s az anyaföldtől, gondolá. Lova, a lövésektől megriadva, ösztönszerűen közelebb húzódott gazdájához. Vidoran nyertett, ahogy megpillantotta. Szentegyedy lóra ült s egy töltés felé tartott, hol a mieink erősen lövöldöztek. Nemsokára egyik tábornok lovagolt el mellette, néhány hadsegéd és egy trombitás közhuszár követte.

Jól ismerték egymást a bécsi előkelő társaságból s a tábornok nagy tisztelője volt. Most rá se nézett. Itt egyedül ők az urak a csatatéren; a katonák meg a halál.

Hirvivők nyargaltak keresztül-kasul, kürtjelek harsogtak, rekedten kiabálták itt-ott a parancs-
szavakat. Néhány puska golyó sivitott el feje fölött, egyszer egy egész sortűz szállt el fölötte,
mint egy csapat seregély.

Lóhátról nézte a lövöldöző legényeket. Sietve, célzás nélkül, folytonosan lőttek. Látszott rajtuk, hogy a sok lövöldözéssel magukat akarják bátorítani. Az országot töltése jól elfedte őket, az ellenség nem sok kárt tett bennük.

A tiszt, a ki kivont karddal hátuk mögött térdelt, haragos pillantást vetett a polgári ruhába öltözött lovasra.

- A külügyi osztályfőnök vagyok. Nem volna szives utbaigazítani, merre van ő excellenciája, a fővezér és tábornoka?

Külügyi osztályfőnök! Bánta is azt most a fiatal hadnagy, mikor a halállal néz farkasszemet!

- A csata mértföldekre terjed, uram, hogy tudjam én azt, hol jár ő excellenciája? Mi itt a jobbszárnyon vagyunk. Fogalmunk sincs róla, mi történik körülöttünk. Mi verjük-e meg a porost, vagy ő ver meg minket, ki tudja azt? Tekintetét merően az ellenségre szegezte, mely lassan huzódott hátrafelé. A hadnagy arcza vad tűzben égett. Diadalmasan csóválta meg kardját. Előre ugrott, hurráh! kiáltá torkaszakadtából, s a század előre ment.

Azt hitte, eldöntötte a nap sorsát, pedig már akkor másfél óra választotta el a hadsereget a katasztrófától. Nemsokára, természetesen a csatatér más részein, megjelent a porosz trónörökös lovasgárda ezredeinek árnyéka, hogy eláraszszák a csatamezőt...

Szentegyedy másfél óra mulva rátalált Benedek kíséretére. Akkor már az osztrák hadállás át volt törve, halottak borították el a földet s vad rendetlenségben futott, ki merre látott.

A nagy ütközet el volt veszve. Egy egész kormányzási rendszer omlott össze. Ausztria alig hét év alatt másodszor dőlt romba, mert népei elégedetlenek voltak s mert el volt nyomva a magyar.

Szentegyedy a futó tömegek között száguldott, nemesvérü paripájáról szakadt a tajték, ő maga ki volt merülve, fülei zugtak, feje fájt, csaknem eszméletlenül nyargalt tovább.

Leégett faluk mellett haladt el. A bombáktól felgyujtott házak üszke még csillámlott, nagy égés és puska porfüstszag terjedt el a levegőben. Holttestek feküdtek szanaszét, nehéz sebe-sültek jajgattak, menekülő ágyuütegek torlódtak össze. Messze, hátul, pihent huszárezredek vetették rá magukat a diadalmas ellenség előrenyomuló oszlopaire, hogy fedezzék a visszavonulást. Csüggedten, kedvetlenül mentek attakra, mint a kik már nem menthetnek meg semmit, és a kiknek hősi halálából már nem sok haszna lesz a hazának.

Lovát szabadjára hagyva, Szentegyedy egy mellékösvényre tévedt. A csatazaj mindjobban elhalt háta mögött.

Fiatal erdő mellett vezette el útja. A fák lombjait napfény aranyozta meg, hűvösséget lehelve borultak föléje vadkomló és szederág. Az erdő szélén tiszta, hófehér erdészlak állott, könnyű füst jött keményéből, ablakai oly nyugodtak és derültek voltak, mint egy pár kékszürke leányszem.

A háboru véres hulláma áthömpölygött e rejtett, kicsi fészek fölött s lakói bizonyára mitse tudnak a nagy világdramáról, mely közelükben lefolyt.

Szentegyedy sóvárgó pillantást vetett a házikó felé és Máriára gondolt. Mily jó volna itt élni vele! Majd kicsattanna arcuk az erdő friss levegőjétől! Szívük könnyű volna és szabad, mint a lombok közt fészkelő madarak.

Hajnali számóczaszedés volna csókjuk; széltől ingatott virágos ág volna minden mozdulatuk. Néznék a nyári felhők futását, vadméhek rajzását; megügyelnék az aranyszemű csillagokat.

A kis, fehér ház ablakából fiatal leányarcz kandikált ki. Csodálkozva nézte az idegen lovast, a ki tetőtől talpig poros volt és a kinek szenvedő volt az arca.

Még akkor is utána nézett, mikor lovasunk már rég eltűnt szemei elől.

- Marichen, hangzott belülről egy öreg ember gyöngé, reszkető szava, kifut a tej, ha sokáig kint maradsz.

A tűz fölé tett tej volt minden gondja az erdőkerülőnek, mikor körülötte mértföldnyi területen világesemények folytak le s az osztrák hadsereg fővezére elvesztette a hadjáratot és katonai hírnevét.

Szentegyedy pedig tovább lovagolt, hogy a menekülő hadsereget egész Pozsonyig kövesse.

XL.

Szentegyedy lemondott állásáról s nejétől elvált, a ki Ferenczi Kálmáné lett.

Sokat gondolkozott róla, mért fordult el szivük egymástól? mért lettek egymás iránt közönyösök? ki az oka, hogy rövid boldogságuk feneketlen kutba esett, a honnét nem huzza ki többé soha senki?

Igyekezett elővarázsolni az eltűnt boldogságot, a mézeshetek gyönyörüségét, a szerelemnek szentelt bűvös-bájos napokat.

Sehogye ment. Mint a befagyott tó, oly nyugodt maradt vére a kedves emlékekre. Nem tudta felidézni lelkében a régi Melaniet; a szenvedélyes, odaadó, szerelmes asszonyt nem látta többé. Ugy maradt meg emlékezetében, s úgy fog megmaradni örökre, ahogy hidegen, egykedvűség alá rejtett haraggal vallotta be neki egy emlékezetes estén, hogy mást szeret, hogy őt nem szenvedheti, hogy el akar válni tőle.

Ebben a rászakadó nagy sötétségben keserű önvád gyötörte a férfit, a ki rangot, hírnevet, vagyont, feleséget,... mindent elvesztett azon néhány hét alatt, mely a königgräzci csatavesztést követte.

Rövid idő múlva a dolgok új rendje áll elő, melyben neki semmi része.

Magyarország, melyet a klumi ködben elveszett kormányzati „rendszer” egyik szerencsétlenségéből a másikba döntött, olyan, mint a fiatal erdő, mely zöldbe borul a tavasz lehelletétől.

A megyeházák megnyílnak. A képviselőválasztások végbemennek. Napilapok és politikai beszédek lelkesen foglalkoznak a közdolgozókkal. Minden nap hoz valamit, a mi a közvéleményt forrongásba hozza. Magánösszejövetelek is csak arra valók, hogy a hazafias érzelmeket élesítsék. A házak tele vannak nemzetiszin lobogóval s a szivek tele vannak hittel és bizalommal.

A feltámadás örömeiben nem vehet részt Szentegyedy. Neve gyűlölt a jó hazafiak előtt, régi ismerősei kerülnek, befalazott ember, élőhalott, a kinek a közgyűlölet terhét panasz és felindulás nélkül kell elviselni, mert tudja, hogy megérdemelte.

Minden építménye fejére omlott, a mit az aranyos császári városban annyi szerencséjével épített.

Itt nincs már mit keresni többé.

De van-e otthon? Hogy fogadják az egyedi udvarházban a szerencse hajótöröttjét, a ki szegényen, kifosztva tér meg oda, a honnan fényes, vakító, rövid pályája kiindult?

Sötét volt körülötte a világ, az életnek nem volt becse előtte, szivéből kívánta, csak már vége volna. Jöjj el, oh jöjj el, könnyörülő halál!

Lemondását minden sajnálkozás nélkül elfogadták az illetékes helyen. A nagy, általános égésben, a nagy bomlásban, a nagy hajótörésben kinek tűnnék fel az ő vesztesége s az ő bánata? Ki venne számba néhány letört faágot, egy-két levert gyümölcsöt, vagy egy betört ablakot akkor, mikor ország rendül meg alapjaiban?

Még meg se köszönték szolgálatait. Szentegyedy, dicséretére legyen mondva, életének e súlyos megpróbáltatásában elég tisztán látta, hogy ugynevezett szolgálatai elfeledésnél mást ugy sem érdemelnek.

Ha valakit szolgált, ugy első sorban magamagát szolgált. Rang, vagyon, befolyás, dicsőség lebegett szemei előtt, nem a haza érdeke.

Mi volt az ő érdeme? Az, hogy jól-rosszul megfogalmazott néhány diplomáciai jegyzéket; elfogyasztott néhány száz iv papírost; kigondolt néhány szerencsés mondást, mely közzájön forgott; megnyerte egy udvari kukta jóindulatát és... és a Ferrari herczeg meleg helyére ült, hogy egyik tevékeny kereke legyen a háborúpártnak, ennek a boldogtalan gőzgépnek, mely a „monarchia” jövőjének és hatalmának minden kincsével megterhelve, teljes gőzerővel indult nagy utjára s a vágányokból kisiklott a mindent elborító klumi ködben, a népek fölé boruló nagy, sötét éjszakában...

A halál vágya még sohasem vett így erőt rajta. Öngyilkosságra nem gondolt az első napokban, de lassankint ugy elmerült bánatában, hogy komolyan kezdett vele foglalkozni, s mindjobban megbarátkozott vele.

Valami visszatartotta mégis. Az időpontot nem találta rá alkalmasnak. Még azt hiszi a világ, hogy elvált felesége, vagy elvesztett hivatala miatt válik meg az élettől. Pedig egyik sem érdemes rá: sem a hivatala, sem a felesége.

Arra határozta el magát, hogy utazni fog. Idegen országokban fog barangolni egy ideig, a hol senki sem ismeri, a hol nem lesz senkije multja kísértetein kívül.

Itt aztán - valahol a svájczí havasok tetején, vagy valamelyik svéd tengeröböl mellett - kedvére válogathat a halálnemek közt, melyek kiségitik őt az élet bajai, emlékei és gyötrelmei közül.

Halála nem fog zajt ütni itt, a hol senki sem ismeri. Anyja és Mária azt gondolhatják, hogy szerencsétlenség történt vele; lezuhant valamelyik gletscherről, vagy hajótörést szenvedett valahol.

Szívük nem fog lemondani a reményről, hogy valaha még visszatér s a bizonytalanság megnyihí bánatukat.

Egyetlen fiát várva éldegél az urasszony az egyedi udvarházban. Minden szekézőrgésre megdobbán szerető szíve. A park gyepén járkálva sokat gondol rá s tekintetével belemerülve a nyári égbolt mozdulatlan, mély kékségébe, távoli déli tengerek hullámaira gondol, melyek fia hajóját szeliden rengetik s várja, várja mikor vetődik a visszatérőnek kedves, drága árnyéka az ősi ház napsütött küszöbére. Ő meg ezalatt békén aluszszá az örökkévaló halál álmát, idegen földnek idegen halottja...

Ez a gondolat komolyan gyökeret vert Szentegyedy lelkében. Megírta haza, hogy hosszabb utra indul. Nem érez magában erőt haza menni most, mikor egyszerre annyi veszteség érte. Reményli, bár e szót: „remény”, neki nem volna szabad többé kiejteni, hogy az utazás javára fog válni. Ne aggódjanak, ha néha fél évig se ír szeretett öveinek. Olykor azt se fogják tudni, a világ mely részén keres gyógyulást és feledést, de gondolatban velük lesz mindig s egyszer váratlanul hazaér egy kedves tavaszi alkonyaton, mikor az egyedi ősi ház kivilágított ablakai

hivogatólag, barátságosan, gyöngéden ragyognak majd feléje s ő bejelentés és kopogás nélkül közöttük terem.

A levelet maga adta fel, s néhány napig az utazás előkészületeivel foglalkozott.

Az urasszony sietett válaszolni fiának. A hosszú külföldi utazás tervét nem helyeselte. Panaszkodott, a mit sohasem tett ezideig, hogy szemelláthatólag öregszik. Fial asszony kellene a házhoz, irá, unokákat szeretne, a kik még talán elhalasztanak néhány évvel közalgó halálát. Mert ő csak akkor hal meg, ha nem lesz több dolga a földön. S micsoda kedves foglalkozás volna neki, nevelni Gábor gyermekeit. Ti férfiak, irá tovább, azt hiszitek, hogy ismeritek az életet. Dehogv ismeritek. Egészséges fiatal ember vagy, fiam, a ki csalódott. De ki ne csalódnék életében? Villámsujtott fához hasonlítod magad, mikor tele vagy még virággal. Tönkrement életről beszélsz, mikor az élet javarésze még előtted van, nyugodtan, gazdagon, mosolyogva, mint az áldott termőföld, melyből néhány ezer hold ura vagy. Rólam végy példát.

Öreg asszony vagyok és egész bécsi életmódod keserü csalódás volt nekem. Legszebb reményemet hiúsítottad meg házassággoddal, belenyugodtam mégis. Sohasem árultam el, hogy a tiednél jobb tervem van. Még szeretni is tudtam azt az elkényeztetett czukorbabát, a ki az én fiamat egy fekete bajuszért s egy pár sarkantu kedvéért el tudta hagyni... Fiam, annyi megpróbáltatás után világosan akarok szólni veled: én nem tudom felfogni kétségbeesésedet. Ugy találsz mindent anyád házában, a hogy elhagytad. Mária hajadon.

Micsoda nagy feneket keritesz a dolognak? Házasságod annak rendje módja szerint véglegesen fel van bontva s Mária szeret. A birtokon nincs már adósság, az idén jó termés volt, jó ára van az életnek, vigan kezdhettek az új esztendő. Nagy ur voltál, országok dolgait igazítottad s most még sincs bátorságod az öledbe ültetni egy kis falusi leányt, a ki nagyon szeretne az öledbe ülni...

Könybeborult szemmel olvasta az urasszony levelét Gábor, de nem hitte, hogy Mária szeretni tudná. Rettenetes kétség gyötörte. Nem tudta elképzelni, hogy szeretheti egy fiatal leány azt a férfit, a ki már más nőé volt. Ő legalább úgy gondolta - nem tudna beleszeretni oly nőbe, a ki férjétől elvált, vagy a ki özvegyen maradt. S hozzá még, ő Máriát cserbenhagyta. Megbocsáthatja-e ezt az önérzetes, komoly leány neki?

Az urasszony nagyon is rózsásan látja a dolgokat. Önző anyai büszkeségében azt hiszi, hogy fiának nem tudna ellenállni sem Mária, sem más.

Igy gyötörte magát Szentegyedy Gábor. Oly kétségek kinozták, melyeket tiszta, szügies gondolkozásu fiatal lány fel se ér észszel. Arra a gondolatra, hogy szerelmünk tárgya másé volt, csak férfi jön rá. Fial leányok szerelme a levegőben jár, mint a harmat, mielőtt a földre száll.

Újra irt hát anyjának, kijelentette, hogy megmarad szándéka mellett s utazni megy. Villámsujtott fa vagyok, anyám, - így végezte levelét - csak a te szereteted lát rajtam virágokat. Minek volna már nekem tavasz? Elhagytalak benneteket, mint a tékozló fiú, idegen emberek közé mentem, az arany és a hatalom lidérczfénye után futottam, eladtam szívemet és nevemet. Kifosztva jöttem vissza, mint a koldus, késő volna új életet kezdeni. A mi életemből mögöttem van, abból sokat megbántam, de a multat jóvá tenni nem lehet. Fial asszonyt kívánsz magad körül látni, de honnét vegyem én a fiatal asszonyt? Kinek kellene az én kirabolt életem? Annak az édes, tiszta lánynak legkevésbbé, a kinek nem vagyok méltó a szeme elé kerülni, de a ki - talán nemsokára - megenyhült szívvvel gondolhat rám, a szerencse, dicsőség és hirnév boldogtalan hajótöröttjére. Szeretett kedveseim, Isten veletek igen igen sok időre...

E levél feladása után kissé megkönnyebbült szive. A koczka el volt vetve, nem volt többé visszalépés. Mélázva, nyugodtan fejezte be utikészületeit, utlevelét kiállította s minden butorát és értékes holmiját pénzzé tette.

Aztán a levél feladása után öt nap múlva még egyszer bejárta a császári várost, egy szép késő őszi délután.

Csodálatos, az emberektől ellepett utcákból, napfényben szikrázó terekből, a nagyváros minden pompájából semmit se látott. Szülőföldre képe jelent meg neki. A deszkaegyenes magyar Alföld árnyék nélkül, teljes világításban terült el képzeletében. Távolról a falvak templomtornya fénylett, hófehér tanyák körül sötét foltokban ménesek legeltek.

Nincs itt elrejtve semmi. Olyan a vidék, mint a nyitott könyv, nincs semmi titka. Akadálytalanul süt rá Isten napvilága, s szabadon száguldanak rajta végig a szelek és viharok. Olyan ez a föld, mint a magyar nép lelke: nyugodt, egyforma, gazdag és őszinte.

Látta magát, a mint magasszáru vadászcsizmájában a Tisza mentén folytatta útját. Kutyája vinnogva, egy-egy bokrot harsányan megugatva szaladozott előtte. Olyan volt a Tisza vize néhol, a hol rásütött a nap, s oly nehézkesen is mozgott, mintha olvasztott arany volna.

- Jó volna pénzt veretni belőle, gondolá és jókedvűen nevetett, a hajdani apósom hálás volna érte.

Aztán változott a kép.

Csendes őszi éjszaka volt. A sötétkék égbolt tele volt csillaggal. E csillagok nem mozdulatlanul és hidegen ragyogtak, mint valami fénylő, merev érczdarabok, hanem élet, melegség, mozgás és kifejezés volt bennük, mint az élő emberek szemében.

Szentegyedy gondolatban a Tisza mentén lovagolt tovább, a merre a tanyák feküdtek. A sikon szél fujdogált, gyöngye szél, mely csak a pásztortüzeket élesztette, s a nádasokat hajlitotta meg.

Udvaronc-élete jutott eszébe e képről, a hajlongó urak és dámák. Ők nem tehetnek róla, mert úgy van derekuk alkotva, hogy meghajoljanak minden szélfuvásnak; de ő, a kit erős, sugár jegenyefának teremtett az Isten, miért állott be az ingó-bingó nádszálak közé?

Hirtelen világosság támadt lelkében. Önkénytelenül érezte: legszebb hivatás e földön de ő e hivatást elmulasztotta - *a népnek élni életünkben, s a népben élni tovább halálunk után.*

Ilyen gondolatokkal foglalkozva járt-kelt a császári városban, az utolsó napon.

Alkonyodott, mikor végre kifáradva haza felé indult. Dolgozószobájának ablakai világosak voltak, ez feltűnt neki. Ki járhat nála? Kinek jut ő még eszébe, a ki felett napirendre tértek a hatalmasok? Nagybátyja van tán nála, a kitől délelőtt már elbucszott?

Kedvetlenül ment fel a lépcsőkön. Egész délután szülőföldjével foglalkozván gondolatban, az édes emlékektől szinte megtisztult és jobbá lett szive. Nehezére esett most olyan emberrel találkozni, a ki őt elszakította az ősi háztól, ide hozta a Tisza füzesei, az alföldi hófehér tanyák közül.

De a hogy benyitott, meglepetve kiáltott fel.

Íróasztala mellett, a lámpa ráeső világításában, karcsu, fiatal nő ült. Az ajtónyitás neszére feléje fordította gyönyörű arcát, s Gábor a szeliden, komolyan rátekintő szemek fényében újra látta azt a nyugodt, tiszta, világos, csillagos éjszakát, mely képzeletében a tanyák, füzesek s az ősi ház fölél, a nagy magyar Alföld fölé borult.

A meglepetés, ijedtség, öröm és remény elvette szavát.

A nő felkelt és erős, édes, hűséges kis kezét csillapítólag a férfi karjára tette.

- Mária! kiáltá Szentegyedy felocsudva nagy meglepetéséből s egy pillanat alatt a világ legédesebb leánya előtt térdelt, ruhája szegélyét csókolgatva.

- Kelj fel, Gábor, mondá szeliden s kissé bánatosan a leány, de a férfi állhatatosan lábainál maradt, sóhajtozva, összefüggés nélkül beszélve, előtörő könnyeivel küzdve.

- Hadd maradjak édes lábaidnál. Bár mindig ott maradtam volna, drágám. Bár a te hűséges árnyékod maradtam volna mindig, én vak... vak... a ki füst és köd után szaladoztam, mikor csak kezemet kellett volna kinyújtani utánad: az igazi boldogság után.

S most az évek óta visszatartóztatott érzés ellenállhatatlanul tört elő szivéből, mint föld alá rekedt folyónak hullámai, vagy mint a föld méhéből kicsapó lángok.

Semmi világi tekintet nem tudta többé hallgatásra birni. Mesterkelt aggodalmai, esztelen kétségbeesése, a félelem, hogy Mária talán mást szeret, most mindez eltűnt egy pillanat alatt, mert minden félreértést eloszlatozott, minden kétséget felvilágosított a szemmel látható ragyogó valóság: a Mária édes arca az ő szobájában.

- Ugy-e, nem vártál? mosolygott Mária könyein keresztül s kedves mosolya, szőke, aranyos feje bevilágította a szoba minden szegletét, míg szavai, mint frissen szakított harmatos rózsák, hullottak a Gábor meghatott szívére. Tudom, hogy nem vártál, folytatá elkomolyodva, de én eljöttem érted. Két utolsó leveled megdöbbsentett. Éreztem, hogy ha valamikor, most van rám szükséged. Éreztem, hogy kétségbe vagy esve, hogy nincs bizalmad többé az élethez, hogy meg akarsz halni. Gábor, Gábor, előttem akarnál titkolódní, a ki lelked szövetének minden szálát ismerem? Anyád beletörődött volna a gondolatba, hogy néhány évre utazni mégy, de én tudtam; hogyha elindulhatsz, sohasem látunk többé. Te nem szórakozni, te meghalni kíváncskoztál idegen országba.

Átható, komoly tekintete előtt Gábor zavartan a földre sütötte szemét.

- Ugy-e, eltaláltam gonosz szándékomat? Erős szót használok Gábor, de megérdemled. Még most is kétségbeesem, ha rá gondolok sötét elhatározásodra, szerelmesem.

A mint ki volt mondva az utolsó szó, mely szerelmi vallomás volt, leányos szemérme és tartózkodása felülkerekedett. A szerelem pirulásával kedves arcán nagyon hasonlított azon rózsaszín felhőhöz, melyről egykor az alezredes a Melanieről szóló híres hasonlatát vette.

Az a rózsaszínű felhő, a kit Melanienak hívtak, méltatlan volt rá, hogy beléveszzen a „sas.” Szelet jelentő, muló pirosság volt csak Gábor életégén, s a szél, a vihar, a mit jósolt, hamar be is következett a Szentegyedy Gábor házasesletében.

Mária leküzdte pirulását, nem állt meg féluton vallomásában, elszántan folytatta tovább.

- Anyád beteg, nem jöhetett volna fel velem. Hollóékkal jöttem fel, azon czim alatt, hogy ékszereket akarok vásárolni s Bécsben fogom tölteni a telet. Anyádnak sem mondtam meg, mi a szándékom, de az anyák szíve megérzi azt. Áldását adta rám s bizonyára könyek között imádkozik merész vállalkozásom sikereért. Érted jöttem, Gábor. Meg akarlak kérni, hogy jöjj velem haza. Én jöttem utánad, ha te nem jöttél hozzánk.

- Nem volt bátorságom, édes, válaszolá a férfi halkán s homloka felhős lett ujra.

- Ime itt vagyok, folytatá Mária, élő felelet leveledre, megczáfolása aggodalmáidnak. Sokáig, nagyon sokáig haboztam, míg elhatároztam magam, de emberéletről, a te drága életedről volt szó. Levélben is megirhattam volna, hogy érintetlenül megőriztem irántad, gyermekségem óta táplált érzelmeimet, de nem mertem papírra bizni titkomat. Hátha elvesz a levél s te sebzett szíveddel utra kelsz? Hát ha végrehajtod addig valahol sötét szándékomat, mely leveledből, bár egy szóval se érintetted, úgy hangzott felém, mint vízbe ugró embernek utolsó, vérfagyasztó segélykiáltása.

- Jókor jöttél, egyetlenem, válaszoló Gábor és keblére vonta Mária szőke kis fejét. Az élet teher volt nekem, meg akartam halni. Szerelmed megtartott az életnek, neked köszönöm életemet. Káprázat volt az a néhány esztendő, a mit töletek távol töltöttem el. Káprázat volt a háboru, a hivatal, a dicsőség, a hatalom, s káprázat volt Melanie, a ki árnyékos sem lehetne, édes! Te jó, te szép, te hü, te szent, mivel érdemlem meg, hogy megőrizted nekem boldogító szerelmedet?

Mária boldogan hallgatta. Titkát jól megőrizte eddig, bár gyakran nehéz volt türtőztetni szívét, mely, mint a Tisza medre napfényes hullámokkal, mindig Gáborral volt tele.

Sokszor sirt fehér függönyös, leányos szobájában és nem egyszer csak hajnal felé aludt el, mikor ablakát a széltől hajlitott orgonabokor ága megkoczogtatta és a méhek zümmögve keresték urnőjüket az egész kertben.

S most kiderült előttük minden, igaz, szerelemben eltöntendő egész élet van még előttük...

Még az nap este egy első osztályu vasuti kupéban együtt utazott haza Szentgyedy Gábor és menyasszonya.

A vonat lassan indult meg. A nehéz kerekek ütemes zörgésében most a szerelmesek elragadó keringőket és operettrészleteket véltek hallani. Ahogy egy fordulónál visszanéztek, számtalan fényes szemével meredt feléjük Bécs. Az utczalámpák, gyárak és épületek kivilágított ablakai ezer meg ezer tüzzszemmel néztek utánuk a sötét őszi éjszakában.

Szentgyedy mélázva tekintett vissza s gyöngéden megérinté Mária kezét.

- Az Anteusz regéjére gondolk, édes. Mindenkire ráillik e rege, a ki a hazától távol, keserü csalódásokon, nehéz megpróbáltatáson megy keresztül. A rege hősének sorsa rajtam is betelt. A mig az édes hazai talaj volt lábaim alatt, erős és legyőzhetetlen voltam, mint Anteusz. Mihelyt a katonapárt fölemelt, csaknem áldozata lettem magas állásomnak. Kezüik közt, a levegőben lógtam, könnyen megfojthattak volna, mint Herkules megfojtotta Anteuszt... Áldom Istenemet, hogy újra ledobtak a drága anyaföldre. Anyám, az áldott magyar föld, visszaadja erőmet, hitemet és bátorságomat.

Szeme fellángolt és komolyan, mintegy szent fogadalmat téve, megszorította menyasszonya kezét.

- Itthon élek ezentul édes, folytatta Gábor, a haza drága földjét nem lököm el többé lábaim alól. Ebben a földben gyökereznek emlékeim, érzéseim, életem. Ez a föld növelt téged oly nagyra; te a magyar földnek csodálatos, tiszta, szép virága vagy. Ebben vannak eltemetve őseim s ebbe vágyom vissza halálom után.

Elhallgatott és még mindig az idegen nagy várost nézte. Bécs kivilágított ezerszemével üldözni látszott áldozatát. Lassankint eltűnt, elenyészett a császárváros a nagy éjszakában...

Már reggeledett, mikor Szentgyedy szemébe tünt az első gémes kut s az első szélmalom. A reggeli párák szürkületében feküdt előtte a végtelen sikság. Köröskörül ménések legeltek s elégett pásztortüzek füstje látszott. Fehér tanyák bujtak meg gyümölcsfák között s a fekete őszi szántásokra fekete varjak telepedtek.

Később fölkel a nap s mindjobban felmelegítette a levegőt. Szentgyedy Gábor tenyerével beárnyékolta szemeit s nézte, nézte, de nem tudott betelni a napfényben szikrázó sikság nézésével.

Egész valójában érezte a tavaszi megújulást. A drága honiföld megtöltötte szívét érzellemmel, elméjét gondolatokkal. Anteusz hittől, reménytől, boldog szerelemtől, friss életerőtől duzzadt ujjalag.

(Vége.)